

provinsje fryslân
provincie fryslân

Adviezen Musea en Kunstinfrastructuur

2021 - 2024

Nij Poadium, Nije Spilers

Adviezen Musea en Kunstinfrastructuur

2021 - 2024

Ynlieding

In Nij Poadium. Nije spilers op it poadium!

Yn oparbeidzjen mei it fjild hawwe wy twa jier oan in nije kulturele basis wurke, dêr't 'Nij Poadium' it fûnemint fan is. Troch de enerzjy fan 2018 litte wy it âlde kulturele bestel los en kieze wy derfoar om Fryslân yn beweging te bringen en te hâlden troch nije spilers kânsen te bieden.

Mei *Nij Poadium* sjogge wy op in oare manier nei subsydzjes foar museums, kulturele ynstellingen en eveneminten. Dat is fansels spannend, foar ús likegoed as foar it fjild. Dêrby hawwe wy as provinsje ús bystean litten troch twa separate saakkundige en ûnôfhinklike advyskommisjes.

Dy advyskommisjes stiene foar in flinke útdaging: it beskikbere budzjet waard behoarlik oerfrege, wêrtroch't de advyskommisjes foar in drege kar stienen. Yn it foarlizzende rapport binne de advizen fan beide kommisjes opnaam. Beide kommisjes jouwe oan dat der in soad kwalitatyf sterke oanfragen yntsjinne binne. In positive ûntwikkeling dy't wy yn de kommende jierren graach fêsthâlde wolle, ek (ynter)nasjonaal.

Ik haw de befinings fan de beide advyskommisjes mei ynteresse lêzen. De kaarten binne op 'e nij skodde en ferparte, der is dúdlik keazen om de krêft te hâlden en ék nije spilers ta te litten. Dêrmei is oan de winsk út it fjild en fan it provinsjaal bestjoer yn 'e mjitte kommen om in bliuwend en fernijend poadium te bieden foar in heechwaardich en brûzjend kultureel Fryslân!

Graach wol ik alle saakkundigen fan de advyskommisjes tankje foar harren ynset om alle plannen dy't sy op tafel krigen, op wearde te skatten.

Sietske Poepjes
Kultuerdeputearre fan Fryslân

Inleiding

Een Nij Poadium. Nieuwe spelers op het podium!

Samen met het veld hebben we twee jaar gewerkt aan een nieuwe culturele basis, waarvan 'Nij Poadium' het fundament is. Vanuit de energie van 2018 laten we het oude culturele bestel los en kiezen we ervoor om Fryslân blijvend in beweging te brengen door nieuwe spelers kansen te bieden.

Met *Nij Poadium* kijken we op een andere manier naar subsidies voor musea, culturele instellingen en evenementen. Dat is natuurlijk spannend, zowel voor ons als voor het veld. Hierbij hebben wij als provincie ons bij laten staan door twee separate deskundige en onafhankelijke adviescommissies.

Deze adviescommissies stonden voor een stevige uitdaging: het beschikbare budget werd flink overvraagd waardoor er moeilijke keuzes zijn gemaakt. In het voorliggende rapport zijn de adviezen van beide commissies opgenomen. Beide commissies geven aan dat er kwalitatief veel sterke aanvragen zijn ingediend. Een positieve ontwikkeling die we in de komende jaren graag willen vasthouden, ook (inter)nationaal.

Ik heb de bevindingen van beide commissies met interesse gelezen. De kaarten zijn opnieuw geschud en verdeeld, er is duidelijk gekozen de kracht te behouden en óók nieuwe spelers toe te laten. Hiermee is aan de wens vanuit het veld en het provinciaal bestuur tegemoet gekomen om een blijvend en vernieuwend podium te bieden voor een hoogwaardig en bruisend cultureel Fryslân!

Graag wil ik alle deskundigen van de adviescommissies danken voor hun inzet om alle plannen die zij op tafel kregen, op waarde te schatten.

Sietske Poepjes
Cultuurgedeputeerde van Fryslân

Werkwijze

Aanleiding

Aangejaagd door het succes van Leeuwarden-Fryslân 2018, Culturele Hoofdstad van Europa – heeft de provincie Fryslân ervoor gekozen in te zetten op een blijvend sterke kunst- en museumsector. Waarbij artistieke kwaliteit en een pluriforme vertegenwoordiging van de disciplines en thema's een leidend principe is. Een sterke culturele infrastructuur als basis voor een bloeiend artistiek klimaat met impact.

De afgelopen tijd heeft de provincie daarom samen met het culturele veld gewerkt aan de heroriëntatie op cultuur en musea waarbij lopende structurele subsidies zijn losgelaten, om het brede Friese culturele veld de kans te geven om voor een vierjarige subsidie in aanmerking te komen. Voor de beleidsperiode 2021 - 2024 hebben musea en kunstorganisaties dit voorjaar hun meerjarenplannen ingediend bij de Subsidieregeling Musea en Kunstinfrastuctuur Fryslân. De nota *Nij Poadium* vormt hiervoor het beleidskader.

Twee adviescommissies

Zowel vanuit het culturele veld als vanuit het provinciaal bestuur kwam de wens naar voren om de aanvragen van musea en kunstorganisaties te laten beoordelen door een onafhankelijke en deskundige adviescommissie.

Er is gekozen voor twee adviescommissies omdat het beoordelen van plannen van musea een andere expertise vraagt dan het beoordelen van plannen van de andere culturele instellingen. De commissie Kunstinfrastuctuur bestaat uit zes leden, de commissie Musea uit drie leden. De leden van de adviescommissies zijn benoemd na een selectieprocedure waarbij landelijk geworven is en waarbij onafhankelijkheid en deskundigheid de belangrijkste selectiecriteria zijn geweest.

De commissies maakten bij de beoordeling van de aanvragen gebruik van de toetsingskaders Musea en Kunstinfrastuctuur, die ook als bijlage bij de nota *Nij Poadium* zijn gevoegd. Dit kader is ook ontwikkeld in samenspraak met het veld en is vastgesteld door Provinciale Staten. De commissies hebben de aanvragen volgens dit kader beoordeeld op de criteria inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit

en ondernemerschap en inhoudelijke profilering. De adviezen zijn geformuleerd door de adviescommissies en ter besluitvorming voorgelegd aan het college van Gedeputeerde Staten.

Financiële kaders

Bij het vaststellen van de nota *Nij Poadium*, eind januari 2020, is besloten om geen extra middelen beschikbaar te stellen voor de musea en de kunstinfrastuctuur. Dat betekent dat voor de musea een budget van € 16,7 miljoen en voor de kunstinfrastuctuur € 13,4 miljoen voor vier jaar beschikbaar is gebleven. Het Fries Museum heeft een aparte status gekregen in deze beoordelingsronde. Vanwege bijdragen vanuit het Rijk en bijbehorende voorwaarden is de provinciale basissubsidie voor het Fries Museum op hetzelfde niveau gebleven als de voorgaande jaren.

Ferhaal fan Fryslân

Voor de musea geldt dat in de nota *Nij Poadium* expliciet gesteld wordt dat de musea bij dienen te dragen aan het Ferhaal fan Fryslân. Om de instellingen uit te dagen na te denken over hun plaats en rol binnen de grotere context. Het is van belang op te merken dat het Ferhaal fan Fryslân niet een statisch begrip is. "Zoals cultuur dynamisch is, zo is ook het Ferhaal fan Fryslân dynamisch onder invloed van nieuwe inzichten, al dan niet verkregen na historisch, archeologisch of ander onderzoek" (p. 28, *Nij Poadium*). Onderdeel van het Ferhaal fan Fryslân is het Frysk Eigene, datgene wat bepalend en onderscheidend is voor Fryslân. Dan gaat het niet alleen om de taal, maar kan het ook gaan over de regionale geschiedenis die met onderwerpen als de Friese Vrijheid afwijkt van de landelijke geschiedenis en, meer recent, het belang van thema's als bijvoorbeeld landbouw en scheepvaart in de provinciale geschiedenis. Daarnaast staat het Ferhaal fan Fryslân uiteraard niet op zichzelf en is ingebed in nationale, Europese en mondiale ontwikkelingen en vormt niet alleen een venster op het verleden, maar kan ook reflecteren op het heden en de toekomst.

MUSEA 2021-2024

Inhoudsopgave Musea

Voorwoord Adviescommissie Musea	12
Versterking van het museale netwerk in Fryslân	16
1 Fries Landbouwmuseum	22
2 Fries Scheepvaart Museum	24
3 Kazemattenmuseum	26
4 Koninklijk Eise Eisinga Planetarium	28
5 Maakmuseum Joure	30
6 Museum Belvédère	32
7 Museum DR888	35
8 Museum Hindeloopen	37
9 Museum Martena	39
10 Nationaal Modelspoor Museum	41
11 Natuurmuseum Fryslân	43
12 Openluchtmuseum de Spitkeet	45

Voorwoord

Adviescommissie Musea

Erfgoed en musea leveren een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving in Fryslân. Zij geven een reflectie op het heden en verleden, vormen een rijke inspiratiebron voor kunst en cultuur en dragen bij aan verrijking van de Friese identiteit. **Geschiedenis, wetenschap, kunst, cultuur en landschap: samen vertellen zij het Ferhaal fan Fryslân.**

De Adviescommissie Musea 2021-2024 (hierna de commissie) is verheugd dat het provinciaal bestuur in haar Beleidskader 2021-2024 *Nij Poadium* stelt dat de artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur samen met het *Ferhaal fan Fryslân* de basis vormen van het cultuurbeleid voor de komende vier jaar. Daarnaast is zij blij met de nieuwe regeling *Kunst & Musea*, die nieuwkomers de kans biedt om in aanmerking te komen voor vierjarige provinciale financiering. Deze financiering gold tot op heden uitsluitend voor vier musea: het *Fries Museum*, het *Fries Scheepvaartmuseum*, het *Natuurmuseum Fryslân* en het *Fries Landbouwmuseum*.

Commissie en werkwijze

De commissie nam bij haar oordeel over elk van de ingediende subsidieaanvragen de intrinsieke artistieke en inhoudelijke kwaliteit van de betreffende instelling als uitgangspunt. Bij de beoordeling van de aanvragen in de volle breedte woog de commissie een scala van factoren mee. Naast inhoudelijke kwaliteit werd beoordeeld op professioneel ondernemerschap alsook op inhoudelijke profilering. De commissie heeft aan de hand van de beleidsrichtlijnen voor de beoordeling getracht alle afzonderlijke factoren zorgvuldig tegen het licht te houden. Voor de inhoudelijke kwaliteit werden collectiebeheer, vakmanschap, zeggingskracht, oorspronkelijkheid en vernieuwing meegewogen. Publieksbereik, toegankelijkheid en samenwerkingsverbanden stonden centraal bij de beoordeling van professionaliteit en ondernemerschap. Voor wat betreft inhoudelijke profilering werd gekeken naar maatschappelijke impact, positionering en (inter)nationale samenwerking binnen en buiten de museumsector.

De toetsing vroeg om specifieke kennis en expertise zodat de aanvragen gewogen konden worden vanuit museaal, historisch en erfgoedperspectief. Kennis van of binding met de provincie, maar ook voldoende afstand tot het veld, was van belang om tot een onafhankelijk oordeel te kunnen komen. Met als doel een pluriform museaal landschap, waarin oog is voor kwaliteit, dwarsverbindingen, experimenten, inclusie en ruimte voor het nieuwe onbekende. Tevens is gereflecteerd op de museale infrastructuur in zijn totaliteit, wat verrassende inzichten heeft opgeleverd.

Duivels dilemma

Voor de vierjarige subsidie is door de Provincie Fryslân jaarlijks een bedrag van € 4,2 miljoen euro beschikbaar gesteld terwijl door veertien museale instellingen een totaalbedrag van € 5.273.000 aan subsidie werd aangevraagd. Van de veertien aanvragen was het *Fries Museum* via de landelijke BIS regeling* reeds door het provinciaal bestuur gehonoreerd met een bedrag van € 3 miljoen euro, zonder extra middelen beschikbaar te stellen voor de overige instellingen, zodat nog € 1,2 miljoen te verdelen subsidie overbleef. Twee van de veertien aanvragen zijn niet door de commissie behandeld: *Stichting Nobilis* omdat zij (nog) niet voldeed aan de formele criteria en het *Fries Museum* vanwege de koppeling met de landelijke BIS*. Van de twaalf beoordeelde aanvragen kwamen vijf instellingen niet in aanmerking voor verdere behandeling omdat zij niet voldeden aan de vastgestelde minimumeisen van goed of zeer goed op het criterium inhoudelijke kwaliteit. Zeven musea zijn in de volle breedte beoordeeld. Van deze zeven musea werd *Museum Belvédère* als enige als excellent beoordeeld en volledig gehonoreerd. Het *Fries Landbouwmuseum* kwalificeerde zich volgens de drie criteria niet voor subsidie. De commissie is echter van mening dat het *Fries Landbouwmuseum* onderdeel behoort te zijn van de museale infrastructuur in Fryslân. De commissie adviseert het

* Het landelijke culturele subsidiestelsel, de culturele basisinfrastructuur (BIS). Binnen de BIS wordt subsidie verstrekt aan culturele instellingen en aan de landelijke cultuurfondsen.

provinciaal bestuur andere financiële middelen te vinden ter ondersteuning van dit museum op basis van een vernieuwd plan. Uiteindelijk resteerde nog een beperkt budget van € 1 miljoen, te verdelen over vijf aanvragen. Een duivels dilemma, waardoor de commissie vanwege het beperkte budget pijnlijke keuzes heeft moeten maken.

Beoordeling

Hoewel sommige musea op bepaalde criteria beter scoorden dan anderen, was de commissie aangenaam verrast door de kwaliteit van de aanvragen. In het algemeen bleek dat die instellingen de commissie het meest wisten te overtuigen van hun kwaliteit en relevantie, die in hun aanvraag een duidelijke relatie wisten te leggen met hun artistieke missie en visie. De commissie ziet in de aanvragen terug dat vrijwel alle instellingen de urgentie voelen om de vele verhalen, perspectieven en standpunten die onderdeel zijn van de culturele rijkdom van de provincie Fryslân een breder podium te geven.

Codes

Moeilijker blijkt het om in het personeelsbestand, de besturen en de samenwerkingspartners diversiteit en inclusie als wezenlijk onderdeel van de organisatie vorm te geven. Veel instellingen zijn blijken hun visie op de goede weg, maar er zijn in de komende vier jaar nog grote stappen nodig. In de beoordeling van de aanvragers is dit niet doorslaggevend geweest. De commissie adviseert het provinciaal bestuur in de nabije toekomst voor het toepassen van de codes diversiteit, inclusie en fair practice voorwaarden te stellen, om in aanmerking te kunnen blijven voor financiële ondersteuning.

Covid-19

In de meest ingewikkelde periode uit de recente geschiedenis hebben wij als Adviescommissie Musea onze taak volbracht. De commissie vindt dat de kwaliteit van de beoordeling niet heeft geleden onder het digitaal gevoerde overleg en het overleg op gepaste afstand. De commissie is er zich zeer van bewust dat haar advies naar buiten komt in een periode waarin de samenleving ernstig is verstoord door de crisis. Veel instellingen verkeren in onzekerheid over hun toekomst of hebben grote zorgen. Extra ondersteuning en specifieke aanvullende maatregelen van de (rijks)overheid zijn nodig om de culturele sector te helpen de gevolgen van de crisis het hoofd te bieden. Dat geldt voor de Friese culturele instellingen maar ook voor het grote aantal betrokken zzp'ers dat in deze sector werkzaam is. Dat staat echter los van dit advies. Tegelijkertijd is het voor de commissie duidelijk dat zónder deze bitter noodzakelijk geachte extra ondersteuning de plannen voor periode 2021-2024 nu gebouwd moeten worden op onzekerheden. De overtuiging dat het, juist in deze uitzonderlijke omstandigheden, van groot belang is om op een integere en inhoudelijke manier tot een helder oordeel over de kwaliteit van de subsidieaanvragen te komen, is voor de commissie leidend geweest.

Betekenisvol

Met dit advies voorziet de Adviescommissie Musea een sterk, vernieuwd en betekenisvol palet aan aanbod binnen de museale infrastructuur van Fryslân. We verheugen ons op de initiatieven van de museale sector die de provincie Fryslân de komende vier jaar zullen kleuren. Met daarbij ruimte buiten de lijnen maar binnen een fijnmazig netwerk dat het museale speelveld in de provincie Fryslân een uniek maar ook eigentijds karakter geeft.

Juni 2020

Minke Schat, voorzitter

De Adviescommissie Musea 2021-2024

Jan Folkerts

Stan Petrusa

Minke Schat

Versterking van het museale netwerk in Fryslân

Inleiding

Toen in 1881 in Leeuwarden het *Fries Museum* werd opgericht, kon niemand bedenken dat de provincie 139 jaar later meer zo'n 125 musea zou tellen, waarvan ruim veertig de status van geregistreerd en door de Nederlandse Museumvereniging erkend museum, heeft.

De provinciale Adviescommissie Musea, die in 2019 werd aangesteld, is van mening dat deze grote museumdichtheid tegelijk de kracht en de zwakte vormt van de museale infrastructuur in onze provincie. De kracht zit hem in de fijnmazige betrokkenheid van lokale gemeenschappen bij het cultureel erfgoed; vele tientallen musea drijven vrijwel geheel op de inzet en het enthousiasme van de talloze vrijwilligers. Veel van deze musea zijn dan ook geboren uit lokale initiatieven en op die wijze sterk verankerd in dorp of streek. De spreiding van dit veelkleurige palet over zoveel plekken in de provincie is tegelijk ook een zwakte. Over de bedrijfsmatige nadelen kunnen we kort zijn, die zijn evident. Overal moeten collecties en gebouwen beheerd worden, aantrekkelijke programma's en activiteiten worden ontwikkeld en gepresenteerd, bezoekers op een hedendaagse manier worden ontvangen vaak met zeer beperkte budgetten.

In het navolgende gaat het echter niet over de musea als bedrijf, maar over de positie die de Friese musea in nemen in het geheel van het cultureel erfgoed en de Friese cultuurhistorische context.

De museale infrastructuur zoals die in meer dan een eeuw in Fryslân is gegroeid, is niet het gevolg van een masterplan, maar het resultaat van een spontane, organische groei, die veel zegt over de relatie van de Friezen met hun erfgoed.

De provincie Fryslân ondersteunde sinds 1991 structureel vier musea: naast het 'moedermuseum' *Fries Museum*, waren dat het *Natuurmuseum Fryslân*, het *Fries Scheepvaart Museum* en het *Fries Landbouwmuseum*. Het provinciaal bestuur bepaalde dat de laatste drie musea zulke voor Fryslân belangrijke thema's vertegenwoordigden, dat juist deze instellingen financiële ondersteuning verdienden. De andere musea in de provincie dienden andere financieringsbronnen te vinden: zoals

gemeenten en particuliere fondsen. Van de 41 geregistreerde musea in de provincie hebben 13 musea in het voorjaar van 2020 een aanvraag ingediend voor provinciale subsidie in de komende vier jaar.

Nu de provincie de vaste keuze voor vier musea heeft losgelaten, is het naar het oordeel van de Adviescommissie ook van belang naar de totale museale infrastructuur in de provincie Fryslân te kijken.

Thematische clustering in het Friese museumlandschap

Wie door de ooghalen naar het Friese museumlandschap kijkt, ziet al snel dat ook buiten de thema's natuur, scheepvaart en landbouw andere culturele en historische thema's van belang zijn in kleine en grotere instellingen.

Met enkele voorbeelden kunnen we deze situatie illustreren:

De Tweede Wereldoorlog komt aan bod in het *Kazemattenmuseum* en het *Verzetmuseum* (ondergebracht in het *Fries Museum*). De sociale geschiedenis van het platteland heeft een plaats in onder andere *Openluchtmuseum De Spitkeet* in Harkema, het *Damshûs* in Nij Beets, het *Sûkerijmuseum* in Damwâld en in zekere zin ook in het Domela Nieuwenhuisdeel van het *Museum Heerenveen*. Het *Fries Landbouwmuseum* heeft slechts beperkte aandacht voor dit thema. Op een steenworp afstand van elkaar in Franeker bevinden zich twee musea op het terrein van de wetenschapsgeschiedenis: het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* en *Museum Martena* met zijn collecties van de Franeker universiteit en de collectie van Anna Maria van Schurman.

Dat zoveel musea zich op dezelfde of verwante terreinen begeven, kan beschouwd worden als de rijkdom van de cultuur in Fryslân, maar het legt tegelijk ook inherente zwaktes bloot. Aan de hand van de drie bovengenoemde 'clusters' rond de thema's oorlog, sociale geschiedenis en wetenschap wordt dat verderop gedemonstreerd.

Om voor subsidie in aanmerking te komen moeten musea hun verbinding met het *Ferhaal fan Fryslân* duidelijk maken. In ambitie 5 van de beleidsnota *Nij Poadium* met

betrekking tot de musea wordt dit Ferhaal gekoppeld aan het Frysk Eigene, 'datgene wat bepalend en onderscheidend is voor Fryslân'; dat Frysk Eigene moet in dit *Ferhaal fan Fryslân* 'geborgd worden zodat bezoekers en inwoners er kennis van kunnen nemen'. De adviescommissie denkt dat een te letterlijke interpretatie van deze ambitie het risico heeft dat de blik – die in LF2018 ook zo uitdrukkelijk naar buiten was gericht – nu weer naar binnen gaat. Musea zijn niet alleen een venster op de eigen regio, maar op de hele wereld en ze komen pas echt tot leven als verschillende perspectieven met elkaar worden verbonden. Gezien aantal en schaal van de Friese musea komen ze het beste tot hun recht in een netwerkstructuur: niet in de eerste plaats om bedrijfseconomische redenen, maar om betekenisvol te kunnen zijn en om voldoende inhoudelijke kwaliteit te kunnen waarborgen.

De noodzakelijke verbinding met het '*Ferhaal fan Fryslân*'*, dat zoals de geschiedenis zelf bestaat uit heel veel verhalen tegelijk, die in elke tijd weer op een andere wijze verteld worden, leidt soms tot eigenaardige constructies die de historische werkelijkheid geweld aan doen. Als het *Kazemattenmuseum* vooral verbinding moet zoeken met de Friese geschiedenis, zouden we bijna vergeten dat de strijd op de Afsluitdijk geen Friese aangelegenheid was, maar een nationaal-Nederlandse. De kazematten werden aangelegd ter bescherming van Holland, niet van Fryslân. Relevant is hier dus niet alleen de vraag hoe het *Kazemattenmuseum* in Fryslân past, maar ook in het geheel van (tallose) oorlogsmusea in Nederland. Aan het *Kazemattenmuseum* zou die vraag nog eerder moeten worden gesteld, dan de vraag wat de plaats is van het *Kazemattenmuseum* in Fryslân.

De sociale geschiedenis in de breedste zin van het woord (dus inclusief de levensomstandigheden op het platteland en de geschiedenis van de arbeidersbeweging) is voor onze provincie een belangrijk historisch thema. Opvallend is het daarom dat dit onderwerp wordt overgelaten aan kleine lokale en particuliere initiatieven die vrijwel geheel op vrijwilligers draaien en vaak moeite hebben om aansluiting te vinden bij modern historisch onderzoek en bij de bredere context van hun onderwerp in de tijd en in de ruimte. Dat is overigens geen verwijt aan deze lokale musea; met beperkte middelen worden daar vaak wonderen verricht! Het Fries Landbouwmuseum zou een centrale rol kunnen spelen in dit thema op de wijze waarop het *Fries Scheepvaartmuseum* dat doet ten opzichte van kleinere musea op dat thema.

Met het terrein van de wetenschapsgeschiedenis is in Fryslân iets eigenaardigs aan de hand. Na de opheffing van de Franeker universiteit is vroegtijdig ingezien dat archieven en bibliotheek van deze gewestelijke (=provinciale) instelling vanwege hun grote belang in Leeuwarden moesten worden ondergebracht. De realia echter bleven in Franeker achter en vormen nu samen met de verzameling van de zeventiende-eeuwse geleerde Anna Maria van Schurman de kern van de collectie van *Museum Martena*. Waarom de provincie Fryslân tot nu toe geen verantwoordelijkheid heeft genomen voor dit deel van haar eigen historische erfgoed is ons niet duidelijk.

* '*Het Verhaal van...*' is een modieuze metafoor die sinds een aantal jaren opgang maakt in de Nederlandse erfgoed- en cultuursector. In provinciale beleidsnota's komen we naast het *Ferhaal fan Fryslân*, onder meer ook dat van Groningen, Drenthe en Gelderland tegen. In de recent vastgestelde nota *Nij Poadium* is een omschrijving van het *Ferhaal fan Fryslân* te vinden op p. 47.

Ook al is de collectie juridisch eigendom van de gemeente Waadhoeke, het gaat hier onmiskenbaar om een erfenis van de zelfde Franeker academie, die twee eeuwen lang de trots was van het provinciaal bestuur. Cross-sectoraal gezien kunnen ook enkele andere ontwikkelingen als een erfenis van dezelfde Franeker universiteit worden gezien. Met de University Campus Fryslân is er na twee eeuwen immers opnieuw wetenschappelijk onderwijs binnen de provinciegrenzen; in Franeker zelf hebben particulieren het – ongetwijfeld vanuit *city pride* geboren – initiatief genomen tot de Academie van Franeker. Voeg daarbij de rol van de Fryske Akademy in het historische veld in de provincie en die van Tresoar op het gebied van de Franeker archieven en bibliotheek en het is duidelijk dat de versplintering in Fryslân op het terrein van de wetenschapsgeschiedenis compleet is. Tenslotte hebben zowel *Museum Martena* als het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* banden met het *Groninger Universiteitsmuseum*.

De Adviescommissie Musea meent dat conceptuele krachtenbundeling en een gezamenlijke visie op elk van deze en ook andere thema's (oorlogsgeschiedenis, plattelandsgeschiedenis, wetenschapsgeschiedenis en kunstgeschiedenis) tot een versterking van de museale infrastructuur en tot verdere kwaliteitsverbetering zou kunnen leiden. Eventueel ook bedrijfsmatig samengaan is dan een gevolg van een gezamenlijk proces, niet het begin. Andere thema's waarbij betere afstemming en samenwerking mogelijk is zijn onder meer stadsgeschiedenis (o.a. Dokkum (*Admiraliteitshuys*), Franeker (*Museum Martena*), Harlingen (*Hannemahuis*), Hindeloopen (*Museum Hindeloopen*), Sloten (*Museum Sloten*), Leeuwarden (*Historisch Centrum Leeuwarden*); en moderne en hedendaagse kunst (o.a. *Fries Museum*, *Jopie Huisman Museum*, *Dr888*, *Museum Belvédère*). Het aanbod van al deze musea kan verbeterd worden door expositiethema's af te stemmen en de programmering waar mogelijk gezamenlijk te doen.

Veranderingen

De subsidieaanvragen van 2020 hebben laten zien dat bij nogal wat musea een heldere visie op het eigen bestaan te wensen overlaet. Groter is niet per se beter, maar meer kwaliteit wel. Een kwaliteitsslag kan de Friese museumsector zeker gebruiken. Op veel gebieden van het museumbedrijf speelt bij die kwaliteitsverbetering de Friese Museum Federatie een uitstekende ondersteuningsrol. De inhoudelijke kwaliteit binnen de scope van het eigen museum kan echter niet van de Museumfederatie komen. Een visie kun je niet uitbesteden. We hebben helaas moeten constateren dat dit laatste niet tot ieder museum was doorgedrongen.

Naar de opvatting van de Adviescommissie is het tijd voor verandering in de Friese museumsector. Daarbij is niet langer 'blockbusters' het sleutelwoord, maar kwaliteitsverbetering. Alleen op eigen enthousiasme kunnen musea niet blijven drijven.

De toenemende concurrentie in de vrijetijdsbesteding zal vroeg of laat ook tot een sanering leiden, waarbij alleen de sterkere musea met een heldere visie overblijven. Daarbij laten we de mogelijk blijvende gevolgen van de corona-pandemie nog buiten beschouwing.

Dat sterk niet per se groot hoeft te zijn, en dat er ook uitstekende kleine musea zijn, wordt in Fryslân ruimschoots bewezen. Het provinciaal bestuur zou vanuit een algemene verantwoordelijkheid voor het culturele klimaat in Fryslân een sturende rol in deze verandering kunnen spelen. Daarbij kunnen met slimme keuzes enkele onevenwichtigheden in de thematische spreiding binnen de huidige museuminfrastructuur worden gecorrigeerd. Subsidievoorwaarden kunnen helpen deze verandering te bewerkstelligen. Een brede discussie met het museumveld over de toekomst van de sector in Fryslân is daarbij wenselijk. Vanwege de vele cross-sectorale aspecten zouden daarbij ook de archieven en de erfgoedsector betrokken moeten worden en de stichter van het *Fries Museum* (en eigenaar van een groot deel van de FM-collectie), het *Koninklijk Friesch Genootschap*.

Binnen het gevarieerde Friese museumveld is een centrale rol weggelegd voor het *Fries Museum* als "moedermuseum", dat uitstekende tentoonstellingen organiseert van nationaal en internationaal niveau die een (zeer) breed publiek aanspreken; een museum met een grote toeristische en economische meerwaarde voor Leeuwarden en verre omgeving. Het *Fries Museum* zou met zijn professionele staf, grote collecties, ervaren backoffice en door de wol geverfde tentoonstellingsmakers zijn rol als 'moedermuseum' meer waar kunnen maken dan nu het geval is, bijvoorbeeld in de vorm van samenwerkingsconvenanten met de kleinere musea; ook hier wordt niet in de eerste plaats praktische samenwerking bedoeld (want die is ons inziens vanzelfsprekend), maar inhoudelijk, kwalitatief en programmatisch.

Cultuur is natuurlijk ook 'smeerolie voor de economie', maar Fryslân verdient beslist beter dan deze platte benadering. Bij een gedifferentieerde museumsector hoort ook een gedifferentieerde rolverdeling. Dat betekent dat andere en kleinere, maar kwalitatief uitstekende musea met belangrijke collecties en betekenisvolle exposities die een smaller (maar bovenlokaal) publiek bedienen ook provinciale steun verdienen.

We hebben gezien dat met name kleinere musea nogal eens moeite hebben om de brug te slaan van collectie en locatie naar de resultaten van modern historisch onderzoek, en daardoor soms met nogal verouderde beelden rond het eigen thema kampen. Als we het *Ferhaal fan Fryslân* niet alleen als een marketingslogan zien maar serieus nemen, zal de kwaliteit verder omhoog moeten.

Aanbevelingen

1. Stimuleer thematische clustervorming op inhoud en programmering tussen de Friese musea, waar nodig ook provinciegrensoverschrijdend *. Stel de gewenste clusters vast in overleg met het veld.
2. Biedt kleinere musea de mogelijkheid om voor kwaliteitsverbetering en connectie tussen collectie, locatie en historische wetenschap professionele historici in te schakelen.
3. Maak van het *Fries Landbouwmuseum* het museum voor de geschiedenis van het Friese platteland, met de nadruk op de sociale en economische geschiedenis van de boeren, maar ook van landarbeiders, ambachtslieden, nijverheid met ruimschoots aandacht voor de landbouw, maar ook voor een historische kijk op de actuele thema's die op het platteland spelen. Museum fan it Lân (Landmuseum)
4. Laat het *Fries Museum* werkelijk functioneren als 'moedermuseum' voor de kleinere musea in de regio, bijvoorbeeld in de vorm van samenwerkingsconvenanten, zoals het *Rijksmuseum* die sluit. Gebruik de versterking van het museale netwerk voor meer personele mobiliteit.
5. Benadruk in het *Ferhaal fan Fryslân* de gelaagde en veelkleurige aspecten van de Friese geschiedenis: Fryslân en de wereld. Haak in dit opzicht aan bij de legacy van LF 2018.

Leeuwarden, juni 2020

De Adviescommissie Musea 2021-2024 bestaat uit de volgende leden:

Jan Folkerts

Stan Petrusa

Minke Schat, voorzitter

* Dit lijkt bijvoorbeeld wenselijk bij de oorlogsmusea. Overigens zouden sommige musea ook van meer dan één cluster deel uit kunnen maken.

1 Fries Landbouwmuseum

Inleiding

Het *Fries Landbouwmuseum* bestaat ruim honderd jaar. Het heeft een zwerftocht gemaakt langs diverse locaties en is sinds 2018 gevestigd in een rijksmonument bij Leeuwarden, een door de architect W.C. de Groot ontworpen boerderij, als onderdeel van de 'Dairy Valley'. Het *Fries Landbouwmuseum* presenteert zich als een inspirerende ontmoetingsplek waar het verleden van de landbouw op een eigentijdse manier tot leven komt en het publiek gedurende de seizoenen verrast wordt met een divers en aantrekkelijk aanbod. Het museum is sinds 2004 opgenomen in het Museumregister Nederland. De heropening op de nieuwe locatie in 2018, nieuwe financiële impulsen en de fusie met het *Nationaal Veeteeltmuseum* in 2020, heeft het museum ertoe aangezet haar missie en visie te herijken. Deze nieuwe koers leidt tot vernieuwde ambities en doelstellingen voor de periode 2021-2024. In de komende jaren wil het *Fries Landbouwmuseum* zich positioneren als een podium waar de verbinding tussen het historische verhaal en de actualiteit wordt gelegd. Naast presentaties wil het nadrukkelijk de dialoog aan gaan met het publiek. De huidige organisatie bestaat uit een vaste kern van 1.7 fte. Het team wordt ondersteund door veertig deskundige vrijwilligers. Het museum heeft de ambitie van jaarlijks 15.000 naar 20.000 bezoekers door te groeien.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als voldoende. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgevallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

Het *Fries Landbouwmuseum* presenteert een veelheid aan grootse en ambitieuze plannen voor de komende vier jaar. De uitbreiding en nieuwbouw worden gedekt met eigen middelen. Daarnaast worden tal van plannen gepresenteerd, terwijl de vernieuwde identiteit van het museum nog nader moet worden uitgewerkt. De geplande fusie met het *Nationaal Veeteeltmuseum* moet hierin ook nog een rol krijgen. De commissie ziet de potentie en het belang van het landbouwthema als onderdeel van de museale infrastructuur van Fryslân. De commissie constateert dat de collectie zowel op locatie als digitaal op orde is en ook voldoende divers is, maar de presentaties zijn te eenzijdig van aard met de nadruk op machines en techniek. Er is een degelijk collectieplan, het onderscheid is echter niet altijd duidelijk tussen de beschrijving van de huidige situatie en de toekomstplannen. De presentaties zijn vooral informatief en feitelijk, hier en daar met een actuele link. Educatie speelt een nadrukkelijke rol en de codes worden toegepast. De geschiedenis van de Friese landbouw is een noodzakelijk onderdeel binnen het *Ferhaal van Fryslân*, wat volgens de commissie nog onvoldoende overtuigend gebracht wordt. Transformeren van een economische-technische en informatieve benadering naar een sociaaleconomische en verhalende benadering past beter in deze tijd. De bestaande link met de actualiteit is beperkt en wordt vooral faciliterend opgevat. Landbouw staat momenteel in het brandpunt van het maatschappelijk debat, maar de commissie constateert dat het museum zich buiten de huidige discussie lijkt te plaatsen. De commissie is van mening dat het *Fries Landbouwmuseum* daar een verantwoordelijkheid heeft, ook om relevant te blijven.

Aanbeveling

De commissie adviseert de provincie om samen met museum te zoeken naar andere ondersteuning in een nieuw plan met meer focus en scherpere keuzes voor de komende jaren. Maak van het *Fries Landbouwmuseum* het Museum voor de Geschiedenis van het Friese platteland, met de nadruk op de sociale en economische geschiedenis van de boeren, landarbeiders, ambachtslieden en nijverheid met ruimschoots aandacht voor de landbouw, maar ook voor een historische kijk op de actuele thema's van het platteland: *Museum fan it Lân* (Landmuseum).

Aangevraagd: € 300.000 per jaar

Huidig: € 185.000 per jaar

Advies: € 0

2

Fries Scheepvaart Museum

Inleiding

Het *Fries Scheepvaart Museum* is een museum in en over de geschiedenis van Sneek en de scheepvaart in de provincie Friesland. Het museum is in 1938 opgericht door de toenmalige burgemeester Lucas Poppinga die van mening was dat de stad een slechtweervoorziening nodig had. Vanaf 1925 groeide het watersporttoerisme in Friesland en Sneek vervulde daarin een centrumfunctie. De collectie bevat ruim 22.000 voorwerpen en bijna 43.000 foto's. Daarnaast is er in het museum een bibliotheek met bijna 12.000 titels en worden er archieven bewaard. De collectie bestaat uit twee verzamelgebieden: de geschiedenis van de Friese scheepvaart en de geschiedenis van de stad Sneek en de Friese Zuidwesthoek. Daarnaast is er ook nog een deelcollectie schaatsen en ijssport. Sinds 2001 is het *Fries Scheepvaart Museum* opgenomen in het Museumregister Nederland.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit en ondernemerschap, alsook de inhoudelijke profilering als goed. Dat niet het gehele gevraagde bedrag wordt toegekend volgt uit de B-status en de spanning tussen het budget en de beschikbare middelen.

Toelichting

De commissie is zeer te spreken over het collectiebeheer. Het collectieplan is voorbeeldig. De collectie zelf is weliswaar niet uniek, maar het verhaal dat het *Fries Scheepvaart Museum* op aantrekkelijke wijze vertelt over de maritieme geschiedenis van Fryslân, is een belangrijk onderdeel van het *Ferhaal fan Fryslân* en getuigt van vakmanschap. Het museum heeft een bovenprovinciale profilering met een sterk

maritiem fundament en met vele artefacten. Er is een duidelijke samenhang tussen diverse collectieonderdelen en daaraan verwante activiteiten. De collectie wordt op een professionele manier gepresenteerd. Door het gebruik van het *Kolleksjesintrum Fryslân*, samen met enkele andere musea, wordt de collectie in goede staat bewaard. Het museum speelt een belangrijke rol op het terrein van cultuurtoerisme en is zeer toegankelijk. Zowel de thematische presentatie, exposities en educatieve projecten worden op een hedendaagse manier getoond. Het museum heeft goede contacten met andere (maritieme) musea. Educatieve programma's worden op een speelse manier opgezet en men slaagt erin om ook lastige doelgroepen zoals kinderen uit het speciaal onderwijs in het museum te krijgen.

Aanbeveling

Om relevant te blijven in de toekomst adviseert de commissie om te zoeken naar een duurzame balans tussen de maritieme- en stadsgeschiedenis in het museum.

Aangevraagd: € 304.400 per jaar

Huidig: € 304.400 per jaar

Advies: € 250.000 per jaar

3

Kazemattenmuseum

Inleiding

Het *Kazemattenmuseum* is sinds 1985 gevestigd bij het Kornwerderzand aan het begin van de Afsluitdijk: het is een *lieu de mémoire* voor het begin van de Tweede Wereldoorlog. Op deze locatie wordt de herinnering aan de oorlog levend gehouden door de plek, de gebouwen en de geschiedenis. Het *Kazemattenmuseum* is met name bekend als enige Nederlandse stelling die de Duitse aanval wist te weerstaan in 1940. Het terrein en de gebouwen, maar ook de collectie is waardevol Europees erfgoed. Het ademt de geschiedenis en vertelt op eigentijdse wijze verhalen met moderne interactieve middelen. Het museum wordt gerund door een honderdtal vrijwilligers onder bezielende leiding van een zevenkoppig bestuur. Het *Kazemattenmuseum* is sinds 2004 opgenomen in het Museumregister Nederland.] De afgelopen jaren kreeg het museum steeds meer bezoekers, wat nu vraagt om een professionaliseringsslag. Het museum ontvangt jaarlijks 20.000 bezoekers en kreeg de afgelopen jaren financiële ondersteuning vanuit de gemeente Súdwest-Fryslân. Voor de periode 2021-2024 heeft het museum de ambitie door te groeien tot een publiekstrekker naast het *Afsluitdijk Wadden Centrum* en de *Vismigratierivier*. In 2019 heeft het *Kazemattenmuseum* een grote herinrichting afgerond. In de vaste presentatie is aandacht voor persoonlijke verhalen en is de collectie helder tentoongesteld. Educatie vormt een belangrijk onderdeel van het beleid. Vanwege ruimtegebrek zijn er geen tijdelijke tentoonstellingen. Het museum heeft met de herinrichting een nieuwe solide basis neergezet en is nu klaar voor een nieuwe toekomstvisie.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als voldoende. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

Het *Kazemattenmuseum* heeft historische waarde en een grote zeggingskracht voor een breed publiek. Dankzij de vele vrijwilligers slaagt de organisatie er in om met bescheiden middelen dit museum te exploiteren. Het ontbreekt echter aan specifieke expertise. Het museum zoekt aansluiting bij het *Ferhaal fan Fryslân*; de adviescommissie is echter van mening dat het Rijksmonument beter aansluit bij het nationale geschiedenisverhaal. Er is nog geen duidelijke visie op de toekomst. Het verzamelgebied is op dit moment onduidelijk en wordt mogelijk verbreed. De relatie met andere oorlogsmusea wordt niet duidelijk gemaakt. Het museum is oorspronkelijk vanwege de historische locatie, maar niet uniek in Nederland. De beperkte kerncollectie is weinig onderscheidend. Er zijn beperkt originele stukken uit de collectie op locatie aanwezig omdat deze zijn ondergebracht in het cultureel-historisch centrum *Tresoar*. De commissie heeft groot respect voor wat het museum tot nu toe heeft gerealiseerd. De impact is echter nog dun. Het museum opereert nog te veel op zichzelf en is geen onderdeel van een netwerk van soortgelijke musea.

Aanbeveling

Het museum presenteert een tijdloos fenomeen, met veel potentie in ontwikkeling. Het is mede door ontwikkelingen van de Afsluitdijk gedwongen om verder te professionaliseren. De commissie acht het raadzaam om inhoudelijke samenwerking te onderzoeken bij een partner-organisatie met een solide basis, op een vergelijkbaar terrein.

Aangevraagd:	€ 50.000 per jaar
Huidig:	Geen structurele provinciale subsidie
Advies:	€ 0

4 Koninklijk Eise Eisinga Planetarium

Inleiding

Het belangrijkste onderdeel van dit kleine museum bevindt zich nog altijd in de oorspronkelijke staat. Het planetarium beschikt over een aaneengesloten reeks gastenboeken sinds het jaar van de voltooiing. De maker zelf gaf destijds uitleg over de werking van het bijzondere instrument; die traditie wordt tot de dag van vandaag voortgezet. Sinds het jaar 2000 is het museum opgenomen in het Museumregister Nederland. Rond dat jaar trok het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* jaarlijks 30.000 bezoekers, maar sinds de opname in de Canon van Nederland en de kandidatuur voor de werelderfgoedlijst van UNESCO groeide dit naar 65.000. Het is een van de best bezochte culturele instellingen in Fryslân en geniet internationale faam. Het museum beschikt over een kleine staf van 3,2 fte. Sinds 2004 zijn er inspanningen om het museum op de werelderfgoedlijst te krijgen. In 2010 resulteerde dit in plaatsing op de voorlopige lijst; naar verwachting volgt de definitieve uitslag in 2022. Een expertgroep plaatste bij de voordracht wel de kanttekening dat de huidige organisatie van het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* te klein is en dat meer expertise gewenst is. De collectie bestaat behalve uit het planetarium zelf uit een uitgebreide collectie *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* instrumenten. Getracht wordt om deze collectie te plaatsen in het kader van de achttiende-eeuwse Verlichting, een beweging die in het Noorden een speciaal karakter kreeg dankzij 'boerenprofessoren', zoals Wytze Foppes en Arjen Roelofs, tijdgenoten van Eisinga. Het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* werkt samen in verschillende museale verbanden, waaronder ook het netwerk van canonmusea.

Het heeft niet het klassieke museumpubliek van hoger opgeleide ouderen, maar trekt een brede bezoekersgroep aan. Het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* wil de formatie uitbreiden en enkele exposities herinrichten.

Beoordeling

De commissie beoordeelt de inhoudelijke en de zakelijke kwaliteit, alsook de inhoudelijke profilering als goed. Ook educatie is goed ontwikkeld. Wetenschapsgeschiedenis is een veeleisend onderwerp: de schaal van zowel het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium*, maar ook als die van *Museum Martena* is te klein om dit thema goed uit te werken. De twee musea kunnen elkaar uitstekend versterken in het cultuur-toeristisch profiel van Franeker en Fryslân. Inhoudelijke samenwerking tussen de twee instellingen met een gezamenlijke visie op wetenschapsgeschiedenis, is volgens de commissie een strikte voorwaarde voor subsidiëring. De commissie adviseert een gezamenlijke subsidie voor het Koninklijk Eise Eisinga *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* en *Museum Martena* van € 150.000, mits deze samenwerking tot stand komt.

Toelichting

Het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* neemt in het Friese en Nederlandse museumlandschap een bijzondere plaats in. Onderhoud en beheer van de collectie zijn op orde. Als het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* erin slaagt samen met *Museum Martena* zijn belangrijke plaats in de geschiedenis van de Verlichting en in de wetenschapsgeschiedenis voldoende te profileren, kan het nog beter samenwerken met verwante instellingen. De staf neemt deel in een groot aantal samenwerkingsverbanden, in lokaal, regionaal, UNESCO- en canonverband, een zekere focus lijkt daarbij wenselijk. Om de internationale positionering te verbeteren is kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de organisatie noodzakelijk.

Aangevraagd: € 88.907,50 per jaar

Huidig: Geen structurele provinciale subsidie

Advies: € 150.000 *

* onder voorwaarde van samenwerking met Museum Martena

5

Maakmuseum Joure

Inleiding

Het *Maakmuseum Joure* profileert zich als 'museum van het maken' en laat vier clusters van collecties zien: Douwe Egberts koffie en thee, Friese klokken, drukkerij en metaal. De voorloper van Museum Joure, de stichting Johannes Hesselhuis, is in 1976 opgericht. Het museum was gevestigd in het voormalige pakhuis van Douwe Egberts op een voormalig industrieterreintje. In de afgelopen jaren zijn meerdere panden aan het museum toegevoegd. Thans heeft het museum een andere naam en bestaat uit tien gebouwen, waarvan zeven rijksmonumenten, een grote tuin en de kades langs de Overspitting en de opvaart. Het museum is sinds 2000 opgenomen in het Museumregister Nederland. De toekomstplannen richten zich vooral op de herinrichting van gebouwen, verbetering van logistiek, extra expositieruimtes en extra personeel.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als voldoende. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgevalen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

De commissie vindt de profilering van het museum met het overkoepelende thema maakindustrie interessant. De indruk bestaat echter dat de vier oorspronkelijke thema's los van elkaar staande entiteiten zijn en te weinig samenhang vertonen. Op deze wijze ontstaat alleen een fysieke verbinding tussen diverse collecties en

gebouwen. De commissie constateert dat er grote verschillen bestaan tussen de diverse collecties. Het totaal komt niet over als een harmonieuze eenheid. De collectie bevat aan de ene kant elementen van lokaal belang zoals de drukkerij en metaal en aan de andere kant de collectie van Douwe Egberts en de klokken die van boven provinciaal belang zijn. Deze laatste twee collectieonderdelen roepen bij bezoekers vooral herinneringen en emoties op. De commissie is van mening dat de presentatie van de collectie te statisch is en niet hedendaags. Voor wisselexposities binnen het museum is te weinig ruimte. Wel is het waardevol dat het museum veel aandacht besteedt aan de educatie en het ambachtelijk proces. De commissie mist op het thema 'maken' nog een goede visie en uitwerking om voldoende vertrouwen te hebben in de nieuwe plannen. Zo ontbreekt de verbinding met andere musea op het thema maken en ambacht en hoe het museum zich verhoudt tot andere musea, bijvoorbeeld op het gebied van bruikleenverkeer. Uit de plannen komt nog onvoldoende een visie naar voren hoe een combinatie tussen ambachten en design vorm kan krijgen. In de toekomstplannen is niet duidelijk aangegeven welke andere partijen benaderd zullen worden voor de financiering van plannen. Ook de dekking van de exploitatiekosten voor de nieuwe ruimten zijn nog onduidelijk. De commissie acht het niet realistisch om met extra subsidie alle plannen te realiseren.

Aanbeveling

Niet alles wat gemaakt wordt, is van museale kwaliteit en betekenis. Het versterken van relaties met organisaties en musea op provinciaal of nationaal niveau die zich bezig houden met industriële geschiedenis wordt aanbevolen. Contacten en samenwerking met kunstenaars, ontwerpers en kunst-opleidingen kunnen helpen om het museum dynamischer te maken. Naast traditionele bezoekers zouden andere doelgroepen benaderd moeten worden met vernieuwende en interessante concepten. Het museum zou een duidelijker visie moeten formuleren voor de toekomstige profilering.

Aangevraagd: € 65.000 per jaar

Huidig: Geen structurele provinciale subsidie

Advies: € 0

6

Museum Belvédère

Inleiding

Museum Belvédère werd in 2004 opgericht door Thom Mercur en groeide in vijftien jaar uit tot een van de belangrijkste cultuurtoeristische trekpleisters van Noord-Nederland. Het museum concentreert zich in de eerste plaats op moderne en eigentijdse kunst uit Fryslân en het noorden van Nederland en toont ook de relatie met kunst van geestverwanten uit Nederland en Europa. *Museum Belvédère* is sinds 2009 opgenomen in het Museumregister Nederland. Het heeft de afgelopen jaren een imposante kunstcollectie opgebouwd die zich landelijk onderscheidt met presentaties van Fries, nationaal en internationaal belang. Met jaarlijks gemiddeld 45.000 bezoekers behoort het museum tot de best bezochte kunstmusea in Noord-Nederland. *Museum Belvédère* positioneert zich als aanjager, stimulator en samenwerkingspartner in de beeldende kunsten in Fryslân en het Noorden. Daarmee lijken uiteenlopende doelgroepen als kunstenaars, ondernemers, scholieren, galerieën en verzamelaars tot reguliere museumbezoekers, verenigd te worden. Voor de periode 2021-2024 stelt het museum zich ten doel een selectief verwervings- en ontzamelbeleid te hanteren dat is gericht op identiteit en kwaliteit, om in de komende jaren de inhoudelijke scherpte en overzichtelijkheid van de collectie te waarborgen. Het museum wil zijn verzameling versterken met kunstwerken van nog ontbrekende meesters uit Fryslân en het noorden en waar mogelijk met relevante kunstwerken van (inter)nationale geestverwanten. Het wil zich daarmee nog steviger positioneren als permanent podium voor Fries artistiek cultureel erfgoed met een eigenzinnig en herkenbaar profiel, waarmee het sterk aansluit bij het *Ferhaal fan Fryslân*. Men koerst op verhoging van het jaarlijks bezoekersaantal tot 60.000.

Museum Belvédère kent een personele bezetting van zes deeltijd medewerkers verdeeld over 4,1 fte. Het merendeel is academisch geschoold of met een HBO-opleiding. De noodzakelijke ondersteunende werkzaamheden worden uitgevoerd door 76 vrijwilligers die onmisbaar zijn voor de organisatie. Voor het realiseren van de geformuleerde ambities wordt een personele groei naar 6,2 fte noodzakelijk geacht, vooral ten behoeve van programmering en marketing.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit en ondernemerschap, alsook de inhoudelijke profilering als zeer goed. De commissie adviseert dan ook het gevraagde bedrag te honoreren.

Toelichting

De commissie is van mening dat de *Museum Belvédère* niet mag ontbreken in de Friese museale infrastructuur. De collectie is uniek en van hoge kwaliteit, het verzamelbeleid is helder en de visie op collectiebeheer is aansprekend. Dat dit compacte team met beperkte middelen hoogwaardige programma's maakt is een grote prestatie. Het vakmanschap blijkt overtuigend uit de gevarieerde en veelomvattende tentoonstellingsplannen van (inter)nationale importantie. De aantrekkingskracht van het museum zit niet uitsluitend in de collectie en tentoonstellingen, maar ook in de architectuur én de plaats van het gebouw als onderdeel van het landschap. Het museum maakt eigenzinnige programma's met gedurfde keuzes. Op het vlak van digitalisering heeft het museum oog voor de wijze waarop de collectie het best ontsloten kan worden voor zowel het grote publiek als onderzoekers. *Museum Belvédère* legt verbindingen met andere musea en archiefinstellingen en heeft oog voor erfgoed dat alleen digitaal bestaat. De collectie is online goed toegankelijk. *Museum Belvédère* is een belangrijke toegevoegde waarde voor het *Ferhaal fan Fryslân* en hoe het 'Frysk eigene' daarin geborgd wordt. Het museum slaagt erin zeer diverse doelgroepen te bereiken, van publiek met een beperking tot migranten en de lokale bevolking. Op het gebied van maatschappelijke profilering brengt het museum een goed educatief programma, ook al heeft het deze expertise zelf niet in huis. Het zou een pluspunt zijn om dit wel zelf te kunnen doen. Het museum weet zich uitstekend te positioneren binnen én buiten het museale veld en gaat actieve interessante cross-sectorale verbindingen aan, zoals met (commerciële) organisaties en de galeriesector. De Commissie heeft er alle vertrouwen in dat de provinciale subsidie de bewezen kwaliteit van het museum verder zal versterken. Extra steun zal een katalysator zijn voor de ontwikkeling van de sprankelende, ambitieuze toekomstplannen die door de commissie als zeer interessant zijn beoordeeld.

Aanbeveling

De commissie geeft ter overweging mee om de samenwerking met *Museum Dr888* te versterken. Met name op het gebied van de collectie en de periode waar beide musea zich op richten, ziet de commissie mogelijkheden, maar ook op het gebied van programma en marketing

Aangevraagd: € 200.000 per jaar

Huidig: Geen structurele provinciale subsidie

Advies: € 200.000 per jaar

7

Museum DR888

Inleiding

Museum Dr888 is gesitueerd in een oud klooster aan het Museumplein in het centrum van Drachten. Het museum geeft een boeiend overzicht van de beeldende kunst vanaf de twintigste eeuw tot nu van kunstenaars en stromingen die op enigerlei wijze een link hebben met Fryslân. Het museum is sinds 2015 opgenomen in het Museumregister Nederland. *Museum Dr888* presenteert onderscheidende tentoonstellingen van regionaal en (inter)nationaal belang. Daarnaast staat het verzamelen, beheren en presenteren van de kunst- en cultuurhistorische collectie van Drachten en Smallingerland centraal. In de programmering zoekt het museum altijd de verbinding met de eigen collectie en met het DNA van Drachten en Noord-Nederland. Eigen identiteit, kleinschaligheid en gemeenschapszin staan hierbij centraal. Het museum zet actief in op kennisdeling via (inter)nationale verbindingen en dwarsverbanden. *Museum Dr888* ziet kunst als belangrijke aanjager voor beweging en vernieuwing. De maatschappelijke relevantie van kunst en de wisselwerking daarvan met de omgeving van Smallingerland is daarbij essentieel. Voor de periode 2021-2024 heeft *Museum Dr888* de ambitie te groeien van 20.000 bezoekers naar een stabiel aantal van 35.000 per jaar.

Het museum richt zich de komende jaren op een nog een sterkere aansluiting op de culturele en toeristische ambities van de gemeente Smallingerland en de provincie Fryslân. De huidige organisatie bestaat uit een vaste kern van 5,5 fte en 1 fte tijdelijk. Het team wordt ondersteund door een zeventigtal enthousiaste vrijwilligers. Het museum krijgt financiële steun van de gemeente Smallingerland.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit en ondernemerschap, alsook de inhoudelijke profilering als goed en adviseert een subsidiebedrag van € 100.000.

Toelichting

Museum Dr888 heeft zijn collectie op goed op orde en heldere ideeën over verzamelbeleid, behoud, beheer, collectieregistratie- en gebruik en digitale ontsluiting. Het museum is in staat onderscheidende en aansprekende tentoonstellingen te maken en heeft een solide programmering. Met zijn nadruk op de moderne kunst en vooral *De Stijl* kan *Museum Dr888* zich in Noord-Nederland onderscheiden met een unieke propositie. Er zijn wel raakvlakken met het *Groninger Museum*, *Museum Belvédère* en het *Fries Museum*. Er zijn aansprekende plannen op het terrein van nationale en internationale samenwerking. Sterk is het plan om met *Stad in Stijl* de samenwerking aan te gaan met de ondernemers in Drachten. De plannen laten zien dat *Museum Dr888* wil inzetten op meer aantrekkelijke publieksactiviteiten. Het museum voorziet in speciale aandacht voor mensen met een beperking, kinderen van zes tot twaalf jaar, speciaal onderwijs en families. De educatieve activiteiten zijn gevarieerd en van hoog niveau.

Aanbeveling

Vanwege de parallellen tussen de collecties adviseert de Adviescommissie Musea de samenwerking met *Museum Belvédère* te intensiveren, bijvoorbeeld op het terrein collectiebeheer, programmering en markteting.

Aangevraagd: € 125.000 per jaar

Huidig: Geen structurele provinciale subsidie

Advies: € 100.000 per jaar

8

Museum Hindeloopen

Inleiding

Het cultuurhistorisch museum is geopend in 1919 op initiatief van het echtpaar Hidde en Adriana Nijland-Volke. De collectie omvat onder meer Hindelooper schilderkunst, klederdracht en interieurs. Ook zijn voorwerpen te zien die verband houden met de scheepvaarthistorie en de visserij. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de geschiedenis van de stad. Het museum was tot juli 2008 een onderdeel van de gemeente Nijefurd. De collectie en het pand, het oude stadhuis uit 1683, zijn eigendom van de gemeente Súdwest-Fryslân. Sinds 2001 is *Museum Hindeloopen* opgenomen in het Museumregister Nederland. De gevraagde subsidie is bestemd voor de uitbreiding van expositieruimte en publieksfaciliteiten.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als voldoende. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

De commissie heeft respect voor de prestaties die het museum met een klein team realiseert. Toch is de commissie van mening dat het *Museum Hindeloopen* de collectie op een relatief traditionele, statische en introverte wijze presenteert. Het museum richt zich vooral op het lokale en regionale belang. Ondanks het feit dat het museum een interessante grotendeels gedigitaliseerde collectie heeft over een periode dat Hindeloopen van internationaal belang was voor de scheepvaart, wordt

het accent gelegd op de artefacten van lokaal en regionaal karakter met decoraties van meubels en voorwerpen. Dit geldt ook voor de wisselexposities. Het museum zou de collectie en het verhaal van Hindeloopen op een meer vernieuwende en hedendaagse manier kunnen presenteren en vertellen. De rol die de ontdekking van het Hindelooper erfgoed in relatie tot de lokale, Friese en nationale identiteit heeft gespeeld, komt onvoldoende uit de verf. Daarnaast vindt de commissie de kernverhalen van het museum en het doelgroepenbeleid voor het museum onvoldoende uitgewerkt. Ook ontbreken een collectieplan, een duidelijke visie op verzamel- en ontzamelbeleid en hoe het museum omgaat met de presentatie daarvan. De commissie respecteert dat het museum ambitie toont met nieuwbouw, maar meent dat het deze ambitie niet weet om te zetten naar een realistisch en haalbaar plan met de huidige bezetting. Het is niet duidelijk op welke wijze de verbouwing van € 1,3 miljoen en de nieuwe exploitatie gefinancierd zou kunnen worden. Op welke wijze het bezoekersaantal bijna zou verdrievoudigen, van 8.000 naar 22.000 per jaar, wordt niet helder uiteengezet. Het museum ontbeert expertise op terreinen als marketing en educatie die noodzakelijk is om met de hedendaagse museale ontwikkelingen mee te gaan. Een grote inhaalslag is noodzakelijk om het museum op een hedendaags professioneel niveau te brengen.

Aanbeveling

De commissie is van mening dat het verhaal van Hindeloopen vraagt om een blik die meer naar buiten is gericht. Vernieuwing is van groot belang en het museum zou een goed onderbouwde inhoudelijke visie moeten ontwikkelen op de positie van het Hindelooper erfgoed in de huidige maatschappelijke context. Daarnaast zou het als museum aansluiting kunnen zoeken bij andere stedelijke en maritieme musea in Friesland en daarbuiten. Op termijn zou het museum ook kunnen samenwerken met kunstacademies, vergelijkbare musea en maatschappelijke organisaties. Realisatie van grotere thematische exposities met andere musea in de provincie en daarbuiten kan interessante resultaten opleveren.

Aangevraagd:	€ 50.000 per jaar
Huidig:	Geen structurele provinciale subsidie
Advies:	€ 0

9

Museum Martena

Inleiding

Museum Martena is klein maar heeft een hoge intrinsieke waarde. Het is gevestigd in een stadskasteel in de historische binnenstad van Franeker, op een steenworp afstand van het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium*. Het museum werkt met vijf thema's: de geschiedenis van Franeker, het stadskasteel en zijn bewoners, de Franeker universiteit en wetenschapsgeschiedenis, Anna Maria van Schurman en vrouwengeschiedenis en portretten. Van deze vijf thema's zijn vooral de geschiedenis van de universiteit en die van de zeventiende-eeuwse geleerde Anna Maria van Schurman van meer dan regionale betekenis. *Museum Martena* heeft de gemeente Waadhoeke als voornaamste subsidiënt. De solide reputatie blijkt uit het feit dat dit museum gemakkelijk bruiklenen krijgt van het *Rijksmuseum*, het *Mauritshuis*, de *Koninklijke Bibliotheek* en de *National Gallery*. Het museum wil de vaste tentoonstellingen herinrichten. De presentatie van de vaste collectie is in de dertien jaar dat het museum in het stadskasteel is gevestigd vrijwel onveranderd. Bij de vernieuwde presentatie gaat het museum meer gebruik maken van de uitstraling van dit bijzondere gebouw: het stadskasteel zelf wordt de verbindende factor aan de hand waarvan de geschiedenis van Franeker kan worden getoond. Ook wordt voor het eerst een museumlijn uitgezet voor kinderen van de basisschoolleeftijd, het *Museum*. Speciale aandacht is er in de plannen voor mensen met een beperking. Men wil de collectie aantrekkelijk online presenteren, vergelijkbaar met het *Rijksmuseum*. *Museum Martena* is sinds 2003 opgenomen in het Museumregister Nederland.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit en ondernemerschap, alsook de inhoudelijke profilering als goed.

Wetenschapsgeschiedenis is een veeleisend onderwerp: de schaal van zowel *Museum Martena* als die van het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium*, is te klein om dit thema goed uit te werken. De twee musea kunnen elkaar uitstekend versterken in het cultuurtoeristisch profiel van Franeker en Fryslân. Inhoudelijke samenwerking tussen de twee instellingen met een gezamenlijke visie op wetenschapsgeschiedenis, is volgens de commissie een strikte voorwaarde voor subsidiëring. De commissie adviseert een gezamenlijke subsidie voor *Martena* en het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* van € 150.000, mits deze samenwerking tot stand komt.

Aanbeveling

Museum Martena heeft een bijzondere collectie van hoge kwaliteit. Het museum heeft een heldere visie op de collectie en maakt een duidelijke keuze in de presentatie daarvan: het concept 'slow museum' geeft verdieping en rust. Als gevolg daarvan lijkt het museum weinig vernieuwend, al onderkent de commissie dat de keuze voor een relatief traditionele presentatie paradoxaal genoeg iets vernieuwends in zich heeft. Het vakmanschap blijkt ook uit de gekwalificeerde medewerkers. De locatie in een stadskasteel geeft beperkingen, maar is ook aansprekend. De collectie toont, zeker als het gaat om Anna Maria van Schurman, een bijkans vergeten hoofdstuk in de Friese en Nederlandse historie. Hier raken wetenschaps- en vrouwengeschiedenis elkaar. Daarmee kan *Museum Martena* een bijzondere plaats innemen in het Friese museumlandschap. De commissie is van mening dat veel meer gehaald kan worden uit het gezamenlijk met het *Koninklijk Eise Eisinga Planetarium* thematiseren van wetenschapsgeschiedenis. Het onderwerp past immers niet alleen bij de collecties van deze twee dichtbij elkaar gelegen musea, maar ook bij actuele maatschappelijke ontwikkelingen in Franeker en daarbuiten, zoals de oprichting van de Franeker Academie, de University Campus Fryslân in Leeuwarden, de ontsluiting van de archieven en bibliotheek van de Franeker universiteit bij *Tresoar* en de bestaande banden met het *Universiteitsmuseum Groningen*. De Adviescommissie vindt het opmerkelijk dat een museum met de kwaliteiten van *Museum Martena*, waarvan de kerncollectie – die van de voormalige universiteit Franeker – rechtstreeks gerelateerd is aan een door het provinciaal bestuur destijds opgerichte en bekostigde instelling, tot nu toe geen provinciale subsidie heeft mogen ontvangen; te meer daar het andere erfgoed van deze academie, archief en bibliotheek, bij het door de provincie gesubsidieerde *Tresoar* zijn ondergebracht.

Aangevraagd: € 75.000 per jaar

Huidig: Geen structurele provinciale subsidie

Advies: € 150.000 per jaar *

* onder voorwaarde van samenwerking met Koninklijk Eise Eisinga Planetarium

10

Nationaal Modelspoor Museum

Inleiding

Het *Nationaal Modelspoor Museum* is gevestigd in het gerestaureerde station van Sneek. Het bezit een grote collectie modellen van zowel Nederlandse als buitenlandse modeltreinen en ook een aantal banen, waaronder twee van de bekende merken Märklin en Fleischmann. In de Scheltemazaal is de vaste collectie modellen van Nederlandse treinen ondergebracht met een overzicht van de geschiedenis van de spoorwegen in Nederland, van de eerste locomotief De Arend uit 1839, tot de Spurt van Arriva uit 2008. Het museum wil subsidie voor de realisatie van een andere locatie met een betere indeling van de ruimtes voor de presentatie van de vaste collectie en professionalisering van personeel met nadruk op educatie. Het museum is sinds 2016 opgenomen in het Museumregister Nederland.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als matig. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

De commissie constateert veel enthousiasme en betrokkenheid in de plannen. Er is goed nagedacht over het verzamelbeleid en het collectieplan is op orde. De connectie met het *Ferhaal fan Fryslân* ontbreekt. De collectie heeft, afgezien van de tram, weinig relatie met het cultureel erfgoed in Fryslân. Het museum lijkt vooral gericht te zijn op nostalgie en beleving en is meer voor de specifieke liefhebber dan gericht op een algemeen publiek. De collectie prikkelt sentiment en herinneringen. Het museum weet de vernieuwingen onvoldoende te onderbouwen. Zo wordt bijvoorbeeld niet duidelijk waarom het museum verbinding zoekt met het Technolab om jongeren meer begrip voor techniek bij te brengen. De commissie vraagt zich af of dit een museale taak is. Uitvoering van de plannen met maar één beroepskracht, acht de commissie niet realistisch. Daarnaast is de presentatie van de collectie voor verbetering vatbaar en wordt onvoldoende gebruik gemaakt van digitale mogelijkheden, al erkent de commissie dat het stationsgebouw in Sneek beperkingen kent in presentatiemogelijkheden. De commissie is van mening dat het museum niet vernieuwend is en te weinig reflecteert op de actualiteit.

Aanbeveling

De commissie adviseert het museum om een visie te ontwikkelen op de relatie met andere musea en collecties op het terrein van (openbaar) vervoer, om de eigen plaats in het regionale en nationale museumlandschap te kunnen bepalen. Het betrekken van externe expertise is een optie. Daarbij is het zaak de maatschappelijke betekenis van de opkomst en ontwikkeling van de trein voldoende tot zijn recht te laten komen en aan te haken bij actuele ontwikkelingen.

Aangevraagd:	€ 50.000 per jaar
Huidig:	Geen structurele provinciale subsidie
Advies:	€ 0

11

Natuurmuseum Fryslân

Inleiding

Het *Natuurmuseum Fryslân* is één van de vier tot nu toe door de provincie Fryslân gesubsidieerde musea. Het is sinds 1923 gevestigd in Leeuwarden en tegenwoordig in het monumentale Nieuw Stadsweeshuis aan het Schoenmakersperk en ontstaan uit een particulier initiatief van natuurliefhebbers. Het behoort tot de best bezochte musea in de provincie; 63% van de bezoekers komt van buiten Fryslân. Het *Natuurmuseum Fryslân* ontving de afgelopen jaren – na het *Fries Museum* – de meeste financiële ondersteuning. Het museum beschikt over een vaste formatie van zestien medewerkers, verdeeld over dertien fte. Het *Natuurmuseum Fryslân* heeft een solide reputatie met spraakmakende tentoonstellingen en een kindvriendelijke uitstraling. Het museum telt vier verdiepingen, op de onderste waarvan de *OnderWaterSafari* is ondergebracht. Jaarlijks zijn er twee wisselexposities waarbij aansluiting wordt gezocht bij de maatschappelijke actualiteit. Het beschikt over een grote collectie waarvan veruit de meeste objecten geregistreerd zijn. Jaarlijks ontvangt het museum vele duizenden leerlingen uit het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Er zijn talloze samenwerkingsrelaties op natuurgebied en met andere musea. Het *Natuurmuseum Fryslân* heeft de Rabobank als hoofdsponsor en beschikt over een vriendenorganisatie. Het museum is sinds 2000 opgenomen in het Museumregister Nederland.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit, professionaliteit en ondernemerschap, alsook inhoudelijke profilering als goed. Dat niet het gehele gevraagde bedrag wordt toegekend volgt uit de B-status en de spanning tussen het budget en de beschikbare middelen.

12

Openluchtmuseum de Spitkeet

Toelichting

De Adviescommissie heeft veel respect voor de kwaliteiten van dit museum. Dit respect is gebaseerd op de ervaring met en al bestaande kennis van dit museum. Voor aanvullende informatie heeft de Adviescommissie gesproken met de directeur van het *Natuurmuseum Fryslân*.

De collectie is grotendeels geregistreerd en goed geordend; er is geen actief verzamelbeleid. Het grootste deel van de collectie wordt veilig bewaard in het Kolleksjesintrum Fryslân. Er is een deskundige staf met voldoende expertise en het museum heeft een breed publieksbereik. Het *Natuurmuseum Fryslân* is het enige natuurhistorische museum van Noord-Nederland en zou zich volgens de commissie meer als zodanig kunnen profileren. Het museum past waar mogelijk actief de codes toe met betrekking tot cultural governance, diversiteit en inclusie en fair practice of is voornemens die te gaan gebruiken. Het *Natuurmuseum Fryslân* speelt een belangrijke rol in het cultuurtoerisme en in diverse samenwerkingsverbanden met andere musea en culturele instellingen in Fryslân en daarbuiten. Voor de kwaliteit van de educatieve activiteiten, kreeg het museum terecht al diverse prijzen. In het licht van de reputatie van het *Natuurmuseum Fryslân* had de Adviescommissie een meer uitgewerkt plan verwacht. Op de toetsingscriteria wordt niet expliciet ingegaan. In plaats daarvan is een meerjarenplan 2021-2024 ingeleverd dat weinig tekst en veel afbeeldingen bevat en waaruit onvoldoende duidelijk wordt hoe men de effecten van de verschillende plannen met 31 verschillende 'voornemens' wil gaan meten. Een collectieplan ontbreekt. De kwaliteit van de subsidieaanvraag en van het meerjarenplan passen naar het oordeel van de commissie onvoldoende bij een museum met de omvang, de ambities en het potentieel van het *Natuurmuseum Fryslân*.

Aanbeveling

De Adviescommissie raadt het *Natuurmuseum Fryslân* aan scherpere keuzes te maken in de talloze plannen voor de komende jaren. Daarbij kunnen de drie geformuleerde waarden: verrijkend, verrassend en verbindend wellicht helpen.

Aangevraagd: € 730.000 per jaar

Huidig: € 707.979 per jaar

Advies: € 500.000 per jaar

Inleiding

Het museum is in 1990 opgericht door drie organisaties in de gemeente Achtkarspelen. *De Spitkeet* wil meer inzicht geven in de 'armoedige situatie' van vroeger op de Oost-Friese heide en bezoekers in aanraking brengen met het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden. Het museum beoogt de tegenstelling te laten zien tussen wonen, leven en werken van de bevolking van de Fries-Groningse heide vroeger en nu. Het wil de sociale geschiedenis van deze streek tonen. Op deze wijze wil men aandacht schenken aan de "ûnderkant fan it *Ferhaal fan Fryslân*", omdat het volgens dit museum in de geschiedenis vaak vooral gaat over de rijke bovenlaag. De geschiedenis van de gewone man blijft daarbij onderbelicht. *De Spitkeet* is een openluchtmuseum. De kerncollectie bestaat uit een aantal voor de heide typerende woningen zoals een spitkeet, een holwoning en een woudhuisje, die een beeld geven van het wonen op de heide door de jaren heen. Daarnaast is er huisraad, gereedschap, kleding en levend erfgoed. Er kwamen in 2019 ruim 19.000 bezoekers. *Openluchtmuseum De Spitkeet* is sinds 2004 opgenomen in het Museumregister Nederland. Het grootste deel van het gevraagde budget is bestemd voor de uitbreiding van het museum met een expositieruimte. Kleinere bedragen zijn onder meer gemoeid met de bouw van overdekte terrassen, cursussen traditioneel handwerk en beheer van een heideveldje.

Beoordeling

De Adviescommissie Musea beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als voldoende. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub h, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

Toelichting

De Adviescommissie waardeert de keuze voor het thematiseren van de armoede op de Friese heide positief, het is een belangrijk onderwerp in de Friese geschiedenis. Gemist wordt echter het bredere verband. Er zijn meer musea in Friesland maar ook in Noord-Nederland die armoede op het platteland als onderwerp hebben, onder meer *It Damshûs* in Nijbeets, *De Sûkerij* in Damwâld en het *Veenmuseum* in Barger Compasuum. Het museum beschikt over een beperkte collectie die hoofdzakelijk bestaat uit verschillende woonverblijven en hun toebehoren. Deze worden representatief geacht voor de leefomstandigheden op de heide. De wijze waarop het verhaal wordt verteld is statisch en traditioneel. Het museum wil het contrast tussen de armoede van vroeger en de welvaart van nu benadrukken. De adviescommissie mist hier de nuance. Ook tegenwoordig immers zijn de grote sociale verschillen nog niet verdwenen en behoort oostelijk Friesland niet tot de meest welvarende delen van Nederland. De tegenstellingen arm-rijk en vroeger-nu zijn een simplificatie die in een professioneel museum niet thuishoren. Sommige historici zien het negatieve beeld van het leven van veenarbeiders zelfs als een mythe, ontstaan als gevolg van de socialistische propaganda rond 1900*. De vraag of dit juist is of niet, is voor het oordeel van de commissie niet van belang. Gemist wordt echter een kritische houding. Uit de aanvraag blijkt niet dat men van deze gedifferentieerde kijk op het verleden en van recent wetenschappelijk onderzoek voldoende op de hoogte is. Een werkelijke visie op het eigen thema ontbreekt. Dat neemt niet weg dat de Adviescommissie veel waardering heeft voor het werk dat voor dit uitsluitend door vrijwilligers gerund openluchtmuseum verzet wordt.

Aanbeveling

Aanbevolen wordt de eigen kennis van het thema verder uit te diepen, voorbij de bekende clichés. De woonomstandigheden op de Friese heide maken deel uit van de sociale geschiedenis van de provincie. Die geschiedenis zou naar het idee van de commissie een belangrijke plaats kunnen innemen in de Friese museale infrastructuur, zoals verwoord in de reflectie op het Friese museale landschap die de commissie bij de adviezen heeft geschreven. Samenwerking en clustervorming van de verschillende musea rond dit thema zou de kwaliteit van het geheel ten goede komen. Het onderwerp is het meer dan waard.

AANGEVRAAGD: € 63.885 per jaar

HUIDIG: Geen structurele provinciale subsidie

ADVIES: € 0

* Zie bijvoorbeeld M. Gerding, 'De mythe van de veenarbeid. Het ontstaan van het negatieve beeld van het veenarbeidersleven', in: B. de Vries e.a. (red.), *De Kracht der zwakken: studies over arbeid en arbeidersbeweging in het verleden* (Amsterdam, 1992), 309-332.

KUNSTINFRASTRUCTUUR 2021-2024

Inhoudsopgave Kunstinfrastructuur

Voorwoord Adviescommissie Kunstinfrastructuur	56		
1	Befrijdingsfestival Fryslân	60	
2	Brave New World Producties	63	
3	CityProms	65	
4	DeDansDivisie	68	
5	De Popfabryk	72	
6	Explore the North	78	
7	Fabuch Social Cinema	82	
8	Film in Friesland	87	
9	Fries StraatFestival	92	
10	Frysk Jeugd Orkest	95	
11	Friesland Pop	99	
12	Het Achterland	103	
13	Illustere Figuren	106	
14	Into The Great Wide Open	110	
15	Ivgy & Greben	114	
16	J&M Teaterwurk	118	
17	Jeugd Dans Opleiding Fryslân	121	
18	Keunstwurk: Zicht op talent	124	
19	Kunstacademie Friesland	127	
20	Kunsthuis SYB	130	
21	Kunstmaand Ameland	134	
22	Stichting Media Art Friesland	137	
23	Meeuw - Jonge Theatermakers	141	
24	Cultuurkwartier sneek muzt	144	
25	Frysk film en media platfoarm	149	
26	Noord Nederlands Orkest	153	
27	Noorderlicht	157	
28	Nootstroom	161	
29	Oerol	165	
30	Open Stal	168	
31	Oranjewoud Festival	172	
32	Peter de Grote Festival	176	
33	Pier21	178	
34	Internationaal Kamermuziekfestival en Festival Jong Talent	181	
35	Sense of Place	185	
36	Simmerdeis	188	
37	Opera Spanga het Verona van Weststellingwerf	193	
38	Tryater	197	
39	VoorHeen De Gemeente	201	
40	Welcome to the Village	205	
	Colofon		214

Voorwoord

Adviescommissie Kunstinfrastructuur

Aansluiten bij de kracht van cultureel Fryslân en de ideeën vanuit het veld, voortbouwen op de resultaten van Leeuwarden-Fryslân 2018 (LF2018) en meer ruimte voor innovatie en nieuw talent. Op deze manier wil de provincie Fryslân in de nieuwe beleidsperiode vanaf 2021 een sterk en flexibel cultuurbeleid in Fryslân neerzetten. Het culturele veld in Fryslân heeft zich de afgelopen jaren van haar beste kant laten zien. Met prachtige artistieke, maatschappelijke en vernieuwende producties hebben de spelers niet alleen Fryslân op de kaart gezet, maar ook zichzelf.

Kultuer oan 'e kime

Het uitvoeringsprogramma Kultuer oan 'e kime heeft als horizon 2021 en verder. We bouwen voort op waar Fryslân goed in is en wat we met het programma van Leeuwarden-Fryslân 2018 hebben zien groeien en bloeien. In de nieuwe uitvoeringsstructuur kiest de provincie voor een inzet op de kunstdisciplines popcultuur, (locatie)theater, beeldende kunst, dans, film en klassieke muziek. Wij sluiten hiermee aan bij wat door het veld zelf als kracht van cultureel Fryslân is benoemd.

Nieuw in het beleid vanaf 2021 is dat de provincie subsidieaanvragen van culturele organisaties inhoudelijk laat beoordelen door een onafhankelijke adviescommissie Kunstinfrastructuur. Dit sluit aan bij de werkwijze van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en alle andere provincies. Ook wordt er bij de adviezen gekeken naar spreiding van genres, kunstdisciplines en de geografische spreiding over de provincie.

De meerjarige subsidieregeling Kunstinfrastructuur 2021 – 2024 is bestemd voor professionele kunstzinnige activiteiten in de provincie Friesland. De onafhankelijke adviescommissie Kunstinfrastructuur beoordeelde de aanvragen aan de hand van vastgestelde criteria (Artistiek-inhoudelijke kwaliteit, Zakelijke kwaliteit en ondernemerschap en een aantal inhoudelijke keuzedoelstellingen, zoals bijvoorbeeld Talentontwikkeling of (Inter)nationale samenwerking. Daarnaast is bij de beoordeling de implementatie van de codes Governance, Diversiteit en Inclusie en Fair Practice meegenomen in de weging.

De provincie Friesland stelt voor de meerjarige subsidieregeling Kunstinfrastructuur jaarlijks € 3.350.000 beschikbaar. Het totaal beschikbare budget bedraagt daarmee € 13.400.000 voor de periode 2021- 2024. De vierjarige cyclus van deze regeling sluit aan op de subsidiesystematiek van de Rijksoverheid, andere provincies en de grote steden. Een vierjarige regeling biedt een scala aan instellingen de gelegenheid te werken op basis van een lange termijnplanning en maakt een integrale afweging tussen grote en kleine, oude en nieuwe instellingen mogelijk.

De Adviescommissie Kunstinfrastructuur bestaat uit vijf leden en een onafhankelijk, niet-stemgerechtigde voorzitter.

Covid-19 – de Coronacrisis

De Adviescommissie Kunstinfrastructuur was bij aanvang 2020 klaar om de opdracht van de provincie Friesland, om te komen tot een breed gedragen advies voor een rijk en divers aanbod van kunst en cultuur, goed uit te voeren. Toen werd alles anders met het uitbreken van de coronacrisis in Nederland, begin maart. Op verzoek van de provincie heeft de Adviescommissie haar voorbereidende werkzaamheden voortgezet. Na een inventarisatieronde door de ambtenaren langs meerdere potentiële aanvragers, heeft men besloten de deadline van indienen op 1 april te laten staan: Vanuit het veld werd het verlangen uitgesproken om zo min mogelijk vertraging op te lopen en de uitslag voor de zomervakantie te ontvangen. De werkbezoeken die de commissieleden nog hadden willen afleggen, zijn in veel gevallen vervangen door een telefoongesprek dan wel een conference call met de aanvrager in de daaropvolgende periode. De Adviescommissie beseft terdege dat vele organisaties op dit moment in zwaar weer verkeren. Komend half jaar zal cruciaal zijn voor vele instellingen, makers en cultuurliefhebbers en soms bepalend zijn, voor de toekomst. De veerkracht van de culturele sector in Friesland wordt nu op allerlei wijzen grondig getest. De provincie gaat coulant om met de gemaakte prestatieafspraken voor plannen en projecten in 2020. De commissie kan niet inschatten of deze coulanteregeling toereikend zal zijn.

Codes

In de afgelopen jaren heeft de culturele sector zichzelf een aantal codes opgelegd en in de aanvraagvereisten van deze regeling is de toepassing hiervan als voorwaarde opgenomen. De Adviescommissie constateert dat de instellingen een begin hebben gemaakt met het uitwerken en toepassen van de codes. Bij enkele aanvragen was dit excellent onderbouwd. Met name de code Cultural Governance wordt door nagenoeg alle aanvragers correct beschreven en gehanteerd, maar met betrekking tot de codes Diversiteit en Inclusie en de code Fair Practice is echter nog een grote inhaalslag te maken. In meerdere gevallen is slechts een algemene onderschrijving van deze codes weergegeven, zonder de specifieke implementatie en gevolgen voor de eigen organisatie, programma of publiek te duiden. In dit advies zijn de gevolgen van het wel of niet honoreren van de aanvragers met een matige reflectie hierop niet doorslaggevend geweest, maar voor de nabije toekomst zou de commissie graag zien dat het eisen van het toepassen van de codes op bijvoorbeeld de vier P's (Programma, Publiek, Personeel en Partners) een voorwaarde is om voor verder financiële ondersteuning in aanmerking te blijven komen. De commissie adviseert de provincie om met een nulmeting en benchmarking van de codes, stappen te maken binnen het culturele veld. De codes zouden wat betreft de Adviescommissie bij de volgende aanvraagperiode onvoorwaardelijk en goed moeten worden toegepast bij alle instellingen.

De Adviescommissie Kunstinstructuur heeft in april 2020 de 42 aanvragen ontvangen, na de formele toetsing van de afdeling Kunst en Cultuur van de Provincie Friesland, zijn daar 40 aanvragers van overgebleven. De aanvragen werden behandeld door de gehele commissie, daarbij ondersteund door een tweetal bevoegde ambtenaren van de provincie en de expertise van alle commissieleden met specifieke kennis per discipline. De commissieleden vulden voorafgaand aan de eerste vergadering onafhankelijk van elkaar een digitaal beoordelingsformulier in op het belangrijkste beoordelingscriterium, Artistiek-Inhoudelijke kwaliteit. Aanvragers die niet voldoende scoorden op artistiek-inhoudelijke kwaliteit, vielen af. De overige aanvragen gingen door naar de tweede ronde waar ook beoordeeld werd op zakelijke kwaliteiten, de keuzedoelstellingen en de codes.

De aanvragen zijn in de volgende disciplines in te delen:

■ Film	3
■ Dans	3
■ Theater	8
■ Popmuziek	4
■ Beeldende kunst	8
■ Klassieke muziek	8
■ Festivals	6

Voor deze periode 2021 – 2024 is voor € 23.751.916 aangevraagd voor 40 instellingen; dus ruim 10 miljoen euro meer dan de beschikbare € 13.400.000). De aanvragen zijn besproken en beoordeeld tijdens de vergaderingen van de Adviescommissie Kunstinstructuur op 11, 18 en 19 mei 2020 in Leeuwarden. De Adviescommissie heeft over 31 aanvragers geoordeeld in een tweede ronde en adviseert positief over 27 aanvragen; daarmee wordt het beschikbare budget volledig benut.

Algemene bevindingen

De Adviescommissie Kunstinstructuur is verheugd over de diversiteit en de kwaliteit van de aanvragen. Echter constateert zij ook dat enkele veelbelovende initiatieven nog onvoldoende zijn uitgewerkt om voor een vierjarige financiële ondersteuning vanuit de provincie in aanmerking te komen, maar deze wellicht wel vanuit een meer proeftuin-, innovatieachtige projectregeling ondersteuning verdienen. De commissie adviseert de aanvragers om aandacht te besteden aan goed uitgewerkte jaarplannen, waarin ook de codes integraal onderdeel zijn en daar waar noodzakelijk, voortijdig feedback gevraagd wordt aan de beleidsmedewerkers Kunst en Cultuur van de provincie Friesland. De meerjarenbegrotingen bleken soms moeilijk met elkaar te vergelijken, gezien de diverse kunstdisciplines en de grootte en professionaliteit van de aanvragende organisaties. Ook de financieringsmix is door deze diversiteit aan aanvragers moeilijk met elkaar te vergelijken. De commissie zou wel graag zien dat er voor de diverse genres, per kunstdiscipline-eigen begrotingsformats beschikbaar komen, zodat binnen de disciplines de aanvragers goed met elkaar te vergelijken zijn.

Het begeleiden en adviseren van de aanvragers is door de ambtenaren van de provincie goed ter hand genomen. De commissie stelt ook vast dat de ondergrens van € 25.000 als bijdrage een goed gegeven is. Daarmee wordt een bepaald volume van activiteiten mogelijk gemaakt. Ook geeft dit wellicht wat meer balans in de verhouding tussen het werk dat gepaard gaat met de aanvraag en het gevraagde bedrag. In alle gevallen blijft het voor de aanvragers van belang om het artistiek-inhoudelijke concept goed te onderbouwen en zoveel mogelijk aan te geven wat het daadwerkelijke resultaat zal zijn dat de bezoeker zal ervaren.

De Adviescommissie heeft ervoor gekozen om ruimte te maken binnen het beperkte budget om zo de meerderheid van de aanvragers te honoreren. Toch vallen hier ook enkele instellingen buiten de boot. Met spijt in het hart ziet de commissie ook dat sommige instellingen onontbeerlijk zijn in een divers opgetuigd Fries cultuurlandschap. Het verdient aanbeveling om enkele van deze organisaties op een andere wijze te financieren voor een overgangsfase of voor een kortere termijn op projectbasis. De commissie heeft provinciebreed een pluriforme kunstinstructuur willen waarborgen, waarbij ambachtelijkheid, vernieuwing, energie en vitaliteit van het Fries culturele leven hoog in het vaandel staat.

Juni 2020

Martijn Kramers

De Adviescommissie Kunstinstructuur 2021-2024

Annett Andriessen
Ankie Boomstra
Maaïke van den Hoek
Jos Schuring
Dirk de Bruin
Martijn Kramers

1

Befrijdingsfestival Fryslân

Inleiding

Stichting Befrijdingsfestival Fryslân (BFF) heeft als doel jaarlijks op 5 mei in de binnenstad van Leeuwarden een eendaags gratis toegankelijke openluchtfestival te organiseren om de vrijheid van Nederland te vieren. BFF is één van de veertien bevrijdingsfestivals in ons land die aangesloten zijn bij het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Het festival biedt vooral muziek en activiteiten voor kinderen, maar ook dans, theater, kunst en sport. Daarnaast organiseert het festival op 5 mei en in de aanloop naar 5 mei inhoudelijke activiteiten zoals de Vrijheidscolleges, het Vrijheidsontbijt voor ouderen en het Plein van de vrijheid. BFF biedt het grootste kinderfestival van alle Bevrijdingsfestivals van Nederland. Hoewel de muziekprogrammering het kernonderdeel van het BFF is, omschrijft het festival zichzelf vooral als themafestival met activiteiten die mensen aan het denken zetten over het thema vrijheid. Naast de inhoudelijke invulling maakt het festival zich sterk voor duurzaamheid en circulariteit met gescheiden afval, statiegeld op bekers en compensatie van CO2-uitstoot. BFF wil in de nieuwe periode de 30ste tot en met de 33ste editie van het festival organiseren rondom het thema vrijheid in combinatie met het jaarlijkse thema van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Ieder jaar op 5 mei wil BFF acht tot elf 'areas' programmeren en produceren in de binnenstad van Leeuwarden: Mainstream en populair op het Oldehoofsterkerkhof, Dance op het Mata Hariplein, Fries repertoire in de Arendstuin, 90's muziek op het Gouverneursplein. In de Prinsentuin wordt gestart met kinderrepertoire en daarna is er een voortzetting met Blues, Rock and

Roll en Bluegrass. Daarnaast zijn er drie talentstages te weten Sena Stage, D'Drive Stage en Friese Poort Stage. BFF wil daarmee laten zien dat de samenwerking met het onderwijs heel belangrijk is. D'Drive stage en Friese Poort Stage worden geproduceerd door de opleiding zelf onder auspiciën van BFF. Op het Plein van de Vrijheid worden projecten met het thema Vrijheid georganiseerd voor de doelgroep van 15 jaar en ouder. In samenwerking met het Prins Bernhard Cultuurfonds wordt een wedstrijd georganiseerd waarbij lokale muzikanten gevraagd wordt een 'Song of Freedom' te maken.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit van het festival als voldoende, maar is van mening dat het festival op basis van deze aanvraag niet past in de Subsidieregeling Kunstinfrastuur. Het doel van het festival is om de bezoekers na te laten denken over het thema vrijheid. De programmering is daaraan helaas ondergeschikt. De commissie is bovendien van mening dat er binnen de programmering meer mogelijk is met het thema vrijheid. Er mist een overzicht van aanvullende activiteiten en er ontbreekt een uitwerking van een verdiepend randprogramma. BFF maakt onderdeel uit van een landelijke keten van bevrijdingsfestivals in Nederland. Een dergelijk festival hoort ook thuis in Friesland. De commissie beoordeelt het vakmanschap van BFF als voldoende. Het festival heeft een professioneel bestuur met veel ervaring en uitstekende programmeurs, waaronder Johan Koster. Het aangevraagde bedrag is in de meerjarenbegroting helder en goed onderbouwd. De commissie beoordeelt de zeggingskracht van BFF als goed. Er is veel aandacht voor de inhoudelijke aspecten van vrijheidsbeleving. De programmatische zeggingskracht komt echter in de aanvraag niet goed uit de verf. De commissie mist een meerjarige programmatische uitwerking. Met name het muziek- en kinderprogramma is algemeen van aard. BFF wil een breed publiek vooral aan het denken zetten over het thema vrijheid en niet zozeer over de programmering. De aanvraag biedt enig inzicht in het programma voor de eerstvolgende editie maar geen inzicht in het programma voor de jaren daarna. Er is wel ruimte voor talent, maar met een festival van één dag per jaar is er volgens de commissie geen sprake van talentontwikkeling. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid van BFF als voldoende. Gezien de aard van het festival gaat oorspronkelijkheid hier hand in hand met herkenbaarheid: alles staat in het teken van het thema bevrijding en vrijheid. Een toelichting op de toegevoegde waarde van het programma ontbreekt in de aanvraag. De commissie beoordeelt de vernieuwing van BFF als voldoende. Het festival is vernieuwend op het gebied van circulariteit, maar programmatisch is er weinig vernieuwing. Het festival programmeert vooral bands voor een breed publiek. In de aanvraag wordt niet duidelijk aangegeven op welke muziekstromingen de nadruk komt te liggen in de komende jaren. Ook de kinderprogrammering is inhoudelijk te weinig uitgewerkt.

Aanbeveling

De aanvraag van Bevrijdingsfestival scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. De commissie mist in de aanvraag een meerjarige programmatische uitwerking en een verdiepend randprogramma. Een festival alleen gebaseerd op het thema vrijheid is niet voldoende om opgenomen te worden in de Kunstinfrastructuur. De aanvraag schiet wat betreft de inhoudelijke uitwerking van de plannen tekort. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee op grond van artikel 1.6. sub i niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren uit het budget voor de Kunstinfrastructuur 2021-2024, maar de subsidiering van het festival onder te brengen bij één van de andere programmalijnen in de Nota Nij Poadium 2021-2024.

HUIDIG: € 26.600 per jaar

AANGEVRAAGD: € 65.000 per jaar

ADVIES: € 0

2

Brave New World Producties

Inleiding

Brave New World Productions is een kleinschalige projectmatige organisatie die in 2018 is opgericht met Claudia Woolgar als 'creative director' en Jan van Erve als 'commercial director'. Brave New World stelt zich ten doel jaarlijks grootschalige spektakels naar Friesland te halen die op bijzondere locaties te zien zijn waarbij men 'verbinding wil maken met jong Fries talent'. Woolgar is een internationaal georiënteerde producent die ook als consultant werkte. Zij was lid van het programmateam van Leeuwarden Culturele Hoofdstad. Jan van Erve was daar Hoofd Partnership en Commercie en daarvoor onder meer actief als commercieel directeur van voetbalclub Heerenveen. In 2018 is Brave New World Productions opgestart en in december 2019 bracht men het Argentijnse spektakelgezelschap Fuerza Bruta in de fabriek Mannen van Staal in Leeuwarden. De voorstelling kreeg positieve kritieken, maar de belangstelling viel tegen. Voor 2021-24 heeft Brave New World een viertal producties gepland. In 2021 wil Brave New World Stomp naar Friesland brengen en de jaren daarna producties van Ben Harrison en Rimini Protokoll. Wat de vierde productie wordt is niet bekend.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als mager tot voldoende. De aard van de geplande theaterproducties loopt nogal uiteen. De programmering voor 2021 is zeer teleurstellend. Stomp is nog nooit te zien geweest in Friesland, maar de commissie is van mening dat dit nog geen reden om het alsnog naar de provincie te

halen. De voorstelling maakte reeds vijf tournees in Nederland. Dan ziet het Friese publiek een voorstelling die de rest van de wereld 28 jaar geleden al zag. Daarmee neemt Brave New World het publiek niet al te serieus. De programmering 2022 en 2023 zijn spannender, de programmering 2024 ontbreekt. Het vakmanschap van de artistieke en zakelijke leiding wordt beoordeeld als voldoende, maar de financiële onderbouwing van de plannen is onhelder onder meer door een grote post onvoorzien. De commissie heeft hierdoor twijfels bij de realiteitszin van deze plannen. Het bevreemdt de commissie dat er geen plan is voor 2024 maar dat men daarvoor wel € 120.000 vraagt. De zeggingskracht beoordeelt de commissie als matig tot voldoende. De commissie vindt ook de oorspronkelijkheid en het vernieuwende karakter van de plannen matig tot voldoende. Daarnaast is de commissie verbaasd dat Brave New World Productions subsidie vraagt voor het schrijven van de aanvraag die dan ook nog onvolledig is.

Aanbeveling

De aanvraag van Brave New World Productions scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden artikel 1.6. sub i is de aanvraag in de eerste ronde afgevalen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 120.000 per jaar
ADVIES:	€ 0

3

CityProms

Inleiding

CityProms presenteert zichzelf al tien jaar het grootste gratis "no nonsense" klassieke muziekfestival van Noord-Nederland met eigen community producties voor iedereen. Men geeft aan vanaf de eerste editie in 2011 het belangrijkste podium te zijn voor de muzikale doe-cultuur van Fryslân. Professionele musici, nationale en internationale helden, jong talent en gevorderde amateurs spelen samen. In 2019 bezochten ruim 30.000 bezoekers het festival en waren er 1500 deelnemende musici uit Fryslân, maar ook uit de rest van Nederland, Engeland, België, Duitsland, Syrië en Argentinië. CityProms geeft aan diversiteit, inclusie en kwaliteit in haar programma te hebben. De organisatie heeft veel samenwerkingspartners en koerst voor de komende jaren op voortzetting van de huidige inzet met projecten voor kwetsbare groepen waarbij gewerkt wordt met curatoren:

- Educatief programma met (inter)nationale helden. Noord Nederlands Orkest (in 2020 met Francis van Broekhuizen), Janine Janssen, Matangi Quartet, Diamanda Dramm, Nora Fischer, Camerata RCO, Fins Schreeuwkoor, Yo Yo Ma, een Engels orkest voor mensen met een beperking, Ests Philharmonisch Kamerkoor.
- Samenwerking met Pazaislis Festival in het kader van Kaunas European City of Culture in 2022
- Fries en Nederlands talent scouten in samenwerking met Holland Music Sessions, Prinses Christina Concours en de jong talent klas van Frans Douwe Slot
- De Friese Emmy Award is in 2021 onderdeel van de programmering

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt het vakmanschap als krap voldoende. Margot Hoiting werkt al jaren voor CityProms als algemeen directeur en is maatschappelijk en sociaal geëngageerd. Er wordt gewerkt met veel jeugdorkesten en het Noord Nederlands Orkest Men wil de grenzen tussen amateurmusici en professionals vervagen. "Denk ook aan een stuk waarbij mensen met een beperking meespelen en waarbij het er niet toe doet of je wel of geen beperking hebt" is een uitspraak van de directeur. De commissie vindt dit een mooie gedachte, maar er is verder geen visie over de ontwikkeling van een dergelijk project en de visie op inclusief werken. De commissie meent dat die visie wel in EMBRACE terug te vinden is, een andere organisatie waarvoor Hoiting werkt, maar dit is een aanvraag voor CityProms. Voor educatie werkt men met experts. De namen ontbreken helaas hierbij. Het vakmanschap moet blijken uit de geëngageerde groepen en orkesten. Men schermt in de aanvraag met de top in het aanbod voor concerten, de randprogrammering, lezingen en workshops, maar de uitwerking ontbreekt. CityProms acht zichzelf behorend tot de top van de community art. Er wordt niet uitgelegd waar men dat op baseert, noch wordt er een beeld voor de toekomst geschapen. CityProms wil nieuwe innovatieve producties maken met lokale orkesten, koren en ensembles. Helaas worden die nieuwe producties niet toegelicht. Ook mist de commissie een visie op het repertoire. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als voldoende tot goed. Optredens in de open lucht trekken veel volk. CityProms zoekt naar actuele thema's die mensen raken, naar het overbruggen van tegenstellingen tussen jong en oud, rijk en arm en de verschillende culturen. Kwaliteit, diversiteit en inclusie zijn speerpunten. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als krap voldoende. Er is geen duidelijk beeld van de authenticiteit van het festival. De top van de klassieke wereld verbindt zich met de top van community-art maar de commissie mist een duidelijke signatuur. Het Festival zelf zegt over oorspronkelijkheid: 'CityProms is gebaseerd op drie lijnen: Entertainment, doe cultuur met musici uit binnen en buitenland, jong talent en amateurs; het programma inspireert voor educatie en kennisbevordering en ten slotte bewerkstelligt het engagement, innovatie en inclusie. De sociale functie is een belangrijke pijler.' De commissie beoordeelt de vernieuwing als matig. De vernieuwing zit volgens de aanvragers vooral in het aanstellen van curatoren zoals Johan de Meij, Ruth Mackenzie, Marcel Mandos en Henk Jan Honing. De aanvrager geeft geen inzage in de keuze van deze mensen en wat er van hen verwacht wordt. De aanvraag bevat innovatieprojecten met zwakke groepen in de samenleving die niet verder worden toegelicht of uitgewerkt. Over compositieopdrachten bestaat geen helderheid.

Aanbeveling

De aanvraag van CityProms scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6 sub i, is de aanvraag in de eerste ronde afgevalen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 150.000 per jaar

ADVIES: € 0

4

DeDansDivisie

Inleiding

DeDansDivisie is in 2014 opgericht door choreograaf Marlien Seinstra. Seinstra heeft een brede achtergrond. Naast haar opleiding docent moderne dans studeerde ze ook Geschiedenis & Media en Kunst en Kunstbeleid. Seinstra heeft gedanst bij AYA, DOX, Introdans en het Scapino ballet. Van 2010 tot 2014 was ze vaste danser en choreograaf van dansgezelschap Zirr uit Drenthe. De voorstellingen van DeDansDivisie zijn gebaseerd op actuele maatschappelijk thema's. Het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden tussen zorg en cultuur speelt een belangrijke rol. Seinstra werkt vanuit persoonlijke verhalen van mensen die soms ook zelf op het podium staan. DeDansDivisie biedt een podium voor Friese amateur- en professionele dansers van jong tot oud. De afgelopen zes jaren maakte Seinstra zeven dansvoorstellingen waaronder *De kunst van het ouder worden* (in samenwerking met theaterregisseur Hanneke de Man), *Wachten op Visite*, *Rauw* en *Dansen met Parkinson*. Seinstra is ook artistiek leider van DeDansDivisie. Met de keuze voor onderwerpen als rouw, eenzaamheid, vergeetachtig worden, chronische ziekte en de samenwerking met specifieke doelgroepen heeft het gezelschap veel deelnemers, publiek en media-aandacht gekregen. Voor de periode 2021 - 2024 staan de volgende producties gepland:

- **Gelukszoekers:** Een inclusieve dansvoorstelling voor mensen met en zonder een fysieke of geestelijke beperking en een aantal professionele dansers en livemuzikanten.

- **Hiernumaals:** Een locatie danstheatervoorstelling in de Bonifatiuskerk in Leeuwarden. Voor deze voorstelling wordt samengewerkt met een gregoriaans koor, een dj, dichters, videokunstenaars en dansers.
- **Voltooid leven?:** Een voorstelling over het vraagstuk wanneer het leven is voltooid en in hoeverre kunnen we hierop eigen regie voeren.
- Een grote eenmalige theaterproductie over het leven met hersenletsel en chronische pijn, verteld door de doelgroep zelf samen met professionele dansers. De voorstelling is een samenwerking met Revalidatie Friesland.
- **Paradijsvogels:** Een grote productie over de zoektocht of de mens diep vanbinnen geneigd is tot het goede of tot het kwade. Over de rol van de media en wetenschappers op ons mensbeeld. Al eeuwen is de westerse cultuur doordrongen van de verdorvenheid en slechtheid van de mens. De vraag wordt gesteld of dit beeld klopt.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit met een magere goed, net voldoende voor verdere beoordeling.

De commissie beoordeelt het vakmanschap als voldoende. Met haar professionele achtergrond, visie en bezieling ziet de commissie vakmanschap bij Seinstra. Het is Seinstra zelf die als maker centraal staat bij DeDansDivisie. De performers zijn soms profs en vaak amateurs. Dit zijn mensen die vanuit de eigen ervaring spelen. Dat is ook terug te zien in de beelden die de commissie digitaal bekeken heeft. Het mag imperfect zijn bij DeDansDivisie. De organisatie geeft aan altijd samen te werken met professionele dansers, muzikanten en dichters om zo de artistieke kwaliteit van haar producties te bewaken. De beoordeling van de kwaliteit van een gezelschap staat bij de makers van het gezelschap. Samenwerking met professionals met andere expertise brengt verdieping in het werk, extra lagen. De commissie mist een uitspraak van Seinstra wie de komende jaren haar artistieke bondgenoten zijn. In het plan wordt niet concreet beschreven met welke professionele makers Seinstra de dialoog wil aangaan om een verdiepingsslag te maken.

De commissie beoordeelt de zeggingskracht als goed. Met producties als *Wachten op de Liefde*, *Wachten op Visite* en *Rauw* maakte DeDansDivisie voorstellingen die grote impact hadden op het publiek. DeDansDivisie wil taboes en de waarnemingskaders van het publiek doorbreken, gesprekken op gang brengen, confronteren en reflecteren. Bij toekomstige voorstellingen als *Gelukszoekers* en *Hiernumaals* staan er weer 'echte' mensen op het podium, die vanuit hun eigen ervaringen spelen. De commissie verwacht dat deze voorstellingen ook bijdragen aan herkenning, ontroering en betrokkenheid van het publiek. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed.

Met producties met persoonlijk verhalen van mensen zelf heeft DeDansDivisie een eigen profiel. Vaak zijn het verhalen van mensen met een beperking of mensen die worstelen met een ingewikkeld vraagstuk. DeDansDivisie draagt bij aan de zingeving van maatschappelijke en persoonlijke gebeurtenissen. De commissie

beoordeelt de vernieuwing als voldoende. Dans als vorm om persoonlijke verhalen te verwerken is niet nieuw maar wel waardevol. DeDansDivisie noemt zichzelf op vijf punten vernieuwend. Het betreft samenwerken met andere disciplines, specifieke thema's gebruiken, voor een divers publiek spelen, telkens met een nieuwe cast werken en op bijzondere locaties spelen. Feitelijk beschrijven deze punten geen vernieuwing in de manier waarop DeDansDivisie voorstellingen maakt. Het samenwerken met andere kunst disciplines zoals livemuziek, dj's, poëzie, theater en video-installaties is lovenswaardig. Het is echter al jarenlang een trend in de sector en daarmee niet vernieuwend. Het onderdeel vernieuwing heeft betrekking op het innoverende karakter van het werk of de activiteiten van de instelling. Innoveren staat voor grenzen verleggen, vernieuwingen invoeren om vooruit te komen. Het werken met een nieuwe cast betekent niet automatisch dat er sprake is van vernieuwing of het verleggen van grenzen. Het is daarom jammer dat er in het meerjarenplan niet genoemd wordt met wie er specifiek samengewerkt gaat worden en waarom. Noord-Nederland kent een sterke traditie op het gebied van locatietheater. Een mooie nieuwe speellocatie is een cadeau en kan een sterke troef zijn. De genoemde voorbeelden van kerken, bos, weiland zijn niet vernieuwend. Zorg en wooninstellingen worden wel als redelijk vernieuwend gezien.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als goed. Het publieksbereik ligt rond de 9000 bezoekers. DeDansDivisie speelt onder meer op conferenties, heeft een goede pers en mobiliseert veel deelnemers. DeDansDivisie ontwikkelt een strategisch marketingplan gericht op brede, diverse doelgroepen en nieuwe speelplekken. Er zijn contacten met verpleeghuizen en revalidatiecentra met als doel kunst en cultuur in de zorg te brengen. Het gezelschap kiest voor intieme settings waar nagesprekken kunnen worden gevoerd. DeDansDivisie gaat naar de doelgroep toe, hanteert lage toegangsprijzen en heeft daarmee een goede toegankelijkheid. De Dans Divisie kent zestien samenwerkingspartners in het domein van zorg en onderwijs, uiteenlopend van Humanitas tot Movisie en veertien samenwerkingspartners binnen de culturele sector, uiteenlopend van Filmtheater Slieker tot Jeugd Dansopleiding Friesland. In het meerjarenplan wordt concreet gemaakt wat dit inhoudt: het loopt uiteen van podium bieden tot meer structurele en inhoudelijke samenwerking.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. De binding met Fryslân is goed. De voorstellingen worden ontwikkeld in Friesland en hebben aanwijsbaar positief effect op de deelnemers en daarmee ook veelal op het publiek. Dit publiek is vaak persoonlijk verwant met deelnemers. Regelmatig wordt in de voorstelling Fries gesproken. De voorstellingen kennen een goede geografische spreiding verdeeld over meerdere plaatsen in de provincie. Daarnaast reist DeDansDevisie met voorstellingen naar specifieke locaties om doelgroepen te bereiken. De sociale duurzaamheid van DeDansDivisie wordt door de commissie als zeer goed gewaardeerd. Het gezelschap zet zich in op duurzame interactie binnen de gemeenschap en de verschillende domeinen. DeDansDevisie weet met inzet van de dans betekenis te geven aan maatschappelijke onderwerpen. Het tweejarig project *Dans op Recept*, gefinancierd door de provincie Fryslân, is daar

een goed voorbeeld van. Het heeft een transformatie teweeggebracht in denken en doen van professionals in de zorg- en welzijnssector. In samenwerking met Revalidatie Friesland krijgt het project in 2020 – 2023 een vervolg, dan niet voor mensen met Parkinson maar voor mensen met CVA en chronische pijnklachten. DeDansDivisie geeft op voldoende wijze invulling aan de codes. De invulling van de code diversiteit is excellent. Inclusie en diversiteit in levenswijze en etnische achtergrond zijn belangrijk bij DeDansDivisie. De commissie beoordeelt de educatie als voldoende. DeDansDivisie ontwikkelt randprogramma's rondom de thema's van de voorstellingen. Er is sprake van educatie per project, met themagesprekken en/of symposia met ook aandacht voor wetenschappelijk onderzoek. De commissie mist een eenduidige visie op educatie.

Aanbeveling

Bij de eindbeoordeling is DeDansDivisie in de onderste helft van categorie B terecht gekomen. Zoals in het Provinciaal Blad van 17 februari 2020 ook staat beschreven geldt bij de B-status: verstrekken mits voldoende budget. Helaas zijn er niet voldoende middelen om de grote hoeveelheid aanvragen van instellingen uit de categorie goed met B-status te honoreren. Bij dit advies geeft de commissie het volgende mee: De Nota Nij Poadium van de provincie kent naast de ambitie 6 Sterke Kunstinfrastuctuur als basis voor een bloeiend Artistiek Klimaat ook de ambitie 3 Kultuer yn 'e Mienskip – kunst en cultuur toegankelijk voor iedereen. Deze ambitie heeft een integrale programmalijn. De commissie is zo vrij Gedeputeerde Staten te adviseren om te kijken of de aanvraag van DeDansDivisie binnen ambitie 3 gehonoreerd kan worden. DeDansdivisie vergroot de actieve cultuurdeelname en toegankelijkheid van cultuur. Ambitie 3 zet daarbij specifiek in op een nauwere verbinding tussen cultuur en het sociaal domein/zorg. DeDansDivisie excelleert in het maken van die verbinding.

HUIDIG: € 7.700 per jaar

AANGEVRAAGD: € 130.129 per jaar

ADVIES: € 0

5

De Popfabryk

Inleiding

De Popfabryk in Leeuwarden is sinds 2009 het productiehuis voor de Friese popcultuur. De Popfabryk stelt de eigenzinnige (muziek-)maker centraal. De interactie tussen popmuziek en andere kunst disciplines zoals film, theater poëzie, dans, vormgeving en fotografie is belangrijk. De Popfabryk is voor alles een netwerkorganisatie, samenwerking en cocreatie bepaalt het succes van de activiteiten. Men werkt intensief samen met podia, opleidingen, festivals, startups en ondernemers in het Friese en Noordelijke culturele veld. De Popfabryk heeft als penvoerder van Up North en samenwerkingspartner in Hit the North het initiatief genomen voor het overkoepelende Platform Popcultuur Noord-Nederland. Dit platform heeft begin 2020 in samenwerking met We the North een aanvraag ingediend als ontwikkelingsinstelling binnen de Basisinfrastructuur. De Popfabryk is sterk verbonden aan Friesland. De Friese taal, cultuurhistorische kenmerken en het landschap spelen een belangrijke rol in de producties. Voorbeelden daarvan zijn De Domela Passie, en Klanklânskippen. De Popfabryk wil haar ambities de komende jaren waarmaken met behulp van vier werklijnen:

■ Coaching en professionaliseringstraject

Popfabryk is de Friese partner in het coaching- en professionaliseringstraject Hit the North en neemt daarmee de organisatie van vier inhoudelijke bijeenkomsten van het Platform Popcultuur Noord-Nederland op zich. Men streeft daarnaast onder meer naar de deelname van twee Friese hiphop acts in Urban Beats North en drie Friese producers in The Electronic North traject. Drie Friese acts gaan de grens over met Excite en drie Friese acts werken samen in een residence met drie Excite acts rond noordelijke festivals als Welcome to the Village, Explore the North en Simmerdeis.

■ Laboratorium voor Friese makers in de popcultuur

Deze laboratoriumfunctie is er om nieuwe makers vanuit de urban cultuur te ondersteunen en te scouten. Het heeft de komende jaren de ambitie om minimaal twaalf producties initiëren en produceren; minimaal vier Friese makers te ondersteunen bij de realisatie van hun eigen kleinschalige TalentLab en zes Friese, Drentse, Groningse North producties per jaar te realiseren, die respectievelijk negen en drie keer worden opgevoerd in Friesland en het Noorden.

■ Interdisciplinaire producties

Het produceren van nieuwe, aan popcultuur gerelateerde kunstuitingen staan hierbij centraal, waarbij de organisatie zich richt op de productie van jaarlijks minimaal één Friese productie, in principe in coproductie met Explore the North. Deze productie is minimaal negen keer te zien op podia of festivals, dan wel op andere presentatieplekken.

■ Genreverbindende producties

Deze werklijn richt zich op van makers die niet zozeer een interdisciplinaire invalshoek hebben, maar genres verbinden waardoor iets nieuws ontstaat. Jaarlijks wil men minimaal één Friese productie maken, in coproductie met het Oranjewoud Festival. Daarnaast worden er jaarlijks vier Friese componisten/muzikanten gevraagd een compositie maken op locatie in de context van een festival.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed tot zeer goed. De organisatie bewijst met een zeer goede 'energieke' aanvraag en helder onderbouwde plannen haar vakmanschap. De commissie mist bij de meerjarenbegroting helaas wel een duidelijke toelichting. Popfabryk is geworteld in de Friese samenleving waarbij soms typisch Friese cultuurdragers een onderwerp zijn zoals Jannes vd Wal, Harm Wiersma in het project van Meindert Talma en de dichters in Klanklânskippen. Voor het mede vormgeven van het artistiek beleid wordt een steeds wisselende Artistieke Commissie aangesteld. De aanvraag bevat concrete doelen voor de komende jaren waardoor de plannen meet- en toetsbaar zijn. De commissie ziet de Popfabryk als de belangrijkste talentontwikkelingsinstantie voor popmuziek in de provincie en daarmee als onmisbaar in de culturele infrastructuur van Friesland. De commissie beoordeelt het vakmanschap als zeer goed. De Popfabryk is hét productiehuis voor Friese popmuziek in de breedste zin van het woord. Het werkt al nauw samen met Friesland pop. Die samenwerking is – zeker op provinciaal niveau – belangrijk en de commissie ziet graag dat deze wordt geïntensiveerd. De Popfabryk is aangesloten bij landelijke infrastructuur van productiehuizen waarin ook de Nieuwe Oost en De Coöperatie deel van uitmaken. Het ingediende plan is

duidelijk en het getuigt van realiteitszin en een goed inzicht in wat er nog mogelijk is in de Friese popsector. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als goed. De Popfabryk onderhoudt vele contacten en samenwerkingsverbanden. De Popfabryk heeft geen eigen podium, het 'publiek' bestaat uit jong talent dat zich aandient. Dat talent is wispelturig, kritisch en niet snel onder de indruk. Dat de Popfabryk een grote rol van betekenis speelt voor deze groep makers, geeft aan dat de organisatie een sterke aantrekkingskracht heeft op haar doelgroep. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. De Popfabryk richt zich op de productie van popmuziek en is een laboratorium voor talentvolle Friese makers. Het verleent ondersteuning op maat aan aanstormend muzikalent. Het stelt in de Friese context de eigenzinnige maker – terecht – centraal. Het fenomeen productiehuisen voor popmuziek bestaat al jaren, maar de Popfabryk blijft zichzelf vernieuwen en bewijzen. Innovatie is een belangrijk criterium voor veel van de projecten. Het betekent dat Popfabryk zich vooral goed verhoudt tot eigenzinnige makers met een geheel eigen visie. De commissie beoordeelt de vernieuwing als goed. De Popfabryk stelt zich volledig ten dienste van nieuw talent en initieert genreverbindende producties die mogelijk zonder hen niet zouden plaatsvinden. Het is in de kern een vraaggerichte organisatie. Biedt er zich iets nieuws aan, dan gaat probeert de Popfabryk daarin mee te gaan. De organisatie richt zich niet alleen op de bandjescultuur, maar levert ook een bescheiden bijdrage aan dance/urban. Die toename van talentontwikkeling in de genres urban/dance en daarmee de ondersteuning van producers en DJ talenten is een landelijke trend en het is goed dat de Popfabryk daar 'namens Friesland' aan mee doet. Talent hoeft zijn of haar heil niet te zoeken in de Randstad. De commissie waardeert de plannen hieromtrent van de Popfabryk maar vindt deze in de aanvraag nog te weinig uitgewerkt.

Codes

Dr Popfabryk scoort bij de drie codes voldoende. De Popfabryk werkt met een variant op het bestuursmodel bestuur-directie. Er is geen directie, maar een zakelijk leider met gedelegeerde verantwoordelijkheden. Er is ook een Raad van advies ingesteld. De commissie juicht dat toe. Twee van de drie bestuurders zijn twaalf jaar in functie. De commissie vindt dat te lang en adviseert de Popfabryk een rooster van aftreden toe te passen. De Popfabryk probeert de code diversiteit wel na te volgen, maar de concrete uitwerking daarvan ontbreekt. De commissie vraagt de organisatie de komende jaren alsnog een dergelijk plan op te stellen. De organisatie gaat de komende jaren stappen zetten en wil ook de Raad van Advies inclusiever maken. De commissie vraagt zich af waarom dat pas in 2024 gepland is en ziet een versnelling van dat streven met belangstelling tegemoet. Er is sinds 2014 geen periodieke salarisverhoging toegepast. De organisatie wil dat in de nieuwe periode gaan repareren maar de commissie geeft mee dat de subsidie 2021-2024 daar niet voor bedoeld is. Bij de projecten hanteert de Popfabryk de door SENA geadviseerde tarieven. De Popfabryk heeft in de provincie een voorbeeldrol voor jong talent en de commissie vindt dat de organisatie meer werk moet maken van de Code Fair Practice, ondanks eventuele budgettaire beperkingen.

De professionaliteit ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. De Popfabryk timmert zeer actief aan de weg. De Popfabryk is niet zozeer gericht op publiek als wel op makers. Met projecten als Up North, Hit the North en multidisciplinaire initiatieven als Klanklânskippen en Kompost (Friese elektronische experimentele muziek) laat de Popfabryk zien dat zij vernieuwing serieus neemt. Ook de behoefte bij muzikanten om niet altijd verbonden te zijn aan één band, maar soms liever deel uit te maken van een collectief multidisciplinair samenwerkingsverband, wordt door de Popfabryk herkend en ondersteund. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. De Popfabryk is in haar rol als productiehuis zeer toegankelijk voor poptalent in Friesland. Ook hier speelt mee dat de Popfabryk niet primair gericht is op publiek, maar op makers. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als goed. De Popfabryk werkt veel en heel graag samen met veel verschillende partners in de provincie, en (inter-)nationaal. De commissie juicht de samenwerking met het Oranjewoud toe en ziet de resultaten met hoge verwachting tegemoet. De samenwerking met Friesland Pop kan nog duidelijker gedefinieerd worden met een overzicht van wie wat doet. De Popfabryk en Friesland Pop richten zich beide op talentontwikkeling in de Friese popmuziek. De Popfabryk is echter sterker geprofileerd als productiehuis. De commissie is van mening dat de activiteiten van beide organisaties beter gebundeld kunnen worden in één organisatie en verzoekt beide organisaties onderzoek te doen naar de wenselijkheid en mogelijkheid daartoe.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkelingsketen als goed tot zeer goed. Het productiehuis is geheel 'ingericht' (het is geen fysieke locatie) op en voor talentontwikkelingstrajecten. Meerjarig maatwerk voor eigenzinnig Fries talent is het sterke punt van de Popfabryk. De gepresenteerde werklijnen geven concrete doelen die de komende jaren goed meetbaar zijn. De commissie waardeert dat. De commissie beoordeelt de presentatieruimte als goed. De organisatie maakt zich erg sterk voor het creëren van presentatieplekken en speelplekken. Het heeft echter zelf geen speelplekken. De commissie ziet dat als mogelijke toekomstige uitbreidingsmogelijkheid. De commissie beoordeelt de maakruimte als goed. Dit is één van de kerntaken van Popfabryk. De Popfabryk is helemaal gericht op het maken van interdisciplinaire en genre verbindende producties. Het functioneert zeer goed als laboratorium voor Friese (pop)makers. Ook hier speelt nog wel mee dat de Popfabryk geen eigen - fysieke- maakruimte kan aanbieden.

Inter-(nationale) samenwerking

De commissie beoordeelt kennisdeling- en ontwikkeling als zeer goed. De organisatie is zeer vaardig in het bedenken van interessante meetings, producties en begeleidingstrajecten. De Popfabryk haalt kennis op bij andere organisaties en deelt eigen expertise met (jong) talent. Popfabryk onderhoudt veel contacten, ook buiten Nederland, wat leidt tot internationale presentaties en uitwisseling van

kennis en ervaring. De commissie beoordeelt de verbinding buiten de kunstsector van De Popfabryk als voldoende. Sommige producties van Popfabryk vinden plaats op het snijvlak van technologie en muziek, maar verder zijn er in de aanvraag geen voorbeelden van verbinding buiten de kunstsector opgenomen.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat De Popfabryk zeer goed scoort op het criterium artistieke kwaliteit en goed op de meeste andere criteria en indicatoren. De commissie vindt dat de talentontwikkeling in de plannen nog te weinig is gericht op het aanbod voor diverse doelgroepen. De plannen om de urban doelgroep meer bij de Popfabryk te betrekken, verdienen meer uitwerking. De Popfabryk valt daarmee in de categorie B. De commissie adviseert een bedrag van € 400.000 voor vier jaar toe te kennen aan De Popfabryk. Dit is lager dan gevraagd. De commissie heeft hiervoor verschillende redenen. Ten eerste vindt de commissie dat de talentontwikkeling nog onvoldoende gericht is op het aanbod voor diverse doelgroepen, zoals de urban popscene. Daarmee lijkt de gevraagde subsidietoename vooral ten goede te komen aan de meer traditionele doelgroepen, zoals popbandjes. De commissie gaat hierin niet mee. Ten tweede ontbreekt bij de aanvraag een duidelijke toelichting op de meerjarenbegroting. De stelling van de Popfabryk dat er 'gewoonweg meer budget nodig is' kan dan ook door de commissie niet goed beoordeeld worden. Ook hecht de commissie eraan dat de samenwerking met Friesland Pop duidelijker gedefinieerd gaat worden met een overzicht van wie wat doet.

Beide organisaties richten zich op talentontwikkeling in de Friese popmuziek en -cultuur; wie welke onderscheidende rol op zich neemt wordt niet geheel duidelijk. De commissie hecht eraan te vermelden dat de samenwerking tussen Friesland Pop en Popfabryk duidelijker gedefinieerd had mogen worden in de aanvraag, met een overzicht van wie wat en waarom doet binnen de keten van talentontwikkeling in de popmuzieksector, provinciebreed. De commissie is van mening dat de activiteiten van beide organisaties wellicht gebundeld kunnen worden in één organisatie om zo tot meer synergie te komen, met name in de benadering van nieuwe doelgroepen, maar ook in complementaire activiteiten en natuurlijk schaalvoordeel. De commissie spreekt zich uit dat zij het zeer van belang vindt dat een fusie of verregaande samenwerking ook financieel door de provincie mogelijk gemaakt gaat worden. Het advies is beide organisatie hierin extra te ondersteunen komende overgangperiode. De commissie is bereid beide organisaties en de provincie te voorzien van een aanvullend advies, specifiek op hoe deze fusie vormgegeven kan worden.

De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de advisering ook zorg te dragen voor een

pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG € 52.300 per jaar

AANGEVRAAGD: € 125.000 per jaar

ADVIES: € 100.000 per jaar

6

Explore the North

Inleiding

Explore the North is niet alleen een jaarlijks interdisciplinair meertalig festival in de binnenstad van Leeuwarden met literatuur en podiumkunsten, maar ook een plek waar nieuwe kunst gecreëerd wordt en samenwerkingen ontstaan tussen schrijvers en beeldend kunstenaars, muzikanten en theatermakers. Literaire teksten worden bij Explore the North op allerlei manieren gepresenteerd: als voordracht, als voorstelling, als experience of als hoorspel in een kermisattractie. Meertaligheid komt niet alleen in literatuurprojecten terug, maar ook in muzikale acts of andere podiumkunsten.

Toen de jonge initiatiefnemers in 2015 met een 'alles of niets'-mentaliteit begonnen met het uitdenken van het festival Explore the North, was de toekomst onzeker.

Er moest veel goed gaan om een festival op te bouwen dat - tegen de stroom in - primair zou gaan over kunst en experiment. Inmiddels biedt Explore the North succesvol een interdisciplinair kunstaanbod onder het adagium 'Leve de Vreemde vormen'. Hiermee profileert het zich in Friesland als het centrum van meertaligheid

en innovatief, interdisciplinair werken. Het festival presenteert thematische accenten die het publiek bezighouden. Explore the North 2018 ging bijvoorbeeld over transformatie en de editie 2019 ging over positief activisme, over dat men niet alleen kan klagen vanaf de zijlijn maar met alternatieven moet komen. Die houding is kenmerkend voor Explore the North. In de afgelopen jaren presenteerde het festival in november onder meer werk van spraakmakende internationale makers en artiesten als Pussy Riot; Liquid Loft; Chassol; Aldous Harding; Lisa Hannigan met Colorist Orchestra; Islam Chipsy & Eek; Julia Holter en Mdou Moctar. De komende jaren wil Explore the North nog meer gaan doen aan talentontwikkeling en daarnaast de zichtbaarheid verder vergroten. Men richt zich daarbij op de Noordelijke cultuur, meertaligheid, talentontwikkeling, een interdisciplinaire programmering en internationale uitwisseling. Men hecht er aan het Fries in een internationale context te plaatsen en zo de schoonheid van de taal te laten horen in samenspel met de rest van de wereld. Explore the North gaat talentvolle schrijvers uit Friesland en het Noorden aantrekken en redactioneel begeleiden. Er wordt een concept bedacht waar vervolgens geschikte makers bij gezocht worden. Er wordt in 2021-2024 onder meer samengewerkt met het Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat. Met activiteiten in het festival, het productiehuis, de Westerkerk en het programma Leeuwarden UNESCO City of Literature wil Explore the North zich vooral het hele jaar door profileren als organisatie voor talentontwikkeling. Daarnaast wil men november als festivalmaand laten uitgroeien tot een belangrijke toeristische waarde voor Leeuwarden en zo de stad profileren als exotisch alternatief voor de Randstad. De binnenstad van Leeuwarden en in het bijzonder festivallocatie de Stadskas neemt in die strategie een centrale plaats in. De Westerkerk wordt ingezet als residentie- en presentatieplek voor makers en schrijvers. Explore the North wil ook zijn functies als productiehuis verder ontwikkelen de komende jaren, maar dient daarvoor een aparte aanvraag* in bij de provincie.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit van Explore the North als zeer goed. De organisatie is in de kern een collectief met een sterke nadruk op zelfevaluatie, zelfreflectie en improvisatie. De mensen die betrokken zijn bij Explore the North brengen ervaring en expertise mee en borgen daarmee de kwaliteit van de programmering. Bevond de organisatie zich eerder nog in de marge van het culturele veld, met de nu voorliggende aanvraag bewijst de organisatie dat zij thuishoort in de kern van het Friese kunstaanbod. De aanvraag is geschreven met een aanstekelijk enthousiasme. Met zijn interdisciplinaire programma weet men een klein, maar groeiend en vooral -mooi!- jong publiek te bereiken. Men richt zich niet specifiek op doelgroepen, iedereen met een interesse voor vreemde -in de positieve zin van het woord- kunst is welkom. Dat trekt zowel alternatief publiek uit de Randstad, inwoners van Leeuwarden en trendvolgers uit de rest van Friesland.

* *Cultuurnota Nij poadium 2021-2024: ambitie 4 van de Ijyn Taal & Identiteit/ Fryslân als Taalproduksjehûs.*

De prominente positionering van de Stadskas is een slimme zet. Hier loop je of zomaar even binnen of ga je juist gericht op zoek naar iets nieuws. Daardoor ontstaat er een divers publiek. Het programma prikkelt en daagt uit. Dat dit goed werkt blijkt uit de indrukwekkende, videoregistraties.

Codes

De commissie beoordeelt de toepassing van de Codes als voldoende. Explore the North heeft een bestuursmodel waarbij sommige bestuurstaken gedelegeerd zijn aan de directeur en de zakelijk coördinator. Welke taken dat zijn is niet aangegeven. De commissie raadt de organisatie te gaan werken met een transparant directie-reglement. De organisatie geeft aan dat "het kan voorkomen dat er ook op zakelijk vlak een verhouding ontstaat tussen Stichting Explore the North en (de organisatie van) één van de bestuursleden". De commissie raadt Explore the North aan hiervan af te zien om te voorkomen dat verantwoordelijkheden onduidelijk worden. De organisatie onderschrijft ook de code Diversiteit. Explore the North streeft naar een diverse samenstelling van bestuur, organisatie en publiek en gaat de komende jaren concrete pogingen doen om "veelkleuriger" te worden in de breedste zin van het woord. De organisatie geeft aan de komende jaren ook de toegankelijkheid voor minder-validen te willen vergroten, maar heeft dit nog niet concreet uitgewerkt. Het beschikbare stappenplan uit de Code is nog niet toegepast bij het diversiteitsbeleid. De commissie raadt aan dit alsnog te doen. Explore the North probeert de Code Fair Practice goed toe te passen, maar kan hier nog stappen in zetten.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en het ondernemerschap als goed tot zeer goed. Het festival wil van 5.500 (2019) bezoekers doorgroeien naar 7.500 bezoekers. Het is opvallend dat de organisatie ervan uit gaat dat het aantal voorstellingsbezoeken per bezoeker de komende jaren licht daalt. Bij de marketing geeft de begroting nu nog vooral kosten aan voor traditionele offline marketing, maar men streeft de komende jaren wel een vernieuwende aanpak na. De commissie is benieuwd daarnaar. Zij raadt Explore the North aan een keuze te maken tussen het opstellen van een uitgebreider strategisch marketingplan óf de traditionele marketing los te laten en geheel vanuit de inhoud en de aantrekkelijkheid van het programma te proberen het publieksbereik te vergroten. De Stadskas wordt ingezet om diverse publieksgroepen bijeen te brengen en dat werkt erg goed. Het festival werkt voorts met veel kwalitatief hoogwaardige organisaties samen en geeft in de aanvraag duidelijk aan wat de meerwaarde daarvan is. Samenwerking wordt door de organisatie gezien als een noodzakelijke voorwaarde om met name talentontwikkeling tot een succes te maken. De samenwerking met productiehuis de PopFabryk kan volgens de commissie verder uitgebouwd worden.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de inhoudelijke profilering als goed tot zeer goed. Explore the North gaat zich de komende jaren verder ontwikkelen als organisatie voor talentontwikkeling, met activiteiten in het festival, productiehuis, Westerkerk, Leeuwarden UNESCO City of Literature, maar ook met het opstarten

schrijversprogramma's. Men richt zich op lokaal talent en probeert hen met maatwerkbegeleiding zichtbaar te maken in het (inter-)nationale veld. De begeleiding die Explore the North biedt wordt verbonden aan een product, een performance, een kunstwerk, een tekst. Men gelooft vooral in procesbegeleiding en doet bij voorkeur niet aan losse projecten. De aanvraag overtuigt daarmee. Het festival biedt bijzondere plekken zoals de Westerkerk aan als (première-) speelplek. De commissie raadt de organisatie aan om de begeleiding en ontwikkeling van nieuw talent zorgvuldig te documenteren, met inbegrip van periodieke evaluaties. Tevens raadt de commissie Explore the North aan ook op dit punt de samenwerking met productiehuis de Popfabryk verder uit te bouwen.

Zichtbaarheid

De commissie beoordeelt de zichtbaarheid als goed tot zeer goed. Explore the North wil zichzelf en daarmee Leeuwarden en Friesland profileren als exotisch alternatief voor de Randstad en doet dat overtuigend. De organisatie wil de maand november als festivalmaand laten uitgroeien tot een belangrijke toeristische waarde voor Leeuwarden en Friesland in samenwerking met een uitgebreid netwerk aan partners. De Stadskas neemt in die strategie een - bewezen overtuigende - centrale plek in. Het Frysk Eigene wordt volgens de organisatie op organische wijze verwerkt in de setting van het (inter-)nationale festival. Het festival kan alleen in Leeuwarden plaatsvinden volgens de organisatie die de historische binnenstad van Leeuwarden als de hoofdrolspeler ziet. In die binnenstad wordt de Friese taal een plek gegeven. De organisatie geeft aan "het alledaagse van de eigen omgeving en inwoners centraal te stellen in eigen festivalproducties". De commissie raadt aan deze op zich veelbelovende strategie verder uit te werken.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat Explore the North zeer goed scoort op het criterium artistieke kwaliteit en een aantal andere criteria. Op de overige indicatoren wordt goed gescoord. De aanvraag overtuigt en laat zien dat de organisatie thuishoort in de Kunstinfrastuur van Friesland. Explore the North valt in categorie A en komt in aanmerking voor subsidie. De commissie adviseert op basis hiervan voor de komende vier jaar een bedrag van € 400.000 toe te kennen. De commissie raadt tot slot aan om de aanvraag van het festival Explore the North te beoordelen in samenhang met de aanvraag voor het productiehuis. Deze versterken elkaar.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 100.000 per jaar

ADVIES: € 100.000 per jaar

7

Fabuch Social Cinema

Inleiding

Cineast, acteur en sociaal- en cultureel entrepreneur Fabian Jansen (1983) startte in 2017 film company Cinema Fabuch, later Fabuch Social Cinema. Het doel is om sociaal geëngageerde films te maken. Geen films *over* mensen in eenzaamheid, het sociale isolement en hun leven aan de randen van de samenleving, maar nieuwe films *met* deze vergeten mensen. Het uitgangspunt is dat de maatschappelijke participatie van eenzame en kwetsbare mensen - Future Talents - weer op gang komt door de actieve deelname aan de films van Fabuch. Het gaat om mensen uit alle lagen van de bevolking, die niet vanzelfsprekend met film in aanraking komen, dit in combinatie met topacteurs en een professionele filmcrew. Fabuch wil de komende jaren in samenwerking met lokale zorg- en welzijnsinstellingen en gemeenten op zoek gaan naar twintig Future Talents. Het gaat om bijvoorbeeld om zwerfjongeren, tienermoeders, langdurig gehandicapten, vluchtelingen, mensen uit achterstandswijken en mensen met lichte psychische beperkingen. Deze Future Talents krijgen een functie bij het produceren van de films.

Camera- en regiefuncties worden ingevuld door professionals. Het is de intentie van Fabuch om de Future Talents op termijn een vaste betaalde functie te bieden. Daarnaast gaat de organisatie met het UWV in gesprek om van Fabuch een re-integratie project te maken. Fabuch ziet de Future Talents aanpak ook als een manier om de samenleving zorgkosten te besparen. Bij aanvang van het traject worden er twintig Future Talents geselecteerd. Er wordt gestart met vier dagen

per week acteerlessen, filmlessen in theorie en praktijk en groepsopdrachten om de Talents de beginselen van het filmmaken te leren. Ondertussen wordt onderzocht hoe en waar de Talents concreet kunnen worden ingezet in de nieuw te maken film. Zo wordt gewerkt naar het moment dat het script af is en de film opgenomen kan worden. Dit is het moment waarop de professionele acteurs en crew erbij komen. Het traject duurt een jaar. Elk jaar maakt Fabuch een korte film en een speelfilm. Daarnaast wordt om het jaar nog een documentaire (serie) gemaakt.

Artistieke kwaliteit

Fabuch vraagt zich af of men had moeten wachten met het aanvragen van provinciale subsidie tot er meer ervaring zou zijn opgedaan. De commissie is inderdaad van mening dat de aanvraag prematuur is. Het initiatief van Fabuch is lovenswaardig, maar de uitwerking is matig tot voldoende. Omdat er nog geen films zijn gemaakt met de Future Talents, is de beoordeling van de artistieke kwaliteit nog niet mogelijk. De commissie heeft vertrouwen in het vakmanschap van initiatiefnemer Fabian Jansen, maar Fabuch leunt nog te zwaar op zijn inzichten en inspanningen. De Fabuch organisatie is daarmee nog te kwetsbaar om de artistieke kwaliteit waar te maken in de praktijk. De commissie raadt Fabuch aan intensiever samen te gaan werken met New Nordic Wave. De commissie beoordeelt het vakmanschap als goed. Fabuch wordt vooralsnog gedragen door Fabian Jansen als artistiek leider, directeur, producent en speler. Zijn vakmanschap, ervaring, enthousiasme en vermogen anderen voor Fabuch te enthousiasmeren is cruciaal in deze opstartfase. De betrokkenheid van filmprofessionals en gerenommeerde acteurs bij het maken van de films borgt de kwaliteit ervan. Het werk van Fabuch wordt geen inclusie-vehikel voor sociaal zwakkeren, maar een artistiek volwaardige filmproductie, serie of documentaire. Dat is een sterk punt. Daar waar expertise gemist wordt, wordt deze extern ingehuurd. Een voorbeeld daarvan is de betrokkenheid van een professionele sociaalpedagogisch hulpverlener. De Future Talents worden ingezet in het productieproces en niet bij de regie of het camerawerk. Dat is een intelligente oplossing om de kwaliteit van het eindproduct te borgen. Het sociale deel ervan lijkt minder uitgewerkt. Weliswaar zijn er veel warme en enthousiaste ideeën over de werkwijze maar de professionele visie ontbreekt hier. Op welke doelgroepen richt men zich nu precies? 'Eenzamen' is een ruim begrip. Het sociale traject zal zeer goed geborgd moeten zijn in de organisatie en dat is nu nog niet het geval. Ook de financieringsbehoefte is groot en de commissie acht het op dit moment onwaarschijnlijk dat alle opgevoerde inkomsten in de meerjarenbegroting gerealiseerd worden. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als goed op basis van het beschikbare beeldmateriaal. Indringende, soms ongemakkelijke beelden die indruk maken. Moeilijke thema's als eenzaamheid, zelfmoord worden niet geschuwd. De thema's die gekozen worden voor de films zitten dicht op de actualiteit en getuigen van een goede sociale antenne. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als voldoende. Omdat Fabuch helemaal kiest voor het maken van maatschappelijk relevante films heeft het een zeer herkenbare artistieke signatuur. Beelden van Fabuch herken je als kijker meteen. Er wordt vanuit het hart gewerkt en met gezond verstand geproduceerd. Dat er geen concessies wordt gedaan aan de kwaliteit van het eindproduct, is een sterke keuze. Alhoewel er meer initiatieven zijn geweest waarbij sociale achterstand met

kunst gepoogd werd te bestrijden lijkt dit Future Talents project in te zetten op een meer individuele en dus 'op maat gemaakte' werkwijze. Als dat slaagt dan zou het duurzamere resultaten geven dan de meeste community art. De wijze waarop Fabuch het Future Talents traject concreet tot een succes gaat maken is echter op dit moment nog niet goed genoeg uitgewerkt. De commissie beoordeelt de vernieuwing als voldoende. Sociaal zwakkeren betrekken bij film, theater of andere disciplines is niet nieuw. Geen concessie doen aan de kwaliteit van het eindproducties is wel nieuw. Door de verbinding tussen kunst met zorg en welzijn te leggen, wordt een moedige poging gedaan deze twee beleidsgebieden te ontschotten. Dat gebeurt in Friesland – en Nederland - nog maar weinig.

Codes

Op de Code Cultural Governance is de score voldoende. Fabuch hanteert het bestuur-directie model. Er is door budgettaire beperkingen nog geen functiescheiding tussen directeur, artistiek leider en producent, deze functies worden door de artistiek leider vervuld. Hiermee wordt ook de relatief hoge post aan directiekosten toegelicht. De commissie acht deze kosten – mede in vergelijking tot andere vergelijkbare culturele instellingen – aan de hoge kant. Op Code Diversiteit scoort men voldoende. Het in de code aangereikte Plan van Aanpak ontbreekt in de aanvraag. De commissie vraagt Fabuch de komende jaren het plan van aanpak op te stellen. Invulling van de Code Fair Practice is voldoende. Fabuch biedt in de aanvraag geen inzicht in de gehanteerde tarieven voor ZZP-ers. De CAO sociaal werk wordt gevolgd.

De professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit van Fabuch als voldoende tot goed. Fabuch documentaires en films moet het vooral hebben van online kijkers, maar die aantallen zijn moeilijk te verifiëren. Een doortimmerd marketingplan ontbreekt. De commissie verwacht wel dat als Fabuch inderdaad de beoogde films kan maken, deze een grote indruk zullen maken op het publiek. Eerdere theaterproducties van Fabuch werden goed ontvangen. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. Fabuch probeert sociaal zwakkeren bij de producties te betrekken en hen te stimuleren tot re-activatie. De commissie vraagt zich wel af of de samenwerking met UWV en andere instellingen gaat lukken. Een toegevoegde intentieverklaring van een of meerdere samenwerkingspartners zou meer vertrouwen hebben gegeven. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden wel als voldoende. Fabuch werkt samen met New Nordic Wave en zoekt samenwerking met andere instellingen zoals UWV. Of die laatste samenwerking al concreet genoeg is, blijft in de aanvraag onduidelijk. Het netwerk van Fabian Jansen lijkt wel groot genoeg om de deelname van een professionele filmcrew waar te maken.

Inhoudelijke profilering

Fabuch heeft in zijn aanvraag drie doelstellingen opgenomen. Na telefonisch overleg tussen de Provincie en Fabian Jansen worden de doelstellingen Maatschappelijke impact en Zichtbaarheid beoordeeld. De doelstelling Talentontwikkeling vervalt.

Maatschappelijke Impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact variërend van matig tot goed. De commissie beoordeelt de binding met Fryslân als goed. De Future Talents komen allen uit Friesland, zo is de bedoeling. De films en documentaires worden gemaakt en vertoond in Friesland en behandelen thema's die in Friesland leven: armoede, marginalisering en eenzaamheid. De commissie beoordeelt de geografische spreiding van Fabuch als goed. De films zijn in principe door heel Friesland te zien. Het is ook de bedoeling dat alle films en documentaires online beschikbaar komen. De commissie beoordeelt de sociale duurzaamheid van Fabuch als voldoende. Fabuch heeft de ambitie om sociaal zwakkeren te reactiveren door hen werkervaring op te laten doen in een creatieve filmomgeving. Hoe precies is echter nog niet goed genoeg uitgewerkt. De aanvraag leest meer als het streven naar een utopie. Het realiteitsgehalte is moeilijk vast te stellen, hoe waardevol de ambitie ook is. Met name het sociale deel rondom de Future Talents is minder goed uitgewerkt. Weliswaar zijn er veel warme en enthousiaste ideeën over de werkwijze met de 'future talents' maar de professionele visie ontbreekt hier. Het traject na Fabuch, het vinden van werk en monitoren van deelnemers achteraf is niet uitgewerkt. En wat gebeurt er met uitvallers tijdens het traject: is daar tijd en aandacht voor? Op de begroting staat een hulpverlener, maar het is niet duidelijk welke taken en verantwoordelijkheid deze krijgt. Het sociale traject zal beter omschreven moeten worden en zeer goed geborgd moeten zijn in de organisatie, wil Future Talents levensvatbaar zijn. De commissie beoordeelt de educatie van Fabuch als matig. Een educatietraject gericht op het (potentiële) publiek ontbreekt in de aanvraag. De Future Talents zelf worden wel opgeleid, maar het concrete opleidingstraject is te weinig uitgewerkt.

Zichtbaarheid

De commissie beoordeelt de zichtbaarheid als matig tot goed. Fabuch zal door het grote netwerk en opvallende activiteiten van Fabian Jansen de lokale, regionale en landelijke media zeker weten te vinden. De commissie beoordeelt de cultuurtoeristische waarde van Fabuch als matig. De commissie verwacht niet dat de activiteiten van de organisatie veel bezoekers van buiten de regio gaan trekken. De online exposure en de krachtige beelden van de Fabuch producties kunnen wellicht wel enig positief effect hebben op de zichtbaarheid van bijvoorbeeld het Friese landschap. De commissie beoordeelt het Frysk Eigene van Fabuch als matig. Weliswaar wil Fabuch thema's behandelen die in Friesland spelen zoals armoede, uitsluiting en eenzaamheid, maar dat zijn meer universele thema's dan specifiek Friese.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat Fabuch op een aantal criteria en indicatoren goed scoort, maar op anderen voldoende of matig. Fabuch heeft zeker potentie, maar de plannen zijn op dit moment nog niet goed genoeg uitgewerkt. De commissie geeft mee dat de verdere uitwerking van Fabuch het beste in samenwerking met New Nordic Wave uitgevoerd kan worden. Fabuch valt daarmee in de categorie C, de commissie adviseert om Fabuch geen subsidie toe te kennen.

HUDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 250.000 per jaar
ADVIES:	€ 0

8

Film in Friesland

Inleiding

Film in Friesland is een koepelorganisatie die vertoning en archivering combineert en jaarlijks een filmfestival organiseert. Het is daarmee uniek in Nederland. De organisatie heeft drie onderdelen: het Noordelijk Film Festival, filmtheater Slieker Film en het Fries Film Archief. De gezamenlijke missie is het stimuleren van film als kunstvorm en het toegankelijk maken van film als erfgoed. Het Noordelijk Film Festival is een breed publieksfestival dat jaarlijks 23.000 bezoekers trekt met een Noord-Europees programma. Slieker Film is een filmtheater met drie filmzalen in het centrum van Leeuwarden dat per jaar 55.000 bezoekers trekt met gemiddeld vijftig vertoningen per week, veel premières en een aanbod van (inter-)nationale arthousefilms en producties uit de eigen provincie.

Het Noordelijk Film Festival omschrijft in zijn aanvraag onder meer de volgende plannen:

- Groei naar 30.000 bezoekers per jaar.
- Stimulering 'green' filmmaking.
- Verdere ontwikkeling 48 Hours Film Project, samen met New Nordic Wave.
- Organisatie van tenminste één internationaal uitwisselingsproject voor filmmakers.
- Uitbreiding presentatiemogelijkheden (distributie) voor Noorderkroon en Filmkick competitiefilms in de provincie door samenwerking met filmhuizen in de dorpen.

- **Minimaal één cross-over voorstelling - cinema met een andere kunstdiscipline - presenteren samen met Explore The North in de November Festivalmaand.**
- **Organisatie van internationale uitwisselingsprojecten voor jonge filmmakers, medegefinancierd met Europese subsidie.**
- **Samenwerking met minimaal vier maatschappelijke organisaties om nieuwe doelgroepen bij het festival te betrekken.**
- **De ontwikkeling van een actiever filmeducatieprogramma met de partners van de educatiehub.**

Slieker wil zich de komende jaren richten op:

- **Een groei naar 30.000 bezoekers.**
- **Het behoud van de goede relatie met distributeurs voor de grootste keuze uit kwaliteitsfilms.**
- **Het vertonen van minimaal tien films per kalenderjaar voor en met speciale doelgroepen.**
- **Een podium bieden aan jonge Friese filmmakers en films met een Fries thema.**
- **De organisatie van onder meer seniorenmiddagen en een cultuur-donatieplan om film toegankelijker te maken.**
- **De realisatie van een vierde zaal om minimaal 2.000 extra jonge bezoekers te trekken per jaar.**
- **Het vertonen van een oorspronkelijke, onafhankelijke Europese kinderfilms in schoolvakanties.**
- **Het vertonen van tenminste vier schoolvoorstellingen voor voortgezet onderwijs rond een maatschappelijk thema.**
- **Uitbreiding van de samenwerking met de filmhuizen in de dorpen in Friesland onder meer om Friese filmmakers meer podia te bieden.**

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. De organisatie bewijst met een voortreffelijke aanvraag haar vakmanschap. Het Noord Nederlands Filmfestival specialiseert zich met succes in de Noord-Europese cinema en trekt daarmee steeds meer publiek. Filmtheater Slieker is in de provincie de belangrijkste vertoningsplek van hoogwaardige arthouse films die op dat moment (inter-) nationaal in de belangstelling staan. Met onder andere een hoogwaardig randprogramma en specials ontstijgt het theater het niveau van een meer traditioneel filmhuis. De commissie beoordeelt het vakmanschap als zeer goed. De artistieke en zakelijke leiding zijn in goede handen. De commissie constateert wel dat de meegestuurde meerjarenbegroting onvoldoende duidelijk maakt waarom er meer subsidie nodig is. De programmeurs van zowel het festival als Slieker zijn zeer ervaren en kwaliteitsbewust. Film in Friesland heeft zowel in de verschijningsvorm van het festival als het filmtheater Slieker een kraakhelder profiel. Slieker toont veel landelijke premières en zit daarmee dicht op de actualiteit. De commissie beoordeelt

de zeggingskracht als zeer goed. De keuze van het festival voor één specifieke regio (Noord-Europa) werkt al jaren heel goed en de publieksbelangstelling groeit. De programmatische keuze voor Noord-Europa maakt een slimme verbinding met Friese thema's mogelijk. Ook Slieker slaagt er erg goed in om publieksgroepen aan zich te binden. Het theater vertoont veel premièretitels en onderscheidt zich daarmee van andere filmtheaters in de provincie. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. Het filmfestival richt zich op de Noord-Europese film en onderscheidt zich daarmee van andere festivals in Nederland. Slieker heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot hét premièrefilmtheater van Friesland en heeft daarmee een unieke positie in de provincie. Het onderscheiden van en afstemming met New Noardic Wave kan de komende jaren nog beter. De commissie beoordeelt de vernieuwing als goed. De komende jaren omarmt Slieker de vernieuwing, vult dit in met talentontwikkeling en zoekt daarmee de samenwerking met New Noardic Wave, een zeer interessant en relatief nieuw platform in en voor het Friese culturele veld. Ook de deelname aan de beoogde Noordelijke filmeducatiehub kan als vernieuwing gezien worden. Tot slot maakt het festival duurzaamheid tot één van haar speerpunten. Het lidmaatschap van het netwerk Green Charter for filmfestivals is hier een voorbeeld van. Slieker gaat zich de komende jaren als het ware als meemaakpodium profileren. Publiek bepaalt mede de programmering. Dat gebeurt in Nederland nog weinig en in Friesland nog helemaal niet. Het filmtheater sluit daarmee aan op nieuwe ontwikkelingen die landelijk worden gelanceerd, onder andere door het Fonds Cultuurparticipatie.

Codes

Op Code Cultural Governance scoort men voldoende. Film in Friesland volgt deze code met een bestuur-directiemodel. Er wordt gewerkt aan een directiestatuut. De commissie neemt de voortgang daarvan mee in de monitoring van de komende jaren. Op Code Diversiteit scoort men voldoende. Film in Friesland probeert de code diversiteit wel na te volgen maar de concrete uitwerking daarvan ontbreekt. De ambitie voor inclusie is op zich helder omschreven maar de omschrijving van de code zelf is minder duidelijk. Ook hier is monitoring van belang. Het in de code aangereikte Plan van Aanpak ontbreekt in de aanvraag. De commissie vraagt de organisatie de komende jaren alsnog een dergelijk plan op te stellen. Voor Code Fair Practice scoort men ook voldoende. Volgens de aanvraag volgende de medewerkers ongeveer op basis van de cao-podiumkunsten. Concrete tarieven en inzicht in het loongebouw zijn niet opgenomen in de aanvraag.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. Zowel het festival als Slieker groeien in hun publieksbereik. Op het festival hangt een levendige sfeer, ook dankzij de keuze voor de Harmonie in Leeuwarden als festivalhart. De beoogde nieuwe zaal van Slieker zal naar verwachting nog meer mogelijkheden geven het bereik te vergroten, met name onder jongeren. De marketingstrategie voor zowel het festival als Slieker is kort, maar krachtig en helder. De website van het festival oogt goed. De website van Slieker kan beter, zeker omdat het hier om een instelling voor beeldcultuur gaat. De commissie vindt dat de organisatie hiervoor eerder een bestemmingsreserve had moeten aanleggen. Zowel het festival als het filmtheater beogen de komende jaren een gestage groei van de

bezoekersaantallen. De plannen daartoe lijken realistisch met een seniorenmiddag, speciale samenwerkingsverbanden voor nieuwe doelgroepen en zogenaamde specials voor Slieker. Zowel het festival als Slieker presenteren de beoogde resultaten voor 2024 concreet met aantallen wat het beleid en uitvoering transparant maakt. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. De organisatie wil laagdrempelig zijn en organiseert in de komende periode bijvoorbeeld een donatieplan samen met de Voedselbank waarbij filmtickets beschikbaar worden gesteld aan Friese film liefhebbers met een kleine portemonnee. De entreprijzen van zowel het festival als Slieker zijn niet te hoog. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als goed. De organisatie werkt veel en actief samen, lokaal, regionaal, provinciaal en (inter-)nationaal. Het is opvallend dat de samenwerking met New Noardic Wave nog niet echt uit de verf lijkt te komen, de talentontwikkeling uitgezonderd. De commissie raadt aan hier over de hele linie meer werk van te maken. Er blijven nu kansen liggen. De synergie van Film in Friesland als één instituut kan nog beter worden benut. De commissie ziet de inspanningen hiervoor met belangstelling tegemoet. De commissie geeft aan dat Film in Friesland niet voor niets een koepelorganisatie is. De beoordeling van het festival, Slieker en het Filmarchief kan het beste in samenhang geschieden. Dit is nu niet mogelijk omdat het filmarchief in de nota Nij Poadium valt onder integrale programmalijn Ferhaal fan Fryslân diele. De commissie raadt aan beide aanvragen met elkaar in verband te beoordelen. Ze versterken elkaar.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt talentontwikkelingsketen van Film in Friesland als goed. De talentontwikkeling richt zich op fase drie en vier van de talentontwikkelingsketen. De organisatie biedt zowel bij het festival als Slieker talentontwikkelingstrajecten aan, samen met presentatieruimte en makersruimte. Op dit punt wordt goed samengewerkt met New Noardic Wave. Door een talentprogramma te hebben dat zich richt op regionale makers verbindt men een regionaal publiek aan het festival en het filmtheater. Dit gebeurt ook met Fries filmarchiefmateriaal dat getoond wordt in het filmhuis. Het samenwerkingsverband met New Noardic Wave mag iets concreter uitgewerkt, maar dat geldt uiteraard voor beide partijen. Met name positionering van beide organisaties op het gebied van talentontwikkeling is niet erg helder. Er lijkt overlap te zijn bij talentontwikkeling. De commissie vraagt zich af wie wat doet en hoe men elkaar aanvult. De commissie beoordeelt presentatieruimte van Film in Friesland als goed. Jonge makers worden op het festival vertoningsmogelijkheden geboden en de organisatie ontwikkelt initiatieven in de kleinere kernen van Friesland om het talent daar ook een podium te bieden: bijvoorbeeld presentatie op Noorderkroon, onderdeel van het filmfestival. Maar ook bij Slieker wordt presentatieruimte geboden. De commissie beoordeelt de maakruimte van Film in Friesland als goed. De organisatie biedt (festival-)competities voor jonge filmmakers en internationale uitwisselingsprogramma's.

Maatschappelijke Impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. De organisatie heeft het behoud van Fries beelderfgoed tot missie verheven. Een relatief groot deel van de programmering is Fries georiënteerd. De commissie beoordeelt de geografische spreiding als goed. Naar het festival en Slieker komen bezoekers uit heel Friesland om filmpremières zien. Daarnaast ondersteunt de organisatie kleine filmtheaters in

de provincie. Het wordt in de aanvraag niet duidelijk hoe de Noorderkroon films in de provincie en buiten Friesland worden verspreid. De commissie beoordeelt de sociale duurzaamheid als goed. De organisatie doet pogingen zoveel mogelijk doelgroepen bij de programmering te betrekken. Met name bij het festival komt het publiek jaarlijks terug, ook uit de behoefte om de Noordelijke cinema verder te doorgronden. Het steekt ander publiek aan waardoor de community rondom het festival groeit. De commissie beoordeelt de educatie als goed. Naast het organiseren van schoolvoorstellingen is de organisatie actief onderdeel van de nieuwe noordelijke filmeducatiehub. De verwachtingen hieromtrent zijn hoog en de commissie is nieuwsgierig naar welke rol de organisatie zelf gaat spelen in die filmeducatiehub. Dit is een belangrijk punt voor de monitoring.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat Film in Friesland zeer goed scoort op het criterium artistieke kwaliteit en goed op alle andere criteria en indicatoren. Film in Friesland valt daarmee in de categorie A en komt daardoor in aanmerking voor subsidie. De commissie adviseert een bedrag van € 165.000 per jaar toe te kennen aan Film in Friesland.

Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De commissie is van mening dat de meegestuurde meerjarenbegroting en de toelichting daarop niet voldoende duidelijk maakt waarom het huidige subsidiebedrag verhoogd moet worden. Ten eerste houdt men ten onrechte rekening met een inflatiecorrectie op de kosten. Ten tweede behoren de opgevoerde vervangingsinvesteringen voor nieuwe stoelen en projectoren gefinancierd te worden vanuit de balansreserve van de stichting. Hetzelfde geldt voor de nieuwe website. Voor de vervanging van de projectoren is het verstandig eerst de ontwikkelingen af te wachten van een nieuwe Cinema Digitaal constructie, gelijk aan die van 2011. Projectoren kunnen wellicht in Europees verband gezamenlijk worden gefinancierd. Ten derde is de commissie van mening dat de extra activiteiten van de educatiemedewerker passen binnen de financiering van de Noordelijke filmeducatiehub. Ten vierde is de commissie van mening dat de opgevoerde extra inzet van programmeurs ten onrechte verbonden wordt aan het bedenken van nieuwe programma ideeën. Nieuwe programma's bedenken behoort tot het basistakenpakket van programmeurs. Ook vindt de commissie het op basis van de aangeleverde begroting niet waarschijnlijk dat een groter aantal bezoekers moet leiden tot een grotere inzet en daarmee loonlasten van de vrijwilligerscoördinator. Tot slot: De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 164.612 per jaar

AANGEVRAAGD: € 207.500 per jaar

ADVIES: € 165.000 per jaar

9

Fries StraatFestival

Inleiding

Het Fries StraatFestival in Leeuwarden is al meer dan veertig jaar een bekend fenomeen in Friesland. Het meerdaags festival is uniek in zijn soort en presenteert jaarlijks zeventig verschillende acts, afkomstig uit Friesland en elders in Nederland, maar ook uit het buitenland. In een weekend zijn meer dan 150 optredens te zien en daarmee trekt het festival jaarlijks 50.000 bezoekers. Het speelt zich af op straten en pleinen in de binnenstad, maar ook in de wijken. Alle optredens zijn gratis en dat maakt het festival buitengewoon toegankelijk. Het Fries StraatFestival kende in het Culturele Hoofdstadjaar 2018 een zeer geslaagde editie met de Franse freerunning-act van La Fabrique Royale als hoogtepunt. In 2019 is begonnen met kleinschalige locatievoorstellingen. Jongere theatermakers waren te zien in de vrijdagavondroute, opgezet om nieuw talent te presenteren. Het Fries StraatFestival wil dit de komende jaren verder ontwikkelen in de binnenstad, maar ook in de buitenwijken van Leeuwarden. Nieuw is dat er de komende vier jaar met thema's wordt gewerkt. Ook voorziet de organisatie in uitbreiding van het urban programma. Daarnaast voegt de organisatie een kinderfestival toe op zondag, gericht op grootouders met kleinkinderen tot twaalf jaar. Voorts wil het festival de internationale contacten intensiveren, meer nouveau cirque en installatiekunst programmeren waarbij het publiek wordt verleid tot interactie.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit van het Fries Straattheater Festival als goed. De organisatie getuigt van vakmanschap en heeft aansprekende plannen met een goed beargumenteerde artistieke visie. Daarbij is interactie tussen publiek, kunst en stad van belang in een breed programma voor alle Friezen. Op theatergebied brengt het festival een mix van circus en acrobatiek tot dans en klassiek straattheater. Komende jaren wordt nauw samengewerkt met Kaboca Puppert Theater uit Hongarije waarmee ook een community art project wordt opgezet. In de urban culture vinden we namen als Be Flat uit België en het Franse Société Protectrice de Petites Idées. De muziekprogrammering is gericht op een breed publiek zonder concessies te doen aan inhoudelijke kwaliteit wat blijkt uit namen als Jett Rebel, Katzenjammer en de Amsterdam Klezmer Band. The Kik staat in optie voor de editie van 2021. Ook zijn er minder bekende acts met eigen werk, en is er aandacht voor nieuwe namen. De zeggingskracht van het festival is groot. Het beoogt magie en ontroering en dat is in de afgelopen edities waargemaakt zoals met eerdergenoemd La Fabrique Royale, de hoofdact van 2018. Het festival neemt een unieke plaats in op de culturele kaart van Noord-Nederland. Dat blijkt ook uit hun lidmaatschap van de Vereniging van Buitentheater Festivals Nederland. Van de zeventien leden zetelt er slechts één boven Zwolle en dat is het Fries StraatFestival. Het programma is breed toegankelijk, maar kent een duidelijke signatuur met heldere criteria voor de programmering die de komende jaren meer thematisch zal zijn. Het Fries StraatFestival zet in op nouveau cirque, een werkplaats voor jonge makers en een intensievere focus op Urban. In navolging van 2018 wil het Fries StraatFestival eens per drie jaar een grote internationale act programmeren. Voor 2022 wil de organisatie het Frans gezelschap Le Phun naar Leeuwarden halen voor een 'driedaagse nonstop interventie' waarbij de omgeving van het stationsplein transformeert tot een groentetuin.

Professionaliteit, ondernemerschap en publieksbereik

De commissie beoordeelt de zakelijke professionaliteit als zeer goed. Het Fries StraatFestival heeft een gedegen organisatie met Marijke van der Woude als supervisor en Margret Havinga in de rol van projectleider, zij werkt ook voor Pier21 en heeft twee ervaren programmeurs aan boord. Léonie Dijkema is sinds ruim een jaar de nieuwe theaterprogrammeur. Zij werkt ook voor het theaterfestival De Tuin der Lusten en is daarnaast theatermaker en regisseur. Titus van 't Veer tekent al twaalf jaar voor de muziekprogrammering en werkt ook als programmeur en projectleider voor onder Troubadour Treffen, Freeze festival en Friesland Pop. Het Festival wil de komende jaren intensiever contact met het publiek mogelijk maken, onder meer door het starten van een vriendenclub, waarmee niet alleen extra inkomsten gegenereerd kunnen worden, maar wat ook de mogelijkheid biedt om het publiek te betrekken bij programmatische keuzes. Inkomsten uit deze club zijn in de begroting opgenomen met bescheiden bedragen van 1250 tot 2500 euro in 2024. Het festival is gratis en daarmee zeer toegankelijk. Uit onderzoeken door de gemeente Leeuwarden blijkt dat vrouwen oververtegenwoordigd zijn en dat tachtig tot negentig procent van de bezoekers uit Friesland komt, waarvan ongeveer de helft uit Leeuwarden en omgeving. Het Fries StraatFestival wil de komende jaren meer cultuurtoeristen verleiden naar Leeuwarden te komen, waarvoor onder meer

een verhoogde inzet van buitenreclame wordt beoogd. In de begroting is echter het grootste bedrag uitgetrokken voor busreclame.

Op dit moment is het festival nog een onderdeel van Stadsschouwburg De Harmonie, maar in de aanvraag is de intentie uitgesproken om te komen tot een model met een Raad van Toezicht. De codes voor diversiteit wordt 'waar mogelijk' toegepast en de intentie om de fair practice code toe te passen is benoemd, maar 'levert spanning op met de middelen en stelt de organisatie voor een uitdaging.' In de aanvraag is een bijlage opgenomen over de Governance Code Cultuur, maar de tekst bevat veel herhaling en de teksten over de codes zijn vrijblijvend geformuleerd. Het beginsel 'pas toe en leg uit' is beperkt terug te vinden in de aanvraag. De commissie is wel overtuigd van de goede intenties en constateert dat er binnen de organisatie aandacht is voor de codes.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact van het festival als voldoende. Inclusiviteit en Mienskip zijn vanaf de eerste editie van het festival de leidraad geweest. Het festival wordt gemaakt in Friesland en amateurs uit de provincie kunnen zich inschrijven. De aanvraag geeft niet expliciet inzicht in de sociale duurzaamheid, in een visie hoe met elkaar om te gaan. Het festival beschrijft ook geen visie betreffende de sociale duurzaamheid. Het community project is vooral een art project waarbij partners Kunstwurk, Kunstkade en Jeugdcircus Sarantie expertise inbrengen. Er wordt goed gekeken naar de doelgroepen en de kwaliteit van de activiteiten. Educatieve activiteiten kunnen ook randprogramma's zijn waarbij er interactie is met het publiek. Het nieuw te organiseren kinderfestival op zondag wordt gekoppeld aan het educatieprogramma *Maak je eigen festival*, in samenwerking met andere Friese festivals en KEK 3. Ook wil het festival workshopaanbod ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs met makers die voor langere periode naar Friesland komen. In 2020 is een mooie regeling ontwikkeld onder de noemer Nieuw Lokaal Talent, waarbij ook coaching wordt aangeboden.

Aanbeveling

De commissie is positief over het Fries StraatFestival en de nieuwe plannen, maar is van mening dat de invulling van de codes nog meer aandacht behoeft en dat de aanvraag weinig inzicht geeft in de sociale duurzaamheid. De commissie adviseert niettemin de aanvraag te honoreren met € 50.000 per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 100.000 per jaar

ADVIES: € 50.000 per jaar

10

Frysk Jeugd Orkest

Inleiding

Het Frysk Jeugd Orkest (FJO) maakt deel uit van de Frysk Jeugd Orkest Akademy. Deze Akademy is de paraplu voor alle ensembles van het FJO. Wekelijks repeteren groepjes jongeren op verschillende avonden in diverse plaatsen in de regio's Heerenveen, Drachten, Buitenpost, Joure en Leeuwarden. Op zaterdagochtend repeteert het FJO gezamenlijk in Leeuwarden. De groepjes worden gecoacht door een professional. Men voedt de jongeren op in een symfonische traditie waarbij blaasinstrumenten en slagwerk nadrukkelijk worden betrokken. Eens in de twee jaar is er een tournee naar het buitenland. En eveneens om de twee jaar vindt een studieweekend plaats. FJO staat voor ondersteuning jonge makers, zoals arrangeurs, componisten en dirigenten. FJO stimuleert doorstroming naar een beroepsopleiding. De deelnemers betalen een contributie van honderd euro per jaar. Het aantal deelnemers is echter niet genoemd. Ook ontbreken de namen en de cv's van docenten en artistieke leiding. De komende vier jaar wil men het orkest uitbreiden met nieuwe leden. De commissie is benieuwd te horen hoe de scouting plaats vindt. FJO stelt zich professioneel op en wil gaan samenwerken met het Noord Nederlands Orkest (NNO).

Artistieke kwaliteit

De Commissie beoordeelt het vakmanschap van de organisatie als goed. FJO heeft bijna altijd uitverkochte zalen. FJO is trots om door het Koningshuis gevraagd te zijn voor een optreden. De commissie mist de visie en ambitie van dirigent Theo Brouwer. De aanvraag ademt een bestuurlijke ambitie en ontbeert passages over repertoire of programma's voor de diverse doelgroepen. Er is goed contact met de

muziekscholen en muziekdocenten in Fryslân, waarbij de Cool Classic Concert Tour een goed instrument is. Niet duidelijk wordt welke docenten de coaching verzorgen. Het Jong Frysk Jeugdorkest is opgericht als voorportaal van het FJO.

Het is een goede formule: de heel jonge deelnemers die doorstromen naar de oudere groepen. De commissie acht de contacten met de muziekscholen in Friesland en het Conservatorium zeer waardevol. De Commissie beoordeelt de zeggingskracht van de activiteiten als zeer goed. Samen spelen en beleven van muziekuitvoeringen door de leden en hun familie. Het geeft vreugde, verhoogt de skills, stimuleert discipline en vormt het karakter in positieve zin. De programmering is in de loop der jaren wat losser geworden. Men speelt populaire werken als *Lion King* en soms ook Afrikaanse zang met percussie. FJO brengt diversiteit aan in sfeer en muziekkeuze door eigentijdse arrangementen te spelen die het jongere publiek en de jeugdige spelers op het podium boeien. Een voorbeeld daarvan is *Frozen* dat in 2019 op het programma stond. FJO inspireert de achterban van de leden. Het jaarlijkse Cool Classic Concert tour en een gratis meespeelconcert elke twee jaar heeft grote impact. Moederdag en Vaderdag concerten zijn zeer geliefd. De kernwaarden zijn: plezier, samen spelen, discipline. Muziek verbindt. De Commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid van het FJO als goed. FJO is het enige orkest voor jongeren en doet veel om de jeugd te betrekken bij klassieke muziek en te stimuleren om een beroepsopleiding te volgen. De Cool Classic Concert Tour verheugt zich in grote belangstelling. De Commissie beoordeelt de vernieuwing op een enkele opmerking na als goed.

Het FJO is de afgelopen jaren in staat geweest om met een gelijkblijvende subsidie de organisatie te laten groeien en een behoorlijke vernieuwing in te zetten. Zo zijn de Academy klassen in de regio nieuw, de Cool Classic Concert Tour is nieuw, het jong FJO is nieuw. In plaats van één docent werken er nu tien bij het orkest. De commissie mist een visie op vernieuwing van repertoire. Voor de toekomst geeft FJO aan met het NNO samen te gaan werken. Er wordt gewerkt aan een plan waarbij het NNO een inspirerende rol vervult voor het orkest. De commissie had graag meer uitwerking gezien. FJO wil deuren openzetten voor muzikale, creatieve en organisatorische ontwikkelingen om nieuwe concepten uit te werken om ook het ondernemerschap te bevorderen. Innovatie, online denken staat op het programma "Kultuer yn é Mienskip"

Professionaliteit & Ondernemerschap

De Commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als zeer goed. Doelgroepen zijn: familieleden van jonge deelnemers, muziekscholen, betrokken docenten, het netwerk van de deelnemers en zakelijke partners. De website is duidelijk en laat twee promo's zien van de Cool Classic Concert Tour. Er is een concertagenda, maar weinig informatie over het repertoire. FJO heeft veel goodwill in de pers. Men huurt professionele krachten in voor de publiciteit die vooral bestaat uit de traditionele marketinginstrumenten als affiches en flyers. De commissie meent dat de online marketing nog verbeterd kan worden. Twee keer per jaar wordt Cool Classic Concert Tour georganiseerd: dirigent en deelnemers geven een workshop en demonstraties op 25 basisscholen. De deelnemers aan de workshops krijgen een vrijkaart voor een concert met het FJO. Het meespeelconcert mag ook niet ontbreken als tool voor publieksbereik. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als zeer goed. Gratis toegang voor kinderen tot achttien jaar en gedifferentieerde toegangsprijzen. Twee keer per jaar een gratis Cool Classic

Concert. De openluchtconcerten geven de mogelijkheid een groot en divers publiek kennis te laten maken met klassieke muziek en het FJO. De meespeeldag wordt gestimuleerd door muziekdocenten. Er is een muziekmarkt waar kinderen hun muziekinstrument kunnen tonen en uitgenodigd worden voor deze meespeeldag. Laagdrempeligheid maakt het toegankelijk voor iedereen. De Commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als goed.

Er bestaat een duurzame samenwerking met het Frysk Leerorkest, Meeuw, Kunstmaand Ameland, Landgoed Lauswolt, het Conservatorium in Groningen en de ABNAMRO Foundation en binnenkort ook NNO, alsook samenwerking met de muziekdocenten en muziekscholen. Wat de rol van de ABNAMRO Foundation precies inhoudt is helaas niet toegelicht. Er zijn vijfhonderd vrienden.

Codes

De Commissie beoordeelt de toepassing en intenties van de Codes als voldoende. Er wordt weinig gezegd over inclusie en diversiteit. FJO hanteert het bestuursmodel. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen bij het bestuur. Er wordt bewust gehandeld volgens de principes van de code. FJO bevordert inclusie en diversiteit volgens de principes van de Code. Er is diversiteit in muziekkeuze en het personeel representeert de diversiteit van de omgeving, maar er wordt weinig vermeld over inclusie. Bij de Code Fair Practice meldt FJO een gezonde sector na te streven met een toekomstbestendige arbeidsmarkt en beroepspraktijk. De Code Fair Practice wordt toegepast en uitgelegd.

Talentontwikkeling

De Commissie beoordeelt de talentontwikkelingstrajecten als zeer goed. Het FJO is een en al talentontwikkeling. De coaching start vanaf de prille jeugd met doorgroeimogelijkheden naar Jong Frysk Jeugd Orkest, Frysk Jeugd Orkest en ontwikkelingsmogelijkheden, coaching en talentscouting voor een beroepsopleiding als docent of uitvoerend musicus. FJO bevordert doorstroming naar concoursen en opleidingen. Ook jonge makers krijgen kansen, zoals componisten, arrangeurs en jonge dirigenten. FJO wil samenwerking met hogeschool studenten intensiveren. Er is een jaarlijks overleg met docenten en begeleiders. Keunstwurk is een belangrijke pijler in de infrastructuur. De Commissie beoordeelt de presentatieruimte als goed. Festivals bieden FJO de podia voor presentatieconcerten op mooie plekken in de provincie. Arrangeurs, solisten en dirigenten hebben een persoonlijke presentatieruimte. De Commissie beoordeelt de maakruimte als voldoende met podia en leslokalen en ruimte voor jonge dirigenten, componisten en solisten.

Maatschappelijke Impact

De Commissie beoordeelt de Binding met Fryslân als goed. Het orkest is diepgeworteld in Fryslân. FJO heeft een grote schare vrienden, vrijwilligers, familieleden en een breed netwerk in Fryslân. De leden komen uit de hele provincie. De Commissie beoordeelt de geografische spreiding als zeer goed. De Commissie beoordeelt de sociale duurzaamheid als zeer goed. De muziekbeleving en uitoefening heeft invloed op gemeenschapszin. De jongeren werken in een veilige omgeving. Er is voeling met de ouders en leerkrachten. De Moederdag en Vaderdag concerten vormen een hoogtepunt in het gezinsleven. FJO draagt bij

aan de ontwikkeling van kinderen. Een orkest leert wat geven en nemen is en dat je bijdrage telt, ook al speel je geen eerste viool. De commissie onderschrijft deze overwegingen van harte. De commissie beoordeelt de educatie als zeer goed.

Aanbeveling

De commissie heeft waardering voor FJO en adviseert de aanvraag te honoreren met € 120.000 per vier jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De aanvraag is door de commissie positief beoordeeld, maar valt onderaan de B Categorie. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 16.500 per jaar

AANGEVRAAGD: € 33.000 per jaar

ADVIES: € 30.000 per jaar

11 Friesland Pop

Inleiding

Friesland Pop is de afgelopen jaren samen met de Minerva Academie voor Popcultuur en de PopFabryk een van de pijlers onder de talentontwikkeling in het Noorden geweest met activiteiten als Freesonica, Hit The North, Excite en de Kleine Prijs van Fryslân. Deze laatste is de opvolger van Kleine Prijs van Sneek. Friesland Pop ondersteunt een circuit van optreedmogelijkheden voor lokale popmuzikanten. Er wordt samengewerkt met broedplaatsen, starters, nieuwe initiatieven, gemeenten, opleidingen, kleine podia en festivals. Friesland Pop vervult verschillende rollen in de provincie:

- Talentontwikkelaar met de organisatoren van Blauwhuis, Hit The North en contests.
- Samenwerkingspartner en verbindende factor in netwerken waaronder het Fries Popnet, POPnl, Popsport, Popronde, Liet en Stage Europe Network.
- Expertisecentrum met de Backstage database en informatieve projecten als Maaiveld.
- Ondersteuner in programmering via lokale partners en de regeling voor kleine festivals en podia.
- Exporteur van Fries talent via Music Export Fryslân en uitwisselingen.
- Promotor met de Friese Popawards, Sa Fier Fan Hûs en Friese Lente.
- Initiator van projecten met kansrijke trends

Friesland pop wil de komende jaren deze activiteiten voortzetten en zich richten op onder meer:

- Talentontwikkeling, met de organisatoren van Blauwhuis en Hit The North.
- De samenwerking met de netwerken Fries Popnet, POPnl, Popsport, Popronde, Liet en Stage Europe Network.
- Haar profilering als expertisecentrum
- De ondersteuning in programmering van kleine festivals en podia in Friesland.
- Het exporteren van Fries talent via Music Export Fryslân en uitwisselingen.
- De promotie van de Friese Popawards, Sa Fier Fan Hûs en Friese Lente.

Net als in de voorgaande periode wil Friesland Pop hiermee de komende periode jaarlijks op meer dan 150 podia meer dan 100 activiteiten organiseren met meer dan 1000 deelnemers voor gemiddeld 35.000 bezoekers.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit op zich als goed, maar plaatst ook kanttekeningen. Iedere provincie en de vier grote steden hebben de beschikking over een ondersteunings- en promotie-instelling voor de popmuzieksector; zij hebben zich verenigd in POPnl. Voor Friesland is dat Friesland Pop. De richt zich op het versterken van de Friese popmuziekcultuur, voor, op en achter het podium. Friesland Pop vult de kloof in kennis, netwerk en kansen tussen amateurs en professionals ..

De eerste kanttekening is dat de commissie een duidelijk onderscheid mist met de PopFabryk en Academie voor Popcultuur. Waar de PopFabryk duidelijk geprofileerd is als een productiehuis voor gevorderden, lijkt Friesland pop zich op de rest van de talentontwikkelingsketen te richten. Dat wordt echter niet expliciet uitgewerkt in de aanvraag. De tweede kanttekening is dat Friesland Pop met projecten als Music Export Friesland, de Friese Lente en – langer geleden – de Kleine Prijs van Sneek en Freesonica eerder wel bewezen heeft goede kwaliteit te kunnen bieden, maar dat de plannen voor de nieuwe periode te weinig inzicht bieden in hoe die kwaliteit ook de komende jaren gehaald wordt.

De commissie heeft als volgende kanttekening dat het bereik van Friesland Pop niet veel verder gaat dan de traditionele popcultuur van bands en zich te beperkt uitstrekt over relatief nieuwe disciplines als urban, dance/ elektronische muziek. Om de talentontwikkeling een kwalitatieve impuls te geven, heeft Friesland Pop met instellingen als de Popronde, POPnl, Popsport en de Kunstbende het convenant Talentontwikkeling in de popmuziek 2020-2024 opgesteld. De commissie mist echter ook daar de uitwerking in concrete plannen.

De commissie beoordeelt het vakmanschap van Friesland Pop op zich als goed. Bestuur en directie zijn deskundig en ervaren. De commissie heeft echter een kritische kanttekening. Er wordt veel subsidie gevraagd, een verdubbeling ten opzichte van eerdere periodes, met onder meer als doel de salarissen op CAO-niveau te brengen. De commissie is van mening dat de reparatie van arbeidsvoorwaarden niet past binnen het subsidiebudget van de nieuwe cultuurnota. De commissie beoordeelt de zeggingskracht van als goed. Met projecten als Music Export

Friesland, de Friese Lente en – langer geleden – de Kleine Prijs van Sneek en Freesonica heeft Friesland Pop bewezen haar publiek en doelgroep te kunnen bereiken. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid van Friesland Pop als goed, maar mist in de toekomstplannen een duidelijke onderscheidende visie van de PopFabryk, Minerva en – in mindere mate - Explore the North. De organisatie heeft zich ten doel gesteld een sterk en solide Fries makersklimaat te bewerkstelligen, maar werkt in de aanvraag niet volledig uit op welke makers men zich wil richten. De commissie beoordeelt de vernieuwing van Friesland Pop als krap voldoende. In Nederland relatief recente ontwikkelingen op gebied van experimentele, elektronische muziek, worden redelijk goed opgepakt, de commissie mist in de verdere uitwerking van de plannen een duidelijke visie op diversiteit. De plannen voor de toekomst zijn vooral een voortzetting van de huidige activiteiten.

Codes

Op de Code Cultural Governance scoort Friesland Pop voldoende. Friesland pop hanteert een bestuur - directie model met als positieve aanvulling dat het bestuur wordt ondersteund door een Raad van Advies. Op de Code Diversiteit scoort Friesland Pop voldoende. Het probeert deze wel na te volgen maar de concrete uitwerking daarvan ontbreekt. De commissie raadt de organisatie aan een doortimmerd toegankelijkheidsplan te maken op basis van de Code Diversiteit. Ook op de Code Fair Practice scoort Friesland Pop voldoende. Men geeft aan goede betaling van artiesten na te streven en hanteert redelijke gages. De aanvraag geeft echter geen inzicht in de gehanteerde tarieven voor ZZP-ers. In de meerjarenbegroting wordt onterecht uitgegaan van een indexering van de subsidie. Friesland Pop wil de uitvoering van de Fair Practice Code vooral financieren met een hogere provinciale subsidie. De commissie wijst erop dat de kostenstijging als gevolg van de Fair Practice Code binnen de eigen begroting moet worden opgevangen.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed, met als kritische kanttekening dat de meerjarenbegroting niet goed onderbouwd is. De organisatie weet jaarlijks met 35.000 - 55.000 bezoekers en honderd activiteiten voldoende publiek te trekken. Het onderscheidende karakter ten opzichte van bijvoorbeeld de PopFabryk, maar ook Explore the North wordt echter uit de aanvraag niet voldoende duidelijk. De commissie vraagt zich af wie welk publiek bereikt. Een veel sterkere samenwerking met de PopFabryk ligt voor de hand. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. Friesland Pop biedt betaalbare activiteiten aan, Friese Lente, bijvoorbeeld, is toegankelijk en breed geprogrammeerd. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als goed. Friesland Pop is een netwerkorganisatie en opereert op lokaal, provinciaal en internationaal niveau. De organisatie werkt op het gebied van talentontwikkeling op zich goed samen met onder andere het Fries Popnet, maar weet zich daar steeds minder van te onderscheiden in haar toekomstplannen. Voor de werving van haar activiteiten betreft Friesland Pop liefst freelancers en partners die zelf ook een goede relatie met de doelgroep hebben of daarvan zelf deel uitmaken. De ervaring is dat dit de binding met een activiteit flink vergroot. Zo werkt Friesland Pop met hiphop/urban projecten samen met het Leeuwarder Collectief en op het gebied van dance samen met partners als Snoet & Smoel, Epic247 en Beachrockers. De samenwerking met

de PopFabryk dient volgens de commissie veel sterker te worden. Er is veel synergie mogelijk tussen beide organisaties. Samenwerking kan bijvoorbeeld leiden tot een doorlopende leerlijn, daar waar talent nu nog projectgewijs vooruit wordt geholpen.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkelingsketen van Friesland Pop als voldoende tot goed. Friesland Pop richt zich meer op tijdelijke talentontwikkelings-projecten dan op meerjarige trajecten. Er ontbreekt een duidelijke meerjarige 'rode lijn' in de aanpak. Ook hier mist de commissie een duidelijke positionering ten opzichte van andere popinstellingen zoals de PopFabryk en Academie voor Popcultuur. De commissie beoordeelt presentatieruimte als goed. Friesland pop biedt zeker presentatieruimte en speelplekken, maar het is niet erg duidelijk vanuit welke visie er wordt gewerkt. Welk genre muziek op welk soort podium voor welk publiek wordt gepresenteerd wordt niet duidelijk. De ambitie om het eigen boekingskantoor (Blauwhuis) verder te ontwikkelen juicht de commissie toe, alsmede de ontwikkeling van clinics en coaching van showcases voor dj's. De commissie beoordeelt de maakruimte als goed. Er wordt kwalitatief hoogwaardige maakruimte geboden aan talent. Het wordt in de aanvraag echter niet duidelijk genoeg hoe Friesland Pop zich op deze indicator onderscheidt van de PopFabryk en – in mindere mate - Explore the North.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat Friesland Pop op de meeste criteria en indicatoren goed scoort. De commissie constateert echter dat men relatief veel budget vraagt uit de beschikbare middelen. Bovendien onderbouwt Friesland Pop de verhoging van hun budget ten opzichte hun huidige bijdrage uit de provincie niet goed. De commissie meent dat niet helder is beschreven wat Friesland Pop uniek maakt ten opzichte van de andere popmuziekaanvragen. Er kan in de toekomst wel synergie, schaalvoordeel optreden als Friesland Pop sterkere banden aan gaat met de Popfabryk. De commissie geeft mee dat de activiteiten van Friesland Pop ook ondergebracht kunnen worden bij de Popfabryk. De commissie is van mening dat de samenwerking tussen Friesland Pop en Popfabryk duidelijker gedefinieerd had mogen worden in de aanvraag, met een overzicht van wie wat en waarom doet binnen de keten van talentontwikkeling in de popmuzieksector, provinciebreed. De commissie vindt dat de activiteiten van beide instellingen gebundeld kunnen worden in één organisatie om zo tot meer synergie te komen, met name in de benadering van nieuwe doelgroepen, maar ook in complementaire activiteiten. Daarnaast levert dit schaalvoordeel op. De commissie vindt het van belang dat een fusie of verregaande samenwerking financieel door de provincie mogelijk gemaakt wordt en stelt voor beide organisatie extra te ondersteunen in een overgangsperiode. De commissie is bereid beide organisaties en de provincie hierover aanvullend te adviseren. Zoals in het Provinciaal Blad van 17 februari 2020 ook staat beschreven geldt bij de B-status: verstrekken mits voldoende budget. Helaas zijn er niet voldoende middelen om de grote hoeveelheid aanvragen van instellingen uit de categorie goed met B-status te honoreren. De commissie adviseert het gevraagde bedrag niet te honoreren

HUIDIG: € 155.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 333.350 per jaar

ADVIES: € 0

12

Het Achterland

Inleiding

Het Achterland in Burgum, geesteskind van Adriaan Groffen en Dirk Bruinsma, is in september 2019 van start gegaan. De provincie steunde van harte hun voornemen om cultuureducatie te gaan aanbieden in een rurale regio waar jongeren niet snel in aanraking komen met kunst en cultuur. Eerst onder de naam cultuurschool, binnen een paar maanden vond de transitie naar 'Cultuurlab' plaats. Het Achterland is een laboratorium waar kinderen leren en experimenteren. Het aanbod bestaat uit programma's op basisscholen en buitenschoolse activiteiten. Op de thuisbasis, DeMolkefabryk in Burgum, wordt een verdiepingsprogramma aangeboden. Alle programma's vinden plaats in lesblokken en eindigen met een presentatie. Algemeen directeur is Adriaan Groffen uit Leeuwarden die ook werkzaam is als slagwerkdocent, theatermaker en muzikant en daarnaast deel uitmaakt van theatermakerscollectief Heksenhamer uit Leeuwarden. Dirk Bruinsma, artistiek leider van de PeerGrouP is artistiek adviseur. De docenten hebben een professionele achtergrond: filmmaker en scenografe Afke Manshanden, danser en performer Milan Schudel en acteur Joeso Peters. Beoogde docenten voor het verdiepingsprogramma zijn Karel Hermans, Mohamed Yusuf Boss en Cristel Hakvoort. Voor het workshopprogramma wil Het Achterland jonge docenten van de opleiding van NHL-Stenden een plek bieden. Daarnaast wordt specifiek de samenwerking met Eline de Vries genoemd. De Vries is thuis in de ontwikkeling van een duurzamer cultuureducatie programma en heeft vanuit haar eigen praktijk 'Boom' een aantal docenten die voor de workshop activiteiten van het Achterland ingezet kunnen worden.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. Het Achterland heeft de ambitie om in het buitenschoolse workshopprogramma de kinderen met intrinsieke motivatie in cultuur te laten experimenteren en te ontdekken. Kinderen worden uitgedaagd om kritisch naar de eigen leefomgeving te kijken. En daar waar de kinderen problemen zien, komt de uitnodiging om met creativiteit oplossingen te bedenken. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als goed. Dit is ook van toepassing op de performances, hier is het vooral het publiek dat wordt uitgedaagd om kritisch naar de eigen omgeving te kijken. Het Achterland is een plek voor het ongewone. Theater, zang, video, muziek, ontwerp, illustratie, regie en decor. Doe alles. Door elkaar heen. Of netjes na elkaar. In de aanvraag noemt Het Achterland zichzelf een grenzeloze speeltuin voor jong talent uit de regio Noordoost – Fryslân. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. De organisatie is actief in een gebied waar weinig cultuureducatie voor handen is. Vanuit de Molkfabryk in Burgum richt het team zich op Noordoost Fryslân. Hieronder vallen de gemeenten Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Opsterland, Dantumadeel, Smallingerland en Noordoost-Fryslân. Op de website van de organisatie staat dat de werkwijze van het Achterland is gebaseerd op de Volkshogescholen van Scandinavië. Hierbij staat de dialoog tussen studenten en docenten voorop. Die dialoog is voor Het Achterland relevant, een gelijkwaardige leeromgeving voor leerlingen en docenten. De Volkshogescholen zijn plaatsen van zelf-ontdekking, waar kinderen en jongeren uitgedaagd worden hun eigen sterke punten te ontwikkelen en persoonlijk te groeien met de eigen identiteit, vaardigheden en motivatie. De sociale omgeving van de Volkshogescholen en de focus op communicatie, versterken van sociale vaardigheden en cohesie zijn belangrijke speerpunten van de structuur. De combinatie van werkwijze en positie in het veld geeft Het Achterland een goede oorspronkelijkheid.

De commissie beoordeelt de vernieuwende kracht als goed. De organisatie van Het Achterland is echter heel jong. Met jonge makers is Het Achterland zelf de vernieuwing. Een organisatie van amper een jaar oud is natuurlijk niet aan het vernieuwen maar vooral doende om naar behoren de plannen en kernactiviteiten uit te voeren. Onderscheidend is dat Het Achterland ook maatwerk biedt. De organisatie anticipeert op vragen uit het veld: maatwerk voor de jongerenwelzijnsorganisatie Kearn en het AutiKafe in Burgum. Het plan van Het Achterland bruist van energie.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. Men streeft naar stijging in het workshopprogramma van 48 deelnemers in 2020 naar 216 in het jaar 2024 en voor deelnemers in het verdiepingsprogramma is een sprong voorzien van 8 naar 40. Het Achterland heeft een helder marketingplan opgesteld met aandacht voor onder meer positionering, prijsstelling, missie voor de verschillende stakeholders en de communicatie-inzet. Open dagen (proeftuinen) worden ingezet voor werving nieuwe deelnemers. Er is een goede omschrijving van acht verschillende doelgroepen in Noordoost Friesland, uiteenlopend van deelnemer, tot ouder en potentiële sparring- en samenwerkingspartner. Ook de primaire doelgroep, alle kinderen en jongeren in Noordoost-Fryslân, is adequaat uitgewerkt op niveau van leeftijd, en aantal per gemeente.

De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. Wat betreft prijsstelling zit Het Achterland op lijn met Meeuw. De commissie beoordeelt de samenwerking met anderen als goed. Het Achterland zoekt en vindt samenwerking met de Waldsang en Keunstwurk. Voorop staat samenwerking met de directe omgeving, de basisscholen uit de regio: De Arke, De Reinboge en 't Partoer uit Burgum. Daarnaast is er samenwerking met Simmerdeis en Welcome to the Village. De invulling van de codes acht de commissie ruim voldoende. De Cultural Governance is op orde en de invulling van de Fair Practice is terug te vinden in de transparante begroting waarin een gelijk en eerlijk verdeeld uurtarief van de maker en docenten terug te vinden is. De regio Noordoost Fryslân is niet cultureel divers samengesteld. Met docenten van buiten de regio en makers uit de urban scene voegt het Achterland diversiteit toe. Het Achterland ziet diversiteit ook in achtergrond, seksuele voorkeur, arm en rijk. Leerlingen krijgen vanaf het begin af aan mee dat het niet uitmaakt welke achtergrond je hebt. De eerdergenoemde samenwerking met het AutiKafe is een goed voorbeeld van divers en inclusief werken.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed. Er is een duidelijke verbinding met de keten: samenwerking met de Waldsang en Keunstwurk. Over de verbinding met vakopleiding is het nog te vroeg om hier iets over te kunnen zeggen. Verder zijn er presentaties op scholen, in het Cultuurlab van Het Achterland, de Molkfabryk en de festivals Simmerdeis en Welcome to the Village. Het Achterland wordt niet voor niets een laboratorium genoemd. De deelnemers zijn zelf actief betrokken bij het maakproces. Belangrijk daarbij is dat hierbij veelal vakoverstijgend wordt gekeken hoe de leerlingen zich ontwikkelen. Daarbij gaat het niet alleen om de vaardigheden als performer maar ook om het kennismaken van andere kunst disciplines. De toon van het plan is aangenaam nuchter wat onder meer blijkt uit het feit dat men geen kwaliteitseisen stelt aan de leerlingen, ze mogen zich zonder prestatiedruk ontwikkelen, ofwel: het mag ook wel eens fout gaan. Hoe leerzaam is dat! Het Achterland heeft een prachtig plan gemaakt dat fris tegen cultuureducatie en de eigen omgeving aankijkt.

Aanbeveling

De commissie is zeer positief over deze aanvraag en adviseert deze volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 100.000 per jaar
ADVIES:	€ 100.000 per jaar

13

Illustere Figuren

Inleiding

De vijf mannen van Illustere Figuren zijn sinds 2013 samen. Het gezelschap is ontstaan op de opleiding Theaterdocent in Leeuwarden en bestaat uit de makers Joachim Rümke, Joeso Peters, Raymond Muller, Tim Verbeek en Zen Roorda. Joachim Rümke is ook bekend als oprichter van het videocollectief WERC waarmee hij experimentele video-, licht- en installatiekunst maakt. Hij werkte mee aan grote voorstellingen van Het Zuidelijk Toneel en Het Noord Nederlands Toneel. Joeso Peters ontwikkelde zich als maker, speler en schrijver van muzikaal jeugdtheater bij PeerGrouP, Valentijn Productiehuis en PNTheater en Puppet International. Raymond Muller werkt als theaterdocent, trainingsacteur en als acteur bij Tryater en PeerGrouP. Als maker ontwikkelde hij zich bij Garage TDI. Hij volgde een schrijvers- en acteursopleiding bij Tryater. Tim Verbeek werkt als regieassistent bij Het Zuidelijk Toneel, Tryater, Het Noord Nederlands Toneel, PeerGrouP en Theater Artemis. Hij speelde en maakte bij Garage TDI, Up North en Theatercollectief De Mooie Meisjes. Zen Roorda werkt als schrijver voor Explore the North, Garage TDI en Under de Toer en als theatermaker en regisseur bij de Toneelschuur Haarlem, De Tekstmederij en het internationale project Borderline Offensive. Joran de Boer is de creatief producent. Zij werkt sinds 2014 als creatief producent bij onder meer Het Houten Huis, Toneelgroep Jan Vos en PeerGrouP. Illustere Figuren heeft negen voorstellingen en twee hoorspelen op naam staan. Afgelopen kunstenaarperiode is het collectief door Tryater ondersteund, kreeg ook steun van Noorderzon en het Grand Théâtre en is nu vaste gast bij Simmerdeis. In 2021 staat *Outsourcing, of de kunst van het*

uitbesteden op het programma, in de eindregie van Hanna van Mourik Broekman. In het voorjaar van 2022 speelt het collectief een eigen versie van *De Titaantjes* van, Nescio uit 1915. De mannen van Illustere Figuren herkennen zich in de vijf titaantjes die Nescio beschrijft: vijf vrienden die elkaar al jaren kennen en idealen van vroeger zien veranderen. De eindregie is in handen van Hendrik Aerts. In 2022 volgt in het Museum Dokkum *De Weldoener* in eindregie van Ward Weemhoff van De Warme Winkel waarbij Illustere Figuren reflecteert op een man wiens wilskracht in grote mate wordt gewaardeerd: Winfried Bonifatius. Deze voorstelling wordt in het Engels, Duits en Nederlands gemaakt, zodat het op voor Bonifatius historisch betekenisvolle locaties in Exeter, Rome, Utrecht, Dokkum en Fulda gespeeld kan worden. In 2023 speelt *De thuibtribune* in eindregie van Ira Judkovskaja en in samenwerking met journalist Kirsten van Santen. In dat jaar komt ook *De Echte Lord of the Flies* uit. In dit project toetsen de figuren hun eigen mensbeeld aan de hand van het fictieve verhaal van William Golding en een waar gebeurd verhaal van zes jongens die op een onbewoond eiland zijn gestrand. Don Duijns levert de tekstbijdrage voor het in 2024 te produceren *De ontvoering van Europa* in de eindregie van Klemens Patijn. Hiermee wordt de stap naar de grote zaal gezet. Tot slot een herziening van *Daar. Waar geen mens eerder ging* in de eindregie van Annelinde Bruijs.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. Illustere Figuren biedt een inhoudelijk excellent uitgewerkt meerjarenplan aan. Met een heldere taal presenteert het gezelschap een nieuwsgierig makend programma met plannen. De kracht van Illustere figuren ligt in bravoure, humor, absurdisme, eerlijkheid en experiment. De ingrediënten voor verdere ontwikkeling zijn volop aanwezig. Het geeft vertrouwen dat voor de eindregie vakbekwame mensen zijn gevraagd. De commissie hecht belang aan deze regisseurs en ziet uit naar het resultaat. De eigen stijl van de groep is absurdistisch, nonchalant en humoristisch. Die stijl is terug te horen in de Intergalactische hoorspelen op de podcast van Illustere Figuren. Ze gaan kaal heen, waar geen mens eerder ging. Soms te nonchalant, hier en daar versprekingen, maar het is dan ook een live-podcast, opgenomen in de Neushoorn. Vanuit een sterrenschip komen programma's aan de orde als *Is Dat Nou Mien Skip*, met een aardige reflectie op Leeuwarden 2018; *Geven en Nemen, lijden en volgen* over het klimaat en het offeren van gepensioneerden en *De Kunstmatige Kapitein* over de gevolgen van automatisering. De Leeuwarder krant noemde hun debuut *De NS zet bussen in* met zelfdoding als onderwerp indrukwekkend en *Lone Wolves Blaffen Niet* kreeg de fraaie kop: 'Dollen met diepgang' mee. De oorspronkelijkheid van Illustere Figuren ligt in de oprechtheid, de zoektocht naar dat wat verteld moet worden. De figuren spelen geen personages, ze zijn zichzelf. Hoop en positiviteit zijn belangrijk in hun werk. De onderwerpen van hun onderzoek zijn soms best ingewikkeld zoals *De ontvoering van Europa*. Het gezelschap wil het publiek een positief perspectief bieden en kiest daarmee voor een opmerkelijke, eigen toon. Vernieuwing is terug te vinden in het gezelschap van de vijf jonge makers zelf en

hun werkwijze. Het gebruikelijke repetitieproces van een maand of twee, wordt in blokken opgeknipt en uitgesmeerd over negen maanden. Dat geeft ruimte voor onderzoek, tussentijdse presentaties voor de Illustere Aanhang en het effect daarvan.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als goed. De illustere aanhang is zowel inhoudelijk als voor de marketing en het publieksbereik een sterk instrument. Op social media hebben de figuren honderden volgers en op het eigen YouTube kanaal zijn trailers te vinden. Illustere Figuren geeft aan dat ze zich bij op specifieke doelgroepen gaan richten: "Zo zullen we ons voor *De thuibtribune* richten op Cambuursupporters en voetballiefhebbers. Voor *De weldoener* richten we ons op geschiedenisstudenten, liefhebbers van geschiedenis en inwoners van de regio Dokkum. *De ontvoering van Europa* is dan weer een voorstelling waar we alle medewerkers van de Provincie Fryslân verwachten (maximaal vier vrijkaarten, dan weet u dat alvast)." De commissie vindt dit aardig bedacht en is benieuwd naar de verdere aanpak. Het makerscollectief stelt met iets te veel bravoure dat ze meedraaien in het nationale circuit. Twee speelbeurten in Delft en Amsterdam maakt nog geen nationaal circuit. De commissie vindt De Illustere Figuren Changement Prijs een vindingrijk om de naamsbekendheid te vergroten. Met humor en de huidige mens als leidraad brengt Illustere Figuren toegankelijk werk. Het publiek wordt meegenomen in vooronderzoek en uitgenodigd bij tussentijdse presentaties. Het spelen in dorpshuizen verhoogt de laagdrempeligheid. Er is een mooie mix van samenwerkingspartners: GetFriday, Museum Dokkum, Tumba, de Correspondent, SC Cambuur, Rijksuniversiteit Groningen, University of Exeter, Bonifatiushaus (Haus der Weiterbildung der Diözese Fulda) en de Historische Vereniging Noordoost Friesland. Het gezelschap is medeoprichter van STORMRAM, een netwerk van Friese collectieven die een aantal keer per jaar showcases met nieuw werk organiseren in De Lawei en in De Harmonie. Het STORMRAM- netwerk wordt gerund door Illustere Figuren, Heksenhamer en HOMSK.

Codes en overig

De codes zijn voldoende uitgewerkt. Vanwege de kleine organisatie is er gekozen voor een bestuursmodel. Voorzitter Marianne Hoekstra was voorheen directeur van de PeerGrouP en werkt nu als zakelijk adviseur voor diverse gezelschappen. Penningmeester Johan van den Berg werkt onder meer voor Oerol en Tryater. Omdat voorheen veel werk onbetaald was, is het fair practice beleid nu eerst gericht op fair pay. Per project wordt geëvalueerd of gedane werkzaamheden in verhouding stonden met de gekregen vergoeding.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als voldoende. De plannen zijn doordeesemd van Friese invloeden. Speelplekken variëren van Friese theaters, dorpshuizen, grote theaters, festival Simmerdeis, het Cambuur Stadion en Museum Dokkum. In de aanvraag stellen de figuren dat ze een duurzame impact willen maken door te focussen op positiviteit en hoop. Sociale duurzaamheid heeft te

maken met hoe mensen samenleven, met hoe we onze samenleving inrichten. In dat opzicht draagt een focus op positiviteit en hoop bij aan sociale duurzaamheid. Door het openlijk delen van het vooronderzoek met podcasts en gesprekken met het publiek en de Illustere Aanhang zoekt het gezelschap op educatieve wijze interactie met het publiek. De commissie vindt het jammer dat juist een gezelschap met het profiel jong, scherp, mannelijk, kritisch en positief eigenwijs geen educatief maatwerk biedt, maar de commissie vindt ook dat de bescheiden plannen met voor- en nagesprekken, documentaires en podcast wel realistisch zijn voor dit gezelschap in opbouw.

Aanbeveling

De aanvraag van Illustere Figuren wordt door de commissie als goed beoordeeld. De commissie ziet het jonge makers collectief als een verrijking van de Friese infrastructuur. De commissie adviseert de aanvraag volledig te honoreren omdat de organisatie in de opbouwfase zit en een professionaliseringsslag moet maken. De begroting van Illustere Figuren laat redelijke eigen inkomsten zien. Ook zijn bijdragen van fondsen al meegenomen. De provinciale bijdrage is 42 % procent van de totale begroting en dat wordt voor een nieuw producerend gezelschap als een redelijke bijdrage gezien. De honorering van de aanvraag van Illustere Figuren betekent een verrijking van de Friese infrastructuur.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 80.000 per jaar
ADVIES:	€ 80.000 per jaar

14

Into The Great Wide Open

Inleiding

In het jaar 2008, het jaar waarin het waddengebied UNESCO-werelderfgoed werd, ontstond het popculturele festival Into The Great Wide Open (ITGWO). Het biedt een totaalprogramma met beeldende kunst, film, literatuur en gesproken woord, kinderen jeugdprogramma's en muziekoptredens uiteenlopend van hiphop tot Haydn. Het festival presenteert artiesten en kunstenaars die 'talentvol' zijn en zich verderop gaan bewijzen in hun carrière. ITGWO biedt de setting voor artiesten om te excelleren in ruimte, artistieke vrijheid en professioneel ondersteunende faciliteiten. ITGWO presenteert festivals waar het publiek naar terug wil keren. Tot op heden is het altijd vroegtijdig uitverkocht. De organisatie van ITGWO ziet zichzelf als een platform voor sociale innovatie. Of het gaat om het ter tafel brengen van armoedeproblematiek, het kiezen voor klimaatneutraal produceren of het actief delen van kennis, ITGWO agendaert en onderneemt actie en spreekt een groot publiek aan. In 2013 werd Lab Vlieland opgericht om de duurzame en groene doelstellingen van ITGWO vorm te geven en te delen. Gevolgd door Innofest in 2015 om het festival als testlocatie en innovatieve omgeving verder te duiden en te bouwen aan een netwerk. Sinds 2017 werkt het festival met een jaarthema en verbinden de programmeurs van de disciplines muziek, kunst, film, kinderkunst, literatuur, de jeugd en gesproken woord de programmaonderdelen met elkaar. Elk onderdeel kan op zich worden beleefd, verdieping wordt gevonden in de samensmeltingen. De jaarthema's zijn maatschappelijke relevant. ITGWO geeft nog niet alle toekomstplannen prijs. Voor

2021 staat het thema nurture/nature geprogrammeerd. De vraagstelling van het thema is: zijn de eigenschappen van het individu bepaald door aanleg, bijvoorbeeld het genetisch materiaal of door opvoeding, voornamelijk door de leefomgeving? Beeldend kunstenaar Marjolijn Boterenbrood zal beginnen met haar residentie op het eiland. Een plek vormt altijd het uitgangspunt bij het werk van deze kunstenaar. Samen met Oerol is ITGWO de initiatiefnemer van Hi-Lo, een beeldende kunstmanifestatie die vanaf 2024 het hele Waddengebied bestrijkt. Met het Lab Vlieland zet ITGWO de eerste stappen in het onderzoek naar het 2050-dieet en wordt de campagne "de Goede Reis" geïntroduceerd.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. De aanvraag opent met het netwerkmodel van De Kritische Massa van Into The Great Wide Open. Het aantal partners van het festival is indrukwekkend. De manier waarop het model is vormgegeven zegt veel over het festival. Vakkundig, veelzijdig en speels. Het straalt energie uit. De ondertitel van het model is: De grootse impact van een klein festival. Pas wanneer je een grote groep mensen bereikt begin je impact te krijgen. De programmeurs van het festival zijn vakbekwaam en stellen jaarlijks een rijk en gevarieerd programma samen. De fysieke beleving van ITGWO begint op het moment dat de artiest samen met de festivalganger op de boot stapt. Het klimaat, de sfeer en omgangsvormen en het gevoel van saamhorigheid creëren welwillende sensoren bij uitvoerenden en publiek. ITGWO stimuleert tot nadenken en zelfs tot gedragsverandering. De commissie ziet in deze een ambitieuze wind die door het festival waait. Wat betreft oorspronkelijkheid heeft ITGWO een goede artistieke kwaliteit, gekoppeld aan nadenken over duurzaamheid. ITGWO maakt het ideaal van een betere wereld willen creëren waar. Daarnaast heeft het festival een doordacht plan om talenten via Here Comes the Summer op te leiden en kansen te bieden. De keuze van de thema's van het festival zijn tot op heden sterke stimulators voor vernieuwing. Juist de veelheid van samenwerking op zoveel verschillende terreinen maakt ITGWO zeer vernieuwend. Vernieuwing is ook te vinden in de ambitie om Hit The North, samen met PopFabryk en Eurosonic/Noorderslag door te ontwikkelen en daarmee Fries talent een flinke impuls te geven. Op welke wijze wordt niet aangegeven. Met het ingediende plan van ITGWO krijgt de commissie ook geen beeld van de totale programmering lijnen voor 2021 - 2024. ITGWO ziet zichzelf als platform voor innovatie. Innovaties mislukken vaak komt omdat ze onvoldoende goed getest worden voordat ze op de markt komen. Innofest helpt met het testen van innovaties en zet daar acht festivals voor in, ITGWO inbegrepen.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als zeer goed. Het festival is jaarlijks uitverkocht. Om toch 'ander' publiek te trekken ontwikkelt ITGWO de eigen website tot een platform met een brede publieksfunctie. Journalisten, kunstenaars en wetenschappers leveren content zoals muziek en maatschappelijke thema's. Zo kan een veel breder en groter publiek worden bereikt en verbindt het festival makers met publiek. Bezoekers kunnen zich op

de site aanmelden voor 'Post' waarmee ook buiten het festivalseizoen wordt gecommuniceerd. Het Vuurtoren Genootschap is een inspirerend initiatief dat geld en binding genereert. De website toont een goed gevuld en divers samengesteld genootschap. Nog een paar vuurtorens te gaan voordat de maximale capaciteit van 600 is bereikt. Dat het festival snel is uitverkocht heeft ook een nadeel. Het verkleint de toegankelijkheid. Daar staat tegenover dat ITGWOW innovatieve manieren heeft gevonden om die toegankelijkheid te vergroten. ITGWOW werkt samen met de Quiet Community. Deze community is in 2015 in Tilburg ontstaan en zet zich in voor mensen die in armoedige omstandigheden leven.

In de periode 2021 - 2024 stelt ITGWOW in samenwerking met de Quiet Community entree deels open voor gezinnen met financiële problemen en biedt het festival betaalbare overnachtingsplekken aan.

ITGWOW werkt ook aan de toegankelijkheid van de eigen organisatie: deelnemers van New Faces, een project gestart in 2018 groeien door naar coördinerende functies. De samenwerkingspartners zijn inspirerend. Het model van de kritische massa spreekt voor zich.

Codes

Bij de Code Cultural Governance valt het de commissie op dat er twee bestuursleden zijn die al meer dan tien jaar in functie zijn. De commissie adviseert met klem hier actie op te ondernemen. De commissie is positief over het gegeven dat de organisatie werkt met vertrouwenspersonen die bereikbaar zijn voor het hele team. De code diversiteit is op excellente wijze uitgewerkt, zoals elders in dit advies blijkt uit de passage over toegankelijkheid. Excellentie ziet de commissie ook bij de Fair Practice. De onderdelen team, ontwikkeling, werkplek, netwerk, broodfonds en evaluatie en uitjes komen aan bod in de uitwerking. Het streven om grote acts nooit meer te betalen dan 25.000 euro wordt door de commissie ook gezien als goed onderdeel van het beleid.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed. Binnen de keten van talentontwikkeling is ITGWOW partner bij Hit The North, een sterk talentontwikkelingstraject van Eurosonic/Noorderslag, PopFabryk, POPgroningen, Kunst & Cultuur Drenthe en ITGWOW. Elk van de drie noordelijke provincies levert drie acts aan die geselecteerd zijn voor Hit the North. Gedurende vier bootcamps verspreid over een jaar wordt jong muzikaal talent klaargestoomd voor een carrière in de muziekindustrie. Hit the North wordt mede mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds en We the North. Binnen de eigen organisatie krijgt organisatorisch talent een serieuze kans om zich te ontwikkelen tot initiërend en creatief werknemer of ondernemer. Dat is in concrete voorbeelden bij ITGWOW terug te zien. Namen van jonge mensen worden gegeven die binnen zijn gekomen en doorgroeien. Senioren doen een stapje terug om de junior de ruimte te geven. Er wordt ook geïnvesteerd in de mensen op het eiland zelf. Sinds drie jaar wordt samen met dertien steeds wisselende jeugdambassadeurs een jeugdprogramma ontwikkeld. Jongeren die op het eiland wonen lopen stage en krijgen een rugzak gevuld met cultuur. Talenten geselecteerd door Hit the North spelen op ITGWOW. De selectie bestaat uit drie acts per provincie. De Hit the North selectie van 2020 uit Friesland bestaat uit Seewolf, The Resurrection, Delore. ITGWOW heeft de

ambitie om de komende tijd jong filmtalent meer presentatieruimte te bieden. De commissie mist een concrete uitwerking van deze ambitie. Met de organisatie van het driedaagse festival Here Comes The Summer (HCTS) besteedt ITGWOW aandacht aan maakruimte voor talent. HCTS is niet alleen een kraamkamer voor muzikaal talent, ook organisatietalent krijgt ontwikkelkansen. Jonge teamleden en stagiaires krijgen de mogelijkheid om gezamenlijk een volwaardig festival te produceren. HCTS besteedt ook aandacht aan beeldende kunst. Zo zou voor de editie 2020 Julia Jansen afreizen naar Vlieland. Jansen is in 2016 afgestudeerd en kan de kraamkamer van het HCTS goed gebruiken. Op muziekgebied ontstaat er ook maakruimte. Voor 2020 hadden de programmeurs de band Squid (UK) uitgenodigd om op het eiland te bivakkeren en met gasten het experiment aan te gaan, een productie te maken en deze te presenteren. In 2021 wil de organisatie op deze manier muzikanten uit verschillende genres aan elkaar verbinden.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. Vanuit de organisatie is er een persoonlijke liefde voor De Wadden. ITGWOW zet zich in en promoot de Wadden met respect voor de omgeving. ITGWOW zorgt ook voor nalatenschap: een voorbeeld hiervan is de waterpomp van Makkumer Aardewerk. Met Lab Vlieland heeft het festival een instrument om te werken aan duurzame en groene doelstellingen, goed voor de inwoners. Het eerdergenoemde Innofest draait als een onafhankelijk organisatie en koppelt start ups en hun innovaties aan andere festivals en partners. Het aanbod van ITGWOW is toegankelijk voor de gehele provincie, er is wel een beperkt aantal plaatsen. Goede ontwikkeling voor de toekomst is dat ITGWOW voor de komende periode werk van kunstenaars langer dan de duur van het festival op Vlieland wil laten zien. ITGWOW zet aan tot sociale verbondenheid. De organisatie zegt hierover: "We zien dat muziek en kunst mensen verbindt en verschillen opheft." ITGWOW ontwikkelt activiteiten door het jaar heen voor en met de eilanders zoals het opknappen van het voetbalveld, de opening van een natuurspeeltuin en het helpen van 'waddencentrum' De Noordwester om het bezoekerscentrum eigentijdser te maken. Het festival is doordrenkt van een voorbeeld stellende vorm van educatie. De organisatie wordt enthousiast van anderen en activeert hen om op andere plekken ook ontmoetingen als ITGWOW te laten ontstaan. Zoals de komende jaren Hi-Lo, het Limburgse wandel- en cultuurfestival Wanderlöss. Voorbeelden van andere educatieve activiteiten: scholieren helpen mee met het maken van de festivalkrant en samen met Staatsbosbeheer wordt een route over het eiland uitgezet

Aanbeveling

De commissie ziet in ITGWOW een vakkundig opgezet festival. Met de aandacht voor talentontwikkeling, vernieuwing en duurzaamheid levert het festival een belangrijke bijdrage aan het festival klimaat in Fryslan. De commissie adviseert de aanvraag van ITGWOW te honoreren met € 50.000,- per jaar.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 50.000 per jaar

ADVIES: € 50.000 per jaar

15

Ivgy & Greben

Inleiding

Uri Ivgy en Johan Greben vormen een duo van twee kunstenaars met een verschillende achtergrond. Samen maken ze toegankelijke en fysieke dansvoorstellingen. Uri Ivgy begon ooit als beeldend kunstenaar en ontwikkelde zich onder meer in De Kibbutz Contemporary Dance Company in Israël als danser en choreograaf. Met zijn beeldende achtergrond brengt hij de architectuur van de choreografie in met beeld en gebaar. Johan Greben heeft een balletachtergrond bij onder meer Het Nationale Ballet en levert het bouw materiaal voor de choreografie. De praktijk van Johan Greben en Uri Ivgy bestaat al lange tijd uit het maken van choreografieën voor verschillende internationale gezelschappen. Het niet kunnen door ontwikkelen van het werk, het niet kunnen verdiepen van de samenwerking met dansers en, heel belangrijk, het niet kunnen opbouwen van een eigen publiek, heeft Ivgy&Greben gemotiveerd om hun activiteiten uit te breiden onder eigen naam en nu een aanvraag in te dienen bij de provincie waarmee vestiging in Fryslân mogelijk wordt. In 2016 is Ivgy&Greben op projectbasis zelfstandig gaan produceren in Nederland. *We Are In Trouble* ging tijdens Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 in première. De voorstelling was geïnspireerd op het lot van vluchtelingen- het voortdurend onderweg zijn. Luuk Verpaalen in deTheaterkrant: "Het is Ivi&Greben van harte gegund een plekje in Nederland te veroveren." Op basis van hun lange staat van dienst en deze overtuigende voorstelling verdienen ze dat zeker. Gezien de speellijst van *We Are In Trouble* hebben de schouwburgen er in ieder geval

vertrouwen in. Ivgy&Greben brengt vijf dansproducties in 2021 - 2024. *Forgot to love*, een sleutelwerk in het oeuvre van het duo waarmee ze graag hun entree maken. *Breaking the waves* voor de Triënnale in 2022, *Onschuld*, *Human Installation* in het Fries Museum en met leerlingen van de JeugdDansOpleidingFriesland *It is What it was*. De dansvoorstellingen zijn kernactiviteit en vertrekpunt voor de rest van het activiteitenprogramma die zijn ondergebracht in de Ivgy&Greben experience. Vanuit de inhoud van de voorstelling worden de andere programmaonderdelen ontwikkeld. Elk jaar produceert Ivgy&Greben een dansvoorstelling die in Schouwburg De Harmonie in Leeuwarden in première gaat, dan door de provincie reist en daarna een nationale en internationale tournee krijgt.

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. De commissie is overtuigd van het vakmanschap van Ivgy&Greben. Het duo werkt in Nederland voor de beste gezelschappen en is wereldwijd veelgevraagd. Als kunstenaars zijn Uri Ivgy en Johan Greben begaan met wat er zich in de wereld afspeelt. Zij inspireren hun publiek tot ideologische souplesse en mededogen. Centraal in hun werk staat een heterogeen, feilbaar mensbeeld dat vorm krijgt in de voortdurend veranderende relaties tussen het individu en de groep. Het werk van Ivgy Greben is bevlogen, intens en krachtig. De aanvraag bevat aanbevelingen van Rudi Wester, Guy Weizman, Jeffrey Meulman en Giuseppe Spota. Het werk kent een grote zeggingskracht. Dat blijkt uit beschikbare beelden en is terug te lezen in recensies. Zo schreef Dance Europe Magazine 'It is liberating to see so much movement in a Dutch dance landscape that is currently dominated by non-dance. I'm happy they returned to the Dutch dance scene and hopefully we will see much more of these two in the coming time.' En de Leeuwarder Courant gaf vier sterren: "Een rauwe, intense show waarin de mens op de vlucht centraal staat." De oorspronkelijke werkwijze van Ivgy&Greben staat voor maatschappelijk geëngageerd dansaanbod. Het is vernieuwend maar ook aansprekend voor een breed publiek en het levert daarmee een unieke bijdrage aan de sector. Guy Weizman van Club Guy & Roni: "Hun multiculturele achtergrond (Fries/Israëliësch) komt tot uiting in een zeer rijke stijl, variërend van klassiek ballet tot volksdansen, samengebracht om hedendaagse dans op het scherpst van de snede. De beeldtaal van Ivgy&Greben is uniek, fascinerend en monumentaal. Zij zijn toegewijd en duidelijk maatschappelijk betrokken en hun ervaring en vakmanschap staan buiten kijf." Het gezelschap maakt innoverend werk en gaat het met de experience op vernieuwende wijze de verbinding aan met lokale doelgroepen. De achtergrond van Ivgy als beeldend kunstenaar geeft een aparte dimensie aan het werk en de combinatie met de (soms extreme) emotionele inbreng van Greben werkt fantastisch.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als goed. Het gezelschap verwacht 4300 bezoekers in het eerste half jaar, daarna voorziet het een jaarlijkse groei tot 15.500 in 2024. Dit is het totale bereik, inclusief activiteiten buiten Friesland. Er is een model gemaakt met de kwantitatieve weergaven van

de publieksopbouw en de spreiding. Voor Friesland geldt dan: eerste halfjaar 2520 bezoekers met acht maal een experience en achttien uitvoeringen en in 2024 twintig maal een experience en 58 uitvoeringen met in totaal 6875 bezoekers. De commissie beschouwt de cijfers als realistisch ingeschat. De marketingstrategie kent twee focuspunten. Ten eerste de ontwikkeling van een eigen branding en ten tweede de versterking van de binding met de provincie en het lokale publiek. Bij de marketing is het doel om binnen de communicatie van het gezelschap de provincie Friesland en de stad Leeuwarden op nationaal en internationaal niveau op de kaart te zetten. Net als het gezelschap zelf verwacht de commissie veel media-aandacht bij de start. De vraag is of er voldoende arbeidskracht is om de plannen concreet om te zetten in publieksopbouw. De commissie adviseert het gezelschap hier aandacht aan te besteden en eventueel de fte verdeling te herschikken. De uitwerking van de publiekswerking en het publieksbereik goed van opzet maar soms te algemeen. Een uitspraak als "We willen publiek dat gewend is om een kaartje te kopen bereiken, maar ook met acties de voorbijganger als nieuw publiek aanspreken en de Leeuwarder verleiden de stad op een nieuwe manier te ervaren" is optimistisch. De inzet van I&G experience draagt bij aan de toegankelijkheid van het werk. De methode wordt uitgebreid beschreven. Kern is dat workshops op maat worden gemaakt, laagdrempelig zijn en voor verschillende doelgroepen toegankelijk. Ook ouderen en mensen met beperking gaan mee in de experience. Ivgy&Greben zoekt samenwerking met professionele kunstinstellingen, amateurs en organisaties in andere sectoren zoals onderwijs en zorg. De codes zijn voldoende uitgewerkt. Huidig bestuurslid Cornelis Greben treedt af bij vestiging van het gezelschap. Diversiteit zit al in de samenstelling van het gezelschap. De diversiteit in het bestuur wordt verbreed met expertise uit het sociaal-maatschappelijke domein buiten de cultuursector. Er worden twee nieuwe bestuursleden geworven, gevestigd in Friesland. Bij vestiging gaat Ivgy&Greben ook toewerken naar een aanvraag bij OCW. Deze wordt dan in 2024 ingediend voor 2025 – 2029.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. Drie activiteiten dragen bij aan de binding met Fryslân: contextprogramma's die elke voorstelling aanvullen met speciale ontmoetingen tussen kunstenaars en publiek; de I&G Experience, een fysieke en theatrale ervaring voor een groep deelnemers in het verlengde van de voorstellingen en de jaarlijkse seizoen opening TRIJE. Dit laatste is een activiteit met amateurdansers en mensen die gewoon een keer mee willen doen en andere culturele organisaties in Leeuwarden. In diverse steden komt de I&G Experience langs. Een reizend programma van workshops en ontmoetingen met dansers en publiek. Naast Leeuwarden reist de I&G Experience naar Dokkum, Drachten, Heerenveen, Sneek en Franeker en in de loop der tijd in steeds wijdere kringen rond deze steden. Jaarlijks neemt het aantal sessies toe van zes in 2021 tot vijftien of twintig in 2024. Het werk van Ivgy&Greben gaat over maatschappelijke thema's. Die thema's worden op passieve en actieve wijze gedeeld met het publiek. Er zijn (nog) geen gerichte activiteiten of samenwerkingsverbanden die bijdragen aan de verhoging van de sociale duurzaamheid. Met de I&G experience brengt het gezelschap educatieve activiteiten voor alle leeftijden voor mensen met en zonder beperking. In een theatrale setting worden deelnemers zich bewust van de expressieve mogelijkheden van het eigen lichaam. De commissie vindt het een mooi

concept en is heel benieuwd naar de resultaten. Net als bij de marketing laat de begroting een karige vertaling van de ambitie educatie zien. Twee projecten per jaar voor 2500 euro: dat zijn weinig uren. Of het moet zo zijn dat de dansers zelf al deze activiteiten uitvoeren.

Internationale samenwerking

De commissie beoordeelt de internationale samenwerking als goed. Ivgy&Greben geeft in het plan onder de kop 'internationale tournee, opdrachten en uitwisseling' aardig inzicht in de coproducties die gerealiseerd gaan worden, waarbij uitwisseling van kennis en expertise plaats zal vinden. Verbindingen buiten de kunstsector zijn nog summier. Dat is verklaarbaar voor een gezelschap dat zich nog moet vestigen. De plannen van Ivgy&Greben hebben een geloofwaardige en sympathieke visie betreffende de samenwerking met amateurs.

Aanbeveling

De commissie is positief over de aanvraag adviseert deze te honoreren met € 300.000, - per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 347.000 per jaar
ADVIES:	€ 300.000 per jaar

16

J&M Teaterwurk

Inleiding

Marijke Geertsma en Jan Arendz hebben een groot aantal Friese toneel- en theaterproducties op hun naam staan. In de periode van 1988 tot 2013 waren de acteurs in dienst van Tryater. Daarna richtte het actusechtpaar J&M Teaterwurk op. Een blik op vrij recent werk toont de kluchtige satire *Bokwert Kulturele Hoofdplaats 2018*, gespeeld in zalen van groot en klein formaat. In het najaar van 2019 bracht het duo samen met actrice Anke Bijlsma *De man van fan dyn libben* van Arthur Japin uit, met een laatste voorstelling in de grote zaal van De Harmonie. Bij de veertigste editie van het Noordelijk Filmfestival afgelopen najaar was het actusechtpaar te zien in het drama *Nei de Dûns* in regie van Rutger Veenstra. De activiteiten voor 2021 - 2024 zijn gericht op het maken van verbinding tussen kunst, taal en erfgoed met aandacht voor het belang van cultuur voor identiteitsvorming.

De concrete plannen die J&M Teaterwurk daarbij presenteert:

- 2021 - 2021 *Werom*: een voorstelling over de acteurs en hun onderlinge relatie, speciaal voor J&M Teaterwurk geschreven;
- 2022 - 2023 *Hie is oars kinnen*, een voorstelling over de Tweede Wereldoorlog, gebaseerd op het boek *Had het anders gekund* van Abel de Jong met als thema wat scheiding tussen ouders en kinderen teweegbrengt;
- 2023-2024 *De trochreed*, een voorstelling gebaseerd op de verhalen van Jan Bouwhuis over een Echte Fries in de laatste fase van zijn leven omringd door Lotgenoten.

- 2024 - 2025 *Fan de bus en de boer*. Het publiek gaat met een bus langs vier specifiek genoemde locaties en ziet voorstellingen rondom het thema 'It boerefermidden, alles wat met het menselijke aspect van boer zijn te maken heeft.' In de nieuwe kunstenplanperiode wil J&M Teaterwurk samenwerken met een team van drie 'meitinkers': Bruun Kuijt, Arthur Japin en Anne Zijlstra. Met deze 'meitinkers' wordt naast de reeds ingeslagen weg, nieuw beleid gemaakt en worden nieuwe voorstellingen ontwikkeld. J&M Teaterwurk werkt al langer samen met Kuijt en Japin. Meitinker Anne Zijlstra is net als Kuijt en Japin, niet alleen iemand die meedenkt met de nieuwe plannen, zij is ook betrokken bij de uitvoering van de gewenste educatieve activiteiten.

De artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als voldoende en het vakmanschap als voldoende tot goed. Geertsma en Arendz beheersen het vak en zijn van vele markten thuis. Ze hebben zelf de zakelijk leiding en organisatie in handen en kennen de Friese cultuur van binnenuit. Om de kwaliteit van de voorstelling te waarborgen werkt J&M Teaterwurk met professionele vakmensen. 'Verhalenman' Bruun Kuijt is als vaste regisseur verbonden aan J&M Teaterwurk. Concrete namen van decor- kostuumontwerpers en beeldmakers worden niet genoemd in de aanvraag. Arjen van der Grijn tekent voor kap en grime werk. De commissie beoordeelt de zeggingskracht van het werk van J&M Teaterwurk als goed. J&M Teaterwurk is geworteld in de Friese samenleving en speelt in de Friese taal voor een voornamelijk Friestalig publiek. Het duo maakt laagdrempelige en talige voorstellingen die rechtstreeks aankomen bij het publiek. Publieksreacties tonen ontroering en verrassing.

De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid van J& M Teaterwurk als voldoende met veel eigen voorstellingen die maximaal gedrenkt zijn in de Friese cultuur. J&M Teaterwurk geeft zelf aan dat hun werk herkenbaar is aan de kwaliteit. De commissie onderschrijft het belang daarvan, maar mist een uitwerking van de artistieke signatuur. Thema's die in het werk aan bod komen zijn oorlog en vrede, dood door ziekte, verlies, afscheid, spijt, berouw, liefde, trouw.... De commissie ziet hier mooie en herkenbare thema's, maar deze thema's komen bij andere gezelschappen ook aan bod en zijn niet bijzonder of uniek. De commissie waardeert de keuze voor nieuw te maken werk maar ziet in de diverse programmering geen unieke bijdrage aan de sector. De commissie waardeert de vernieuwing als matig. Bij het onderdeel vernieuwing geeft J&M Teaterwurk als eerste aan dat er in 2020 verjonging in de techniek heeft plaatsgevonden. Op artistiek inhoudelijk niveau zit de vernieuwing in het aantrekken van een jonge getalenteerde schrijver, die mee zal schrijven aan een voorstelling. Een concrete naam of plan van aanpak hoe deze jonge schrijver te vinden of te benaderen ontbreekt. Er wordt ook aangegeven dat een musicus gevraagd wordt om muziek te componeren en te spelen bij de voorstelling. Vernieuwing heeft betrekking op het innoverende karakter van het werk of de activiteiten van de instelling. De commissie ziet een nieuwe jonge technicus niet als vernieuwing. Het aantrekken van een jonge schrijver en het geven van een compositieopdracht betekent voor het gezelschap een nieuwe manier van

werken, binnen de discipline is het een veel gebruikte werkwijze. De opzet van de voorstelling *Werom* wordt door J&M Teaterwurk uniek genoemd. Het basisidee van de voorstelling wordt geleverd door Arthur Japin en op de werkvloer wordt de voorstelling, die gaat over acteurs en hun onderlinge relaties, verder tot stand gebracht. De commissie vindt het lovenswaardig dat J&M Teaterwurk ervoor kiest om nieuwe werkvormen te gebruiken. Maar dit is niet uniek. Bij de voorstelling *Fan de bus en de boer* gaat het publiek in een bus naar meerdere locaties waar een voorstelling speelt rondom 'It boerefermidden'. Voor J&M Teaterwurk betekent dit een nieuwe werkwijze en het wordt een nieuwe vorm van theaterbeleving genoemd. Het concept is echter elders al vaker toegepast, onder meer door BUOG.

Codes

De commissie beoordeelt de toepassing van de drie codes als voldoende. Het bestuur is onafhankelijk en heeft geen conflicterende belangen binnen het culturele veld. Het bedienen van een brede afspiegeling van de Friese bevolking is voor J&M Teaterwurk een vanzelfsprekend gegeven. Met de aandacht voor solidariteit, diversiteit, vertrouwen en duurzaamheid is er aandacht voor het toepassen van de Fair Practice. Voor de honorering van medewerkers is het gezelschap nog mede afhankelijk van goodwill van artistieke medewerkers.

Aanbeveling

J&M Teaterwurk scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub i, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 60.000 per jaar
ADVIES:	€ 0

17

Jeugd Dans Opleiding Fryslân

Inleiding

Wil je van dans je beroep maken, dan dans je bij de JDOF. De JDOF tilt je op. Met deze missie stelt de Jeugd Dans Opleiding Friesland, (JDOF), zich ten doel jonge Friese danstalenten zo hoog en breed mogelijk op te leiden. Deze talenten kunnen zich in technisch, creatief, artistiek opzicht en als persoonlijkheid ontwikkelen. Daarmee geeft de JDOF deelnemers de mogelijkheid om zich tot beroepsdansers te ontwikkelen. De organisatie stelt zich op een professionele wijze ten dienste van de vakopleidingen. De JDOF biedt haar leerlingen een brede, stijldiverse en verdiepende vooropleiding die leidt naar een beroepsopleiding binnen het kunstvakonderwijs. Leerlingen van de JDOF worden minimaal drie jaar geschoold in klassiek ballet, moderne theaterdans en jazz -showdance. Dit zijn basisvakken in de beroepsopleidingen. Daarnaast is er in de opleiding van de JDOF aandacht voor werelddans en urban dance, voor theater en muzieklessen. Het afgelopen seizoen heeft het gezelschap gewerkt met een artistieke raad. In de toekomst gaat het gezelschap werken met een artistiek leider, een artistiek team en een Talent Ontwikkeling Raad. In de raad zijn dansschoolhouders en leden van vakopleidingen vertegenwoordigd. De komende vier jaar worden de lessen verbreed, is er meer aandacht voor maakruimte en ruimte voor nieuwe samenwerkingsverbanden. De JDOF kijkt naar kwaliteit, intentie en toewijding in het uitvoeren van de werkzaamheden en past de drie codes in voldoende mate toe.

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. De JDOF werkt met vijf vakbekwame vaste docenten die het gehele jaar de lessen verzorgen: Afke Brenninkmeijer, Raymond Guzman, Reinbert Martijn, Cato Steemers en Ella Guzman. Daarnaast is er een elftal docenten waarmee regelmatig wordt samengewerkt; uiteenlopend van Milan Schudel, moderne dans - choreografie (Teddy's Last Ride), Zeb Herreveld, docent urban, Anja Daalman, klassiek ballet, Ton Kemp, docent theater en Lotte Dekkers voor floorwork en improvisatie. De commissie waardeert het vakmanschap van de JDOF. De aanvraag ademt professionaliteit en realiteitszin. De methodiek en de opbouw van de lessen en het jaarprogramma zijn helder omschreven. Ze doen recht aan de missie van het gezelschap. Zeggingskracht in dans is een bijzondere vaardigheid. De JDOF stuurt sterk op zeggingskracht omdat het voor de studenten een noodzakelijke voorwaarde is dat zij een professionele dans/choreografie carrière ambiëren. De kracht van de danser is om het verhaal in de dans over te brengen op de kijker. De JDOF leert de jonge dansers deze zeggingskracht te gebruiken. Leerlingen worden uitgedaagd in de lessen na te denken en te praten over hoe je iemand kan raken door dans en beweging. Een fijne diversiteit van docenten zorgt voor een brede en genuanceerde danstaal. Op voorstellingsniveau weet de JDOF het publiek te raken. De JDOF is een niche in de markt en levert binnen het culturele veld een unieke bijdrage. Bij veel dansscholen staat de aandacht voor het bijbrengen van danstechnische vaardigheden centraal. De JDOF geeft improvisatielessen en lessen 'dans maken'. Deze dragen bij aan de ontwikkeling van de vaardigheid om oorspronkelijk werk te creëren. In de lessen choreografie en improvisatie leren leerlingen om elkaar feedback te geven op onder meer de oorspronkelijkheid van de beweging. De commissie ziet vernieuwing verbonden aan het DNA van de organisatie. Het DNA van de opleiding is talentontwikkeling. Bij vernieuwingen in de sector stelt de opleiding de vraag hoe zij zich hiertoe moet verhouden. Concreet voorbeeld is dat voor de JDOF het geven van lessen urban dance belangrijk zijn geworden. De commissie is positief over de Talent Ontwikkeling Raad. Deze speelt een belangrijke rol bij vernieuwing. Op organisatieniveau wil de JDOF met ROC Friesland College onderzoeken om leerlingen met talent een combinatiejaar aan te bieden met lessen op de VAVO en danslessen van de JDOF.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als goed. De JDOF bereikt het meeste publiek met de eindvoorstelling. Afgelopen jaren is er een lichte stijging van het publiek. Dansers van de JDOF doen mee aan festivals waardoor het gezelschap een breder publiek bereikt. De JDOF speelt voorafgaand aan een grote dansvoorstelling in De Harmonie. Het betrekken van scholen uit het voortgezet onderwijs als publiek bij de eindvoorstelling wordt door de JDOF ook als publiekswerking gepresenteerd. Bij publiekswerking gaat het echter ook om andere manieren dan via de reguliere voorstellingen en activiteiten binding en betrokkenheid te creëren. Het meedansen met de voorstelling van DeDansDivisie geeft goede invulling aan de publiekswerking en de toepassing van de Code diversiteit en inclusiviteit. Cursisten en deelnemers moeten een auditie doen om toegelaten toe worden. De toegankelijkheid is hiermee niet optimaal, maar dat is een bewuste keuze voor professionaliteit. De JDOF werkt samen met het Jeugd

Sport- en Cultuurfonds en is daarmee financieel laagdrempelig. De communicatie met ouders is toegankelijk. De JDOF zorgt voor lestijden die passend zijn voor leerlingen met een lange reistijd. De JDOF heeft relevante samenwerkingen met gezelschappen, theaters, festivals, onderwijs en diverse instellingen. Om de zichtbaarheid van de JDOF te vergroten wil het gezelschap de samenwerking met de dansscholen intensiveren. Om de leerlingen kennis te laten maken met andere disciplines werkt het gezelschap samen met Explore the North, Welcome to the Village, JTS Meeuw en het Fries Jeugd Orkest. Via het netwerk van de docenten staat er een samenwerking met Het Nationale Ballet op het programma.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed tot zeer goed. Het is de kernactiviteit van JDOF. Bekwamen en excelleren (fase drie en fase vier van de talentontwikkelingsketen) staat centraal in de opleiding. Maar zonder kennismaken kun je minder ontwikkelen, en bekwamen is zinvol wanneer er ook te excelleren valt, aldus de organisatie. De JDOF leidt op voor alle dansvakopleidingen en leerlingen komen op alle vervolgoopleidingen goed uit de verf. In lijn met de missie profileert de organisatie zich hier op. Deelnemers bekwamen zich in het voorbereidend jaar en de opleiding zelf en kunnen excelleren in het topjaar tot het niveau van het dansvakonderwijs. De JDOF biedt ook een alternatief voor het wegvallen van MBO-dans op D 'Drive. Presentatieruimte en maakruimte zijn kerntaken van de JDOF. In veel van de samenwerkingsprojecten speelt presentatieruimte een rol. Dit kan omdat de opleiding over goede dansers beschikt. De meeste leerlingen die binnenstromen hebben geen ervaring in het maken van dans. Dit wordt geleerd met improvisatielessen en het stimuleren van deelname aan activiteiten zoals de open podia, De KunstBende of de Arts Expressions. Leerlingen die weer een stap verder zijn en zich echt als maker profileren, participeren in samenwerkingsverbanden met DeDansDivisie en Guy & Roni. Om de maakruimte nog beter op de kaart te zetten, wil de JDOF de komende jaren aansluiten bij Station Noord.

Aanbeveling

De JDOF kent een goede artistieke kwaliteit. Met een sterke ondernemersmentaliteit draagt het gezelschap op onderscheidende wijze bij aan de (talent)ontwikkeling van de dans in Friesland. De commissie ziet de noodzaak voor verdere ontwikkeling van de JDOF en onderschrijft het belang van verdere professionalisering. De ingediende begroting is realistisch. De commissie acht het voor het dansklimaat in Friesland van belang dat deze professionalisering slaagt en adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG: € 25.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 123.000 per jaar

ADVIES: € 123.000 per jaar

18

Keunstwurk: Zicht op talent

Inleiding

Keunstwurk omschrijft zichzelf als expertisecentrum en adviesorganisatie voor cultuureducatie, amateurkunst en professionele kunst in Friesland. De aanvraag is volledig gericht op de provinciebrede talentontwikkeling voor de niet pop-gerelateerde muziek voor jongeren van 12 tot 24 jaar. Het gaat daarbij om de hele keten van talentontwikkeling voor lichte en klassieke muziek, zang en harmonie, fanfare en brass (HaFaBra). De urgentie om tot een brede aanpak talentontwikkeling voor de niet pop-gerelateerde muziek te komen wordt breed gevoeld en daarom heeft Keunstwurk de coördinatie van deze aanpak op zich genomen. Keunstwurk doet dit mede namens de Organisatie van Muziekverenigingen in Friesland, de Samenwerkende Korenbonden, Kunstbende Friesland, Opera Spanga, kunstcentra, podia en muziekfestivals, voor- en vakopleidingen en orkesten. Bij de aanvraag zijn intentieverklaringen bijgevoegd van de samenwerkende partijen. Zicht op Talent is het provinciale vervolg op Fulkaan/Jong Talent dat Keunstwurk de afgelopen twee jaar reeds specifiek voor de HaFaBra organiseerde. Met Zicht op Talent wil Keunstwurk de komende periode een provinciaal "ecosysteem" voor talentontwikkeling creëren. Het doel is talent van 12 tot 24 jaar in de oriënterende en verdiepende fasen van ontwikkeling te coachen en hun passende podia te bieden. Zich op Talent moet leiden tot complete, toegankelijke en zichtbare routes

voor muziktalent in fase 2 en 3 van de talentontwikkelingsketen die:

- de jonge getalenteerde musici van mogelijkheden en begeleiding bieden om alles uit hun talent en uit zichzelf te halen en waar mogelijk op weg te helpen naar een carrière in de muziek
- de provinciale keten van muziekeducatie en talentontwikkeling in de niet pop-gerelateerde muziek versterkt
- de aanbieders versterken zodat zij beter kunnen aansluiten bij de behoeften van jonge talenten en op de ontwikkelingen in het kunstvakonderwijs.

Er zal gewerkt worden met regionale knooppunten in Dokkum, Franeker, Leeuwarden, Drachten, Sneek en Joure die de startpunten zijn van de routes. Per regio wordt een aanjager aangesteld aan die partijen verbindt en zo nodig nieuwe activiteiten initieert om tot een provinciebreed netwerk van volledige routes voor talentontwikkeling te komen.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als krap voldoende. De commissie onderschrijft de urgentie om talentontwikkeling van de niet pop-gerelateerde muziek in de provincie te stimuleren, maar de hiervoor noodzakelijke inhoudelijke keuzes worden niet goed genoeg onderbouwd. Zo wordt bijvoorbeeld de Kunstbende opgevoerd als participant maar deze organisatie richt zich met het convenant 'Talentontwikkeling in de popmuziek 2021-2024' primair op andere muziekstromingen dan Zicht op Talent. Ook andere keuzes worden niet onderbouwd. Zo wil men zich inzetten voor opera, maar wordt er niet aangegeven hoe. De commissie beoordeelt het vakmanschap van Keunstwurk in het kader van Zicht op Talent als voldoende. Het vakmanschap van de betrokken medewerkers, bestuurders en docenten wordt niet in twijfel getrokken. De onderlinge taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de (privé) docenten, scouts, de muziekscholen en de instellingen die talentontwikkeling al in hun programma hebben, is echter onduidelijk. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als voldoende. In de aanvraag wordt geschreven over "inspirerende en uitdagende werkvormen". Er wordt echter niet uitgelegd over welke werkvormen het gaat en naar welke kwaliteitsniveaus wordt gestreefd. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. Het is een programma voor talentontwikkeling in HaFaBra, klassieke en lichte muziek en zang. Hiervoor bestaan nu nog geen talentontwikkelingsprogramma's. In de aanvraag ontbreekt echter een overzicht van de huidige stand van zaken bij onder andere de muziekscholen in de provincie. Daardoor blijft de toegevoegde waarde van Zicht op Talent onduidelijk. De commissie beoordeelt de vernieuwing als voldoende. Talentontwikkeling is niet nieuw en de provinciale coördinatie van talentontwikkeling behoort al tot de kerntaken van Keunstwurk. Er wordt in de aanvraag niet goed genoeg uitgelegd waarom er in 2021-2024 een nieuw, kostbaar en omvangrijk project als Zicht op Talent nodig is. Gebruik maken van het bestaande netwerk kan ook.

Aanbeveling

De aanvraag van Zicht op Talent scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert op grond van artikel 1.6. sub i de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 300.000 per jaar
ADVIES:	€ 0

19

Kunstacademie Friesland

Inleiding

De Kunstacademie Friesland (KAF) bestaat sinds 2015 en is een particulier opleidingsinstituut voor alle disciplines in de beeldende kunst. Aangeboden worden onder meer een vooropleiding, een deeltijd beroepsopleiding, een zomerprogramma, een junior Artacademy (voor 8-12 en 13-16 jaar) en een breed aanbod aan korte cursussen en workshops. De doelgroepen variëren van absolute beginners tot gevorderde professionals. Er zijn 40 beeldend kunstenaar-docenten verbonden aan KAF die lesgeven aan 700 deelnemers, 265 incidentele studenten, 300 deelnemers aan het zomerprogramma en 65 ingeschrevenen aan de vakopleiding. KAF heeft haar hoofdvestiging in Leeuwarden maar heeft andere werk- en cursusruimten verspreid over de provincie. KAF in zijn meerjarenprogramma: "Het hoofddoel van KAF is het opleiden van studenten – (semi)professionals los van buitenschools kunstonderwijs – in Fryslân tot zelfstandig beeldend kunstenaar, waarbij vakmanschap, authenticiteit, identiteit en expressie voorop staan. Secundaire doelen zijn het aanwakkeren van cultureel bewustzijn, studenten begeleiden om zich persoonlijk te ontwikkelen op kunstzinnig gebied, het bereiken en uitbouwen van nieuwe doelgroepen en het aangaan van culturele en artistieke samenwerkingsprojecten met onder meer Keunstwurk, VHDG en LF202)." KAF heeft voor vier jaar een aanjaagsubsidie van 200.000 euro gehad van de provincie Fryslân om te professionaliseren. Hierdoor was men in staat "de status van particulier eenmansbedrijf te ontstijgen en door te ontwikkelen naar een gedegen geleide stichting, die op inhoudelijk, juridisch, administratief, financieel, communicatief,

cultureel en organisatorisch gebied de zaken goed voor elkaar heeft.”, aldus KAF. Zo is KAF onder meer gecertificeerd door het Centraal Register Kort Beroeps Onderwijs waardoor studenten tot op bachelor-niveau (HBO) kunnen uitstromen. Naast het consolideren van de KAF als onderwijsinstituut ligt voor de komende vier jaar de focus op een zo volledig mogelijke dekking van het kunstonderwijs in de provincie, het bereiken van een brede groep professionele bijscholers, het meer betrekken van moeilijk bereikbare doelgroepen, het opstarten van vernieuwende activiteiten (e-learning), het aangaan van samenwerking met partners als Keunstwurk, VHDG, en Sense of Place en bijdragen aan een divers cultuurtoeristisch aanbod.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als voldoende. De commissie spreekt zijn waardering uit voor de professionalisering die in vijf jaar tijd op gang is gebracht in certificering, huisvesting, inrichting van een modulair curriculum etc. Aan het aantal studenten is zichtbaar dat KAF in een behoefte voorziet. Vakmanschap, beheersing van het ambacht en technieken staan in hoog aanzien bij KAF. Er wordt veel aandacht besteed aan het verwerven van verschillende soorten vaardigheden bij studenten. Met het betrekken van het nieuwe pand aan de Groninger Straatweg in Leeuwarden heeft KAF een ruime, professionele en goed bereikbare locatie betrokken. De belangrijkste voorwaarde voor het onderwijs, het vakmanschap van de docenten, is geborgd. Kritische kanttekening daarbij is wel dat het vakmanschap zich vooral manifesteert in klassieke verschijningsvormen van de beeldende kunst; de commissie ziet weinig artistieke vernieuwing en vindt een verbetering daarvan de komende jaren noodzakelijk. Omdat er nog geen eindexamenexpositie geweest is vallen de kwaliteit en het vakmanschap van de afgestudeerden niet te beoordelen. KAF geeft aan dat het werk van studenten en docenten een breed publiek aanspreekt en stof geeft tot nadenken en discussie. Dit blijkt uit mondelinge en schriftelijke reacties.

In Friesland is geen opleiding voor professionele beeldende kunstbeoefening sinds het zogenaamde 'Herenakkoord' met Groningen en KAF neemt derhalve een unieke positie in de Friese keten voor beeldende kunst in. KAF is een brede kunstacademie met alle disciplines voor een brede doelgroep. De pijlers van het programma zijn: de theoretische, technische, artistieke en professionele context. In het onderwijsprogramma is echter niet een duidelijk artistiek-inhoudelijke signatuur te ontdekken. Met meerdere academies in de noordelijke regio, Academie Minerva (alle disciplines) en de Klassieke Academie (schilderkunst), is profilering van belang. De commissie raadt een meer zelfbewuste en uitgesproken positionering van KAF ten opzichte van deze twee academies aan. Hoewel er ook binnen het onderwijs aandacht is voor minder traditionele vakgebieden zoals digitale kunst, video en installatie vindt de commissie weinig zichtbare artistieke vernieuwing bij KAF. De focus op verbreding met onder meer nieuwe doelgroepen, participatieprojecten en een volledige dekking van het kunstonderwijs in Fryslân geeft reden tot zorg. Dit lijkt erg veel om te hanteren in een curriculum en de vele plannen staan op gespannen voet met de wens van KAF om te consolideren en te stabiliseren na een periode van groei en professionalisering vindt de commissie.

Aanbeveling

KAF scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub i, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 75.000 per jaar

ADVIES: € 0

20

Kunsthuis SYB

Inleiding

Kunsthuis SYB zet zich al twintig jaar in om de artistieke en professionele ontwikkeling van zowel kunstenaars als startende kunstprofessionals als schrijvers en denkers te faciliteren en te tonen. Dat doet SYB door het aanbieden van residencies en door het organiseren van tentoonstellingen, talentontwikkelingstrajecten, lezingen, workshops, uitwisseling en andere evenementen. Het Kunsthuis is gevestigd in Beetsterzwaag en het pand is de basis voor alle activiteiten. Per jaar zijn er acht residencies van elk zes weken. De nadruk ligt op experiment, het proces en de ontwikkeling van de resident. Via een Open Call kunnen kunstenaars een projectvoorstel indienen. Hierbij vraagt SYB nadrukkelijk om projecten die samenwerking zoeken met een lokale context en doelgroep, een expert (wetenschappelijk of ambachtelijk) en/of andere kunstenaars. Geselecteerde projecten variëren van theoretische onderzoeken, tot multidisciplinaire materiaal-experimenten en participatieprojecten in de omgeving. In de weekeinden kan het publiek kennis nemen van de werkzaamheden van de resident. De residencies worden afgesloten met een eindpresentatie waarbij de kunstenaar laat zien wat de werkperiode heeft opgeleverd. SYB is ook een ontwikkelingsplek voor jonge schrijvers en critici. Vijf personen zijn een aantal jaar verbonden aan SYB en kunnen ervaring opdoen in de programmeringscommissie en SYB Circles waarin kunstenaars of denkers gekoppeld worden aan de resident voor reflectie of kritiek. Naast de residencies organiseert SYB regelmatig grotere evenementen om

andere doelgroepen aan te spreken, zoals de Triënnale van Beetsterzwaag en de tentoonstelling voor de Sybren Hellinga Kunstprijs. De organisatie van SYB bestaat uit een directeur en een wisselende groep van ongeveer twintig vrijwilligers. Vanaf 2021 wil men een coördinator inzetten, die onder meer talentbegeleiding en alumni-monitoring gaat doen. De programmeringscommissie bestaat uit kunstenaars en curatoren uit heel Nederland en is verantwoordelijk voor het artistieke beleid, de selectie en de begeleiding van de residenten. De Huisclub tenslotte bestaat uit dorpsbewoners die zich inzetten voor de praktische (beheers)zaken in en rondom het pand. De komende jaren wil SYB zijn uitzonderlijkheid binnen zowel Fryslân als de Nederlandse kunstwereld bestendigen door het verstevigen van de organisatie en het aangaan van duurzame samenwerkingen. Een greep uit het meerjarenprogramma: men gaat in Beetsterzwaag een derde en vierde Triënnale (2021, 2024) organiseren, nieuw daarbij is de samenwerking met het Fries Museum. In 2022 werkt SYB mee aan de Triënnale van LF2028. Samen met Keunstwurk wordt een educatiepakket over hedendaagse beeldende kunst voor basisscholen ontwikkeld. Er vindt een internationaal uitwisselingsprogramma met artist-in-residence HIAP in Helsinki plaats. En samen met Voorheen De Gemeente organiseert men een kunstkamp voor honderd kunstenaars met als doel artistieke en zakelijke professionalisering.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit van SYB als goed. In twintig jaar heeft SYB zich bewezen als vruchtbare voedingsbodem voor artist-in-residents wat ook blijkt uit de ondersteuning door het Mondriaan Fonds. De kwaliteit van het vakmanschap blijkt bij SYB vooral uit de procesmatige aanpak van talentontwikkeling. Hierbij gaat het minder om een voltooid eindresultaat en meer om een geslaagd proces en experiment. Daartoe wordt de kunstenaar gekoppeld aan denkers/schrijvers voor reflectie en verdieping op zijn werk maar indien mogelijk ook aan lokale organisaties, experts of kunstenaars. Tijdens en na een verblijf besteedt SYB aandacht aan evaluatie en monitoring van kunstenaars. Veel van de kunstenaars en young professionals komen goed terecht, stelt SYB trots en de lijst van namen ondersteunt dat. Ook is SYB een kweekvijver voor professionals die later elders in Friesland of in het Noorden aan het werk gaan zoals bij Voorheen De Gemeente of het Fries Museum. De commissie plannen vindt de plannen goed doordacht. SYB vat zeggingskracht vooral op als het vermogen van de kunstenaar om zijn plan om te zetten in een aansprekend kunstwerk of het proces daartoe. De zeggingskracht van de projecten voor publiek en bewoners van Beetsterzwaag lijkt goed te zijn. De residencies worden inhoudelijk geëvalueerd met de betrokken kunstenaars en partners. De commissie neemt aan dat hierbij dan ook zeggingskracht van het werk voor het publiek aan de orde komt. De website is niet erg helder van opzet en kan actueler, de commissie adviseert SYB daar de komende jaren aandacht aan te besteden. De rurale situering in Beetsterzwaag in de Friese wouden en de samenwerking met de dorpsgemeenschap onderscheiden SYB van andere residencies. Met het intensief stimuleren van de artistieke en professionele

ontwikkeling van zowel kunstenaars als kunstprofessionals en de monitoring van alumni levert SYB een herkenbare en unieke bijdrage aan de sector. Vernieuwing is inherent aan talentontwikkeling en aan het product van de makers. Daarnaast gaat SYB nieuwe of intensievere samenwerkingen aan zoals met Voorheen De Gemeente (Kunstkamp, FLOSS), Keunstwurk (educatie), Fries Museum (Triënnale), MAMA Rotterdam (organisatorisch-programma) en het Finse HIAP (uitwisseling residenten). Voor de codes scoort SYB overal voldoende. De Code Diversiteit is onder de aandacht bij SYB. Op het gebied van Fair Pay is men bezig met een inhaalslag. Kunstenaars ontvangen vijftig procent van het aanbevolen bedrag volgens Richtlijn kunstenaarshonoraria.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt professionaliteit en ondernemerschap als goed. Door in de weekeinden het kunsthuis open te stellen kan het publiek kennis nemen van de residencies en daarnaast zijn er andere activiteiten die bijna allemaal gratis toegankelijk zijn. Via de website en digitale kanalen bereikt SYB 40.000 geïnteresseerden, vooral vakpubliek, per jaar en met de activiteiten 4000 bezoekers. Het verheugt de commissie dat SYB met sterke regionale partners als Fries Museum, LF2028 en Keunstwurk gaat samenwerken. Dit kan de zichtbaarheid van SYB vergroten, het publiek belangrijk verbreden en vernieuwing bieden. De commissie is enthousiast over de betrokkenheid van het dorp. De bevolking maakt bij sommige projecten deel uit van het creatieve proces. Bij de Triënnales worden kunstwerken in het dorp getoond onder meer bij mensen thuis. De samenwerkingen zijn allemaal inhoudelijk van aard en allereerst bedoeld om de kwaliteit van de projecten te verbeteren, schrijft SYB. Dit wordt door de reeds vermelde voorbeelden bevestigd. Het plan kent een buitengewoon goede uitwerking van de samenwerkingspartners: duur en status, inhoud en met wie wordt samengewerkt; het wordt nauwkeurig beschreven.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling talentontwikkeling als zeer goed. SYB heeft een talentontwikkelingsprogramma voor:

- Kunstenaars als artist in residence. De kunstenaars formuleren hun ambities in een projectplan en krijgen daar steun bij van SYB, in de vorm van kennis, coaching, feedback en beschikking over het lokale netwerk. De intensieve begeleiding gebeurt door de directeur en door peer feedback van de programmacommissie en Circles. De Huisclub realiseert praktische begeleiding.
- Young professionals in de kunsten zoals schrijvers en critici, die in de programmeringscommissie en Circles meedraaien. De young professionals leren samen te werken in een breed team en doen ervaring op met het selecteren en inhoudelijk analyseren van projectvoorstellen, het redigeren van teksten, het begeleiden van kunstenaars, met projectorganisatie, of met communicatie, PR en het gebruik van social media voor een kunstinstelling. Zij worden hierin begeleid door de directeur.
- Studenten in een 24-uurs residentie, in samenwerking met Academie Minerva, Groningen en Piet Zwart Institute, Rotterdam.

De commissie vindt dit een mooie en elkaar versterkende manier van talentontwikkeling.

De selectie van kunstenaars gebeurt via Open Calls en netwerken. De doelgroep zijn kunstenaars die wonen en werken in Nederland met speciale aandacht voor Friesland en het Noorden. Het resultaat is dat SYB fungeert als een springplank voor de verdere carrières en bekendheid van de kunstenaars. In het plan worden hiervan diverse voorbeelden gegeven. Bijzonder is ook dat SYB zijn alumni monitort. In de Triënnales bijvoorbeeld worden de alumni residenten teruggehaald naar Beetsterzwaag en tonen zij nieuw werk. SYB biedt de kunstenaar een goede presentatieruimte; het huis staat zes weken ter beschikking voor werken, wonen en de presentatie.

(Inter)nationale Samenwerking

De commissie beoordeelt de samenwerking als goed. Voor SYB kunnen internationale uitwisselingen met residencies bijdragen aan een nieuw perspectief op de organisatie en zijn ze verrijkend voor de kunstenaars. Zo waren er eerder Scandinavische kunstenaars in SYB en waren er uitwisselingsprogramma's met King's College in Londen. In 2023 gaan Nederlandse kunstenaars naar HIAP, Helsinki en komen twee Finse kunstenaars naar Beetsterzwaag. In deze uitwisseling worden overeenkomsten en verschillen tussen de Finse en Friese omgeving onderzocht. Nationaal heeft SYB inhoudelijke samenwerking met MAMA, platform voor visuele cultuur in Rotterdam, waarbij kennis en menskracht wordt gedeeld. SYB is aangesloten bij de Zaak Nu, de Nederlandse belangenvereniging voor presentatie-instellingen en initiatieven voor hedendaagse beeldende kunst in Nederland en werkt hiermee aan de zichtbaarheid van Fryslân in een Randstedelijk georiënteerde sector. Regionaal heeft SYB het initiatief genomen tot oprichting van de Noordenaars, het samenwerkings- en kennisplatform voor beeldende kunst in het Noorden.

Buiten de kunstsector gaat Kunstuis SYB vooral een duurzame verbinding aan met de bewoners van Beetsterzwaag en omstreken. Verrijkend voor de kunstenaar en voor de omgeving.

Aanbeveling

Kunsthuis SYB levert met zijn onderscheidende talentontwikkelingsprogramma, exposities en andere activiteiten een goede bijdrage aan de hedendaagse beeldende kunst in Fryslân en het Noorden. De commissie adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 30.000 per jaar
ADVIES:	€ 30.000 per jaar

21 Kunstmaand Ameland

Inleiding

Kunstmaand Ameland is een jaarlijkse expositie verspreid over het eiland gedurende de maand november met gemiddeld 6.500 bezoekers. Men werkt met verschillende thema's zoals 'In beweging' (2019) of 'Langzaam' (2020). De organisatie selecteert ongeveer negentig deelnemende kunstenaars onder meer uit Scandinavië, Duitsland en Nederland want: "Vroeger voeren de Amelanders naar de Oostzee voor handel, nu brengen we kunst uit deze regio naar Ameland", aldus de organisatie. Naast de beeldende kunst organiseert men een flankerend programma met muziek, film en literatuur. Ook is er een kunstwerkplaats voor kunstenaars met een verstandelijke beperking en wordt er werk van Amelanders amateurkunstenaars getoond. De artistieke visie van de organisatie luidt dat kunst beweegt en dingen in beweging zet, eerst de makers en dan het publiek. Men wil "de bezoeker laten raken door de schoonheid van kunst in het landschap en mooie culturele locaties van Ameland. (...) Kunst kan zorgen voor ontroering, herinnering en inspiratie. Wij willen iedereen de mogelijkheid geven kunst te beleven.", aldus de organisatie. De doelen zijn: Ameland positioneren als kunsteyland, de maand november als culturele maand, een tentoonstelling met een zo groot mogelijke verscheidenheid aan disciplines en het streven naar hoogwaardige internationale kunst. Beoogd wordt een grote verscheidenheid aan disciplines en de stijl van het getoonde werk varieert van realisme tot abstractie. De exposities zijn in en rond alle vier dorpen, in hotels, musea, appartementengebouwen, kampeerboerderijen, campingrecreatieruimtes,

kerken, gemeentehuis en galeries. De zogenoemde 'projecten' zijn verspreid over het eiland. Dit kunnen sculpturen/installaties zijn in het landschap (de Eendekooi), of een serie geschilderde portretten van mensen met dementie (Herman van Hoogdalem) of de beschildering van het interieur van het Natuurcentrum door Rachel van Balen.

De organisatie bestaat uit een klein team met een directeur, een artistiek leider (voor maximaal drie jaar) en secretariële ondersteuning. Voor de uitvoering van de activiteiten zijn ongeveer 125 -150 vrijwilligers betrokken. Zo is er een selectiecommissie en een podiumkunstcommissie; zijn er kantoorvrijwilligers, suppoosten en technisch medewerkers. De komende jaren wil Kunstmaand Ameland het accent leggen op kunst en duurzaamheid. Men verwacht dat kunstenaars bij uitstek een diepere laag kunnen aanboren die tot nieuwe inzichten leidt en het publiek kan aanzetten tot ander gedrag. Voor 2020 en verder wil Kunstmaand Ameland een aantal zaken vernieuwen om aantrekkelijk te blijven voor het publiek. Men wil een jonger publiek trekken, jongere kunstenaars (een Academisch meetingpoint), meer gezinnen, een ander kunstaanbod zoals digitale kunst of graffiti, meer landschapskunst, meer interactieve kunst en kunst op locatie. Ook wil men het aantal landen rond de Oostzee waar kunstenaars geselecteerd worden uitbreiden.

Artistiek kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als matig tot voldoende. Kunstmaand Ameland bestaat inmiddels meer dan twintig jaar en de organisatie weet de bewoners en ondernemers (na een aanvankelijk aarzelende en afwijzende houding) ieder jaar opnieuw te mobiliseren voor deze jaarlijkse expositie waarbij kunst en natuur samengaan. De commissie heeft waardering voor de ambitie van de organisatie om Ameland als kunsteyland te positioneren en het feit dat men daar jaarlijks een breed publiek voor weet te trekken. De sociale en economische waarde van de Kunstmaand voor het eiland zijn evident. De commissie mist echter een uitgewerkte artistieke visie in de plannen. Artistiek leider en selectiecommissie selecteren een internationaal gezelschap van kunstenaars, maar geven daarbij niet aan op basis van welke artistieke criteria. De keuze voor kunstenaars uit Scandinavië, Duitsland en Nederland wordt onderbouwd door het feit dat 'Amelanders vroeger naar de Oostzee voeren voor handel.' Dat is echter onvoldoende als basis onder een artistiek-inhoudelijke visie. Het ontbreken van een artistieke visie toont zich ook in de gekozen thema's zoals 'In beweging' of 'Langzaam', niet alleen is dit erg breed maar het doet ook nogal willekeurig aan. Ook ontbreekt een inhoudelijke koppeling aan Ameland. Zo werkt de organisatie het toekomstig project kunst en duurzaamheid matig uit, geeft men geen zicht op mogelijk deelnemende kunstenaars en maakt de noodzaak om dit op Ameland te organiseren niet duidelijk. De commissie vindt dat hier veel kansen onbenut blijven. Daarnaast is het onduidelijk of en hoe deze thema's de selectie van kunstenaars beïnvloedt en hoe de keuze van speciale projecten zoals 'Vluchtelingen' en 'Dementie' tot stand komt. De commissie vindt dat veel van de geëxposeerde kunstwerken en speciaal ontwikkelde kunstprojecten, hoewel verdienstelijk, toch weinig verrassend en artistiek-

inhoudelijk vernieuwend zijn. Naast de bekende kunstvormen zoals schilderkunst, beeldhouwwerken en keramiek komen mediakunst of performance nauwelijks aan bod. Veel locaties zijn in gebruik voor andere activiteiten en lenen zich daardoor niet altijd goed voor een professionele presentatie van de kunst. De zeggingskracht van de Kunstmaand wordt vooral herkend door een wat ouder publiek. Dit publiek waardeert het programma en de combinatie kunst-natuur en koopt ook kunst aan. In die zin heeft de Kunstmaand een positief effect op de sector beeldende kunst. De organisatie wil haar publiek graag verjongen, maar slaagt er niet in duidelijk uit te leggen hoe men denkt dat te bewerkstelligen.

Aanbeveling

De aanvraag van Kunstmaand Ameland scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub i is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG: € 25.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 30.000 per jaar

ADVIES: € 0

22

Stichting Media Art Friesland

Inleiding

Stichting Media Art Friesland richt zich op mediakunst en heeft als hoofdactiviteit de jaarlijkse combinatie van Media Art Festival (MAF, sinds 2000) en de Leeuwarden Urban Night Adventure (LUNA, sinds 2016). Het MAF presenteert de beste werken van aanstormend talent gedurende twee weken op een locatie nabij de binnenstad. De expositie toont licht- geluids- en videokunst, gaming, interactieve installaties en artistieke live performances gecombineerd met een verdiepend programma van workshops, discussie en evenementen. Halverwege het Festival begint LUNA, bestaande uit drie avonden licht-, geluids- en performanceprojecten verspreid over de Leeuwarder binnenstad. Er is voor beide festivals een centraal actueel thema, in 2019 was dat 'Illusies' over de grenzen van realiteit, manipulatie en waarneming. Naast deze twee festivals werkt de organisatie steeds meer aan ondersteunende en vernieuwende activiteiten gedurende het gehele jaar en wil men de komende vier jaar gebruiken deze te versterken.

Stichting Media Art Friesland kent de volgende doelstellingen:

- een breed publiek kennis laten maken met mediakunst
- bijdragen aan de vernieuwingen en ontwikkelingen binnen de digitale cultuur
- een podium bieden voor artiesten om hun werk te tonen, nieuw werk te creëren en bijdragen aan de talentontwikkeling van deze artiesten
- een actieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van mediakunst en het faciliteren van de internationale discussie

Stichting MAF heeft een groei doorgemaakt dankzij LF2018. Het nieuwe beleid 2021-2024 van de provincie is voor MAF een aanleiding zich te heroriënteren op de positie van de organisatie. De komende beleidsperiode zet MAF in op:

- versterking van het team en de positie in het noordelijke veld;
- transitie van een meer informele naar een professionele organisatie;
- Talentontwikkeling en (Inter)nationale samenwerking

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. Vakmanschap is bij MAF volop aanwezig. De organisatie bezit veel expertise op het gebied van mediakunst en wil dit nog meer delen met anderen. De inhoud is leidend, de techniek ondersteunend en geen doel op zich. Er zijn duidelijke criteria opgesteld voor programmatische keuzes. De kunstenaars worden gescout via netwerken en met open oproepen via eigen media en communicatiekanalen van collega-instellingen. De commissie adviseert de organisatie de nog tamelijk globale selectiecriteria voor kunstenaars van MAF/LUNA verder uit te werken en aan te scherpen. Het MAF speelt zich af in een oud bedrijfsgebouw aan de rand van de binnenstad. Er komt vooral professioneel geïnteresseerd publiek op af. De nadruk ligt hier op talentontwikkeling met onder meer de Young masters award en met de expositie en het activiteitenprogramma wordt uitwisseling gestimuleerd. Interactieve kunst nodigt de bezoekers uit om de werken te ontdekken. LUNA is bedoeld als nachtelijk avontuur in het decor van de Leeuwarder binnenstad. Hier komt een breder publiek op af en ook passanten. Voor velen is het een eerste kennismaking met mediakunst, aldus MAF. Bepaalde werken zijn zeer toegankelijk en door hun interactiviteit ook aantrekkelijk voor deelnemend publiek. Het aanbod is zeer divers en over het algemeen goed van artistieke kwaliteit en impact. De commissie beoordeelt de zeggingskracht van beide evenementen als goed. Daarnaast waardeert de commissie het gelijktijdig organiseren van mediakunst in een meer specialistische context (MAF) en een laagdrempelig evenement in de openbare ruimte (LUNA). Vernieuwing is inherent aan mediakunst door de constante technologische ontwikkelingen. Het verheugt de commissie dat MAF samenwerkingsprojecten in de provincie gaat organiseren met de programmalijs Ny Ljocht en dat men het hele jaar kleinere projecten gaat organiseren die inspelen op de actualiteit. Voor Cultural Governance scoort MAF een voldoende, men heeft een besturingsmodel met Raad van Toezicht en directie en gaat de komende jaren werken aan de besturingsstructuur met een duidelijker scheiding van taken. Voor diversiteit scoort de organisatie een voldoende, MAF is goed op weg naar diversiteit en inclusie met name wat betreft de betrokkenen bij de uitvoering. Een concreet stappenplan naar diversiteit ontbreekt nog. Voor Fair Practice scoort MAF excellent: voorbeeldig dat men al vanaf 2017 bezig is met Fair Pay door de richtlijn kunstenaarshonoraria toe te passen. Vanaf 2020 gaat Fair Pay ook in voor de eigen medewerkers.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt professionaliteit en ondernemerschap als goed. De doelgroepen die de organisatie wil bereiken zijn zowel professionals als een breed publiek. Men heeft de aard en herkomst van zijn publiek goed in beeld. Wel vindt

de commissie het jammer dat er een relatief laag aantal, ongeveer 1600 bezoekers op het MAF afkomen. Voor LUNA zijn 100.000 bezoekers geschat over drie avonden en de vraag rijst of er niet meer overloop van publiek van LUNA naar MAF gestimuleerd kan worden. De commissie mist in het plan een duidelijke visie op hoe het programma in zijn algemeenheid zichtbaarder kan worden gemaakt. Er worden echter in de komende periode wel nieuwe locaties in de regio uitgetoetst en dat verdient waardering. MAF/LUNA werken aan publieksbereik aan de hand van een gedegen marketingplan waarin ook plaats is voor nieuwe middelen zoals de app LUNA2DISCOVER. MAF vindt plaats op een tamelijk hoogdrempelige locatie in een verlaten voormalig postsorteercentrum vlakbij de binnenstad, die ook fysiek, vanwege toegang met een trap, niet voor iedereen even toegankelijk is. De commissie adviseert MAF hier aandacht aan te schenken de komende jaren. LUNA is zeer laagdrempelig, de bezoeker komt het festival vanzelf tegen in de binnenstad. De gratis rondleidingen dragen hier zeker aan bij. MAF werkt duurzaam samen met NHLStenden, Academie voor Popcultuur, de PopFabryk en RUG Campus Fryslân en wil dit bestendigen. Ook is MAF lid van de Noordenaars, het samenwerkings- en kennisplatform voor beeldende kunst in het Noorden. De commissie wil MAF meegeven de komende jaren ook duurzame samenwerking te onderzoeken met het Frysk Film en Media Platform (New Nordic Wave) en Film in Friesland, om raakvlakken goed te benutten.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling talentontwikkeling als goed. De organisatie pakt talentontwikkeling gedegen aan. Men biedt tijdens het MAF een podium aan jonge makers met introductie in internationale netwerken. Men presenteert 'de beste werken van aanstormend talent (Young Masters) op het gebied van mediakunst'. Daarnaast is er een verdiepend programma met workshops en discussie waarin kennis gedeeld wordt. De komende jaren wil MAF dit versterken door ruim voor het festival te starten met coaching. Hoe dit precies ingevuld gaat worden moet nog uitgewerkt. Tijdens het MAF wordt de Young Masters Award uitgereikt aan een van de deelnemende kunstenaars met daaraan gekoppeld een werkverblijf van een maand bij partner AADK in Blanca, Spanje. De kunstenaar krijgt in de kunstenaarsresidentie werkruimte, coaching en de mogelijkheid te exposeren. Talentontwikkeling vindt ook plaats in de eigen organisatie; startende professionals en mediakunstenaars werken mee en worden intensief gecoacht door directie en producenten. Het Media Art Festival vormt met de expositie het podium voor de talenten. Daarnaast zijn er ook presentatiemogelijkheden naar aanleiding van de residentie in Spanje. De beste werken van aanstormende talenten worden geselecteerd voor MAF. Onduidelijk is echter of er ook nieuw werk wordt gemaakt en wat daarbij de maakruimte voor de kunstenaar is.

(Inter)nationale samenwerkingen

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling (Internationale) samenwerkingen als goed. Het ontwikkelen van kennis op het gebied van mediakunst is goed ingebed in de organisatie. MAF heeft een indrukwekkend internationaal netwerk waarmee men kennis deelt, zoals Transloca voor internationale samenwerking en ILO, de internationale organisatie voor Lichtfestivals. De winst van al deze samenwerkingen ligt in kennisvermeerdering en sterkere positionering van MAF wat weer ten

goede komt aan de organisatie van de evenementen in Fryslân. Echter, op welke manier kunnen Friese kunstorganisaties hiervan gebruik maken? De commissie adviseert MAF voor het delen van de kennis met andere organisaties een concreet stappenplan uit te werken. Ny Ljocht is een nieuw programma van MAF: media- en lichtkunst op andere locaties in Fryslân. Voor 2021 is samen met Kunstkring Balk een licht- en mediakunsthistorie gepland in het centrum van Balk met veel ruimte voor jong talent uit de regio in combinatie met internationaal vooraanstaande kunstenaars. En voor 2022/23 zijn er plannen met Entertainment on ice voor een indoor lichtfestival in Thialf. Met deze laatste organisatie is eerder samengewerkt in het 'Experiment on ice'; waarbij schaatsers en kunstenaars met nieuwe vormen van expressie op het ijs experimenteerden in combinatie met licht- en geluidskunst. De gezamenlijke doelen, de artistieke en/of maatschappelijke visie en resultaten van deze plannen moeten nog uitgewerkt worden. De commissie heeft er vertrouwen in dat MAF deze ideeën de komende tijd zal ontwikkelen.

Aanbeveling

Kunstinitiatief MAF levert met zijn onderscheidende activiteiten op het gebied van mediakunst een goede bijdrage aan de hedendaagse beeldende kunst in Leeuwarden en in Fryslân. De commissie adviseert een subsidie toe te kennen van 100.000 per jaar, in totaal 400.000 euro. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 25.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 120.000 per jaar

ADVIES: € 100.000 per jaar

23

Meeuw - Jonge Theatermakers

Inleiding

Meeuw Jonge Theatermakers is een theaterschool in Leeuwarden voor jongeren tussen twaalf en achttien jaar oud. Meeuw staat dat onder de bezielende leiding van Hilde Mulder. Jongeren moeten er behoorlijk wat voor over hebben om bij Meeuw theater te willen maken. En dat hebben ze. De toestroom van jonge mensen die zich willen bekwamen en zich voorbereiden op de theaterschool is constant. Elke zaterdag zijn zeventig jongen actief in Leeuwarden. Een opleiding bij Meeuw duurt drie jaar. In die drie jaar spelen ze ook regelmatig in voorstellingen, in theaters, maar ook op locatie, op straat of op festivals, ook buiten Friesland. Bij Meeuw moeten jongeren eerst auditie doen. Daarna gaan ze zich ontwikkelen met lessen en workshops in acteren, stem, dans en beweging, fysieke training, en werken met teksten en muziek. Dat dit zijn vruchten afwerpt, blijkt onder meer uit de succesvolle verjonging van Tryater. Veel jongeren die bij Meeuw begonnen, stroomden door naar andere opleidingen en werden regisseur of acteur en gingen daarna aan de slag bij Tryater. Tatiana Pratley die bij Tryater binnenkort de artistieke leiding overneemt van Ira Judkovskaja, is begonnen bij Meeuw. De belangrijkste plannen van Meeuw voor de komende jaren zijn:

- Er komt een breder aanbod van lessen en externe stages.
- De schrijfopleiding die als pilot was opgestart, gaat structureel deel uitmaken van de activiteiten.

- Meeuw gaat een intensieve samenwerking aan met partners om de talentontwikkeling op een hoger plan te brengen.
- Meeuw gaat op zoek naar partners buiten Neerland om meer inspiratie op te doen.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. Naast plaatsen op lokaal niveau waar jongeren kennis kunnen maken met theater in hun dorp, stad of op school, is er in Fryslân een beperkt aantal plaatsen op gemeentelijk niveau waar jongeren zich kunnen ontwikkelen op theatergebied zoals het Atrium in Sneek en De Lawei in Drachten. Meeuw is de enige organisatie in Fryslân aan de top van deze keten van talentontwikkeling. Recent heeft Meeuw met Het Achterland in Burgum een medespeler in het veld gekregen. Bij Meeuw onderzoeken jongeren of ze professioneel kunstenaar kunnen worden. Men noemt zichzelf het Jong Oranje op theatergebied in Fryslân. Meeuw is de basis van een nieuwe generatie jonge kunst- en cultuurmakers met Friese roots die een landelijke kunstvakopleiding volgden en zich vervolgens in Fryslân vestigen. Deze jonge kunstenaars en cultuurmakers vormen een netwerk van een nieuwe generatie in het culturele leven in Fryslân. De combinatie met een landelijke kunstvakopleiding maakt dat deze jongeren in staat zijn artistieke producten en projecten te ontwikkelen die een vanzelfsprekende, persoonlijke connectie hebben met de regio. Naast Tatiana Pratley zijn dat bijvoorbeeld: Aukje Schaafsma, Nynke Heeg, Wessel de Vries en Dirk Bruinsma. Meeuw heeft een sterk docententeam dat onder meer bestaat uit Jeek ten Velden, Karel Hermans, Geronimo Chancoso, Aukje Schaafsma en Anna Raadsveld. Voorstellingen van Meeuw hebben veel zeggingskracht. Recensies zijn veelal positief en de voorstellingen hebben vaak een actuele inhoud. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als zeer goed. Gezien de aard van de instelling en hun jarenlange ervaring en de reacties op hun activiteiten levert Meeuw een unieke bijdrage aan de Friese culturele infrastructuur. Met lessenseries performance, regie, mime en film wordt het aanbod van de theaterlessen na de basisfase de komende jaren breder. Door telkens met nieuwe groepen jongeren te werken die natuurlijk allemaal kinderen van hun tijd zijn, is vernieuwing gewaarborgd in de werkwijze en vormt dit eigenlijk het dna van de organisatie. De commissie heeft veel waardering voor de in 2017 gestarte schijfopleiding die komende jaren op structurele basis wordt voortgezet.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. De organisatie is met 3,1 FTE klein, maar zeer wendbaar en financieel gezond. Het programma ziet er doordacht uit met veel cijfers en duidelijke informatie. Ook de marketing is helder en richt zich op jongeren tussen de twaalf en achttien jaar oud, maar ook op hun beïnvloeders. Voorstellingen worden goed bezocht met een gemiddelde zaalbezetting van tachtig procent. Meeuw neemt toegankelijkheid zeer serieus en hanteert vergelijkbare tarieven als Het Achterland. Daarnaast zorgt Meeuw ervoor dat alle locaties bereikbaar zijn met fiets of openbaar vervoer en zijn de aanvangstijden van voorstellingen daarop afgestemd. Ook is er een financiële regeling voor mensen met een krappe beurs. Meeuw werkt veel samen met ander

partners, onder meer in het netwerk professionele talentontwikkeling dat het bestendigen van het jonge makersklimaat in de regio tot doel heeft. Meeuw weet zich in goed gezelschap van partners als Oerol, Tryater, De Lawei/Simmerdeis, Welcome to The Village en Explore the North. Daarnaast is Meeuw deelnemer in Station Noord. Meeuw ziet bij collega's in Nederland weinig ruimte voor artistieke ambitie en zoekt daarom inspiratie in het buitenland. Onlangs is Meeuw toegelaten tot het Buzz Network, een driejarig Europees project waarin kennis en ervaring wordt uitgewisseld en waarvan ook het prestigieuze Bronks uit Brussel deel van uitmaakt. Meeuw wil met buitenlandse partners projecten initiëren die ook in Friesland kunnen plaatsvinden. De commissie beoordeelt de toepassing van de Codes voor Cultural Governance, Fair Practice en Diversiteit & Inclusie als voldoende. Meeuw is een stichting met een bestuursmodel, werkt volgens de CAO Theater & Dans en streeft ernaar dat de werkomgeving weerspiegeld wordt in de personele bezetting, de inhoud van voorstellingen en de deelnemers.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling van Meeuw als zeer goed. Het is hun bestaansrecht en dat is op allerlei manieren merkbaar. Meeuw is een spin in het web van de keten van talentontwikkeling in Friesland met de jeugdtheaterschool als basis. Jaarlijks auditeren 45 jonge mensen, waarvan de helft wordt aangenomen. Elk half jaar is er een evaluatie of monitorgesprek. Jongeren die zich inschrijven bij een kunstvakopleiding worden begeleid bij hun audities. Gemiddeld stroomt tien procent van de Meeuw-leerlingen door naar het kunstvakonderwijs. Het experiment met de schrijversopleiding is geslaagd en wordt voortgezet om daarmee de aanwas van literair talent op structurele wijze te bevorderen. In samenwerking met Explore the North wordt Meeuw Jonge Schrijvers naar een hoger plan getild en toegankelijk gemaakt voor een bredere groep. De voorstellingen die jaarlijks gemaakt worden komen altijd voort uit de ontmoetingen tussen de jonge spelers en de makers die bij Meeuw werken. Daar waar hun werelden elkaar ontmoeten ontstaan de ideeën voor een productie. Dat kan een Tsjechov zijn, maar ook een tekst van een jonge schrijver of een zelfgekozen thema waar een voorstelling omheen wordt gemaakt. Presentatie- en maakruimte is bij Meeuw in ruime mate beschikbaar met een na-druk op autonome ontwikkeling. Onder de naam Jonge Onderzoekers ontwikkelt Meeuw activiteiten rond, educatie, publiekswerking en contextprogramma's. Sterk is dat alle activiteiten organisch met elkaar verweven lijken te zijn. Zo gingen de Jonge Onderzoekers ook langs bij theaterscholen om interviews te doen over toelatingsbeleid.

Aanbeveling

De commissie is zeer positief over de activiteiten van Meeuw en adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG: € 230.100 per jaar

AANGEVRAAGD: € 275.000 per jaar

ADVIES: € 275.000 per jaar

24 Cultuurkwartier sneek | muzt

Inleiding

Muziek- en dansschool Sneek, Wymbritseradiel Boarnsterhim, Theaterstudio Martin en Creativiteitscentrum Ibis vormen sinds 2002 samen het Centrum voor de Kunsten Sneek. In 2007 richtte Irene Martin voor de talentvolle leerlingen Muziektheater MUZT op. In 2012 ging dit op in Cultuur Kwartier Sneek (CKS). MUZT presenteert grote voorstellingen in een professionele setting en op de beroepspraktijk aansluitende, vierjarige muziektheater/musical opleiding. Het is de enige musicalopleiding in Friesland. MUZT kent geen eigen juridische entiteit. De praktische organisatie geschiedt voor een deel door ouders/vrijwilligers en door CKS dat ook de geldstromen beheert, van zowel de voorstellingen als de opleiding. De aanvraag voor de provinciale Kunstinfrastructuur 2021-2024 betreft alleen het opleidingsdeel van MUZT. MUZT biedt leerlingen de mogelijkheid om zich gedurende vier jaar te ontwikkelen in de kunstdisciplines theater, muziek en beweging/dans. In de vier leerjaren wordt gestreefd om tot een optimale integratie en/of combinatie van de kunstdisciplines te komen tot musicaltheater. Om op niveau te kunnen werken, worden leerlingen geselecteerd in een auditie. Dit garandeert geen gelijkwaardig startniveau, maar wel ontwikkelmogelijkheden. CKS vraagt als penvoerder subsidie aan voor MUZT om in Friesland, samen met een aantal culturele partners, een integrale, provinciale leerlijn en vooropleiding muziektheater op te zetten. MUZT zet in op meerdere ontwikkelingstrajecten:

- Drie Open MUZT-dagen per jaar met maximaal zestig jongeren van 10 tot 15 jaar
- Oriëntatie op muziektheater in een nieuw te ontwikkelen binnenschoolse lessenserie muziektheater

- Cursussen kindermuziektheater voor de leeftijdsgroep 7 t/m 14 jaar op diverse locaties in Friesland, in samenwerking met de lokale kunstcentra of lokale ZPP-ers.
- Vier opleidingsjaren MUZT, met audities voor de eerstejaars MUZT in juni en augustus.
- Vier locaties waar MUZT jaarlijks de voorstellingen speelt: de Lawei in Drachten, de Harmonie in Leeuwarden, de Koornbeurs in Franeker en Theater Sneek.
- Toevoeging vijfde leerjaar. Leerlingen die het voortgezet onderwijs nog niet afgerond hebben kunnen zich dan nog op niveau verder ontwikkelen.

Het uiteindelijke doel van MUZT is een toonaangevende provinciale musicalopleiding te worden met een integrale leerlijn voor leerlingen van 7 t/m 19 jaar waarvan een kwart doorstroomt naar de kunstvakopleidingen.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als voldoende tot goed. De opleiding wordt door vakdocenten vormgegeven en de artistieke leiding is zeer ervaren. De ambitie is om een kwart van de leerlingen door te laten stromen naar de kunstvakopleidingen. Dat is nu nog maar tien procent. In de aanvraag wordt duidelijk aangegeven hoe men die ambitie wil gaan waarmaken. De commissie wijst erop dat de begrippen als 'musical' en 'muziektheater' niet duidelijk zijn gedefinieerd. Bij muziektheater zijn in de meeste gevallen de instrumentalisten/muzikanten op het podium gelijkwaardig aan de zangers/spelers. Bij musical niet. Uit de aanvraag is niet af te leiden wat bij MUZT nu precies de overhand heeft en hoe daar in de opleiding rekening mee wordt gehouden. De commissie beoordeelt het vakmanschap als goed. De artistieke en zakelijke leiding is in goede handen. De commissie verwacht dat dit team ook de provinciale groei kan waarmaken, maar mist het onderscheid met vergelijkbare instellingen. CKS beheert de financiën en het onderscheid tussen CKS als totaal en MUZT is in de meegeleverde meerjarenbegroting op zich transparant gepresenteerd. De commissie kan de zeggingskracht niet goed beoordelen. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als voldoende. Deze is op drie manieren zichtbaar. Ten eerste is de opleiding uniek voor Friesland. Ten tweede is het repertoire origineel, met interessante musicals/bewerkingen en ten derde worden leerlingen op individueel niveau vier jaar lang uitgedaagd om eigen 'oorspronkelijke' kleine producties te maken. De commissie beoordeelt de vernieuwing als goed. De organisatie geeft in haar aanvraag aan dat er in Sneek al bijna een doorlopende leerlijn muziektheater bestaat. De commissie beschouwt de provinciale uitbreiding hiervan als te weinig uitgewerkt. Het uitbreiden van de opleiding met vakken als liedinterpretatie, logopedie, specifieke dansvormen en praktijklessen door gastdocenten wordt wel als enigszins vernieuwend gezien.

Codes

Op de Code Cultural Governance scoort Muzt voldoende. MUZT valt onder CKS en is geen zelfstandige entiteit. CKS zelf heeft een transparant directie-Raad van Toezicht-model maar de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen CKS en MUZT is niet duidelijk genoeg. De commissie beoordeelt de uitleg van de Code Diversiteit als voldoende. CKS en daarmee MUZT probeert deze code wel na te volgen maar de concrete uitwerking daarvan ontbreekt. Toepassing van de Code Fair Practice beoordeelt de commissie als voldoende. CKS en daarmee MUZT valt onder CAR-UWO en vanaf medio mei wordt de CAO Kunsteducatie gevolgd. CKS biedt in de aanvraag geen inzicht in de gehanteerde tarieven voor ZZP-ers.

De professionaliteit en het ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. De doelgroep is kort omschreven als talentvolle jongeren en publiek bij voorstellingen, familie en vrienden. Er wordt sterk ingezet op de eigen community; mond op mondreclame wordt gezien als een belangrijk middel om die doelgroep te bereiken onder meer door het maken van content voor vlogs. De komende jaren probeert MUZT op festivals aanwezig te zijn met een headliner en tegelijkertijd de kanalen van die festivals te gebruiken om MUZT onder de aandacht te brengen. Er wordt in de aanvraag echter niet aangegeven om welk festival het gaat. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. Zowel de opleiding als de voorstellingen van MUZT zijn toegankelijk en laagdrempelig. Het lesgeld is relatief hoog, maar staat wel in verhouding tot wat de leerling krijgt aangeboden. Bovendien zijn er voor gezinnen met een kleinere portemonnee subsidie/ lesgeldkortingen mogelijk. In 2021-2024 wordt het aantal gratis MUZT dagen uitgebreid in de provincie. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden van MUZT als goed. Om de gewenste provinciale uitbreiding te organiseren wordt de komende jaren samengewerkt met diverse partners in de provincie. Bij de aanvraag zijn intentieverklaringen bijgevoegd van De Lawei, It Toanhus, het Posthuis theater, Keunstwurk, De Koornbeurs, de Harmonie, Ateliers Majeur en Seewyn Kunsteducatie.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed. MUZT is in de kern een opleidingsinstituut waar jonge talenten worden opgeleid tot musicaltalent. De komende jaren wordt met hulp van Keunstwurk verder gewerkt aan een doorlopende leerlijn. De commissie mist een overzicht van de vakopleidingen waar de leerlingen naar toe doorstromen en een overzicht van het aantal doorgestroomde leerlingen. De commissie beoordeelt presentatieruimte van MUZT als goed. MUZT laat zich zien op de open dag van Kunstencentrum Atrium, de Friese UITmarkt, de kerstvoorstelling in Theater Sneek, de voorstelling voor ouders en Ut Sneek en daarnaast zoveel mogelijk op de andere podia van Friesland. De eerstejaars vormen een deel van het ensemble in de jaarlijkse musical in Theater Sneek. De tweedejaars vormen een deel van het ensemble, met in uitzonderlijke gevallen een sololijn, in de jaarlijkse MUZT-musical in Theater Sneek. De derdejaars hebben in de jaarlijkse musical de zwaardere ensemblerollen en enkele solistenrollen. De vierdejaars dragen de zwaarste rollen waarin alle disciplines gecombineerd

worden. De commissie beoordeelt de maakruimte als goed. Ter versterking van het makersklimaat gaat MUZT de komende jaren bijvoorbeeld twaalf jonge makers de kans geven om een jaar lang onderzoek te doen en samen met culturele partners hun eigen projecten te realiseren. De commissie waardeert dat en is benieuwd naar de uitkomst. Daarnaast wil MUZT in de nieuwe provinciale opzet in een apart traject extra aandacht geven aan artistiek buitengewoon getalenteerde leerlingen op het gebied van regie, zang, vormgeving en choreografie. De commissie mist echter een concrete uitwerking hiervan. De commissie mist ook een samenwerkingspartner in de regio Dokkum. Een gemiste kans in de aanvraag is dat er niet wordt uitgelegd hoe MUZT zich onderscheidt van kunstencentrum Atrium. Die hebben met vestigingen in Bolsward, Koudum en Workum al een duidelijk aanwijsbare provinciale signatuur. De samenwerking dient volgens de commissie verder te gaan dan een gedeelde presentatieplek.

Maatschappelijke Impact

De commissie beoordeelt maatschappelijke impact als goed tot zeer goed. De opleiding staat volledig in dienst van Friese talenten. Met de nieuwe nadruk op alumni probeert MUZT-talenten die eerder uitgestroomd zijn naar kunstvakopleidingen en musicalbedrijven buiten Friesland weer terug te halen naar de provincie. De commissie kijkt uit naar de resultaten van die pogingen. De commissie beoordeelt de geografische spreiding als goed. In Zuidwest Friesland is MUZT in de nieuwe plannen meer dan goed vertegenwoordigd en zichtbaar. De commissie mist een plan voor Noordoost-Friesland. De commissie beoordeelt sociale duurzaamheid als goed. MUZT omschrijft zichzelf als een familie, een hechte club van gelijkgestemde jongeren die vier jaar hard werken om zich te bekwamen in muziektheater. De opleiding draagt daarmee bij aan de ontwikkeling van maatschappelijk betrokken en sociale wereldburgers. De commissie beoordeelt de educatie als goed. MUZT is als opleiding primair gericht op de fase van talentontwikkeling en niet zozeer op de daaraan voorafgaande fase van cultuureducatie, kennismaken met cultuur. De komende jaren gaat MUZT de educatieve activiteiten wel uitbreiden. Zij is een actieve speler in de provinciale educatieve infrastructuur in Friesland. De commissie vindt de effectmeting van de educatie inspanningen onvoldoende uitgelegd.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat MUZT op alle criteria en indicatoren voldoende tot goed scoort. MUZT is een kwalitatieve goede organisatie, maar het onderscheid met penvoerder CKS is volgens de commissie onvoldoende duidelijk gemaakt. Bij een aantal onderdelen in de aanvraag, zoals samenwerking en de provinciale groei, mist de commissie een goede uitwerking. Het wordt daarmee niet duidelijk of MUZT zich de komende jaren wel gaat ontwikkelen als provinciale instelling. In die zin is MUZT in de aanvraag toch teveel als onderdeel van het gemeentelijke CKS gepresenteerd. MUZT valt in de categorie B. Zoals in het Provinciaal Blad van 17 februari 2020 ook staat beschreven geldt bij de B-status: verstrekken mits voldoende budget. Helaas zijn er niet voldoende middelen om de grote hoeveelheid aanvragen van instellingen uit de categorie goed met B-status te honoreren. De commissie adviseert het gevraagde bedrag niet te honoreren. concludeert dat MUZT op alle criteria en indicatoren voldoende tot goed scoort. MUZT is een kwalitatieve goede

organisatie, maar het onderscheid met penvoerder CKS is volgens de commissie onvoldoende duidelijk gemaakt. Bij een aantal onderdelen in de aanvraag, zoals samenwerking en de provinciale groei, mist de commissie een goede uitwerking. Het wordt daarmee niet duidelijk of MUZT zich de komende jaren wel gaat ontwikkelen als provinciale instelling. In die zin is MUZT in de aanvraag toch teveel als onderdeel van het gemeentelijke CKS gepresenteerd. MUZT valt in de categorie B. Zoals in het Provinciaal Blad van 17 februari 2020 ook staat beschreven geldt bij de B-status: verstrekken mits voldoende budget. Helaas zijn er niet voldoende middelen om de grote hoeveelheid aanvragen van instellingen uit de categorie goed met B-status te honoreren. De commissie adviseert het gevraagde bedrag niet te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 78.250 per jaar
ADVIES:	€ 0

25

Frysk film en media platfoarm

Inleiding

Twee jaar geleden kreeg het Frysk film en media platform van Gedeputeerde Staten een opdracht om te werken aan een infrastructuur voor filmmakers, het ontplooiën van hun talenten en het profileren van de provincie bij filmproducenten in binnen- en buitenland. Het platform heeft die infrastructuur op twee manieren ontwikkeld: met makers in New Noardic Wave en met producenten en film gerelateerde bedrijven in Screen Noord. New Noardic Wave richt zich op talentontwikkeling door het organiseren van evenementen zoals onder meer filmclubs en het filmkamp Europa. Daarnaast ondersteunt New Noardic Wave op actieve wijze filmmakers en organisatie, onder meer met het talentopprogramma en het project Erfgoed in beeld. Voorts is het presenteren van maker en werk belangrijk bij Noardic Shorts, Filmer van Fryslân en Dorpsfilmers. Screen Noord heeft een meer zakelijke inslag en initieert drie activiteiten. Het organiseren van netwerkbijeenkomsten voor de filmmarkt en het voeren van een (inter-)nationale lobby zijn daarvan de belangrijkste. Maar ook het ondersteunen van producenten, onder meer door de inzet van de zogenaamde film commissioner, krijgt veel aandacht. Verder is Screen Noord actief het Frysk Eigene aan het 'vermarkten', onder meer door de inzet van Promotie Filmland Fryslân. De komende jaren wil het platform de talentontwikkeling door New Noardic Wave en de zakelijke lobby van Screen Noord intensiveren.

Men stelt daarbij onder meer de volgende doelen in 2024:

- 44 talenten hebben een (inter)nationaal podium bereikt.
- De community van New Noardic Wave is verviervoudigd.
- Minimaal 100 makers zijn betalend lid.
- 25% van de in Labs ontwikkelde projecten levert een vervolgproject op.
- Tenminste drie hoogwaardige Friese (web)series zijn in ontwikkeling via seriesLab.
- Er zijn minimaal vijf productiehuizen ontstaan die landelijk mogen aanvragen.
- Toptalenten worden gemonitord en successen gepubliceerd.
- 90% van de Noordelijke filmmakers kent Screen Noord.
- Screen Noord is top of mind bij minimaal vijftig nationale en internationale filmproducenten.
- In Noord-Nederland wordt meer naar werk van lokaal talent gekeken in dorpshuizen, festivals en pop-up cinema's.
- Screen Noord maakte 250 succesvolle koppelingen tussen vragen uit de filmwereld en het veld in Noord-Nederland.
- Minimaal drie film gerelateerde bedrijven van elders vestigen een kantoor in Friesland.

De ambities zijn groot en naar eigen zeggen noodzakelijk om optimaal te voldoen aan de gestelde provinciale opdracht. De groei betreft met name personele inzet met bijbehorende kosten én een eigen vaste verblijfplaats in Leeuwarden.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. De optimistische en ambitieuze toon van de plannen geven Friesland en de Friese film een sterke impuls. Het vakmanschap van de organisatie staat buiten kijf. Ook het vakmanschap van de doelgroep is door hun inspanningen toegenomen. Er is de afgelopen jaren een indrukwekkend aantal netwerkevenementen, workshops, masterclasses en trainingen verzorgd. Er is een zichtbare groei van Friese films en Friese filmmakers op nationale festivals. De commissie spreekt de hoop uit dat het- nu nog onderbelichte – onderdeel Media van het platform op gelijke wijze ondersteund gaat worden. Het platform interpreteert zeggingskracht als 'Wat wil je als maker vertellen?' Hierin moeten makers getraind worden en die training pakt het platform methodisch en goed onderbouwd op. Het siert het platform dat daarnaast ook de aankomende filmmakers net onder de top goed worden begeleid onder andere door de samenwerking met het internationale documentaire talentontwikkelingsplatform Eurodoc. En door het organiseren van filmkampen en de organisatie van zogenaamde film labs. Het platform is jong en vormt sinds haar oorsprong in 2018 de noodzakelijke verbinding tussen allen die film een warm hart toedragen en vormt zo een sterke filmgemeenschap. Een gemeenschap met eenzelfde bewustzijn van Friesland, visueel en verhalend uitgedrukt in films en documentaires die ertoe doen. Het platform zet daarmee Friesland op de kaart als een provincie met een zeer levendige filmindustrie. Het platform is daarmee in Friesland uniek. Vernieuwing zit in het DNA van het platform. Het bestaat pas kort maar heeft nu al

een indrukwekkende staat van dienst. De plannen in het meerjarenplan beloven nog veel meer goeds. Binnen het concept Storyvalley pakt het platform het onderdeel Media goed op. In de film labs wordt geëxperimenteerd met nieuwe vertelvormen. Het traditionele concept van de negentig-minuten-speelfilm wordt losgelaten en er is ruimte voor podcasts, games, virtual reality en webseries voor op de smartphone.

Codes

De commissie beoordeelt de toepassing van de codes als voldoende. Het platform hanteert een transparant bestuur- en directiemodel en probeert ook de Code Fair Practice goed toe te passen. De organisatie onderschrijft ook de Code Diversiteit. Het beschikbare stappenplan uit de Code is echter niet toegepast bij het diversiteitsbeleid. De commissie raadt aan dit alsnog te doen.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als voldoende tot goed. De organisatie heeft een hoge ambitie als het gaat het verwerven van fondsen. De commissie juicht dat toe maar vindt de thans begrote bedragen fondswerving te ambitieus. Een doortimmerd fondsenplan ontbreekt bij de aanvraag en de commissie vindt dat bij een dergelijke omvang een gemis. Met name het opgevoerde bedrag bij het Europese Mediafonds van Creative Europe vindt de commissie niet realistisch. De doelgroep van het platform bestaat uit filmmakers en filmgerelateerde organisaties en producenten en men weet die goed te bereiken. De organisatie presenteert een overtuigend marketingplan om zo het publieksbereik nog verder te vergroten. De commissie geeft wel aan dat er meer balans moet komen tussen de filmactiviteiten en de media activiteiten die nu nog onderbelicht zijn in het totaal. Ook de financiële onderbouwing hiervan ontbreekt. De organisatie voert een actief beleid om de toegankelijkheid zo groot mogelijk te maken. Veel programma's zijn gratis te bezoeken en er zijn speciale tarieven voor studenten of makers met een kleine portemonnee. Het platform maakt werk van inclusie door een actief beleid. De productie van Nije Eagen is daar een goed voorbeeld van. Het platform werkt erg actief samen in de provincie en daarbuiten. In de nieuwe periode wil het platform de samenwerking met het kenniscentrum voor discriminatiezaken Tumba verder uitbouwen.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als zeer goed. Het platform en met name New Noardic Wave is één van de belangrijkste talentontwikkelingsorganisaties in de provincie. Er lijkt wel enige overlap te zijn met Film in Friesland en de commissie raadt beide organisaties aan meer met elkaar samen te gaan werken, teneinde ieders aandeel in de talentontwikkeling duidelijker te maken. Het creëren van vertoningsruimte is één van de belangrijkste ambities van zowel New Noardic Wave als Screen Noord. Met name de productieactiviteiten van Screen Noord gaan naar verwachting voor meer (filmproductie) maakruimte zorgen de komende jaren en de commissie kijkt daar met belangstelling naar uit. Dit is een belangrijk punt bij de monitoring.

26

Noord Nederlands Orkest

Zichtbaarheid

De commissie beoordeelt de zichtbaarheid als matig op de cultuurtoeristische waarde tot goed op profilering en het Frysk Eigene. De organisatie streeft naar minimaal vijftig procent Friese vertegenwoordiging in de New Noardic Wave community. De plannen zijn geloofwaardig verwoord. Hetzelfde geldt voor de te verwachten effecten voor Friesland. Ook de ambities van Screen Noord zijn hoog, maar helder en krachtig geformuleerd. Als alle ambities waar worden gemaakt, dan gaat zowel New Noardic Wave als Screen Noord zich de komende jaren zeer goed profileren. Het platform levert in haar aanvraag een duidelijk overzicht van alle doelen. Dat maakt de ambities transparant en meetbaar. De commissie juicht de ambities toe, maar houdt nog een slag om de arm bij de beoordeling van het realiteitsgehalte van alle ambities.

Aanbeveling

De commissie concludeert dat het Frysk Film en Media Platform goed scoort op het criterium artistieke kwaliteit en zeer goed op talentontwikkeling. Het platform valt daarmee in de categorie B. De commissie adviseert voor de komende vier jaar een bedrag van € 800.000 toe te kennen aan het Frysk Film en Media Platform. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. Daar zijn verschillende redenen voor. De commissie vindt de meerjarenbegroting niet realistisch genoeg. Aan de lastenkant ontbreekt een uitgebreide toelichting die recht zou doen aan de vraag om het grote bedrag aan extra subsidie. De commissie waardeert de ambitie om veel fondsen te werven en daarmee minder afhankelijk te worden van de Provincie. Een deugdelijke risicoanalyse ontbreekt echter in de aanvraag. Het is volgens de commissie zeer de vraag of de thans begrote inkomsten aan fondsenbijdragen ook echt gerealiseerd kunnen worden. Intentieverklaringen van mogelijke fondsen ontbreken bij de aanvraag. Worden de opgevoerde fondsen niet binnengehaald, dan stijgt het aandeel van de provinciale subsidie in de totale inkomsten naar meer dan 80%. De commissie vindt dat een te groot aandeel. Daarnaast is er voor de commissie nog een zwaarwegende reden om de subsidieaanvraag van het Platform niet volledig te honoreren. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overall het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviezen ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit in het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 100.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 380.000 per jaar

ADVIES: € 200.000 per jaar

Inleiding

Het Noord Nederlands Orkest (NNO) is het meest veelzijdige orkest van Nederland. De programmering is verrassend, eigenzinnig en breed. Het NNO laat graag 'nieuwe oren' kennismaken met symfonische muziek en wil zo - als Nederlands oudste professionele symfonieorkest - een eeuwenoude traditie levend houden. Het NNO bestaat uit zo'n 75 vaste orkestleden van verschillende nationaliteiten. NNO biedt ook ruimte aan jong talent en heeft de afgelopen jaren veel jonge musici mogen verwelkomen. Het NNO werkt met topdirigenten en topsolisten. Het NNO wordt bestuurd door algemeen directeur Ingeborg Walinga. Vanuit de Directie en Artistieke zaken wordt elk seizoen zorgvuldig ingevuld, met oog voor de actualiteit maar vanuit de traditie van het symfonieorkest. Voor 2021-2024 zet het NNO in de op lijnen symfonisch repertoire op hoog niveau, investering in Opera en vernieuwing en engagement. De uitwerking van het programma is slechts summier en dat staat een beoordeling met het predicaat excellent in de weg. NNO wil ook haar talentontwikkeling aanscherpen.

Artistieke kwaliteit

De Commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. NNO is een orkest van hoog niveau, getuige ook de positie in het veld. Het heeft een veelkleurig programma, is voorloper in vernieuwing en zet die lijn door. Een deskundig management met oog voor continuïteit en ontwikkeling van de organisatie. Vakmanschap staat buiten kijf. Het orkest is aanwezig in de maatschappelijke

omgeving en probeert verbindingen te maken met andere spelers in het culturele klimaat. NNO heeft een uitstekende chef-dirigent in de persoon van Anthony Hermus. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als zeer goed. NNO brengt aantrekkelijk repertoire, waarbij men kijkt naar het niet direct gangbare. Het orkest profileert zich op moderne wijze. Men richt zich nadrukkelijk ook op jongeren en publiek dat niet vaak klassieke concerten bezoekt. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. Het spelen van hedendaagse muziek blijft een speerpunt. NNO maakt gebruik van visualisaties. Men kiest een actueel thema en wil een verhaal vertellen. Er worden opdrachten gegeven voor nieuw werk. Vanaf 2017 werkt het orkest met vijf labels: Symfonisch, Symfonisch Nieuwe Stijl, Crossovers, Barok en Eigentijds klassiek. De commissie beoordeelt de vernieuwing als goed. NNO heeft een apart innovatiebudget ingezet voor "Ontmoet het NNO", een mooi project. Symphonic Cinema: niet eerst de film en daarna de muziek, maar eerst de muziek en dan de film. Lucas van Woerkom maakt een film bij Symphonie Phantastique van Berlioz. Innovatie staat hoog in het vaandel. Men gebruikt digitale partituren en nieuwe marketingsystemen. NNO engageert topsolisten met het Beringer Hazewinkel Fonds. Onder de naam "Symfonisch nieuwe stijl" ontwikkelt het orkest formats voor nieuw publiek.

Professionaliteit & Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als zeer goed. NNO werkt met Product Markt combinaties. In 2021 ligt er een analyse per speellocatie over publieksbereik, inclusief marketingstrategie. NNO programmeert concerten met filmmuziek uit niet-westerse films en werkt slim met presentatoren als Eric Corton en Rami Ismail. Ook organiseert men themaconcerten van een uur. NNO speelt veel in de openlucht zoals op het Oranjewoud Festival, Oerol en Simmerdeis waarmee veel nieuw publiek wordt bereikt. Het Scratch concert is naar de mening van de commissie een goed concept. Jeugdconcerten in samenwerkingen met scholen zijn zeer geliefd. Nieuw publiek wordt ook bereikt via poppodium Neushoorn. Men probeert publiek te betrekken bij de programmering met een gemengd productieteam zoals de Arabische Lente in 2022. Er zijn 2700 vrienden. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als zeer goed door de optredens op festivals educatieprojecten met jongeren en concerten die gratis toegankelijk zijn of een lage entreprijs hebben. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als zeer goed. Men werkt samen met de Nederlandse Reis Opera, Oerol, Lân van Taal, Oranjewoud Festival, Lauswolt, Lowlands, LF2028, Prins Claus Conservatorium, Spot Groningen, PABO netwerk, Neushoorn, Jeugdfestival At The Watergate, Admiraliteitsdagen en nog veel meer.

Codes

De commissie beoordeelt de toepassing en reflectie op de Code cultuur als excellent. Goed bestuur, goede verhoudingen met het personeel en transparante bestuursstijl. De commissie beoordeelt de toepassing van de Code diversiteit & inclusie als voldoende. NNO programmeert voor veel diverse groepen zoals scholen, scratchconcerten, harmonie, fanfare, brass en Fries Jeugd Orkest (FJO) en bereikt veel mensen met diverse achtergronden. De commissie beoordeelt de toepassing van de Code Fair Practice als excellent.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkelingsplannen en trajecten als goed. Het NNO is in gesprek met het FJO. NNO ziet het grote belang van het jeugdorkest. Men kijkt bv naar het model "Side by Side" van het KCO. Naast elk orkestlid een jonge speler of student. Samen musiceren werkt stimulerend. Meester-gezel systeem. Een exacte uitwerking voor de samenwerking ontbreekt. De commissie ontvangt ter aanvulling graag een uitgewerkt plan over de samenwerking met het FJO. Waar bestaat deze uit, met welk doel, hoe vaak en wat is het gewenste resultaat van de samenwerking. NNO werkt in Talentontwikkeling in het segment bekwamen en excelleren. NNO geeft mogelijkheden aan jong talent, jonge makers en solisten. Ook het werken met jonge dirigenten door Anthony Hermus is een vorm van bekwamen en kansen bieden. Men kijkt ook naar het model "Side by Side" van het Koninklijk Concertgebouw Orkest. Naast elk orkestlid een jonge speler of student. NNO begeleidt de winnaar van het Prinses Christina Concours, concerteert met Het Noord Nederlands Concertkoor en heeft ontmoetingsmomenten met harmonie, fanfare en brass. Het NNO kan betrokken worden bij jury's en wil adviseren. De commissie beoordeelt de presentatieruimte als goed. Er worden nieuwe opdrachtcomposities gegeven en jonge dirigenten krijgen een podium. De commissie beoordeelt de maakruimte als voldoende. Deze is bijna identiek aan de presentatieruimte. Het gaat hier om jonge dirigenten, componisten, arrangeurs. Het gaat om het ensemble en niet om het individu.

Maatschappelijke Impact

De commissie beoordeelt de impact als goed tot zeer goed. De de binding met de provincie Fryslân is goed. Er wordt gespeeld op festivals als Oerol, Oranjewoud, in Sneek, Dokkum en Leeuwarden, naast de reguliere concertseries in Leeuwarden, Drachten, Sneek en meer. Men wil een Friese componist een opdracht geven. De commissie beoordeelt de geografische spreiding als zeer goed. Ook de operabegeleiding in Leeuwarden, Groningen en de rest van het land waaronder Amsterdam, Den Haag en Rotterdam dragen bij aan de zichtbaarheid van het orkest. De commissie beoordeelt de sociale duurzaamheid als goed. De sociale toegevoegde waarde van het NNO begint in de educatieve activiteiten en "eindigt" bij een project als muziek en dementie, waarbij musici in kamermuziek formatie spelen voor dementen. Ook is er veel inzet voor jongeren, ouderen en kinderen. De commissie beoordeelt Educatie als zeer goed. Educatie en Talentontwikkeling gaan hand in hand bij het NNO. De inleidingen bij de concerten, de presentatie van concerten voor onervaren publiek, de scratch concerten, de jeugdconcerten en de familieconcerten. Sinds 2019 is er een samenwerking met kunstencentra en het PABO netwerk. De Pieter Roelf Concerten worden gecontinueerd. Er is een stevig netwerk in het onderwijs dat in de loop der jaren is uitgebreid. NNO presenteerde een tot in de puntjes uitgewerkt educatieproject rondom de 9e van Beethoven voor scholen in het voortgezet onderwijs in de drie Noordelijke provincies. Het project Move It is multidisciplinair en vindt plaats in 2021 en 2023 en is gericht op MBO- en HBO opleidingen.

Aanbeveling

De commissie is positief over NNO en adviseert de aanvraag te honoreren met € 70.000, - per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. De commissie heeft gekozen voor het laatste. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 30.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 80.000 per jaar

ADVIES: € 70.000 per jaar

27

Noorderlicht

Inleiding

Noorderlicht programmeert al dertig jaar maatschappelijk agenderende fotografie en wil hiermee bijdragen aan het sociaal-maatschappelijke debat. Eerst presenteerde men in Groningen, later ook in Friesland en inmiddels ook in Drenthe. Noorderlicht is zichtbaar op verschillende podia en met diverse samenwerkingspartners.

“Noorderlicht is een internationale presentatie-instelling met een maatschappelijk geëngageerde agenda. Ze biedt een platform aan beeldmakers uit binnen- en buitenland, die zich positioneren als onderzoekende deelnemers aan de samenleving. Zo draagt Noorderlicht bij aan de voortdurende ontwikkeling van de beeldcultuur”, aldus Noorderlicht over haar missie in het Meerjarenprogramma. Kunstenaars/ fotografen worden geselecteerd via Open Calls, gecombineerd met eigen onderzoek. Door gastcuratoren te betrekken verkrijgt men aanvullende expertise en ontwikkelt men nieuwe zienswijzen waardoor de organisatie scherp blijft. Noorderlicht richt zich hierbij op een breed publiek “van kunstprofessional tot middelbare schooljeugd, van ongewijde cultuurliefhebber toevallige toerist op stedenbezoek. “Noorderlicht is de afgelopen jaren bezig geweest een aantal belangrijke vernieuwingen door te voeren zoals:

- de focus op fotografie is uitgebreid naar bredere beeldcultuur met video en digitale kunst;
- het werken met nieuwe en jonge gastcuratoren;
- het aangaan van nieuwe samenwerkingspartners zoals Breda Photo, Natuurmuseum Fryslân, Into Nature in Drenthe;

- **Het instellen van een nieuw programmaformat: Noorderlicht Festival, Studio Noorderlicht en Noorderlicht On Tour. De drie onderdelen hebben elk eigen kenmerken maar ook een grote samenhang.**

Het Noorderlicht Festival agendeert maatschappelijke kwesties in een internationaal speelveld en richt zich op een breed publiek. Vanaf 2021 wordt het festival een noordelijke Biënnale in plaats van jaarlijks af te wisselen in Friesland en Groningen. Het vindt plaats op verschillende locaties in de drie noordelijke provincies. Zij gaat bovendien alterneren met BredaPhoto en samen vormen zij een doorlopend landelijk programma. Noorderlicht Studio is bestemd voor experiment, vernieuwing en talentontwikkeling in de locatie in Groningen. Zowel werk van gevorderde als beginnende kunstenaars, ook uit de regio, wordt hier getoond. Noorderlicht On Tour kent structurele en incidentele activiteiten met regionale samenwerkingspartners zoals het Fries Museum en Museum Belvédère. De presentaties variëren van beeldende interventies in natuurgebieden, gezamenlijke onderzoeken tot reguliere tentoonstellingen in grote en kleinere musea. Ook hier richt men zich op een breed publiek. De komende vier jaar zet Noorderlicht in op twee thema's. In 2021 het thema *Truth or dare*, over de wijze waarop beeldmakers onze denkwereld beïnvloeden en in 2023 haakt men met het thema *Reboot* aan bij de wereldwijde tendens tot "herziening van onze positie op de planeet."

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit van het programma als goed en vindt dat het meerjarenplan een inspirerend verhaal biedt met een aangescherpte koers, nieuwe samenwerkingsverbanden en een heldere invulling van het programma op grote lijnen. Noorderlicht is dé organisatie voor fotografie in het Noorden met een lange staat van dienst. De betrokken fotografen/kunstenaars zijn internationale, nationale en lokale professionals die producties van hoge kwaliteit leveren. Noorderlicht weet steeds weer nieuwe makers te presenteren. Naast artistieke kwaliteit is ook ambachtelijkheid van belang; men stelt hoge eisen aan het werk en print de foto's in het eigen gecertificeerde lab. Noorderlicht zit dicht op de actuele globale en lokale maatschappelijke thema's en brengt deze op een onderzoekende manier. De commissie is verheugd dat de organisatie evolueert van een meer getuigende partij naar een open instelling, die onderwerpen agendeert en vragen stelt. Iets meer 'lucht' en toekomstperspectief in de programmering kunnen publiek ook aan het denken zetten en zullen zeker jongeren aan spreken. In de laatste festivaleditie van 2019 was daar in Studio Noorderlicht al een goed voorbeeld van te zien bij jonge curatoren die een frisse expositie samenstelden over 'cultureel verzet' binnen verschillende gemeenschappen. Ook een thema als *Reboot* over de wereldwijde behoefte aan maatschappelijke herbezinning over het leven op aarde is daar een voorbeeld van. Noorderlicht heeft een zeer herkenbare artistiek-inhoudelijke signatuur door het op journalistieke wijze agenderen van maatschappelijke ontwikkelingen, globaal, nationaal alsook regionaal. Hiermee onderscheidt de organisatie zich op landelijk niveau. Het is knap dat Noorderlicht zich als organisatie telkens opnieuw uitvindt. De commissie vraagt zich wel af

vanuit welke artistiek-inhoudelijke meerwaarde samenwerking plaatsvindt en meent dat dit sterker gemotiveerd zou kunnen worden. In de plannen is dit nog slechts schematisch uitgewerkt, maar gezien de reputatie van Noorderlicht heeft de commissie er wel vertrouwen in dat dit zorgvuldig zal gebeuren.

Bij de codes scoort Noorderlicht voldoende tot excellent. Bij Cultural Governance past de organisatie de principes goed toe, in 2020 worden de statuten bijgesteld om de Code vast te leggen en wordt een nieuw directiereglement beschreven. Voor Fair Practice hanteert men de cao-welzijn voor medewerkers en voor het vaststellen van tarieven voor ZZPers. Voor fotografen hanteert men de richtlijn kunstenaarshonorarium BKNL. Diversiteit is goed onder de aandacht wat ook blijkt uit de deelnemende fotografen.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en het ondernemerschap van Noorderlicht als goed.

Noorderlicht bereikt circa 100.000 mensen per jaar; het social media bereik is 30.000 en de website trekt 400.000 bezoeken per jaar. Men is van plan om op meerdere manieren structureel publieksonderzoek te gaan doen. Er zijn plannen om meer mensen met een andere culturele achtergrond en de jongste generatie te bereiken. Dat zijn goede voornemens maar de commissie mist een doortimmerd marketingplan en adviseert Noorderlicht daar meer aandacht aan te besteden. De toegankelijkheid van Noorderlicht is goed, zowel door de spreiding van de activiteiten door de noordelijke regio als door de lage entreeprijzen. Noorderlicht Studio zit op een A-locatie in Groningen en is gratis toegankelijk. Via de samenwerkingspartners worden andere publieksgroepen aangeboord. Voor de breed uitgezette Open Calls wordt geen inschrijfgeld gevraagd, dat maakt deze laagdrempelig voor iedereen. Noorderlicht zoekt steeds meer samenwerkingsverbanden. De nieuwe samenwerking met BredaPhoto is helder beschreven. Andere samenwerkingen zoals met het Fries Museum en Museum Belvédère bestaan al langer en zijn voor beide partijen vruchtbaar, zoals het succesvolle project *In Vivo* met Belvédère in 2018 liet zien. Bij andere partijen zoals Natuurmuseum Fryslân en Into Nature worden geen gezamenlijke doelen en resultaten vermeld en is de meerwaarde niet vast te stellen.

Zichtbaarheid

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling zichtbaarheid als goed. Noorderlicht is pleitbezorger van een gezamenlijke noordelijke profilering en draagt dit al jaren uit met de exposities afwisselend in Groningen en Friesland en sinds kort ook in Drenthe. Als noordelijk en Fries evenement trekt Noorderlicht landelijk en internationaal veel aandacht, hier profiteert Friesland van mee. Noorderlicht weet de landelijke media goed te bereiken en is een bekende speler in de fotografie in Nederland. In hoeverre Noorderlicht publieksgroepen van buiten de regio weet te trekken wordt uit de plannen niet duidelijk. Een goed onderbouwd marketingplan en toekomstig publieksonderzoek moeten dit nog verhelderen. Het Frysk eigene komt vooral tot uiting in de samenwerkingen met Friese organisaties en een thematiek als het landschap, aldus Noorderlicht. De commissie vindt dit een wat magere invulling van datgene wat onderscheidend is voor Fryslân en raadt Noorderlicht aan hier inhoudelijke verdieping in aan te brengen. De commissie is

benieuwd naar concrete namen en naar de aantallen van Friese kunstenaars en fotografen met wie gewerkt gaat worden.

Internationale samenwerking

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling internationale samenwerking als voldoende.

Noorderlicht stelt dat kennisdeling- en ontwikkeling wordt gerealiseerd door het inhoudelijk samenwerken met partners, met het activiteitenprogramma en door nieuwe doelgroepen aan te spreken. Echter over de actieve inzet van kennisdeling is in het plan niet veel terug te vinden.

Er zijn wel diverse verbindingen buiten de kunstsector: Natuurmuseum Fryslân, de Rijksuniversiteit Groningen en de amateursector. Ook in het maatschappelijk programma worden enkele projecten genoemd buiten de kunstsector. Een onderbouwde uitwerking mist en de commissie adviseert, gezien het maatschappelijk engagement van Noorderlicht, meer aandacht te besteden aan een visie op duurzame verbindingen buiten de kunstsector.

Aanbeveling

De commissie is enthousiast over de nieuwe plannen van Noorderlicht en adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 90.000 per jaar
AANGEVRAAGD:	€ 95.000 per jaar
ADVIES:	€ 95.000 per jaar

28

Nootstroom

Inleiding

Stichting Nootstroom organiseert projectmatig producties waarbij professionele musici uit Friesland en omstreken worden samengebracht. Klassieke musici in Friesland zijn niet verenigd in een collectief. Nootstroom verenigt internationale topmusici die kwalitatief hoogwaardige muziekvoorstellingen verzorgen. Nootstroom maakt voorstellingen met klassieke muziek waarbij concerten worden gecombineerd met andere disciplines zoals poëzie en lichtspel. Nootstroom speelt op plaatsen waar de gesubsidieerde orkesten veelal niet komen. Doel is de verhoging van muzikale kwaliteiten van (Friese) professionele musici. Tevens richt de stichting zich op scholing en ontwikkeling van amateurs om daarmee het culturele leefklimaat in het Noorden van het land te bevorderen. Men denkt een infrastructuur voor kleinschalige operaproducties te ontwikkelen zoals opera's die door Friesland reizen. Men wil verbinding met regionale culturele organisaties en (amateur)gezelschappen realiseren met daaraan gekoppeld cultureel erfgoed, hedendaagse componisten en taal. Men wil muziek van Friese componisten een professioneel podium bieden. Stichting Nootstroom is een relatief nieuwe instelling in Friesland, maar speelt ook elders in het land zoals in het Concertgebouw in Amsterdam en De Oosterpoort in Groningen. Eens in de vier jaar wil de Stichting zich richten op Blockbuster Projecten in de open lucht. Zo was men voor september 2020 bezig *Peter Grimes* te ensceneren aan de Waddenkust bij Paesens-Moddergat, een project met 180 medewerkers. Door de Corona crisis is dit project verschoven naar voor 2021, mogelijk 2022. Overigens

vallen de Blockbuster projecten *Peter Grimes* en *Het Zwanenmeer* buiten de subsidie aanvraag. De andere plannen voor 2021-24:

- Jaarlijks concerten met Stichting Koorproject Opus.
- Opera Rita in samenwerking met Stichting Opéry, een kleinschalige, korte komische opera van Gaetano Donizetti.
- In 2023 wordt een compositieprijsvraag uitgeschreven voor jonge componisten uit Europa
- en zeker ook uit Friesland.
- Tweejaarlijkse galaconcerten. In 2021 staat dit in het teken van Mozart en het concert in 2023 is gewijd aan Italiaanse opera.

Artistieke kwaliteit van het programma

De Commissie beoordeelt het vakmanschap van de organisatie als goed. Arnaud Oosterbaan is een gedreven musicus. Hij is de initiator van de Wad Opera *Peter Grimes*. Voor dit plan heeft de Stichting zich omringd met adviseurs als Jos Thie (locatie), Anthony Hermus (muzikale leiding) en David Lelieveld (Productieleiding). Een zeer goed uitgewerkt plan, dat veel zegt over de kwaliteit van de organisatie. Als vaste adviseurs werkt Oosterbaan met Anthony Hermus (dirigent) en Eva Stegeman (Concertmeester). Oosterbaan heeft ervaring met opera en orkesten. Daarnaast werkt hij in *Peter Grimes* met componist/regisseur/uitvoerend kunstenaar Paul Carr die een voortreffelijke *Fliegende Holländer* regisseerde bij de Reis Opera. De commissie waardeert het grote elan en de intense betrokkenheid die uit de aanvraag spreekt. De Commissie beoordeelt de zeggingskracht van de activiteiten als goed. Er wordt muziek geprogrammeerd in combinatie met een tweede discipline, zoals poëzie. Een operagala is aansprekend en een pocket opera trekt over het algemeen veel volk. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed. Conventies van de klassieke muziekwereld worden losgelaten. Men voert nieuw werk uit, zoals van Paul Carr in 2018 en Dan Forrest in 2019. Er staan composities op het programma van Rebecca Dale en de Deense Kim André Arnesen. Een inclusieve, informele aanpak zonder in te boeten aan kwaliteit. De commissie waardeert de internationale verbindingen en beoordeelt ook de vernieuwing van het aanbod als goed, zoals het werken met Friese musici en aankomend talent, een mooie inclusieve missie. De organisatie wil met haar initiatief musici die lesgeven weer terugbrengen in de praktijk. Men gaat ervan uit dat de opgedane kennis en bevoegdheid meegenomen wordt in de eigen beroepspraktijk en overgedragen wordt aan schoolklassen, koren en individuele leerlingen. Men bewaart de balans tussen toegankelijke en klassieke programmering, veelal nieuw werk. Men zet in op attractieve concepten voor breder publiek. Musici en publiek raken los van "hoe het hoort".

Professionaliteit en ondernemerschap

De Commissie beoordeelt het publieksbereik als goed. Nootstroom heeft over het algemeen goede bezoekercijfers. De concerten in het Concertgebouw Amsterdam, de Bonifatiuskerk in Leeuwarden, de Bovenkerk in Kampen en de Oosterpoort in Groningen waren redelijk tot goed verkocht. Ook voor het project *Peter Grimes* waren al snel vijftienduizend kaarten verkocht. Doelgroepen zijn divers: regulier

publiek dat van klassiek houdt en uitvoerenden en amateur muzikant/zangers. Bij de operaproductie wordt ook ingezet op de toerist en de toevallige passant. Voor *Peter Grimes* is een voortreffelijk marketingplan gemaakt. De commissie had die kwaliteit graag meer teruggezien in deze aanvraag. Partners zijn NDC-mediagroep, Merk Fryslân en het Blockbusterfonds, ANWB en NRC. De Commissie beoordeelt de toegankelijkheid op een enkele kritische noot na als goed. Goede speellocaties, toegankelijk voor mindervaliden. De programmering is toegankelijk zoals een operagala, een pocket opera en de combinatie met andere kunst disciplines. De commissie mist in de aanvraag een duidelijke uitwerking op hoe de activiteiten op praktisch en financieel niveau toegankelijk worden gemaakt. De organisatie heeft al een groot aantal partners op artistiek gebied en voor marketing. Stichting Koorproject Opus voor een jaarlijks evenement, Stichting Opéry voor een serie mini-opera's, Muziekkwartier Sneek stelt repetitieruimte ter beschikking. Ook werkt men samen met Theaterkerk Nes, Podium Frysk Klassiek en LF2028. Men heeft het plan voor vier nieuwe partners in 2024. Daarvoor zijn gesprekken gevoerd met DIFF Dans Centra, Internationaal Kamermuziek Festival Schiermonnikoog en met de Opera Studio in Amsterdam. De commissie meent dat het aanbeveling zou verdienen om ook samenwerking te zoeken met de Opera Academie van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en het Conservatorium van Amsterdam. Daarmee zouden kansen worden geboden aan in Nederland opgeleide zangers. Bij de Nationale Opera Studio zijn weinig Nederlanders betrokken en zij lijken een overladen programma te hebben. Voorts wil Nootstroom theaters in Nederland betrekken bij de programmering. De opmerking dat het een unieke situatie zou zijn om Friese professionele muziek en musici te profileren is niet heel duidelijk. Volgens de commissie zou er afstemming moeten komen met het NNO over speelplaatsen. Nootstroom stelt dat zij die plaatsen bespelen waar het NNO niet komt. Dit strookt niet met de werkelijkheid. NNO stond in seizoen 19/20 tweemaal in Sneek, speelt ook regelmatig in Friesland en heeft daar een taak

Codes

De Commissie beoordeelt de toepassing en intenties voor de drie codes als voldoende, mits er een duidelijke visie komt in het komende jaar. De commissie mist een duidelijke reflectie over de codes. Nu vindt de commissie in de aanvraag hier en daar een zin die de toepassing van de codes toelicht. De commissie vraagt zich af wat Nootstroom de komende jaren gaat doen aan diversiteit, inclusie en fair practice. Bij de eerste jaarlijkse rapportage eind 2021 verwacht de commissie een duidelijke reflectie op de toepassing van de codes. De commissie vraagt zich af of er binnen de Raad van Toezicht voldoende expertise bestaat over het vakgebied van concert en opera. De commissie beoordeelt de toepassing van de code diversiteit als bijna voldoende. Weliswaar speelt gastvrijheid een grote rol en staan de concerten open voor iedereen, ook voor mensen met een fysieke of mentale beperking. Duidelijkheid ontbreekt over de visie op deze code. Zeker daar waar het inclusie betreft. Bij de code fair practice scoort Nootstroom niet helemaal voldoende. De leden van de Raad van Toezicht en de Adviescommissie ontvangen geen beloning. Er zijn marktconforme vergoedingen voor orkestmusici volgens de CAO Vervangers Nederlandse Orkesten. Andere honoraria worden niet toegelicht.

Inhoudelijke Profilering

De commissie beoordeelt de talentontwikkelingstrajecten als voldoende tot goed, maar onduidelijk beschreven. De commissie vraagt zich af of de keuzedoelstellingen niet eerder op zichtbaarheid en internationale samenwerking van toepassing zijn. De commissie onderschrijft dat Nootstroom een broedplaats is voor talent in de eigen regio. Men biedt jonge studenten en net afgestudeerden een stageplaats in het orkest en past daar de meester-gezel code toe. Men doet kennis en ervaring op die in de eigen omgeving wordt uitgedragen. Ook talent voor productie, zakelijke leiding, techniek en horeca kan meegroeien. Hoe deze coaching plaatsvindt is niet bekend. Dit roept de vraag op of het aanbieden van speelplekken talentontwikkeling is in de ware zin. Er wordt niets gemeld over monitoring, bijscholing, resultaten, beoordelingen, gesprekken met docenten. De commissie verwacht bij de eerste rapportage een duidelijker geformuleerd plan. Het orkest zelf is de presentatie plek. Het stelt ensemblecultuur boven het individu.

Aanbeveling

De Commissie beoordeelt de intenties van de aanvrager als interessant en meent dat de Stichting een goede aanvulling is op de bestaande culturele infrastructuur in de Provincie. Wel ontvangt de commissie graag een toelichting op de codes en op het talentontwikkelingstraject. De commissie adviseert de aanvraag te honoreren met € 40.000 per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De aanvraag is door de commissie positief beoordeeld, maar valt onderaan de B Categorie. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviserende rol ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 0

AANGEVRAAGD: € 50.000 per jaar

ADVIES: € 40.000 per jaar

29

Oerol

Inleiding

Oerol is het bekendste locatietheaterfestival van Nederland en bestaat sinds 1982. Het trekt jaarlijks ruim 50.000 bezoekers naar Terschelling die daar genieten van theater, muziek, beeldende kunst en mengvormen daarvan. Het festival is een vaste waarde in het Nederlandse theaterklimaat. Oerol is het festival van het landschapstheater met een rijke traditie. Publiek, natuur en kunst zijn de pijlers van Oerol. Wetenschap wordt daar nu aan toegevoegd. In de komende jaren wil Oerol vooral aanjager van veranderingen, 'actor of change' zijn. Daartoe zal de organisatie steeds meer activiteiten ontplooiën buiten de festivalperiode om, gericht op onderzoek door kunstenaars op de gebieden van natuurbehoud, bewustwording en sociale thema's als diversiteit en inclusiviteit.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. Het vakmanschap is groot, in veel opzichten is Oerol een voorbeeldig, zeer professioneel georganiseerd festival. De zeggingskracht blijkt uit een grote waardering van voorstellingen die ook door de omgeving en de context zeer aanspreken bij het publiek. Daarbij zorgen de locatie en de vaak jonge makers voor een ervaring die met recht oorspronkelijk en uniek mag heten. Door een uitgebreid netwerk en door veel met jonge makers te werken is vernieuwing vrijwel constant merkbaar bij Oerol. In de programmering zijn al jarenlang prikkelende en verrassende parels te vinden. Oerol put uit een ruim arsenaal van vaste bespelers als Orkater, Noord Nederlands Toneel, Oostpool, Rudolphi Producties, Artemis, Maas Theater en Dans, Schweigman&, George en Eran

Producties, Het Houten Huis, Via Berlin en de PeerGrouP. Zij komen naar Terschelling met nieuwe producties die veelal gemaakt zijn op of voor het eiland, maar ook vaak later in het seizoen een theatertournee krijgen. Naast deze min of meer bekende namen is de laatste jaren nog sterker dan voorheen de nadruk op jonge theatermakers komen te liggen. De traditie van Oerol staat vernieuwing geenszins in de weg, maar is intrinsiek onderdeel van de programmering. Het bieden van nieuwe toekomstperspectieven en het bouwen aan een leefbare toekomst wordt nog meer dan nu het vertrekpunt van het festival. Het landschap moet van decor transformeren naar inhoudelijk vertrekpunt voor de ontwikkeling van nieuwe kunst. De focus wordt daarbij verlegd naar een interdisciplinaire benadering, nog meer dan de afgelopen jaren al het geval was. De missie wordt verdiept. Het landschap nam altijd al een prominente plaats in, maar wordt nog nadrukkelijker als uitgangspunt genomen in de artistieke benadering waarbij perspectieven op een leefbare aarde leidend zijn in de programmatische keuzes. Het waddenlaboratorium wordt in samenwerking met de Waddenacademie uitgebouwd tot een meerjarig, jaarrond programma. In samenwerking met Staatsbosbeheer wordt verder gewerkt aan projecten die ook naar wal gaan. In het verleden is Oerol wel eens verweten dat het zijn machtspositie gebruikt in financiële onderhandelingen met jong talent. In zijn plannen voor de nabije toekomst meldt Oerol dat de organisatie inzet op de kernwaarden van de Fair Practice Code: Solidariteit, transparantie, duurzaamheid, diversiteit en vertrouwen. De organisatie geeft ook aan op welk punt er nog werk aan de winkel is: de nascholing van medewerkers.

Professionaliteit, ondernemerschap en publieksbereik

Oerol scoort goed als het gaat om ondernemerschap, bereik en professionaliteit. Het is een grootschalig evenement dat hooggewaardeerd wordt door bezoekers. Sterk ondernemerschap blijkt uit de inkomsten die voor driekwart door de organisatie zelf wordt gegenereerd uit recettes, horeca, pacht, sponsoring en incidentele bijdragen van fondsen. De toegankelijkheid van Oerol is meerledig. Het evenement zelf is in veel opzichten laagdrempelig, maar de bezoeker moet wel budget hebben. Oerol bezoek je immers voor een aantal dagen waardoor een festivalbezoek niet goedkoop is. Om Oerol toegankelijker te maken gaat het festival samenwerken met de community achter de Quiet 500; het is een Innovatieve invulling van de code diversiteit. Oerol biedt de mogelijkheid voor bezoekers om een 'toegift' te doneren, een kaartje voor iemand met een smallere beurs. Een sympathiek idee. Dat het publiek al jarenlang vergrijst, is een groot aandachtspunt voor de festivalorganisatie die goed weet hoe het publiek is samengesteld en waar het vandaan komt. Oerol werkt toe naar een groei van 30 % publiek in 2024 dat voor het eerst op Oerol komt en jonger is dan veertig jaar. Dit wil men bereiken door aanpassing van de toon van de marketingcampagne, gedifferentieerd prijsbeleid en door jongerenarrangementen aan te bieden. In de aanvraag is gemeld dat Oerol 'nu al' 7000 nieuwe bezoekers per editie trekt. Vanaf wanneer dit het geval is en tot welke leeftijdscategorie deze behoren is niet bekend. Mogelijkheden voor blinden en doven zijn nog in de verkennende fase en het toegankelijk maken van de locaties voor mensen die slecht ter been zijn staat geagendeerd, maar strand en duinen zullen altijd lastig blijven. De commissie is positief over pogingen tot het meer divers maken van de eigen organisatie. De 'Creatieve Partnerschappen' lenen zich daar uitstekend voor.

Talentontwikkeling en internationale samenwerking

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling en internationale samenwerking als goed. Oerol heeft een prachtig palet van samenwerkingspartners en is onderdeel van het Noordelijk netwerk voor professionele talentontwikkeling. Oerol heeft zijn eigen inmiddels befaamde Atelier, een plek voor talentontwikkeling op het gebied van locatietheater en werkt hierin ook samen met Over het IJ en Station Noord. Oerol werkt veel met jonge kunstenaars en voor de jonge theatermakers is dat zeer waardevol ook al omdat ze vooral op Oerol en ook op Over het IJ verzekerd zijn van veel publiek, meerdere keren per dag kunnen spelen en dus flink wat meters kunnen maken. Internationaal trekt Oerol al jarenlang aandacht en wordt met regelmaat uitgenodigd voor advies. Oerol bracht afgelopen jaren verschillende makers zoals Lucas de Man in contact met partners in het IN SITU netwerk wat ook voor beginnende makers als Johannes Bellinkx een springplank is gebleken doordat het veel aandacht genereerde van programmeurs in het buitenland. Het Europese LAND-project, een samenwerking tussen kunstenaars, wetenschappers en organisaties die het landschap beheren, laat zien dat er bij Oerol sprake is van ontwikkeling en deling van kennis. Regelmatig zijn er internationale seminars op Oerol, zoals de International Society for the Performing Arts bijeenkomst in 2018 en het LAND-seminar in 2019. Ook is Oerol in gesprek met het Moengo Festival in Suriname over het delen van kennis en mogelijke uitwisseling van makers. Daarnaast heeft Oerol de ambitie om het Waddenlaboratorium internationaal te profileren om daarmee een verbinding tussen kunst, wetenschap en publiek te maken.

Aanbeveling

De commissie is enthousiast over Oerol en de nieuwe plannen en adviseert de aanvraag te honoreren met € 350.000 per jaar. Daarmee blijft de zeer substantiële provinciale bijdrage aan Oerol behouden. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in te adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 350.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 450.000 per jaar

ADVIES: € 350.000 per jaar

30

Open Stal

Inleiding

Open Stal is een kunstroute die elk jaar gedurende vier weken in Oldeberkoop georganiseerd wordt en rond de 9.000 bezoekers trekt. Kenmerkend voor Open Stal is dat dorpsbewoners hun 'stallen' oftewel woon- en werkruimtes openstellen om kunst te presenteren. Zo'n 45 kunstenaars exposeren op 25 binnen- en buitenlocaties, zoals de stal van een boerderij, de school, de kerk, galleries, garages en tuinen. Verschillende disciplines zijn vertegenwoordigd en men werkt jaarlijks met een thema. Daarnaast is er een flankerend programma met muziek, literatuur, poëzie en theater. Open Stal bestaat bijna vijftig jaar en is daarmee de oudste kunstroute van Nederland. De organisatie krijgt hiervoor ook waardering. Men ontving de Zilveren Anjer van het Prins Bernard Cultuurfonds Friesland en de Hendrik Aaldrinkprijs als het belangrijkste evenement in 2019 in 22 plattelandsgemeentes. Het doel van de Stichting Open Stal is om jaarlijks evenementen te organiseren die het culturele leven van Oldeberkoop activeren en aantrekkelijk maken voor streekbewoners en cultuurzoekers uit het hele land. Daarbij wil men zoveel mogelijk dorpsbewoners betrekken. Open Stal wil kunst tonen van hoge kwaliteit: verrassend, innovatief, spraakmakend en nieuw en tegelijk laagdrempelig. Men richt zich zowel op de ervaren kunstliefhebber als op mensen die nog niet of nauwelijks met kunst in aanraking zijn gekomen. Open Stal ziet hierin voor zichzelf een emancipatorische rol. Een aparte plek in de activiteiten van Open Stal neemt de 'Parkbossen Kunstroute van de Verweesde beelden' in. De door Roodbaard ontworpen parkbossen rond Oldeberkoop zijn de afgelopen

jaren gereconstrueerd en voorzien in een wandelroute van vijf kilometer langs veertien kunstwerken. Sommige daarvan hadden elders geen plek meer en worden hier 'opgevangen'. De komende jaren zal een kunstenaar uitgenodigd worden om met een kunstinbreng de beleving te versterken. De organisatie bestaat uit een negenkoppig bestuur dat ook de leiding heeft over de uitvoerende werkzaamheden. Enkele bestuursleden met een kunstachtergrond bepalen de artistiek-inhoudelijke kwaliteit en selecteren de deelnemende kunstenaars, in samenspraak met externe deskundigen. De kunstenaars zijn afkomstig uit de regio, uit Nederland en soms uit het buitenland. Zij worden geselecteerd op eindexamenexposities van academies en via exposities in galleries en musea. Het bestuur wordt bij de uitvoering bijgestaan door zo'n 175 vrijwilligers. De komende jaren wil Open Stal vooral blijven wat het is: een kunstroute langs bijzondere locaties in Oldeberkoop. Men zoekt vernieuwing door bijvoorbeeld meer cross-overs van beeldende kunst met andere disciplines te programmeren en specifieke opdrachten aan kunstenaars te verstrekken. Daarnaast breidt men het flankerend programma uit met een filmweekeind en lezingen over beeldende kunst.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de algehele artistieke kwaliteit van Open Stal als goed. Open Stal bestaat bijna vijftig jaar en dat is een grote verdienste, zeker voor een organisatie die gerund wordt door vrijwilligers. De selectie van kunstenaars, de wijze van exposeren, de website, catalogus en logistiek tijdens de exposities getuigen van professionaliteit en vakmanschap. Er is bij het bestuur sprake van zelfkritisch vermogen dat resulteert in het steeds verder artistiek verbeteren van het evenement, wat gedeeltelijk lukt vanwege het bescheiden budget. De laagdrempeligheid en open sfeer van Open Stal maken de expositie zeer toegankelijk. De formule van kwalitatief gemiddeld goede kunstwerken op bijzondere locaties langs een route heeft zeggingskracht. De jaarlijkse 9.000 bezoekers bewijzen dat Open Stal zijn publiek weet te binden. Ook de deelname van het grote aantal vrijwilligers duidt op zeggingskracht bij omwonenden. Doordat Open Stal al zo lang bestaat en er steeds gewerkt wordt met het concept van kunst in en rond bijzondere locaties opgesteld door dorpsbewoners, is de artistieke signatuur herkenbaar. Continuïteit speelt een belangrijke rol. De commissie adviseert de organisatie om het unieke karakter van het concept 'kunst in context' meer zichtbaar te maken in de publiciteitsuitingen en op de website. De commissie waardeert de kunstroute. Hiermee krijgt beeldende kunst een meer permanente aanwezigheid wat versterkend werkt voor het artistieke imago van Oldeberkoop. De organisatie zoekt vernieuwing vooral in verbetering van zijn kernactiviteiten en bijvoorbeeld in het ontwikkelen van een filmweekeinde passend bij het thema. In 2018 heeft Open Stal succesvol samengewerkt met Stichting O18 aan een talentontwikkelingsprogramma voor beeldend kunstenaars getiteld *Verhalen in het landschap*. Open Stal spreekt de wens uit dit vaker te willen doen wat de commissie toejuicht. De commissie verwacht dat de organisatie de komende jaren met het verstrekken van nieuwe opdrachten aan kunstenaars de kwaliteit nog verder zal weten te verhogen.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en het ondernemerschap van Open Stal als goed. Open Stal heeft een bereik van gemiddeld 9.000 bezoekers en vindt dat voldoende, gelet op de capaciteit van het dorp Oldeberkoop. Daarnaast zijn er zo'n 700 vrienden die de organisatie financieel ondersteunen en de bekendheid van Open Stal vergroten. Het aandeel 50-plussers onder de bezoekers is tamelijk hoog; jongeren weet men moeilijker te bereiken. De website is mooi en helder, maar zou meer 'couleur locale' kunnen laten zien, zoals de exposities van kunst in de locaties. Er is echter geen sprake van een doortimmerd marketingplan. De commissie adviseert hier de komende periode meer aandacht aan te besteden. Open Stal is een toegankelijk evenement, ook in de entreekosten. Kinderen en dorpsbewoners hebben gratis toegang. Er is een aparte kioskverkoop van kunst met een kleine prijs. Er zijn witte fietsen en een rolstoel beschikbaar voor minder-valide bezoekers. Open Stal werkt vooral met de lokale gemeenschap en dat is bepalend voor het succes. Soms werkt men op projectbasis samen met andere partijen.

Inhoudelijke profilering: Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. Open Stal laat zien Meidwaan, Mienskip en Meertaligen serieus te nemen. Oldeberkoop is met zijn omgeving het middelpunt van de activiteiten en Open stal heeft een belangrijke positie in het lokale sociale leven. Het evenement vindt plaats op een vaste plek en trekt ook publiek uit de regio. De betrokkenheid van de omgeving is zeer groot, temeer ook omdat de expositie plaatsvindt in 'de stallen' van de dorpsbewoners. Open stal heeft een belangrijke toegevoegde waarde voor de lokale gemeenschap. Daarnaast zorgt de bemoeienis van de organisatie met de Parkbossen voor een duurzame bijdrage aan de leefomgeving. Open Stal organiseert een aantal educatieve activiteiten rondom de kunstroute voor kinderen en wil in de toekomst ook kunstenaars laten werken met de gehele bovenbouw. De commissie raadt de organisatie aan de komende tijd meer aandacht te besteden aan de visie op educatie, ook als strategie voor de toekomst.

Inhoudelijke profilering: Zichtbaarheid

De commissie beoordeelt de zichtbaarheid als voldoende. De ongeveer 45 deelnemende kunstenaars komen uit het hele land en zo'n vijf daarvan uit het buitenland. Open Stal is niet per se op Friese kunstenaars gericht, hoewel deze wel deelnemen. Open Stal is redelijk bekend als langst bestaande kunstroute van het land, maar speelt geen rol van betekenis in de landelijke of internationale kunstsector. Open stal lijkt vooral een lokale aangelegenheid met een regionale uitstraling. De aandacht voor het Frysk Eigene komt vooral in het flankerend programma tot uitdrukking met Friese programmaonderdelen zoals Friese en Stellingwerper schrijvers en dichters.

Codes

Op de Code cultural governance scoort Open Stal een onvoldoende. Het bestuur doet alles zelf. Er is – door budgettaire beperkingen – geen ruimte voor een betaalde coördinator of directeur. Tot nu toe evalueerde het bestuur zichzelf, de commissie raadt Open Stal echter zeer aan op korte termijn toezicht te organiseren op het functioneren van het bestuur. Op de Codes diversiteit en Fair practice scoort Open Stal voldoende. Open stal heeft een sterk emancipatorische lokale rol. Open Stal kan de kunstenaars door beperkingen in het budget vooral een podium bieden en geeft reis- en onkostenvergoedingen. Voor speciaal gemaakt werk is een vergoeding van maximaal 2500 euro mogelijk. Men hanteert een laag provisiepercentage bij verkoop (20%). Het bestuur is van goede wil, maar de commissie raadt aan ook hier de komende jaren meer aandacht aan te besteden.

Aanbeveling

De commissie is positief over de kwaliteiten van Open Stal en waardeert de inspanningen op het gebied van talentontwikkeling en educatie die uitzonderlijk zijn voor een organisatie die gerund wordt door vrijwilligers. Ondanks een beperkt budget slaagt de organisatie er in de artistieke kwaliteit telkens te verhogen. Door de constant hoge kwaliteit en de tastbare maatschappelijke impact is de commissie van mening dat Open Stal thuishoort in de provinciale kunstinfrastructuur van de provincie. De commissie adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 25.000 per jaar
ADVIES:	€ 25.000 per jaar

31 Oranjewoud Festival

Inleiding

Oranjewoud Festival (OF) is een jaarlijks meerdaags festival voor klassieke muziek op uiteenlopende binnen- en buitenlocaties van Parklandschap Oranjewoud en omliggende plaatsen zoals Heerenveen, Mildam en Katlijk. Het is geschikt voor zowel kenners als nieuwkomers en hanteert als missie het huidige en vooral het toekomstige publiek in hart en hoofd te raken. Daarvoor is meer nodig dan hoogwaardige concerten organiseren. In de natuur gaat de concertetiquette overboord. Door het geruis van bomen en het gekwetter van vogels ontstaat een totaal ervaring waarbij bezoekers de muziek als het ware kunnen ruiken, zien en voelen. Klassieke muziek krijgt nieuwe verschijningsvormen. Een ondergrondse bunker uit de Koude Oorlog wordt het decor voor een post-apocalyptische muziekvoorstelling. De Eco Kathedraal, een natuurkunstwerk van Louis le Roy in Mildam geeft ruim baan aan een experimentele compositie. De jongste festivalbezoekers werken in de Kinderproeftuin aan hun eigen opera. Het festival organiseert talentontwikkeling door samenwerking met het Prins Claus Conservatorium en Station Noord, het netwerk voor ontwikkeling van podiumkunsttalent in het Noorden. Het Festival draagt sinds 2019 het EFFE label, een Europees kwaliteitsstempel voor opmerkelijke kunstenfestivals. Tijdens het OF vinden er ruim honderdveertig concertactiviteiten met meer dan tweehonderd

uitvoerders en ruim dertig randprogramma's. Plaats. Een greep uit de plannen voor de komende vier jaar:

- Opdrachtcompositie aan Mayke Nas voor de Eco Kathedraal.
- Voor de Uitkijktoren De Belvédère maakt Aspasia Nasopoulou een compositie voor saxofoons en slagwerk.
- Er gaat een werk in première van Alexander Raskatov, uitgevoerd door het Noord Nederlands Orkest.
- Er komt een project voor acht luidsprekers en elektrische cello.
- Gitarist Aart Strootman componeert een vervolg op zijn watercompositie Floating.
- Er zijn gesprekken met November Music over nieuwe muziek voor kinderen.
- OF streeft naar risico, innovatie en verrassing en een bezoekersaantal van 27.500 in 2024.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt het vakmanschap als zeer goed. Artistiek leider Yoram Ish-Hurwitz is een ervaren uitvoerend musicus en organisator. Hij wordt ondersteund door zakelijk leider Immie Jonkman. De commissie acht dit een zeer capabel directieteam. Het feit dat Ish-Hurwitz in Oranjewoud woont zorgt voor extra draagvlak. Door het grote netwerk komen hier beroemde artiesten zoals Nigel Kennedy, Wanderer Trio, Stegreif Orchester, Jerusalem Quartet en Anne Sofie von Otter. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als zeer goed waarbij de versmelting met de natuur zorgt voor een speciale beleving. Sterk is de herwaardering van traditionele programma's in nieuwe vormen, multiculturele uitingen en actuele invloeden waarbij OF onder meer samenwerkt met Holland Festival en Holland Baroque. Men wil verhalen vertellen over culturen in harmonie naast elkaar. De grenzen van de westerse klassieke muziek houden niet op bij Europa. OF creëert vrijplaatsen en maakt bewust ruimte voor muziekprojecten zonder vooropgesteld plan met als kader: integriteit en authenticiteit. In de aanvraag zijn veel projecten die van oorspronkelijkheid getuigen. Slechts een deel daarvan zijn in dit advies opgenomen. De commissie beoordeelt de vernieuwing als zeer goed. Vernieuwing geeft nieuwe betekenissen aan oude tradities volgens de aanvrager. OF kent veel wereldpremières met composities van David Lang, Julia Wolfe, Michael Gordon, Andriessen en Vanessa Lann. Noord Nederlands Orkest neemt de prestigieuze wereldpremières voor haar rekening, zoals het werk Future Perfect van Vanessa Lann en in de toekomst het werk Bells van de Russische componist Alexander Raskatov. OF creëert veel ruimte voor technologische en muzikale innovatie, verstrekt veel opdrachten aan Nederlandse componisten en ondersteunt zangeres Cora Burggraafs zoektocht naar nieuwe invalshoeken in de liedkunst. OF stelt zich tot doel een van de nationale wegbereiders van klassieke vernieuwing te zijn en maakt dat glansrijk waar.

Professionaliteit & Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als zeer goed. OF richt zich op drie publieksgroepen die ze definiëren als 1) Culturele avonturiers, 2) Klassieke Muziek liefhebbers en 3) Families met kinderen. De Proeftuin is het eerste station van het Festivalbezoek en na de rondgang ook weer het laatste. Activiteiten met onder meer interviews in Museum Belvédère dragen bij tot verdieping. Voor jongeren van twaalf tot achttien jaar is er het Notenkrakers-programma. De jaarlijkse Rabobank Familiedag trekt veel muzikale nieuwkomers. In 2021 wordt de Kinderproeftuin enkele dagen voor het festival geopend voor basisscholen uit heel Fryslân. Bezoekers worden betrokken bij de programmering en kunnen na afloop hun mening geven. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als zeer goed. Er is samenwerking met diverse maatschappelijke organisaties zoals Voedselbank, VluchtelingenWerk, Leergeld, Jeugdfonds Cultuur en natuurlijk met onderwijs. De Commissie heeft bewondering voor de maatschappelijke betrokkenheid. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als zeer goed. Partners zijn onder meer Noord Nederlands Orkest, Oosterpoort Groningen, de PopFabryk (Klanklânskippen), Museum Belvédère, Station Noord, Prins Claus Conservatorium, Holland Festival, Oorkaan, Wonderfeel, Festival Classique, Nederlands Vioolconcours in Utrecht en Splendor in Amsterdam, naast internationale partners als: PODIUM Festival (Duitsland), Liszt Academie Budapest (Hongarije) en Musica (België). De commissie beoordeelt de toepassing en intenties voor de Code cultuur als voldoende. De wil is er, maar er moeten nog enkele regels worden bijgesteld, zoals een bestuurlijke rapportage in het jaarverslag. De taakvaststelling van de bestuurders, vacatures en een rooster van optredens worden openbaar gemaakt in 2020. De commissie beoordeelt de toepassing van de Code Diversiteit als voldoende. OF heeft voor bestuur, publiek, financiële en fysieke toegankelijkheid een duidelijke visie. OF zet zich in voor mensen aan de rand van de samenleving. Culturele diversiteit en inclusie worden uitgewerkt. De commissie heeft de indruk dat men oprecht bereid is de codes toe te passen. De commissie beoordeelt de Code Fair Practice als voldoende. Honoraria zijn redelijk en er wordt gestreefd naar het volgen van de CAO.

Maatschappelijke Impact

De commissie beoordeelt de binding met Friesland als zeer goed. Het Festival heeft een breed draagvlak in de omgeving. Het Festival is een bindende factor voor publiek, medewerkers en musici. Met name voor gezinnen is het een buitengewoon prettige ambiance. Het is een inspirerende plek voor musici. Het zeventiende-eeuwse landgoed heeft veel binnen en buitenlocaties en vormt daarmee een ideale setting voor laagdrempelige en hoogwaardige concerten. Men refereert aan Fries verleden, heden en toekomst. OF neemt een vooraanstaande plek in op het gebied van klassieke muziek naast het NNO, Spanga, Nootstroom, Campus Muziekacademie Fryslân, de Bach Akademie en het Internationaal Kamermuziekfestival op Schiermonnikoog. Gezamenlijk is de Werkgroep Fries Klassiek opgericht. De commissie waardeert de inzet voor gezamenlijkheid zeer. OF faciliteert toerisme, lokale en regionale economie en is een prachtige promotie voor Fryslân. De locatie is goed bereikbaar, ook vanuit de Randstad. De commissie beoordeelt de sociale duurzaamheid als zeer goed. OF gelooft dat kunst en muziek in het bijzonder een wezenlijk onderdeel vormt van de menselijke samenleving, vanwege de intrinsieke en de instrumentele waarde die zij kan innemen. Kunst en cultuur dragen bij aan

een stabiele, functionerende maatschappij waarin voor iedereen plek is, zoals de aanvrager dit zo treffend verwoordt. OF is een bindende factor in de provincie. Het festival omringt zijn publiek met liefde. De commissie beoordeelt de educatie als zeer goed. OF biedt een uitgebreid educatieprogramma met onder meer:

- De Proeftuin waarin alle optredende ensembles een kort voorproefje geven van hun concert met uitleg. Daar is ook ruimte voor jong regionaal talent en prijswinnaars van het Prinses Christina Concours. Verrassingsoptredens, een picknick setting, de terrasjes en het restaurant bieden een prettige festival sfeer.
- De Kinderproeftuin: gericht op anders denken, beter presteren en sociaal gedrag, bewegen, kennis vergaren, ontspannen en genieten.
- In de Kinderproeftuin is een speciaal OF Festival voor kinderen van vier tot twaalf jaar.
- Workshops voor kinderen: *Opera Xpress, Music Factory, Kakafonieorkest en Hands-on*.
- Het randprogramma omvat workshops voor publiek door festivalmusici, bedoeld als inleiding op de concerten. Ook zijn er workshops voor amateurmusici en inleidingen door de zogeheten Schatbewaarders. In 2021 stelt OF een educatiemedewerker aan. De commissie is onder de indruk.

Aanbeveling

De commissie heeft zeer veel waardering voor de activiteiten en de visie van Festival Oranjewoud. De instelling heeft een grote landelijke en internationale uitstraling en is uniek in de provincie Fryslân. De commissie adviseert de aanvraag te honoreren met € 400.000 per vier jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 0

AANGEVRAAGD: € 120.000 per jaar

ADVIES: € 100.000 per jaar

32

Peter de Grote Festival

Inleiding

Het Peter de Grote Festival is een elf dagen durende, jaarlijkse kamermuziekserie in Noord-Nederland. Het Festival vindt plaats in de zomer en is gekoppeld aan een internationale Summer Academy voor getalenteerde jonge strijkers, pianisten en zangers. De concertreeks wordt gecombineerd met lezingen, arrangementen en excursies. De artistieke leiding is in handen van pianist Paul Komen. Het Festival ruimt een grote plaats in voor de in hun ogen onterecht vergeten componisten. Het Festival heeft een aantrekkingskracht voor toeristen. Het ontwikkelen van de muzikale potentie van de jonge deelnemers aan de Summer Academy behoort tot de speerpunten van het Festival. Het Festival is nauw verbonden met de initiatiefnemer – het Prins Claus Conservatorium – dat in 1997 het Festival voor het eerst organiseerde. In 2007 fuseerde het Festival met de Muzikale Zomer. Het Festival wordt altijd thematisch geprogrammeerd. Het Festival is met sponsors en concertlocaties geworteld in Groningen en Drenthe. Men wil nu uitbreiden naar Fryslân. Relevant voor Friesland zijn de plannen om de programmering en activiteiten uit te breiden. Tot nog toe zijn er in enkele plaatsen concerten geweest, zoals in Beetsterzwaag en Sint Jacobiparochie. Men heeft de volgende plannen:

- Een concert speciaal gericht op kinderen (toegang gratis)
- Een concert met repertoire van Friese componisten
- Een compositieopdracht waarbij Friese gedichten op muziek worden gezet
- Een concert rondom Eleven Cities Fountains, het eerste jaar bij fontein De Oortwolk en de Martinikerk

Jaarlijks bekijkt men welke concerten waar in Fryslân kunnen worden gerealiseerd, zo mogelijk gecombineerd met cultuurtoeristische arrangementen. Ook de Summer Academy deelnemers zullen in Fryslân optreden.

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit als matig tot voldoende. De artistieke leiding is in handen van pianist Paul Komen, als hoofdvakdocent verbonden aan het Prins Claus Conservatorium (PCC). In de aanvraag ontbreken visie en ambitie van de artistiek leider. Gerenommeerde docenten komen van het conservatorium, de artistieke en zakelijke leiding zijn professionals eveneens verbonden aan het PCC. Gezien de begroting worden professionals kennelijk betrokken vanuit het conservatorium. Er wordt lesgegeven door internationaal gerenommeerde docenten. De commissie heeft geen inzicht gekregen in welke gerenommeerde musici les geven of optreden. Publiek lijkt geïnteresseerd in de openbare klassen en onbekend werk. Het toont zich betrokken bij jong talent en wil graag op deze manier een kijkje in de keuken nemen. Er is een goede verhouding met de landelijke pers, radio 4 en Podium Witteman. Het Festival besteedt veel aandacht aan het uitvoeren van werken van componisten die onterecht in de vergetelheid zijn geraakt. Het combineren van onbekend met nieuw werk wakkert de nieuwsgierigheid aan en heeft een grote aantrekkingskracht op het publiek. De commissie betreurt het dat er geen voorbeelden worden genoemd. Men kiest ervoor om de concerten te geven op karakteristieke locaties zoals de Care concerten in samenwerking met het lectoraat Lifelong Learning van het Universitair Medisch Centrum Groningen. Zes studenten spelen voor zieke patiënten. Uit onderzoek is gebleken dat muziek veel doet met zieke patiënten. De commissie heeft waardering voor dit initiatief. Behalve de uitbreiding naar Friesland ziet de commissie weinig aanzetten tot vernieuwing. Is er een visie op innovatie, op de digitale ontwikkelingen? Men zet in op gekwalificeerde mogelijkheden voor talentontwikkeling, maar licht dat niet toe. De commissie ziet geen uitwerking van de plannen in Friesland. Welke Friese componisten worden uitgevoerd? Zijn er workshops? Welke dichters worden getoonzet? Hoe ziet het kinderconcert eruit? Wat gebeurt er rond de Fountains? Er worden geen namen genoemd van artiesten en docenten. De commissie is teleurgesteld in de uitwerking van plannen.

Aanbeveling

De aanvraag van het Peter de Grote Festival scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6 sub i, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG: € 0

AANGEVRAAGD: € 25.000 per jaar

ADVIES: € 0

33

Pier21

Inleiding

De methode Lelieveld noemen ze het bij Pier21. En dat is niet zo vreemd.

Voormalig theatertechnicus David Lelieveld is een verhalenverzamelaar. Door zijn nieuwsgierigheid, bevlogenheid en zijn vermogen om de juiste mensen hiervoor te enthousiasmeren, weet hij de verhalen die hij in zijn dagelijkse leven tegen komt om te zetten in aansprekende theatervoorstellingen. Daarbij moet het wel gaan om wat mensen serieus bezighoudt, aldus Lelieveld in een interview: "In theater moet voor mij altijd iets echts zitten, verhalen van echte mensen en noodzaak. De wereld zien door de ogen van mijn kinderen of juist mensen die veel ouder zijn dan ikzelf, is een van mijn favoriete ingrediënten." Daarbij speelt geschiedenis vaak een rol. "The past is my experience, the future my responsibility, is een van mijn drijfveren: een bijdrage leveren aan een betere wereld voor nu en later vind ik belangrijk."

Met zijn voorstelling *De emigrant* vestigde Pier21 zijn naam in 2013. Inmiddels zijn we meer dan tien voorstellingen verder en is Pier21 niet meer weg te denken uit de Noordelijke provincies. Hun *Feteranen* uit 2015 werd na vele succesvolle Friestalige opvoeringen, in een Nederlandse vertaling door Het Volk in het hele land gespeeld. *Koning van het Grasland* uit 2017, in coproductie met Toneelgroep Jan Vos, werd ook buiten het Noorden een groot succes. Voor de komende vier jaren heeft Pier21 de volgende voorstellingen of concepten in ontwikkeling:

- *Kneppelfreed* in regie van Jos Thie over de positie van de Friese taal anno nu
- *Tot slaaf* gemaakt over de rol van Friesland in het slavernijverleden
- Jaarlijks verhalenavonden

- *Kanoet over de Wadden* wordt met vier gezelschappen in het buitenland geproduceerd
- *Zalm* is het vervolg op *Kanoet* en wordt gemaakt in Friesland, maar ook twee keer geproduceerd in het buitenland

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. David Lelieveld is een theatervakman, en heeft zich sterk ontwikkeld als een krachtige, inventieve leider en weet heel trefzeker in te spelen op interesses van het publiek. Hij is een heel goede productie leider, toont veel maatschappelijke betrokkenheid wat blijkt uit de thema's van voorstellingen van Pier21 als voltooid leven, biodiversiteit, boeren, natuur en milieu. De kracht van de universele onderwerpen is groot zet het publiek aan tot denken en weet daarbij ook te ontroeren. Pier21 heeft een artistieke raad met toneel auteur Bouke Oldenhof, regisseur Jos Thie en Karin Netten, voormalig directeur van Kameroperahuis Zwolle. Pier21 heeft inmiddels een sterk artistiek en veelzijdig netwerk opgebouwd met schrijvers als Tjeerd Bisschoff en Marijke Schermer, makers als Jeroen van den Berg, Maarten van Hinte en jong talent Janneke de Haan, spelers als Helmert Woudenberg, Joke Tjalsma, Paul R. Kooij, componist Syste Pruiksma, historicus Geert Mak en wetenschapper Theunis Piersma. Het artistiek profiel van Pier21 is helder en goed verwoord. Dit type theater is bijzonder in Friesland, maar ook daarbuiten. Pier21 gaat vooral geïnspireerd verder op de ingeslagen weg en levert met de 'methode Lelieveld' een bijzondere bijdrage aan het Nederlandse theaterklimaat, ook al omdat hij, en dat is bepaald niet alledaags, verschillende generaties van theatermakers en publiek bij elkaar weet te brengen.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. Lelieveld is een bevlogen cultureel ondernemer. Hij kent alle mogelijke speelplekken in Friesland en praat met iedereen om voor zijn voorstellingen optimaal aandacht te generen. Dat resulteert in prachtige bezoekecijfers en een zeer groot aandeel, vijftig procent, eigen inkomsten. De voorstellingen krijgen een maximale spreiding via dorpshuizen, theaters en verschillende andere locaties. Pier21 heeft een grote naamsbekendheid in Friesland, maar ook in Groningen. Voorstellingen zijn vaak voortijdig uitverkocht. Pier21 is zeer toegankelijk, goed betaalbaar en bijna altijd dicht in de buurt want Pier21 komt overal. Het gezelschap onderhoudt talloze samenwerkingsverbanden binnen de sector maar ook daarbuiten. Zo wordt er samengewerkt met de Noordelijke Dagblad Combinatie, met bibliotheken, onderzoekers als Theunis Piersma, de Rijksuniversiteit Groningen, Van Hall Instituut en De Friesland Zorgverzekeraar. Kenmerkend voor Pier21 is daarbij dat vele samenwerkingsverbanden organisch tot stand komen bij het ontwikkelen van nieuwe producties. De invulling van de Codes diversiteit en inclusie, alsook de Code Cultural Governance acht de commissie voldoende. Bij de Fair Practice Code meldt Pier21 deze te volgen 'binnen haar mogelijkheden' wat toch niet helemaal helder overkomt. Wel worden er vergoedingen gehanteerd volgens de CAO Theater en Dans.

34

Internationaal Kamermuziekfestival en Festival Jong Talent

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. Pier21 is Fries geworteld en bespeelt de dorpshuizen en locaties in de gehele provincie met verhalen die nauw verbonden zijn met de omgeving, vaak ook in de Friese taal. Pier21 weet thematiek, publiek, schrijvers, acteurs en ondernemers in Fryslân met elkaar te verbinden. Daarbij is de aanleiding meestal niet een artistiek uitgangspunt, maar betrokkenheid bij de inwoners van de provincie. Lelieveld bezit de gave om mensen aan het praten te krijgen over het alledaagse, de worsteling met vernieuwing, de hang naar het verleden of de liefde voor hun geboortegrond. Daardoor gaan de voorstellingen van Pier21 altijd over thema's uit de hedendaagse samenleving die voor veel mensen herkenbaar zijn. Pier21 maakt ook educatieve voorstellingen met veel succes zoals *Kanoet* dat in 2019 maar liefst 150 keer is gespeeld. De opvolger, *Zalm*, is een coproductie met Garage/TDI uit Assen waarbij opnieuw wordt samengewerkt met het Natuurmuseum in Leeuwarden.

(Inter)nationale samenwerking

De commissie beoordeelt de (inter)nationale samenwerking en het delen van kennis als goed. Pier21 maakt coproducties met diverse andere gezelschappen zoals Toneelgroep Jan Vos, Garage TDI en werkt ook samen met Tryater. *Kanoet* over de Wadden is een succesvolle productie met een groot educatief belang waarin kinderen leren over de relatie tussen de Wadden en ecosystemen in Afrika en Siberië. De voorstelling kwam tot stand in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee en wetenschapper Theunis Piersma. De voorstelling is in 2019 ook in Duitsland op scholen en in theaters gespeeld in samenwerking met de Landesbühne Niedersachsen. Inmiddels is Pier21 uitgenodigd om in Denemarken de mogelijkheden voor een Deense productie te onderzoeken en zijn er contacten met organisaties in Rusland en Mauritanië. In de komende vier jaar wil Pier21 *Kanoet* met vier gezelschappen in het buitenland maken. *Zalm* is het vervolg op *Kanoet* en wordt gemaakt in Friesland, maar ook twee keer geproduceerd in het buitenland, waarvan eenmaal in Duitsland. Door de wijze waarop deze producties tot stand komen wordt veel kennis gedeeld.

Aanbeveling

De commissie is zeer positief over de aanvraag van Pier21 en adviseert deze volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 250.000 per jaar
ADVIES:	€ 250.000 per jaar

Inleiding

Het Internationaal Kamermuziek Festival (IKS) en Festival Jong Talent (FJT) vormen samen de voor- en najaarseditie van Kamermuziekfestivals Schiermonnikoog. Twee organisaties die elkaar versterken met een identieke brandcode: het eiland als voedingsbron en katalysator van een intensere muziekbeleving. Het IKS is een zesdaags kamermuziekfestival waar musici uit binnen en buitenland concerten geven voor muziek- en natuurliefhebbers met bekende en minder bekende werken van de 19e eeuw tot nu. In het FJT staat (inter)nationaal jong toptalent centraal in een masterclasstraject voor viool, altviool, cello, piano en sinds 2019 ook ensembles. Voor het publiek zijn er openbare masterclasses en concerten van winnaars/ finalist van toonaangevende concoursen en zelfstandig opererend jong talent. Het FJT heeft speciaal oog voor Fries talent. Beide festivals hebben een randprogrammering bestaande uit lezingen, muziekdocumentaires, natuurexcursies en sterrenwandelingen. Met gemiddeld 64 concerten in twaalf dagen en ruim 150 musici per jaar groeide Kamermuziekfestival Schiermonnikoog uit tot een van de grootste kamermuziekfestivals in Nederland. IKS beleeft binnenkort de twintigste editie en FJT de tiende. Deelnemende musici zijn onder meer Thomas Beijer, Jan Brokken, Leo Samama, Frits Zwart en Jan van den Bossche. Emma Rekers leidt het Festivaalkoor voor de vijfde maal en zet vermaarde docenten in als Jan Wijn, Jeroen Reuling, Philippe Graffin, Jard van Nes en Gary Hoffmann. De komende jaren onderzoekt men

groeimogelijkheden en een bredere samenwerking met name in de provincie Fryslân; er komen meer speelplekken en daarmee een groter rendement voor jong talent. Met de titel "De wereld op een eiland" wil men de wereld naar Schier brengen en Schier naar de wereld. De strandbeesten van beeldend kunstenaar Theo Jansen worden naar Schier gehaald. Voor de komende jaren staan thema's op het programma, zoals Mein Wunschkonzert (Thomas Mann) en bijdragen van Geert Mak. Het boek *Onvoldoende liefdesbrieven* van bioloog Goldschmidt staat hierbij centraal. Klimaatjournalist Jelmer Mommers levert een bijdrage over de kwetsbaarheid van de natuur. Dit toont de maatschappelijk betrokkenheid en relevantie van het festival. De Commissie had hier ook wel enkele namen of ensembles verwacht die zijn geboekt voor de komende periode.

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt het vakmanschap als goed. De aanvraag maakt een zeer solide indruk en is deels gericht op uitbreiding van de activiteiten ook op het vasteland van Friesland en het werven van nieuw publiek, zowel uit de provincie als daarbuiten. Aanvragers werken met professionals in de artistieke en zakelijke leiding. Georges Mutsaerts is een ervaren organisator en zakelijk leider van diverse muziekevenementen, waaronder Wonderfeel. Met hem werken zeer gekwalificeerde artistieke mensen als cellist Jeroen Reuling, artistiek directeur en gastcurator pianist Caspar Vos. De organisatie engageert gerenommeerde musici voor masterclasses en uitvoeringen op het eiland. De concerten hebben een hoge kwaliteit. Men weet sponsors aan zich te binden en de gemeente Schiermonnikoog draagt een mooi bedrag bij. De commissie beoordeelt de zeggingskracht als goed tot zeer goed. Bezoekers geven aan dat het bijwonen van het festival een onvergetelijke ervaring is. Ze roemen de frisse omgeving en het heilzame van de combinatie muziek en natuur. De commissie beoordeelt de oorspronkelijkheid als goed, vooral door de gekozen thema's en de verbinding tussen muziek, rust en cultuur met lezingen die aansluiten op de natuur. Dat draagt bij aan het welbevinden van bezoekers en uitvoerenden. De commissie beoordeelt de vernieuwing als voldoende tot goed. Men wil speelplekken uitbreiden voor jonge musici. Er is begeleiding voor jonge musici zoals psychologisch, fysiologisch, faalangst. Er is een klinisch psycholoog beschikbaar. In de programmering is niet zoveel mogelijkheid tot vernieuwing, maar er kan wel nieuwe muziek worden uitgevoerd.

Professionaliteit & Ondernemerschap

De Commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. De groei van het publiek is begrensd door de capaciteit. Het festival is altijd uitverkocht en ook het JTF verheugt zich in een snelle groei. De festivals willen 25 procent meer publiek trekken in de komende periode. Door parallelle programmering kan de capaciteit nog iets worden verhoogd. Publiek komt uit heel Nederland, houdt van de natuur, heeft financiële middelen en is overwegend boven de zestig. Het bereiken van een jongere publieksgroep is een wens, maar binnen het huidige budget een zeer ambitieus streven.

Tijdens FJT is er wel aansluiting met jongeren zoals studenten van kunstvakopleidingen. De Conservatoriumstudenten krijgen vijftig procent korting op de activiteiten. Oeds Jongma, voormalig hoornist van het Noord Nederlands Orkest en muziekdocent in Friesland, gaat een plan uitwerken om Friese jongeren naar het FJT te krijgen. IKS continueert de samenwerking met The Publicity Company in Amsterdam. Er worden kortingsarrangementen aangeboden in samenwerking met plaatselijke hotels en horeca. Er is zeer goed contact met media. De commissie beoordeelt de toegankelijkheid als goed. De samenwerking met Twin Travel, een reisorganisatie voor visueel gehandicapten wordt gecontinueerd. Concerten zijn toegankelijk voor mindervaliden. De ouderen worden ieder jaar uitgenodigd voor een zondagmiddagconcert en worden begeleid door Zorg en Welzijn. De commissie beoordeelt de samenwerkingsverbanden als zeer goed en varieert van plaatselijke ondernemers, reisaanbieders, tot RABO Bank en Natuurmonumenten. De commissie is onder de indruk van de lijnen die de festivals hebben met diverse organisaties en opleidingsinstituten: Internationaal Vocalisten Concours, het Liszt concours, het Prinses Cristina Concours, Koningin Elisabeth Concours, de Akademie van het Koninklijk Concertgebouw Orkest, de Cello Biënnale, YPF Piano Competitie, Wonderfeel, Oranjewoud, het Grachtenfestival,, Dutch Classical Talent en vele andere organisaties op het gebied van begeleiding van jong talent.

Codes

De Commissie beoordeelt de toepassing van de Codes en de intenties tot aanscherping als voldoende. Er worden volgens aanvrager in de komende periode taken vastgesteld voor de leden van de Raad van Toezicht en een rooster van optredens. Het genre is niet gewild bij een multicultureel publiek. Men probeert wel te programmeren met het oog op cultureel divers, maar men komt van nul. IKF neemt niet-westerse muziek op in de programmering. Dat deed men al eerder met Caravan van Julian Schneemann, Maarten Ornstein met de Libanese zangeres Rima Khcheich. Ten aanzien van componisten wordt naar een gender balans gezocht. Er wordt gestreefd naar meer diversiteit in de RvT en in het vrijwilligersbestand. De teams van het Festival worden behoorlijk beloond. Er zijn groeimogelijkheden. De vaste medewerkers hebben door het jaar heen twee dagen werk. Vrijwilligers krijgen reis- en verblijfkosten en maaltijden en worden goed verzorgd. Integriteit en vertrouwen zijn gewaarborgd zodat musici en deelnemers zich veilig kunnen voelen. Voor musici hanteert men een ondergrens van 265 euro per optreden, volgens de Sena norm, exclusief reis en verblijf. Men heeft het voornemen om de honoraria die nog niet marktconform zijn te baseren op de CAO Toneel en Dans.

Zichtbaarheid

De Commissie beoordeelt de zichtbaarheid als goed. Podium Witteman en Radio 4 besteden ruime aandacht aan IKF en JTF. De commissie acht de festivals een cultureel visitekaartje voor Fryslân. Het publiek komt voor tien procent uit de provincie en dus vooral uit het hele land. Men wil meer inzetten op publiekswerving op het vasteland van Fryslân. Er is een interessante randprogrammering met lezingen, muziek, natuurwandelingen en excursies. De Commissie beoordeelt de cultuurtoeristische waarde als goed tot zeer goed. Het eiland is de voedingsbron en de katalysator. Een verblijf op het eiland is goed voor hotels, restaurants, tickets, fietsverhuur, taxi's. De 2800 bezoekers leveren dus een grote bijdrage aan de economie. Het festival is zeer

goed ingebed in de gemeenschap. Veertien procent van de negenhonderd eilanders bezoekt het festival en zijn heel blij met het aanbod dat in de stillere periodes plaatsvindt. De commissie beoordeelt het Frysk Eigene als goed en IKF levert een bijdrage aan de gewenste positionering van Schier als eiland van rust en natuur.

Internationale samenwerking

De commissie beoordeelt de Kennisdeling en Ontwikkeling als goed. JTF heeft een groot internationaal belang. Jong talent komt uit de hele wereld. Zij studeren bijvoorbeeld aan de Juilliard School of Music in New York of het Curtis Institute in Philadelphia en aan gerenommeerde instituten in Israël, Japan en China. Het niveau van het festival en het jong talent traject is van hoog internationaal niveau. De festivals hebben een grote naam in Nederland en dat imago wordt versterkt door het betrekken van internationale artiesten en docenten. Men richt zich ook steeds meer op Duitsland en België. De commissie beoordeelt de verbinding buiten de kunstsector als voldoende tot goed. Door de randprogrammering legt men verbinding met biologen, historici en schrijvers.

Aanbeveling

De commissie heeft waardering voor deze solide aanvraag, die getuigt van kennis van zaken, liefde voor het métier, passie en een warm hart voor jong talent. De commissie adviseert de aanvraag volledig te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 35.000 per jaar
ADVIES:	€ 35.000 per jaar

35

Sense of Place

Inleiding

Sense of Place stimuleert, produceert en ontsluit permanente en tijdelijke beeldende kunst en ontwerpprojecten aan de waddenkust, in de eerste instantie in Friesland, later wellicht ook oostwaarts. Deze projecten “vertellen het verhaal van dit gebied met zijn unieke landschap en cultuur en de strijd met – en liefde voor de zee.”, aldus de organisatie. Sense of Place staat onder leiding van Joop Mulder, oprichter van Oerol, en is ontstaan vanuit de beeldende kunst op het festival op Terschelling. Het kenmerkende van de projecten is dat de kunst een relatie aangaat met de omgeving: een ‘sense of place’. De organisatie constateert – in contrast met de bijzondere waarde van landschap en cultuur van het gebied - een sociaaleconomische achterstand van de waddenkust en zijn bewoners. De missie van Sense of Place is om de regio opnieuw tot leven te brengen door met kunstprojecten de unieke kwaliteiten van het gebied zichtbaar en aantrekkelijk te maken voor een groot en breed publiek, van bewoner tot lokale ondernemer en cultuurtoerist. Ook wil men de werkgelegenheid stimuleren en bijdragen aan natuur- en landschapsbescherming. Dat strategisch investeren in kwaliteitskunst en cultuur een regio (economisch) kan helpen te ontwikkelen bewijzen Europese voorbeelden als het Ruhrgebied, Bilbao maar ook Terschelling (Oerol), aldus de organisatie. Het project stagneerde de afgelopen jaren door de weerbarstige praktijk van het realiseren van kunst in de openbare ruimte. In dit meerjarenplan wordt daarom een nieuwe aanpak geïntroduceerd. De belangrijkste veranderingen zijn een intensieve samenwerking

met LF2028 in de Triënnales, waarbij iedere drie jaar nieuwe kunstwerken worden gepresenteerd en op organisatorisch vlak door menskracht en expertise te delen. Verder stelt men een 'Artistic Board' in die de regie over de programmering heeft. Ook beperkt de organisatie het aantal grote 'iconische' projecten ('Icons'), brengt de realisatie en de uitvoeringskosten van de projecten en het beheer ervan onder bij 'eigenstandige' derde partijen en richt de focus op kleinere en middelgrote projecten ('Treasures'). Men start een Fringeprogramma waarbij kunstenaars, ondernemers en organisaties bottom-up zelf projecten kunnen ontwikkelen, binnen het kwaliteitskader van Sense of Place. De programmering voor 2021-2024 is een continuering van gerealiseerde projecten. Voor de Triënnale 2022 wil Sense of Place drie nieuwe 'icons' realiseren, deze werken, zoals *Terp fan de Takomst* bij Blije van kunstenaarscollectief Observatorium, zijn al in ontwikkeling. En ook na 2022 zijn er concrete plannen voor nieuwe 'icons', zoals *Dijk van 'n Wif* van Nienke Brokke. Voor de 'treasures' voor 2022 en verder zijn diverse kunstenaars bekend en ontwerpen in de maak. Enkele werken en kunstenaars waren al op Oerol in een voorstadium te zien.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de plannen als een krappe voldoende. De commissie waardeert dat Sense of Place de kwaliteiten van de Friese waddenkust wil benadrukken en er nieuwe vitaliteit aan wil geven. De commissie betwijfelt echter sterk of dat bereikt zal gaan worden. In de plannen ontbreekt een doortimmerde artistiek-inhoudelijke visie op het waarom van het realiseren van kunst in het noordelijk kustgebied. De doelstelling om met kunst- en ontwerpprojecten de culturele kwaliteit – de verhalen, het erfgoed, het landschap – van deze regio zichtbaar en aantrekkelijk te maken voor een groot en breed publiek, wordt niet verder uitgewerkt. De organisatie lijkt kunst voor een belangrijk deel als een middel te benaderen om problemen als armoede en achterstand in de regio op te lossen en als aanjager te dienen voor toeristische en economische ontwikkelingen. Sense of Place definieert artistieke kwaliteit als "datgene wat een relevante kennersgroep (de Artistic Board) als kwaliteit ervaart." Wat de Artistic Board onder kwaliteit verstaat wordt echter niet uitgelegd en dat maakt deze definitie oncontroleerbaar. Daarbij wordt ook de artistiek-inhoudelijke keuze van de betrokken kunstenaars niet gemotiveerd. Het realiseren van (semi) permanente kunst in de openbare ruimte vraagt speciale kennis en vakmanschap en komt doorgaans in samenspraak met veel (overheids) partijen en bewoners tot stand. Dat vraagt een goede en concrete uitwerking van de onderlinge rollen en verhoudingen tussen de partijen. De commissie adviseert Sense of Place het opdrachtgeverschap, het toekomstig eigendom en beheer van de kunstwerken, evenals de werkwijze, de artistieke en productionele begeleiding grondig uit te werken. Daarnaast had de commissie graag concrete voorbeelden gezien van de partijen die de uitvoering en de kosten van de kunstwerken op zich gaan nemen. De afgelopen jaren is een aantal projecten opgeleverd. Sommige van deze en nog te realiseren kunstwerken hebben zeker zeggingskracht, zoals de foto- en verhalenroute *Bildstars en Eigenheimers* en het geplande werk *De Streken* van Marc van Vliet dat de bezoeker de getijden laat

beleven. Deze werken reageren op hun omgeving. De commissie kan echter in het beschikbare beeldmateriaal geen consistente kwaliteit ontdekken. Om binnen de werkwijze van Sense of Place te passen dienen kunstwerken op zijn minst een duidelijke relatie met de omgeving aan te gaan. Dat is zeker niet het geval bij alle kunstwerken. Of is wellicht de exacte locatie minder van belang en kan Friesland als geheel dienen als locatie? Dit zou verklaren waarom het kunstproject op de scheepsbouwlods in Makkum onderdeel uitmaakt van Sense of Place. Het gebrek aan consistentie in kwaliteit in combinatie met het ontbreken van een duidelijke definitie van kwaliteit en de wisselende mate van locatiegebondenheid leiden tot een moeilijk herkenbare signatuur.

Vernieuwing in deze discipline is niet eenvoudig. Al sinds de jaren zestig maken kunstenaars landschapskunst, ook in Nederland, regelmatig met expliciete nadruk op locatie-specifieke kenmerken en op grotere schaal. Sense of Place verhoudt zich daartoe op een gemiddeld niveau.

Aanbeveling

De aanvraag van Sense of Place scoort niet hoog genoeg op artistieke kwaliteit. In de regeling is opgenomen dat op dit onderdeel een score van minimaal 'goed' is vereist. Om deze reden, artikel 1.6. sub i, is de aanvraag in de eerste ronde afgefallen en komt daarmee niet in aanmerking voor verdere beoordeling. De commissie adviseert de aanvraag niet te honoreren.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 270.000 per jaar
ADVIES:	€ 0

36

Simmerdeis

Inleiding

De missie van Simmerdeis is *Altijd beweging. Verrassen. Raken. Verdiepen. Samenkomen*. Bij de eerste editie van Simmerdeis in 2006 trok het festival 2500 bezoekers, bij de vierdaagse editie in 2019 stond de teller op 35.000. Simmerdeis is een laagdrempelig, gratis toegankelijk en duurzaam geproduceerd festival. Voor editie 2020 was het festival in gesprek met het dansgezelschap Xclusive Company uit Rotterdam en Knot on Hands (acrobatiek, BNG Circusprijs 2019, gezelschap is tijdens opleiding Codarts geformeerd). Twee gezelschappen zouden in residentie komen werken: Het clowneske circusgezelschap Cie Sacékripa en Het Houten Huis. Tof Théâtre stond op de lijst met Dans l'Atelier, een voorstelling met objecten en poppen, Ultima Thule met een straat installatie en Vincent de Rooij en Daan Mathot met hun paradevoorstelling *Af. In de tuin der Zintuigen* met *Restvorm*, Kunstenaarscollectief 7090 en Ultima thule was aanbod zonder woorden voor kinderen en verstandelijk beperkten. Het programma voor de komende vier jaar kent vier hoofdlijnen:

- **Professioneel 'aanbod zonder woorden** Simmerdeis wil het aandeel van dit type aanbod de komende jaren vergroten. Door moderne dans, fysiek theater, hedendaags circus, visueel aanbod met objecten en poppen, installaties en beeldende kunst te programmeren, maar ook door te coproduceren. Er is een netwerk opgebouwd met onder andere Circusstad Rotterdam, Circo Circolo, Korzo, TENT, Theater op de Markt (Hasselt/Neerpelt), HH Producties, Barak

Belgique/Assitej International, verschillende Artez opleidingen en International Puppet Festival Meppel.

- **Ontwikkeling van jonge professionals in de cultuur** Talentontwikkelingstrajecten met nieuwe makers uit Noord-Nederland in samenwerking met partners als Oerol, Meeuw, Tryater, Welcome to the Village, Explore the North met wie een uitwisselingsnetwerk is opgebouwd. Met PopFabryk (Friesland), Garage TDI (Drenthe) en Urban House (Groningen) wordt jaarlijks een speciaal programma samengesteld met makers in residentie. Het festival biedt ook plek voor onder meer de Illustere Figuren, Het Achterland en presentaties uit de koker van PopFabryk, Garage TDI, Urban House Groningen en Up North.
- **Verhalen over hier, nu en de toekomst** Community art, amateurkunsten, educatieve projecten, maar ook aanbod van Friese en Noordelijke professionals als Tryater, De Noorderlingen, Het Houten Huis en Pier21 of makers die voor de regio belangwekkende verhalen vertellen zoals Stichting Jan Vos, YoungGangsters en locatieprojecten als Finestra Aperta. De verhalen hebben een toekomst gerelateerde vraagstelling of verwachting waardoor de luisteraar zelf ook actiever gaat nadenken.
- **De pijler muziek brengt** bands die net tegen doorbreken aanzitten. Voor de periode 2021 - 2024 worden de volgende concrete plannen prijsgegeven: *Het Verdriet van de Zuiderzee*: een coproductie met De Lawei en Orkater over de economische en ecologische gevolgen van het verdwijnen van de Zuiderzee. En *Da's Kapitaal*: over de steeds maar groter wordende kloof tussen rijk en arm en de vluchtelingenstroom die dat oplevert. Een coproductie met in ieder geval De Lawei en mogelijk het Noord Nederlands Toneel. In coproductie met onder andere De Lawei uit Drachten en Theater De Kom uit Nieuwegein bouwt beeldend kunstenaar en theatermaker Judith Nab de installatie *Wat ik niet meer weet*. Nab was eerder in Friesland met het goed ontvangen *Mijn huis, de rest van de wereld en daarbuiten*, destijds mede door Tryater geproduceerd.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. Festival Simmerdeis wordt gedragen door de directeur en programmeur van De Lawei, Stef Avezaat en Inge Imelman. Hun netwerk, kennis en ambitie is groot. Dat is terug te zien in de plannen die voor de toekomst zijn uitgezet. Imelman is een zeer ervaren programmeur. Bij de programmering van Simmerdeis 2020 zijn ook Jelle Gietema, Susanne Visser betrokken. De commissie is van mening dat Simmerdeis een vakkundig gemaakt en kwalitatief sterk festival is. Voor jonge Friese makers is het een belangrijke speelplek. Zeggingskracht zit in de missie van Simmerdeis. Verrassen. Raken. Verdiepen. Een gratis festival kan bij uitstek goed verrassen en

verwonderen met mooie keuzes en dat gebeurt in Drachten. De signatuur van Simmerdeis is herkenbaar door een constante kwaliteit. Simmerdeis zelf schrijft: “De specifieke keuze voor fysiek en visueel aanbod, aanbod zonder woorden, geeft Simmerdeis een eigen plaats in het festivallandschap van Noord-Nederland. Met dit aanbod onderscheiden we ons van de andere festivals in de Noordelijke regio.” De commissie stelt hier wel vraagtekens bij. Dit gebeurt immers ook bij Noorderzon, Fries StraatFestival en Oerol. De lijn van het ontwikkelen van grote talige producties als *Het Verdriet van de Zuiderzee* en ziet de commissie niet terug in de vier pijlers die uitgezet zijn voor het festival. Dat draagt niet bij aan een oorspronkelijk profiel. De commissie vraagt zich voorzichtig af of de programmeurs met hun intenties, niet te veel willen. De programmering van Simmerdeis is altijd actueel en daarmee ook vernieuwend. De commissie ziet ook vernieuwing in de Innovatie Thema Dag. Het innovatiecluster Drachten is een internationaal werkend ecosysteem van samenwerkende hightechbedrijven en kennisinstellingen die vooroplopen met innovaties en concurrerend zijn in de wereldmarkt. Met bedrijven als Astron, DeWulf, Philips, XparVision en Stork ontwikkelt het festival een theatrale thematische proeftuin voor experiment, ontwerp en debat. Op het gebied van communicatie maakt het festival een app waarin ook gesproken tekst en beeldtaal een rol krijgt. Het traditionele programmaboekje verdwijnt.

Professionaliteit en Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en ondernemerschap als zeer goed. Het festival heeft een groot bereik dat nog jaarlijks groeit. De marketing en communicatie van Simmerdeis is gericht op drie punten: het merk Simmerdeis, in beeld herkenbaar aan de vrolijke koe, de voorstellingsmarketing en de ontwikkeling van publiciteitsmaterialen voor voorstellingen en evenementen die Simmerdeis zelf (co)produceert. Naast traditionele marketing zet het festival in op ambassadeurschap. Een gratis festival draagt bij aan de toegankelijkheid. Interessant is dat de organisatie een app ontwikkelt met een voorleestool waarmee gecommuniceerd gaat worden. Zo worden ook mensen die minder goed of niet kunnen lezen bediend. Het festival betreft ook mensen bij het maakproces, om zo de inhoudelijke toegankelijkheid te vergroten. Simmerdeis werkt op gedegen wijze samen met Tryater, Meeuw, Oerol, Welcome to the Village en Explore the North. In die samenwerking staat het ontwikkelingstraject van de makers centraal. In het gezamenlijk opgestelde document “netwerk professionele talentontwikkeling” wordt concreet benoemd dat het bestendigen van het jonge makers klimaat het doel is. De samenwerking is gericht op elkaar informeren, werkervaringsplaatsen bieden en samenwerken op het gebied van publieksonwikkeling. Bij publiekswerving werkt Simmerdeis samen met maatschappelijke organisaties, de scholen en het bedrijfsleven. Simmerdeis heeft de codes goed uitgewerkt. De Governance is op orde en het festival draagt sterk bij aan een inclusieve samenleving, Voor wat betreft Fair Practice gaat het festival aansluiten bij De Lawei, en daarmee wordt de CAO Nederlandse Podia gevolgd. Stagiaires en vrijwilligers krijgen vijf euro per uur.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed. Simmerdeis biedt een podium voor talent, en werkt op gedegen wijze samen met Tryater, Meeuw, Oerol, Welcome to the Village en Explore the North. Daarbij staat het ontwikkelingstraject van de makers centraal. Simmerdeis biedt jonge makers de ruimte om te bekwamen en te excelleren. Samen met genoemde partners en op Europees niveau met onder meer Korzo, TENT, Circuscoalitie is er ook aandacht voor (co) produceren en residentie plaatsen. Ontwikkeling van jonge professionals in de cultuur is een pijler van het festival. Simmerdeis draagt bij aan de talentontwikkeling door het bieden van presentatieruimte. In de programmering is dit goed terug te zien. Spelen voor groot publiek is voor veel makers een grote kans. Ook binnen de muziek biedt het festival professionele bands en groepen die binnen talentontwikkeling vallen. Het festival biedt plek voor onder andere de Illustere Figuren, Het Achterland en presentaties uit de koker van PopFabryk, Garage TDI, Urban House Groningen en Up North. Simmerdeis is een festival met aandacht voor maakruimte van coproducties waar een idee aan ten grondslag ligt. Jong talent kan zich daarbij ontwikkelen. Zo bekeken stelt de commissie dat er voldoende maakruimte is. Met zeven partners waaronder Meeuw en Tryater worden jonge makers ondersteund.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als goed. Simmerdeis is geworteld in de provincie en werkt nauw samen met andere Friese organisaties. De geografische spreiding is voldoende. Simmerdeis heeft geen satellietprogramma of nevenactiviteiten buiten Drachten maar is wel heel toegankelijk. De festivalorganisatie kijkt goed om zich heen en heeft aandacht voor de maatschappelijke leefomgeving. Zo is op de zondagmiddag met Simmersnein het terrein in handen van maatschappelijke en culturele organisaties. Diverse voorbeelden van activiteiten genoemd door Simmerdeis bevorderen een inclusieve samenleving, met de toegevoegde waarde van aandacht, respect en leren van elkaar. Twee concrete voorbeelden: de organisatie van de innovatie dag en de medewerking van de bewoners van Talant/Maartenswouden helpen mee met in de inrichting van het festivalterrein en draaien mee in de bediening. Via de cultuureducatie die de Lawei verzorgt op de meeste scholen voor primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs in Gemeente Smallingerland en enkele gemeenten daarbuiten, heeft het festival ook toegang tot een jonge doelgroep. Dat is een groot voordeel van de samenwerking tussen de twee partijen. In het plan wordt een aantal voorbeelden gegeven: “Xclusive Company uit Rotterdam zet met de dansscholen een urban ontwikkelingstraject op. Tof Théâtre gaat met jongeren aan het werk: hoe je eigen pop te maken. Us Nocht is het amateurgezelschap van Drachten. Onder begeleiding van theatermaker Janneke de Haan en Tryater krijgt de jonge regisseur Wytse Algra ruimte om een voorstelling te maken specifiek met jongeren. Dit traject werkt twee kanten op: de regisseur kan zich verder ontwikkelen en de jongeren krijgen een binding met het gezelschap dat onderhevig is aan vergrijzing.” Talentontwikkeling wordt hier onder de noemer van educatie meegenomen. De commissie mist hier een uitwerking over wat men wil bereiken.

Aanbeveling

De commissie is positief over Simmerdeis en adviseert de aanvraag te honoreren met € 50.000, - per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 50.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 100.000 per jaar

ADVIES: € 50.000 per jaar

37

Opera Spanga het Verona van Weststellingwerf

Inleiding

Opera Spanga brengt al meer dan dertig jaar maatschappelijk relevante operaproducties in een vitale relatie met de directe omgeving. De bevolgen artistieke leiding voorziet het genre voortdurend van nieuwe impulsen. In de woorden van de aanvrager toont het gelaagde en veelkoppige medium opera praktisch alles waartoe een mens in staat is en dus ook al zijn donkere kanten. De kernboodschap van de spannende en eigentijdse opera's laat niemand onberoerd. De beelden die worden gecreëerd hebben rechtstreeks betrekking op de oergevoelens over het paradijs, haat, hel, liefde, over angst voor de Apocalyps en doodsangst. Volgens Opera Spanga zijn al die thema's uitdagend voor de kenners, aantrekkelijk voor de liefhebbers en voor nieuwkomers. Voor publiek én makers. De producties van Opera Spanga worden stevast goed beoordeeld in de nationale en internationale pers. In de periode 2017-2019 speelde men 47 voorstellingen van zes producties, uitgevoerd op elf locaties in vier landen. De vier opera speelfilms zijn wereldwijd te zien via The Arts Channel, op buitenlandse tv-stations en bij iTunes. In 2019 verscheen het boek *Opera in het Weiland - 30 jaar rebellie in Spanga*. Vanaf 2020 richt Opera Spanga zich op mensen vanaf twaalf jaar. Er is een nieuwe locatie waar het hele jaar kan worden gewerkt. Spanga wil jongeren in schoolverband al vroeg kennis laten maken met een genre dat niet direct deel uitmaakt van hun belevingswereld. Ze worden gestimuleerd te reflecteren op hedendaagse thema's. In de talentontwikkelingstrajecten worden jonge zangers, muzikanten en makers

aangemoedigd om het medium opera te omarmen. Deze activiteiten vinden plaats onder de noemer Noordelijk Operahuis:

- Zomerproducties met jong talent en gevestigde namen voor volwassen publiek
- Een 2.0 versie van de zomerproductie voor onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs. De opera's zijn vakoverstijgend.
- Winterproducties in samenwerking met conservatoria
- Workshops voor jong talent met een door Spanga ontwikkelde lesmethode
- Belevingsprogramma's voor de onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de kwaliteit gemeten naar vakmanschap, zeggingskracht, oorspronkelijkheid en vernieuwing als zeer goed. Artistiek leider Corina van Eijk heeft een enorme staat van dienst. Zij heeft een rijke ervaring op het gebied van ontwikkeling van muziektheater en het geven van een ander perspectief in repertoire, waarbij zij altijd uitgaat van maatschappelijke vraagstukken. Soms lokt dat ook wel verschil van mening uit. Hun motto is: "Alles waar Opera Spanga haar scherpste en originaliteit aan te danken heeft, komt uit het werk zelf." Met deze gepaste bescheidenheid presenteren zij een heel sterk plan. De aanvraag is gelijk aan de visie van het gezelschap: inhoud boven vorm. Spanga werkt altijd met professionals die een immense toewijding hebben. Goede jonge zangers, professionele dirigenten, prima orkestmusici en adequate arrangementen van niveau. Spanga is een van de weinige producerende instellingen in Friesland en heeft een prachtige plaats verworven in het landelijk en regionaal cultuurklimaat. In het komend programma komen ook weer enkele klassiekers voor die overtuigend worden toegelicht door Corina van Eijk. *Carmen* in een 2.0 versie en *Don Giovanni: get your act together Boy!* Ook *Madame Scrooge* staat op het programma, alsook een *Otello* in een 2.0 versie voor scholieren over discriminatie in samenwerking met Tumba, hét kenniscentrum discriminatie en diversiteit in de provincie. Daarnaast maakt Spanga nog *Jefgeni Onegin* in de stal en *Opera Seria*, een dramaserie. Spanga heeft altijd een interessante invalshoek die stemt tot nadenken, nieuwsgierig maakt en aantrekkelijk is voor en de liefhebber en nieuw publiek. Veelal gaan de producties over maatschappelijke onderwerpen die iedereen blijven bezighouden zoals bloedwraak in *Anne & Zef* en het verlies van een kind in *Il Tabarro* over. *Redeloos, Reddeloos, Radeloos* wordt de nieuwe opera van Floris van Bergeijk en andere jonge Nederlandse componisten met een libretto van Jonathan Levi. *Don Giovanni* wordt met de nieuwe subtitel "Get your act together Boy" sterk fysiek. Spanga staat garant voor oorspronkelijkheid en verrassende producties. Van Eijk heeft als visie de delende gemeenschap na te streven in het licht van deze tijd, die beheerst wordt door de media. Alles is tijdelijk en dat scheidt onrust. Volgens Van Eijk moeten we op zoek naar wezenlijke ontmoetingen. Met een jaarrond programmering, een sterke focus op jongeren, een nieuwe behuizing en veel meer aandacht voor talentontwikkeling en educatie is er veel vernieuwing in Spanga. Het plan voor *Opera Seria* is goed bedacht: Een volledig gezongen dramaserie van zes afleveringen van twintig minuten met verhalen die zijn ontleend aan bestaande

opera's. Daarvoor worden schrijfteams uitgenodigd zoals Van Bergeijk/Levi. Live opnames gedurende drie weekends met publiek vinden plaats in Tilburg bij de Academy of Music and Performing Arts van Fontys. De voertaal is Engels zodat de te maken podcasts een internationaal bereik hebben.

Professionaliteit & Ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit op basis van publieksbereik, toegankelijkheid en samenwerking als zeer goed. Spanga heeft in de loop der jaren een trouw publiek opgebouwd van zesduizend bezoekers per jaar. Men reist van heinde en verre naar Spanga. De commissie heeft met vreugde kennisgenomen van de sterke focus op de leeftijdsgroep vanaf twaalf jaar, een prachtige nieuwe doelgroep. Er komt meer aandacht voor diversiteit en inclusie. Via hotels en vakantieparken probeert men mensen te bewegen naar de voorstellingen te komen. Men mikt op de toevallige passant, de toerist, familie van deelnemers aan cursussen en hun achterban, de cast. Er is goodwill bij de pers en er is een goede marketing. De prettige atmosfeer op de locatie is een grote factor in de toegankelijkheid. Spanga kent erg veel samenwerkingsverbanden zoals de Academy of Music and Performing Arts van Fontys in Tilburg, ARTEZ conservatorium in Zwolle en vele middelbare scholen en roc's, die ieder jaar met een nieuwe groep leerlingen naar een van de voorstellingen komen. Educatiepartners Kunst & COO, Keunstwurk en Leermeesters helpen om de scholen te bereiken en de programma's af te stemmen op jongeren. Met Tumba, het kenniscentrum voor discriminatiezaken, diversiteit en gelijkheid te Leeuwarden wordt samengewerkt aan de inhoudelijke en praktische uitvoering van de programma's. Andere samenwerkingspartners zijn onder meer: Het Noord Nederlands Orkest, provincie Drenthe en Het Oranjewoud Festival. Spanga exporteert Fries aanbod naar Teatru Salesjan in Malta. De reprise van *Anne & Zef* wordt geproduceerd samen met het Nederlands Philharmonisch Orkest en Syri Blue uit Tirana, Albanië. De reprise van *WAKE UP!* is een samenwerking met het Rosa Ensemble en podium Hoog Cruts, Limburg. Het Rosa Ensemble, NedPho en Syri Blue waren in de afgelopen vier jaar al partners.

Codes

De commissie beoordeelt de toepassing van de code cultuur als voldoende. Er is een bestuur-directie model. Het bestuur is verantwoordelijk. Intern en extern is er transparantie over taken, bevoegdheden en werkwijze. Bestuur reglementen worden opgesteld volgens de code. Er zijn evaluatiegesprekken. Bestuursamenstelling is op basis van profielen: bedrijfsmatig, politiek en kunst inhoudelijk. De functie van penningmeester en zakelijk leider wordt gescheiden. Men ontwikkelt momenteel modellen. De commissie beoordeelt de toepassing van de code Diversiteit als voldoende. Spanga is voor iedereen ook door de relatief lage entreprijzen in de nieuwe opzet. Men gaat zich richten op jongeren en publiek in de buurt. Men realiseert zich dat er meer naar cultureel divers publiek moet worden gezocht. De visie is goed maar er moet nog wat worden ingezet op inclusie en diversiteit. Ook de toepassing van de code fair practice krijgt een voldoende. Spanga werd tot 2012 door het Rijk gesubsidieerd en ontvangt sindsdien incidentele productiesubsidies. De Stichting onderschrijft de code en betaalt naar vermogen.

Voor fair pay is Spanga afhankelijk van ruimere financiële middelen. Spanga honoreert verblijf en maaltijden tijdens de lange zomerproductie. Spanga is niet altijd in staat geweest om marktconform te betalen. De medewerkers vragen niet de hoofdprijs. Veiligheid, kennisoverdracht en eerlijke samenwerking is belangrijk.

Maatschappelijke Impact

Alle producties worden in Fryslân gemaakt. Veel publiek komt uit de provincie. Spanga is belangrijk voor het culturele klimaat in Fryslân en uniek als operaproductent van nieuw werk en nieuwe vormen en visie. Het netwerk van de Vriendenstichting, de betrokkenheid van de buurt en het aantal vrijwilligers is veel waard en schraagt de verankering in de samenleving. Fryslân reist naar Spanga en ook het publiek daarbuiten heeft de weg naar Spanga gevonden. Met de thematiek die in de werken zelf zit draagt Spanga bij aan kennis- en waardeoverdracht. Een bezoek aan Spanga heeft grote impact. Men merkt dat de productie met veel liefde is gemaakt. De plaatselijke bevolking, veelal boeren, noemt het een extra dimensie dat Opera Spanga zo aanwezig is in de zomer. De sociale duurzaamheid zal zich gaan versterken door uitbreiding van samenwerking met scholen, jongeren en conservatoria. De educatie wordt geïntensiveerd. Spanga benadert de jongeren, met behulp van educatiepartners, alleen via de scholen. Ze komen in klassikaal verband. Alle scholieren krijgen, naast de voorstelling, een belevingsprogramma aangeboden, waarin zij reflecteren op thema's uit de voorstelling en onderzoeken wat dit voor hen persoonlijk betekent.

Aanbeveling

De commissie is zeer te spreken over de visie van Spanga op hun activiteiten en de focus op jong publiek en adviseert de aanvraag te honoreren met € 120.000 per jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunst infrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 140.000 per jaar
ADVIES:	€ 120.000 per jaar

38

Tryater

Inleiding

Met een geschiedenis van 55 jaar is Tryater een vaste waarde in Friesland en een uniek, want meertalig, theatergezelschap in het Nederlandse theaterbestel. Tryater is diepgeworteld in de Friese gemeenschap, produceert kwalitatief hoogwaardige theatervoorstellingen in de Friese en in de Nederlandse taal voor uiteenlopende doelgroepen van verschillende leeftijdsgroepen. Tryater wil met haar voorstellingen bijdragen aan de vitaliteit, innovatie, professionalisering en internationalisering van het Friese culturele klimaat en de meerstemmigheid van podiumkunsten in Nederland. Voor Tryater breekt een spannende periode aan nu Ira Judkovskaja na twaalf jaar afscheid neemt als artistiek leider en Tatiana Pratley haar functie overneemt. Judkovskaja maakte bij Tryater een prachtige start met haar grootschalige locatievoorstelling over de Elfstedentocht en heeft sindsdien zichzelf en het gezelschap sterk ontwikkeld. Zo is zij erin geslaagd om de Friese identiteit in een globale context te plaatsen met voorstellingen als *Wereldburgers van de Voorstreek en Doarp Europa*. Pratley zal als nieuwe artistiek leider uiteraard de nauwe verbondenheid met het publiek voorzetten en dit combineren met veel vernieuwende activiteiten, waarbij ruim baan gemaakt wordt voor jong talent en innoverende theaterconcepten zullen worden ontwikkeld. Zij heeft dit helder verwoord met een duidelijke visie met drie lijnen:

- onderzoek naar de impact van mondiale veranderingen op Fryslân
- meertaligheid als vertrekpunt
- inzet op wezenlijke verbinding met bestaand en nieuw publiek

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteiten van Tryater als goed. De voorstellingen zijn ambachtelijk, beeldend, talig en rijk, vaak fraai aangekleed en krijgen doorgaans goede reacties.

Tryater heeft tijdig en grondig nagedacht over de inzet van bekwame mensen op de juiste plek. De Friese wereldburger Tatiana Pratley is naar haar leidersfunctie toegegroeid bij Tryater en maakt mooie voorstellingen. Pratley kiest voor fraaie thema's: smeltende tradities, meerstemmigheid en wat we niet zien. Hiermee kan de nieuwe artistiek leider een eigen signatuur etaleren. Dat begint in 2021/22 al met *Under Wetter*, een reizende locatievoorstelling op ijsbanen. Tryater borgt het vakmanschap door uitsluitend te werken met professioneel opgeleide mensen. Pratley werkt voor de invulling van het activiteitenplan samen met schrijver Wessel de Vries, scenografen Janne Sterke en Sarah Nixon en regisseurs Sjoeke-Marije Wallendal, Karel Hermans en Aukje Schaafsma, waarmee Pratley het collectief Skoft&Skiiep vormt. Fanfare, in coproductie met Silbersee, lijkt veelbelovend. Zeggingskracht wordt bij Tryater getoetst op basis van onderzoek, de weerklank in de media en op social media. Op basis van eigen bevindingen en de weerklank in de media beoordeelt de commissie de zeggingskracht als goed. Zowel voor kinderen als voor volwassenen zijn de thema's actueel. Het spelen op locatie, het toelaten van de 'werkelijkheid' en het naar mensen toegaan spreken het publiek sterk aan. Met haar diepe wortels in de provincie, compleet met rayonhoofd!, en een constante activiteit is de zeggingskracht van Tryater groot. Ook zijn de voorstellingen altijd oorspronkelijk onder meer door de meertaligheid, maar dan wel in een vaak Europese context. De commissie is onder de indruk van de vernieuwende kracht van Tryater. De nieuwe artistiek leider is 'eigen kweek' en er is een vrijwel permanente opleiding van jong talent. Bovendien blijft Tryater zich voortdurend afvragen wat hun plek in de omgeving is, waardoor het gezelschap altijd in ontwikkeling is.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit van Tryater als zeer goed. De organisatie is gezond en heeft een scherp oog voor financiële risicobeheersing. De commissie is enthousiast over het voornemen over het idee van rayonhoofden: een poortwachter naar de verschillende lokale gemeenschappen, een sterk idee. Voor marketing hanteert Tryater het beproefde segmentatiemodel Mosaic en mede daardoor heeft men een goed inzicht in bestaand publiek en waar nieuw publiek te winnen valt. Er is een goede mix van online en offline en daarnaast onderhoudt Tryater veel persoonlijke contacten waarmee de marketing goed op orde is. Het is slim en efficiënt om een verkoopmedewerker in te zetten die ook voor PeerGroup en het Houten Huis de voorstellingen gaat verkopen wat ook de marketing nog verder kan verfijnen. Tryater heeft een laagdrempelig imago. Het gezelschap komt naar de mensen toe en is overal in de provincie aanwezig, natuurlijk in theaters, maar ook op locaties als de ijsbaan of snackbar. Tryater heeft in de loop der jaren een indrukwekkend netwerk opgebouwd. Hierin wordt in wisselende samenstelling op verschillende fronten samengewerkt. Voorbeelden hiervan: netwerk professionele talentontwikkeling (Oerol, Simmerdeis, Meeuw, Welcome to the Village, Explore the North), Pimp LF2028, Voorheen De Gemeente, Keunstwurk, New Noardic Wave, PopFabryk en Station Noord. Ook zijn coproducties voorzien met Het Houten Huis, PeerGrouP en het Noord Nederlands Toneel. De laagdrempeligheid

van Tryater is een vast gegeven met voorstellingen in de Friese taal en het spelen in de kleinste dorpsuizen in de hele provincie. De commissie is enthousiast over de zeer uitgebreide uitleg en de toepassing van de Codes voor Cultural Governance, Fair Practice en ook Diversiteit & Inclusie waarbij het artistieke uitgangspunt van meerstemmigheid vaak een expliciet onderwerp is in voorstellingen.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als zeer goed. De plannen zijn overtuigend verwoord en veelzijdig. De commissie constateert dat talentontwikkeling diepgeworteld is in de organisatie. Zelfs de nieuwe artistiek leider is eigen kweek. Het traject is indrukwekkend uitgewerkt op meerdere niveaus:

- ontwikkelingstrajecten voor afgestudeerde professionele makers
- eigen opleiding Jong Tryater, deze meertalige acteurs krijgen les van kunstvakdocenten
- ondersteuning voor jonge Friese collectieven
- opleiding en begeleiding van een Friestalige theaterschrijver
- Try This: theater maken voor jongeren
- uitwisseling met jonge talenten van Meeuw

De presentatieruimte voor de talenten is ingebed in de programmering, regie, artistieke leiding, schrijftalent en bij spelers. Alles komt aan bod bij de talentontwikkeling, Tryater presteert hierin voorbeeldig.

Maatschappelijke impact

De commissie beoordeelt de maatschappelijke impact als zeer goed. Binding met de provincie is niet alleen het bestaansrecht maar ook het dna van het gezelschap. Tryater komt en speelt overal. De elf rayonhoofden versterken die binding. Niet alleen bij het hoofdstuk educatie, maar ook elders in de aanvraagtekst blijkt dat bij Tryater educatie en talentontwikkeling verweven zijn met bijvoorbeeld trainingen en een jongerenparticipatietraject. Voorstellingen maken, kijken en bespreken, het is natuurlijk allemaal educatief en welhaast organisch verweven. Dat is ijzersterk. Educatief aanbod is beschikbaar in de categorieën 4 plus, 8 plus en 12 plus met kwalitatief sterk materiaal. De Friese taal is leidend in veel activiteiten, Tryater deelt kennis en ervaringen met gezelschappen die ook in minderheidstalen spelen zoals in Wales en Bretagne. Tryater schrijft in de aanvraag dat zij met hun activiteiten streven naar een blijvende verandering in de omgeving en dat hier onderzoek naar wordt verricht. De commissie zou hierover graag nadere toelichting willen ontvangen.

Aanbeveling

De commissie is enthousiast over de aanvraag van Tryater en adviseert deze te honoreren met € 1.500.000 voor vier jaar. Het toegekende subsidiebedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in te adviseren ook

zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG: € 323.000 per jaar

AANGEVRAAGD: € 450.000 per jaar

ADVIES: € 375.000 per jaar

39

VoorHeen De Gemeente

Inleiding

Kunstinitiatief VoorHeen De Gemeente (VHDG) vormt al twintig jaar een platform voor hedendaagse beeldende kunst in Leeuwarden. Het is een productie- en een presentatieplek voor jonge en mid-career beeldend kunstenaars. De nadruk ligt op het bieden van individuele talentontwikkelingstrajecten waarin nieuw werk gemaakt kan worden met ruimte voor experiment. Daarnaast is de hedendaagse kunst aanleiding voor ontmoeting en gesprek tussen kunstenaar, publiek, VHDG en samenwerkingspartners. VHDG wil vanuit een 'glokale' gedachte de globale thema's zoals bijvoorbeeld sociale ongelijkheid en klimaatcrisis aan het persoonlijke en de eigen omgeving verbinden. Met hun activiteiten wil VHDG bijdragen aan reflectie en kritisch denken. Daarbij zijn nieuwsgierigheid, verwondering, gelijkwaardigheid, empathie, humor en tolerantie belangrijke ingrediënten. Men voelt een grote verantwoordelijkheid dit in Fryslân te doen, vanuit de Friese wortels van het kunstinitiatief en omdat hedendaagse beeldende kunst relatief weinig vertegenwoordigd is in de provincie. De presentaties en projecten vinden plaats in Leeuwarden, in de gehele provincie Fryslân, elders in Nederland en in Europa. Zowel in de eigen vaste locatie Haniahof in Leeuwarden, bij samenwerkingspartners zoals festival Welcome to the village of het Fries Museum alsook in de publieke ruimte. VHDG bestaat uit een klein vast team van zes professionals, er is een programmacommissie die meedenkt en kunstenaars begeleidt bij de projecten. Verder beschikt VHDG over een netwerk van studenten en vrijwilligers dat

meewerkt in de uitvoering van projecten (Club VHDG). Voor de periode 2021-2014 richt VHDG zich op drie onderzoeksthema's.

- **Periferie: hoe opereren wij in Leeuwarden, Fryslân in de periferie van de kunstwereld en van Nederland?**
- **Translokaal: hoe verbinden we lokale contexten aan elkaar en wat kunnen we van elkaar leren?**
- **Publieke ruimte: onderzoek naar actuele kwesties in de publieke ruimte en welke unieke kansen kunnen we creëren in Fryslân?**

Deze onderzoeksthema's komen terug in de verschillende programmaonderdelen.

Een greep uit het programma 2021-2024: VHDG biedt vier artist-in-residence plekken met intensieve begeleiding per jaar in de Haniahof in Leeuwarden. Diverse exposities in de Haniahof. Een meerjarig internationaal samenwerkingsproject tussen de regio's Veszprém, Hongarije en Fryslân getiteld *Converging Sites*, waarbij kunstenaars onder meer samenwerken met lokale archeologen en bewoners.

Diverse tijdelijke projecten in de publieke ruimte, onder meer voortzetting van het al in 2018 gestarte kunst op de rotonde aan de Julianalaan in Leeuwarden.

Artistieke kwaliteit van het programma

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als goed. *Weest bevlogen* is het officiële motto van VHDG en de commissie ziet dit terug in de plannen. De organisatie hecht sterk aan artistieke kwaliteit en vakmanschap en dit komt goed tot uitdrukking in de samenstelling van het kernteam en de programmacommissie. Voor de kunstenaars met wie gewerkt wordt bestaat een doordachte lijst met selectiecriteria. Het scouten van kunstenaars gebeurt via (eindexamen) exposities en via het brede, landelijke netwerk van de leden van de programmacommissie. Daarnaast zijn er Open Calls en is het mogelijk dat kunstenaars zelf VHDG benaderen met plannen. De kwaliteit van de kunst die VHDG produceert en presenteert is over het algemeen goed. Alle disciplines komen aan bod, van sculptuur tot en met performance, de kunstenaar is daar richtinggevend in; een prima uitgangspunt. Met een project als SRV, waarbij een kunstenaar met een omgebouwde SRV wagen als residentie zes weken de provincie intrekt en nieuw werk maakt dat voortvloeit uit de omgeving en zijn bewoners, weet VHDG veel zeggingskracht op te roepen. Het gebruik van een SRV-wagen met al zijn associaties is verrassend en speels. De kunstenaar zoekt zijn publiek op en maakt nieuwsgierig. Ook de performatieve bijdragen aan bijvoorbeeld Welcome to the Village zijn opvallend en spreken het publiek aan. Het is knap hoe VHDG zichzelf blijft vernieuwen door het verzinnen van programma's en formats en daarbij steeds nieuwe samenwerkingspartners vindt. Zo gaat VHDG de komende periode samen met Kunsthuis SYB in Beetsterzwaag een Kunstkamp organiseren voor honderd kunstenaars met als doel artistieke en zakelijke professionalisering. Ook realiseert men nieuwe kunstprojecten in de publieke ruimte. Bestaande successen zoals de SRV-wagen en Floss worden onderzocht op huidige relevantie en vernieuwd. Vernieuwing gekenmerkt door eigenzinnigheid, speelsheid en humor is onderscheidend in de signatuur van VHDG. Er is veel ruimte voor experiment en projecten mogen ook mislukken. In 2020 voegen de directeur en programmameden

van Club VHDG nieuwe kunstenaars toe binnen de programmalijnen. De commissie vindt het jammer dat de namen van die kunstenaars nog niet bekend zijn, maar heeft er vertrouwen in dat VHDG de ingezette koers zal voortzetten. Op de codes scoort VHDG een voldoende. De zittingstermijnen van de bestuursleden worden binnenkort vastgelegd. Op het gebied van Fair Pay is men bezig met een inhaalslag. Tot 2019 was betaling nog niet volgens de richtlijn, wegens budgettaire beperkingen. Vanaf 2020 krijgen medewerkers betaald volgens Richtlijn presentatie-instellingen BK, met jaarlijks drie procent verhoging. Kunstenaars krijgen vanaf 2021 zeventig procent van het aanbevolen bedrag volgens de Richtlijn kunstenaarshonoraria.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de professionaliteit en het ondernemerschap van VHDG als zeer goed.

VHDG deelt het publiek op in twee groepen: de hoger opgeleide kunstliefhebber en een zeer diverse groep mensen die in het dagelijks leven niet of weinig in contact komt met kunst. Beide vindt VHDG belangrijk. Het publiek wordt benaderd via de projecten, die regelmatig in de leefomgeving van de tweede groep plaatsvinden zoals SRV of projecten in de publieke ruimte.

VHDG wil in de toekomst vaker activiteiten in de regio organiseren en gaat per project en vanuit de inhoud op zoek naar nieuwe publieksgroepen. Deze werft men via guerillacampagnes maar ook met een huis-aan-huis verspreide, handgeschreven ansichtkaart of supermarktoproepjes, educatie, via de kunstenaars met hun projecten in de lokale context en via nieuwe samenwerkingen. De commissie vindt dat VHDG zijn publiek goed op zoekt. Toegankelijkheid van de projecten wordt nagestreefd door projecten op locatie, gratis of weinig entreekosten te heffen, toegankelijk taalgebruik in publieksteksten en gastvrijheid bij activiteiten. De samenwerkingen zijn vanuit de inhoud gedreven en duurzaam, VHDG is een uitstekende netwerkorganisatie. De commissie juicht toe dat VHDG met sterke partners als Welcome to the Village en het Fries Museum samenwerkt en op die manier een breder en groter publiek trekt. Ook neemt VHDG deel aan het Progressief Interdisciplinair Makers Platform voor talentontwikkeling in Leeuwarden, aan de Noordenaars voor een sterk noordelijk kunstklimaat en aan Not For Profit Art Party, een landelijk samenwerkingsplatform van kunstinstituten. Buiten de sector werkt VHDG in de context van de projecten met lokale stakeholders.

Inhoudelijke profilering: talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de keuzedoelstelling talentontwikkeling als goed. In de keten van talentontwikkeling bevindt VHDG zich tussen de kunstacademie en de grotere en meer gevestigde kunstinstituten. Bij talentontwikkelingstrajecten onderscheidt VHDG vier doelgroepen: kunstenaars, kunstprofessionals, kunststudenten en vrijwilligers. Voor alle doelgroepen hanteert VHDG grotendeels een individuele aanpak. Productie- en presentatiemogelijkheden voor kunstenaars (jong en mid-career), professionalisering van kunstprofessionals zoals curatoren en schrijvers (tot ca. 35 jaar) in Club VHDG. Voor deze laatste groep is VHDG regelmatig een springplank. Maar ook voor kunststudenten en vrijwilligers zijn er ontwikkelingsmogelijkheden. De talentontwikkeling is intensief en goed in de breedte doordacht. De kunstenaars kunnen 'gestapelde' programmaonderdelen verzorgen zoals een artist-in-residence, een tentoonstelling en kunst op de rotonde.

Zo kunnen zij meerdere presentatieplekken krijgen om hun werk te tonen. Dit kan ook bij partners zijn zoals Welcome to the Village, Tresoar of op nieuwe plekken in de openbare ruimte. Het nadenken over presentatie, publieksbenadering en netwerkvorming is belangrijk in het traject. De maakruimte is veilig en open. De kunstenaar wordt een micro-makersklimaat geboden met jonge professionals, externe adviseurs en vrijwilligers die de kunstenaar stimuleren en helpen bij het maakproces. VHDG neemt deel aan het Progressief Interdisciplinair Makers Platform dat in 2020 van start gaat met New Noardic Wave, PopFabryk, Explore the North, Tryater, Keunstwurk en LF2028. Friese makers worden bij elkaar gebracht, hen wordt verdieping en ervaring geboden en het makersklimaat wordt gestimuleerd met onder meer expedities, netwerk, masterclasses en coaching.

Aanbeveling

Kunstinitiatief VHDG levert met onderscheidende exposities, projecten en talentontwikkeling een goede bijdrage aan de hedendaagse beeldende kunst in Leeuwarden en Fryslân. De commissie adviseert de aanvraag te honoreren met € 50.000 per jaar. Dat is een lager bedrag dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in de adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG:	€ 0
AANGEVRAAGD:	€ 60.000 per jaar
ADVIES:	€ 50.000 per jaar

40

Welcome to the Village

Inleiding

Een interdisciplinair podiumkunstenfestival is wellicht de meest adequate benaming voor het festival Welcome to the Village dat sinds 2008 bestaat. Zelf vindt de organisatie die omschrijving te beperkt. Dat is misschien eigenwijs, maar tegelijk siert hen dat. Zij noemen hun festival graag een 'tijdelijke minimaatschappij als laboratorium voor een mooiere, inclusievere en duurzamere samenleving'. Is dat pretentius? Misschien, maar uit alles blijkt dat de programmamakers van Welcome to the Village dit met hart en ziel proberen waar te maken. Het is dan ook niet voor niets dat de prestigieuze Effe award, een Europese prijs voor kwaliteitsfestivals in 2019 is toegekend aan Welcome to the Village vanwege het 'artistiek excellente programma en de sterke impact die het festival heeft op lokale en regionale cultuursamenwerkingen'. De komende jaren wil men samen met partners 'de regels voor de samenleving in het jaar 2030 en de weg naar die wereld die werkt' onderzoeken. Welcome tot the Village meent dat kunst een katalysator kan zijn voor substantiële maatschappelijke innovatie en ziet haar bezoekers als een uiteenlopende groep mensen die openstaat voor nieuwe denkbeelden. Daarbij laat men zich onder meer leiden door het uitgangspunt 'voor we ergens over gaan nadenken, moet het ons eerst wat kunnen schelen'. Voor de komende jaren

onderscheidt Welcome to the Village thema's als diversiteit, circulaire innovatie die worden gekoppeld aan de volgende programmalijnen:

- Internationaal interdisciplinair (podium)kunstenprogramma inclusief talentontwikkeling
- Beeldende kunst in de openbare ruimte
- Duurzame innovatieprojecten
- Social design
- Voedsel en voedselprogrammering

Welcome to The Village streeft ernaar om kunstdisciplines, en bevolkingsgroepen door elkaar te laten kleuren, omdat in hun visie 'de samenleving in toenemende mate bestaat uit mensen die alleen nog binnen de lijntjes van hun eigen groep kleuren.' Welcome to the Village wil het denken over de samenleving van morgen bevorderen met motto's als *Queer op klompen*. Grote thema's worden vertaald naar de plaatselijke situatie van het tijdelijke dorp dat het festival feitelijk is. Zo wil men lokale vraagstukken in een internationale context presenteren om vervolgens te laten zien dat als doelstellingen op kleine schaal haalbaar zijn, ze ook in een groter verband moeten kunnen werken.

Artistieke kwaliteit

De commissie beoordeelt de artistieke kwaliteit als zeer goed. Vakmanschap is volop aanwezig bij zowel bij de directie, programmeurs alsook bij de raad van toezicht. Er wordt grondig nagedacht over de missie en daaruit voortvloeiend het programma met uiteenlopende onderdelen die een goede samenhang hebben en getuigen van een consequente visie. De programmering is verrassend. Er wordt veel van het publiek zelf verwacht, maar wat precies wordt, waarschijnlijk heel bewust, niet duidelijk. Men brengt diverse groepen mensen in contact met voorstellingen en kunstvormen waar men normaal niet mee in aanraking komt. Men streeft naar een soort 'opvoeding' van zijn publiek zo lijkt het en wil publiek dat wellicht iets meer voor popmuziek komt inwijden in andere kunsten. Het festival heeft een duidelijk zichtbare signatuur waarin urgentie, actualiteit, queer en circulariteit kernwaarden zijn. Het festival levert daarmee een uniek bijdrage aan Friesland en zoekt naar onallegaagse voorstellingen en uitingen. Jonge makers worden verbonden met profs. Queer op klompen is bijvoorbeeld een zelfgekozen signatuur waarbij experimentele kunst geremixt wordt als dorpsfeest: een combinatie van het bijzondere met het alledaagse. De programmering is vernieuwend en gaat veel verder dan het podium, met social design en een serieuze voedselprogrammering en veel aandacht voor inclusiviteit -40 % vrouwen in programmering- tot en met het bezoeken van verzorgingshuizen aan toe. Voor 2021 - 2024 wil men meer samenwerken met Club Guy & Roni, Worm Rotterdam en coproduceren met Oerol en Explore the North. Inhoudelijk wordt dit niet uitgebreid toegelicht meer wel wordt de wijze van programmering en de samenhang met de maatschappelijke visie goed uitgelegd.

Professionaliteit en ondernemerschap

De commissie beoordeelt de zakelijke kwaliteit als goed. Men behaalt goede financiële resultaten en als dat zoals in 2019 minder gunstig uitpakt, zorgt men direct voor adequate maatregelen om een solide weerstandsvermogen op te bouwen. De toegankelijkheid van het festival is groot, zij het dat belangstellenden wel snel hun kaartjes moeten kopen omdat het festival snel uitverkoopt. Welcome to the Village gaat zeer bewust om met publiek en publiekswerking. Het festival is door de jaren heen sterk gegroeid maar de organisatie waakt ervoor voor niet te groot te worden en investeert vooral in de inhoud. Voor de publieksbenadering werkt men met Mosaic, het bekende segmentatiemodel van publieksgroepen, waarmee steeds meer gecommuniceerd wordt op microniveau. Men wil zich bekwamen in het voeren van een gedifferentieerde prijsstrategie. Op het gebied van samenwerking scoort Welcome to the Village zeer goed. Binnen de sector zijn er uiteraard veel samenwerkingsverbanden, maar ook daarbuiten is men zeer actief met meer dan 25 maatschappelijke partners die vooral ook bij de organisatie betrokken worden om het festival inclusiever te maken. Zo werkt Welcome to the Village ook met 'nieuwkomers uit de noodopvang, gepensioneerde timmermannen en jongeren met een rugzakje.' Ook in het DORP waar innovaties voor een duurzamere wereld ontwikkeld en getest worden, werkt men met studenten, ondernemers en experts uit de wetenschap, design en bedrijfsleven.

Talentontwikkeling

De commissie beoordeelt de talentontwikkeling als goed. De organisatie constateert in het huidige speelveld veel te veel eilandjes en wil daarom samen met anderen investeren in cursussen, opleidingen en netwerk mogelijkheden en zoekt daarbij vooral ook samenwerking met ontwikkelingsorganisaties als PopFabryk, Station Noord, Meeuw, Oerol, Simmerdeis en Tryater. Welcome to the Village biedt experimenteeruimte op het festival voor lokale en (inter)nationale makers in de vorm van (inter)nationale-)coproducties, een opdracht of het ter beschikking stellen van ruimte op verzoek van makers of faciliteert productiecapaciteit. Daarbij streeft men naar maatwerk, afhankelijk van wat een maker wil ontwikkelen. De organisatie volgt vooral noordelijke jonge makers zoals Teddy's Last Ride, Skoft&Skiep en Sieger Baljon. Daarnaast besteedt Welcome tot the Village aandacht aan jonge professionals die zich willen ontwikkelen achter de schermen, bijvoorbeeld als producent, zakelijk leider, vormgever, technicus of marketeer. Dit krijgt gestalte middels gezamenlijke opdrachten, maar ook in vervolgoopdrachten bij andere organisaties. Welcome to The Village creëert zo maak- en presentatieruimte en heeft daarmee een springplankfunctie voor uiteenlopende talenten.

Aanbeveling

De commissie is enthousiast over de nieuwe plannen van Welcome to the Village en adviseert de aanvraag te honoreren met € 75.000 per jaar. Dit bedrag is lager dan gevraagd. De provincie ontving veel aanvragen die goed tot zeer goed beoordeeld zijn, waardoor het totale beschikbare budget met tien miljoen werd overvraagd. De commissie kreeg als opdracht een pluriforme kunstinfrastructuur te waarborgen en zag twee opties: een aantal aanvragen niet honoreren of alle positief beoordeelde

aanvragen wel honoreren, maar dan niet overal het totaal gevraagde bedrag toe te kennen. Gezien de opdracht om in te adviseren ook zorg te dragen voor een pluriforme kunstinfrastructuur, heeft zij gekozen om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen om een lager subsidiebedrag toe te kennen. Daarbij is gelet op een evenwichtige spreiding van de verschillende disciplines, het verdienvermogen van aanvragers en de wens van de provincie om ook nieuwkomers een kans te bieden om daarmee doorstroming, vernieuwing en pluriformiteit van het kunstenveld te borgen.

HUIDIG:	€ 50.000 per jaar
AANGEVRAAGD:	€ 125.000 per jaar
ADVIES:	€ 75.000 per jaar

BLUID
KUK

EXP
THE

Colofon

Opdrachtgever

Provincie Fryslân
Tweebaksmarkt 52
8911 KZ Leeuwarden
058 - 292 59 25
provincie@fryslan.frl

Fotografie

Voorpagina: Marc Henri Queré (via mooiedingenmakers, model: Zardy de Haan),
Hans Jellema (pag. 4 links), Petra Kroon (pag. 5 midden), Marc Henri Queré (pag. 5 rechts),
Ruben van Vliet (pag. 8 & 9), Theo de Witte (via Merk Fryslân, pag. 52 & 53),
foto uit collectie Fries Museum (pag. 48 & 49), Xanne Wijkamp (pag. 210 & 211),
Jelle F. Post (illustraties pag. 215)

Opmaak en druk

Provincie Fryslân

Leeuwarden, juni 2020

